

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 289, Παρασκευή 17 - Πέμπτη 23 Μαΐου 1985

Δρχ. 70

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ
ΜΕ ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΓΕΡΑΣΙΜΟ ΑΡΣΕΝΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ:
Ο ΧΡΥΣΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΠΕΣΙΝΕ

ΟΙ 300 ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΚΑΙ ΤΑ 10 ΝΕΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

ΑΠΟ ΤΑ ΕΞΑΡΧΕΙΑ ΩΣ ΤΟ ΧΗΜΕΙΟ

ΥΚΑΙΡΙΕΣ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ
ΧΩΡΙΣ
ΚΡΑ...ΔΑΣΜΟΥΣ

«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

Επιτέλους, ένα βιβλίο για την ελληνική κακογουστιά (κιτς), ένα βιβλίο «περιήγηση» στον κόσμο του φτηνού γούστου όπως διαμορφώνεται μέσα στην καθημερινή ζωή, την ελληνική ζωή, τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «κιτς», ένα φαινόμενο «γραφικό» αλλά και επικίνδυνο. **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι τὸ ωραῖον»

Μέσα στις σελίδες του θα δείτε να παρελαύνουν... η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη. Το κιτς υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα.

Ειδικά άρθρα και πάνω από 1.000 φωτογραφικά θέματα, αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το κιτς δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα επίκαιρο, ενδιαφέρον, απολαυστικό.

Ωραίο βιβλίο!

«Κάτι το ωραῖον»

Η παρέλαση του κιτς συνεχίζεται. Ανακαλύψτε το κιτς σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, χόμπι, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, προσκλητήρια, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, αθλητικό και πολιτικό Τύπο, παιδικά είδη, καρτ ποστάλ, ντίσκο, φαγάδικα, ταβέρνες, πιτσερίες, μόδα, αυτοκίνητα, μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά κιτς υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... Το κιτς υπάρχει παντού και παραμονεύει... **Ωραίο βιβλίο!**

«Κάτι το ωραῖον»

Για το κιτς σε όλες του τις μορφές γράφουν οι:

Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρης, Χ. Καμπουρίδης, Λ. Κηλαηδόνης, Α. Κολτσιδοπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Μαρτινίδης, Μ. Μποσταντζόγλου, Δ. Πικιώνης, Δ. Ραυτόπουλος, Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος - Γκίκας.

Προλογίζει η υπουργός Πολιτισμού και Επιστημών Μελίνα Μερκούρη.

Ωραίο βιβλίο!

Τι είναι «ΚΙΤΣ»

Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση προέρχεται από την ιδιωματική φράση kitschen που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιήθηκε για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

ΕΚΔΟΣΗ:

«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21
Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραῖον»

Με φωτογραφικό υλικό που βασίζεται σε ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Λ. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από αρχαιολογικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων.

Ωραίο βιβλίο!

«Κάτι το ωραῖον»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού ΑΝΤΙ»

- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ.
Ωραίο βιβλίο!

Περίοδος Β'
• Χρόνος 12ος
• Τεύχος 289
Παρασκευή 17 Μαΐου 1985
δρχ. 70

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΘ. ΠΕΤΡΟΣ

Η κίνηση του βυθού: Μητσοτακισμός
και Αυριανισμός στο προσκήνιο

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

Πώς το αλουμίνιο γίνεται χρυσάφι

ή ο Κ. Μητσοτάκης και η πεσινέ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ

Οι 300 της νέας Βουλής και τα 10 νέα
κόμμάτα της

Ν.Σ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

Το Κέντρο Απέθανε! Ζήτω το Κέντρο!

Δ. ΜΙΧΑΗΛ

Η φόλα «του σκύλου των Ες-Ες» και
της Πάτρας

ΧΡ. ΛΑΖΟΣ

Περιοδικά για το «λαό» με «πολιτική για
το λαό»

— ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟ ΑΝΤΙ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

Η δική μας προσπάθεια είναι μοναδική
στην Ευρώπη...

ΜΑΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΙΔΗΣ

Από τα Εξάρχεια στο Χημείο

Γ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Ου γαρ το γήρας έρχεται μόνον

Φ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Η υπογραφή

Π. ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Γλώσσα και κοινωνικές διακρίσεις

Γ.Η. ΧΑΡΗΣ

Ξεφυλλίζοντας το «Τέταρτο»

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΕΠΤΑΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΗΝΩΡ

Δύο «συνεπώς» και ένας πλειστηρια-
σμός

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΛΙΣΤΑΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Γ. Ιωάννου

Δ. Χαντζόπουλος

ΠΑΡΕ ΜΕ ΣΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΟ

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ

Σ. ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ

Ο θεσμός της οικογένειας κινδυνεύει

Μ. ΠΑΛΑΙΟΦΡΩΝ

Αισώπου μύθοι: Βους και βδέλλαι

ΠΥΡ. ΠΟΛΗΤΙΚΟΣ

«Μπιπ, γουρούνια, δολοφόνοι»

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

ΑΝΝΑ ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ

Η επιστήμη στην υπηρεσία της ανισότη-
τας: ή πόσο δύσκολη είναι για τις γυναί-
κες η επιστήμη

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Γήση

ΟΙ ΑΝΑΠΟΦΑΣΙΣΤΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΣΕΙΡΗΝΕΣ

ΣΕ ΟΛΕΣ τις δημοσκοπήσεις, που δημοσιεύτηκαν τις τελευταίες εβδομάδες, εμφανίζεται επίμονα ένα υψηλό ποσοστό αναποφάσιστων. 15 στους 100 ψηφοφόρους δηλώνουν πως ακόμα επιφυλάσσονται. Αυτοί οι ψηφοφόροι που από μια σκοπιά είναι η απώλεια του πολιτικού συστήματος, κινδυνεύουν να γίνουν το κρίσιμο μέγεθος που θα το αποδιάρθρωσει. Διότι λογικά, τα πυρά των δύο «μονομάχων» αυτούς ακριβώς έχουν ως στόχο. Τις δικές τους επιθυμίες επιχειρούν να ανιχνεύσουν, τις δικές τους αντιστάσεις να δοκιμάσουν, τις δικές τους αδυναμίες να δελεάσουν. Η αθροιστική επιχειρηματολογία των δύο μεγάλων κομμάτων, που προέρχεται αδιάκριτα από όλα τα σημεία του ιδεολογικού και πολιτικού ορίζοντα, ακόμα κι όταν είναι κραυγαλέα αντιφατική, ελπίζει να συντονιστεί με κάποια από τις ευαίσθητες χορδές του αναποφάσιστου ψηφοφόρου και να προκαλέσει το συγκλονισμό, που θα τον οδηγήσει στην τελική απόφαση.

ΑΝ ΛΟΙΠΟΝ οι αναποφάσιστοι είναι το προνομιούχο κοινό της προεκλογικής μάχης, οι ηγεσίες των δύο μεγάλων κομμάτων εμφανίζονται αποφασισμένες να κατέβουν μέχρι τον έβδομο κύκλο της κόλασης για να αντλήσουν καινούργια πυρομαχικά. Και σ' αυτή τους την κάθοδο δεν διστάζουν να παρασύρουν ολόκληρο τον αστερισμό των προσώπων, των θεσμών, των ιδεών και των αξιών, που συγκροτούν και οργανώνουν μια κοινωνία.

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ εύκολο να υπολογίσει κανείς με ακρίβεια τις επιπτώσεις αυτής της εκτράχυνσης της πολιτικής αντιπαράθεσης πάνω στο 85% του εκλογικού σώματος, που δηλώνει σήμερα πως είναι αποφασισμένο να ψηφίσει υπέρ του ενός ή του άλλου κόμματος. Βέβαια η αισιοδοξία δύσκολα θεμελιώνεται σ' ένα παρόμοιο έδαφος. Ιδιαίτερα όταν τα αντιμαχόμενα συγκροτήματα του τύπου που πρωταγωνιστούν σε αυτή την αντιπαράθεση, επιχειρούν να παγιεύσουν και τους πιο νηφάλιους στο λαβύρινθο της πιο βάνουσης αποπολιτικοποίησης.

ΩΣΤΟΣΟ και η αντίρροπη κίνηση έχει αρχίσει να διαγράφεται. Ο πολίτης αρνείται την ακύρωσή του. Επιχειρεί να παρέμβει ανακτώντας τα δικαιώματά του. Θέλει να μετατρέψει την αρνητική ψήφο του με την οποία του ζητούν να αποτρέψει το χειρότερο, σε κατάφαση υπέρ μιας πολιτικής. Αυτό το ζήτημα, που εξ ορισμού διαφεύγει από το πεδίο των «εγκεφάλων» της Σώγερ και της Χάμιλτον, μπορεί τις επόμενες εβδομάδες μέχρι τις εκλογές, να αναδειχθεί σε κρίσιμο.

ΓΙΑΤΙ ένα είναι σίγουρο. Όσο η λασπολογία, το ρουσφέτι και ο εκμαυλισμός των αναποφάσιστων με αστήριχτες προεκλογικές υποσχέσεις θα αποτελούν το μοναδικό πεδίο αντιπαράθεσης των δύο μονομάχων, τόσο η μονομαχία θα κλίνει υπέρ του λιγότερο έντιμου, μέχρι της «τελικής πτώσεως» εκείνου που διατηρεί ακόμα κάποιους ενδοιασμούς.

ΓΙΑΤΙ ο πολίτης —ίσως κι αυτός που έχει κατ' αρχήν αποφασίσει— παρασύρεται από τη δίνη, αναδιατάσσει τις ιεραρχήσεις του, και μη μπορώντας να συνταχθεί σε μια συλλογική, κοινωνική στρατηγική, επιλέγει κι αυτός με τη σειρά του την άριστη ατομική στρατηγική, εκείνη που διασφαλίζει τα άμεσα, στενά και μυωπικά ιδιοτελή συμφέροντά του. Με άλλα λόγια, μέσα στο κλίμα γενικής διάλυσης, ο πολίτης κινδυνεύει να εκποιήσει το τελευταίο που του έχει απομείνει, δηλαδή την ψήφο του, σ' αυτόν που εμφανίζεται να προσφέρει περισσότερα.

ΑΝΤΙ

Δύο «συνεπώς» κι ένας πλειστηριασμός...

Η ΕΒΔΟΜΑΔΑ άρχισε με κάποια «αθώα» ερωτήματα του συμβούλου (ή άλλοτε συμβούλου...) του πρωθυπουργού, Αντώνη Στρατή, στο «Βήμα της Κυριακής»: Γιατί η Δεξιά, στις εκλογές αυτές, θεωρεί μοναδικό της αντίπαλο, το ΠΑΣΟΚ; Γιατί δεν βάλλει κατά των δύο ΚΚΕ, εφόσον, «εξ ορισμού», η κομμουνιστική Αριστερά συνιστά τη μεγάλη απειλή κατά του αστικού καθεστώτος; Και γιατί, εφόσον το ΠΑΣΟΚ είναι ο «συμβιβασμένος διαχειριστής του συστήματος», όπως διατείνονται τα δύο κομμουνιστικά κόμματα— η Δεξιά εξακολουθεί να θεωρεί υπ. αρ. 1 αντίπαλό της, το ΠΑΣΟΚ, και όχι το ΚΚΕ ή το ΚΚΕ Εσωτερικού;

Ο Α. ΣΤΡΑΤΗΣ μόνος του ερωτά και μόνος του απαντά: Όλα αυτά συμβαίνουν —μας λέει— διότι η Δεξιά έχει πεισθεί ότι το ΠΑΣΟΚ είναι «ο σταθερός και αμετακίνητος οικοδόμος της νέας ζωής»... Διότι ξέρει ότι τα μονοπώλια, το κατεστημένο και όλα τα συναφή άλλα, δεν διατρέχουν κίνδυνο από τα «μαξimalιστικά» —άρα ανέφικτα— συνθήματα της κομμουνιστικής Αριστεράς, αλλά από τη «στρατηγική της σταδιακής, ανάλογα με την εκτίμηση του συσχετισμού δυνάμεων, μετάβασης προς το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό». Και την αποτελεσματική αυτή στρατηγική (προπαντός τα «στάδια»...) μόνο το ΠΑΣΟΚ μπορεί να εφαρμόσει! Συνεπώς: Όλοι εσείς, καλοί καγαθοί ψηφοφόροι της Αριστεράς, που οραματιζέσθε μια «νέα ζωή» —είτε είσθε δογματικοί, είτε ανανεωτικοί, είτε ανέντακτοι— καλά θα κάνετε να ψηφίσετε ΠΑΣΟΚ, γιατί εμείς, και μόνον εμείς, ξέρουμε να χαλάσουμε τη Δεξιά και να σας φέρουμε την ευτυχία: Η Ελλάδα ανήκει στους Έλληνες! Η Ελλάδα ανήκει στους ευδαιμόνες!

«Ακόμα ένα τέτοιο σύμμαχο και...»

ΠΟΙΑ ΨΥΧΗ, ποια πειθώ, όμως, μπορεί να έχει ένα τέτοιο άρθρο, όταν και τα νήπια ακόμα καταλαβαίνουν ότι, εφόσον στην εξουσία βρίσκεται το ΠΑΣΟΚ, και όχι η... κομμουνιστική Αριστερά, είναι φυσικό, για τη Νέα Δημοκρατία να στρέφει όλα της τα πυρά κατά ΠΑΣΟΚ, μια και επιδιώκει να το διαδεχθεί στη διακυβέρνηση της χώρας.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, τα προβλήματα των δύο «μονομάχων», ήταν και παραμένουν πολλά. Οι σφαγιασθέντες λ.χ. «γέροντες» της Νέας Δημοκρατίας, με επικεφαλής τον άλλοτε αντιπρόεδρο της κυβέρνησης, Κ. Παπακωνσταντίνου, αδυνατούν να «εθισθούν» στην ιδέα που αποκλεισμού τους και σέρνουν στον αρχηγό τα «εξ αμάξης». Μερικοί, μάλιστα, από αυτούς, διαβεβαιώνουν, στις ιδιαίτερες συνομιλίες τους, ότι δεν πρόκειται, σε καμιά περίπτωση, να υποστηρίξουν τους «εκλεκτούς του Μητσοτάκη».

ΑΝΑΛΟΓΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, όμως, αντιμετωπίζει και το ΠΑΣΟΚ, μια και, μέχρι το βράδι της Τρίτης 15 υποψήφιοι του (ή 19, σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή), που είχαν περιληφθεί στις λίστες, είχαν αποποιηθεί της υποψηφιότητάς τους. Ανάμεσα σ' αυτούς και ο τ. γενικός γραμματέας του υπουργείου οικονομικών, Ξ. Πελοποννήσιος και ο υφυπουργός Εμπορίου Α. Καζάζης, που αντικαταστάθηκε —ύστερα από πολλές αναζητήσεις— από τον παλαιό ποδοσφαιριστή του «Απόλλωνα» Καλαμαριάς, Σάββα Σφαιρόπουλο. («Η αγάπη μοιάζει σαν τη... σφαίρα» —λέγει ένα παλιό τραγούδι...).

ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ ΕΙΝΑΙ ότι με το «κρατούν» ύφος και ήθος της εξουσίας, προσαρμόσθηκε και η «αριστερή» ΕΔΑ, η οποία σκέφθηκε —το βράδι της περασμένης Τρίτης, επίσης— ότι έπρεπε να κυκλοφορήσει και αυτή υπογραφές, που ν' απευθύνονται σε αριστερούς και να τους καλεί να ψηφίσουν ΠΑΣΟΚ. Αλλά δεν πρόφτασε να φτάσει το κείμενό της στις εφημερίδες, και άρχισαν βροχή οι διαψεύσεις: Πρώτη η Ελευθερία Ηλιού, που παρακάλεσε, με πολλή διακριτικότητα, να απαλειφθεί το όνομά της, «μια και δεν ρωτήθηκα καθόλου»... Ακολούθησαν ο παλαιάμαχος αγωνιστής, γιατρός Νίκος Σκοπούλης, ο δικηγόρος Π. Κορκόβελος (μέλος της επιτροπής στήριξης του ΚΚΕ εσωτερικού...), η Νίνα Πασαλίδου, κόρη του αλησμόνητου προέδρου της ΕΔΑ Γιάννη Πασαλίδη, ο Π. Κατερίνης, κ.ά. Αργά το βράδι, κεντρικό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ, ακούσθηκε να λέει: «Ακόμα ένα τέτοιο "σύμμαχο" να έχουμε, όπως την ΕΔΑ, και θ' ανατιναχθούμε όλοι στον αέρα»!

Ανθοδέσμες και ύβρεις

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, και η βδομάδα αυτή, χαρακτηρίσθηκε από τις αμοιβαία υβριστικές «ανθοδέσμες» που αντάλλαξαν οι δύο «μονομάχοι», ανασύροντας από τα συρτάρια τους περιστατικά που ανήκουν, κατά κάποιο τρόπο, στην ιστορία. Έτσι, μετά τη διαβόητη «φωτογραφία» που δημοσίευσε η «Αυριανή», προκειμένου να υποστηριχθεί ότι ο σημερινός αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας, υπήρξε «συνεργάτης των χιτλερικών», κτλ., τα «Νέα» κυκλοφόρησαν, το μεσημέρι της Τρίτης, με έναν πηχυαίο επτάστηλο, που χαρακτήριζε τον Κ. Μητσοτάκη «δηλωσία της χούντας». Η εφημερίδα παράθετε ανακοίνωση του ΠΑΣΟΚ, που έλεγε ότι «δειλός» δεν είναι ο Α. Παπανδρέου, αλλά ο Κ. Μητσοτάκης, που, τον Μάιο του 1967, «είχε ζητήσει από τη χούντα να αφεθεί ελεύθερος, με αντάλλαγμα τη δέσμευσή του να μην αναμιχθεί ξανά στην πολιτική ζωή της χώρας».

ΣΤΗΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ αυτή του ΠΑΣΟΚ, απάντησε η Νέα Δημοκρατία, ερωτώντας τον Α. Παπανδρέου, αν θυμάται —«λίγο πριν λάβει το διαβατήριό του, ως ασθενής, χάρις στην

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

θα έρχεται σπίτι σας και θα ενισχύετε έτσι το περιοδικό

παρέμβαση Τζόνσον» — ότι «έδινε συμβουλές στον Παττακό, για την οικονομική πολιτική της δικτατορίας», κτλ. Όλη αυτή η υποβάθμιση της πολιτικής μας ζωής, με στόχο τον αναπροσανατολισμό του λαού και την μη συζήτηση των επίμαχων προβλημάτων της χώρας, ώθησαν τον πρόεδρο του ΚΚΕ εσωτερικού, Λεωνίδα Κύρκο, να ζητήσει το άμεσο σταμάτημα των αμοιβαίων ύβρεων: «Ας σταματήσει πια, αυτός ο κατήφορος!» —είπε, μιλώντας στη Νέα Ιωνία. «Ας σταματήσει η δημαγωγία, αυτή η βάνουση προσβολή της νοημοσύνης του λαού μας, κι ας επιλέξουμε την πολιτική εκείνη που αναζητεί λύσεις στα μεγάλα προβλήματα».

(Το μεσημέρι της Τετάρτης, ο αρχηγός της Νέας Δημοκρατίας επανήλθε στο θέμα της «φωτογραφίας»: Ο ένας από τους δυο «χιτλερικούς» —είπε— δεν είναι άλλος από τον Ρούμπερτ Κρένσερ, που είχε λιποτακτήσει από τον γερμανικό στρατό και είχε προσχωρήσει στις γραμμές της εθνικής μας αντίστασης. Ο Γερμανός αυτός, ζει στην Ελλάδα, είναι παντρεμένος με Ελληνίδα και οι υπηρεσίες του έχουν αναγνωριστεί από την ελληνική κυβέρνηση. Ο άλλος, είναι ο Αυστριακός Τούφελ, που έχει πεθάνει, εδώ και λίγα χρόνια και «διέκειτο επίσης συμπαθώς προς την ελληνική αντίσταση». Συνεπώς —είπε ο κ. Μητσοτάκης— από τη σκευωρία αυτή, απομένει μόνο η αθλιότητά της).

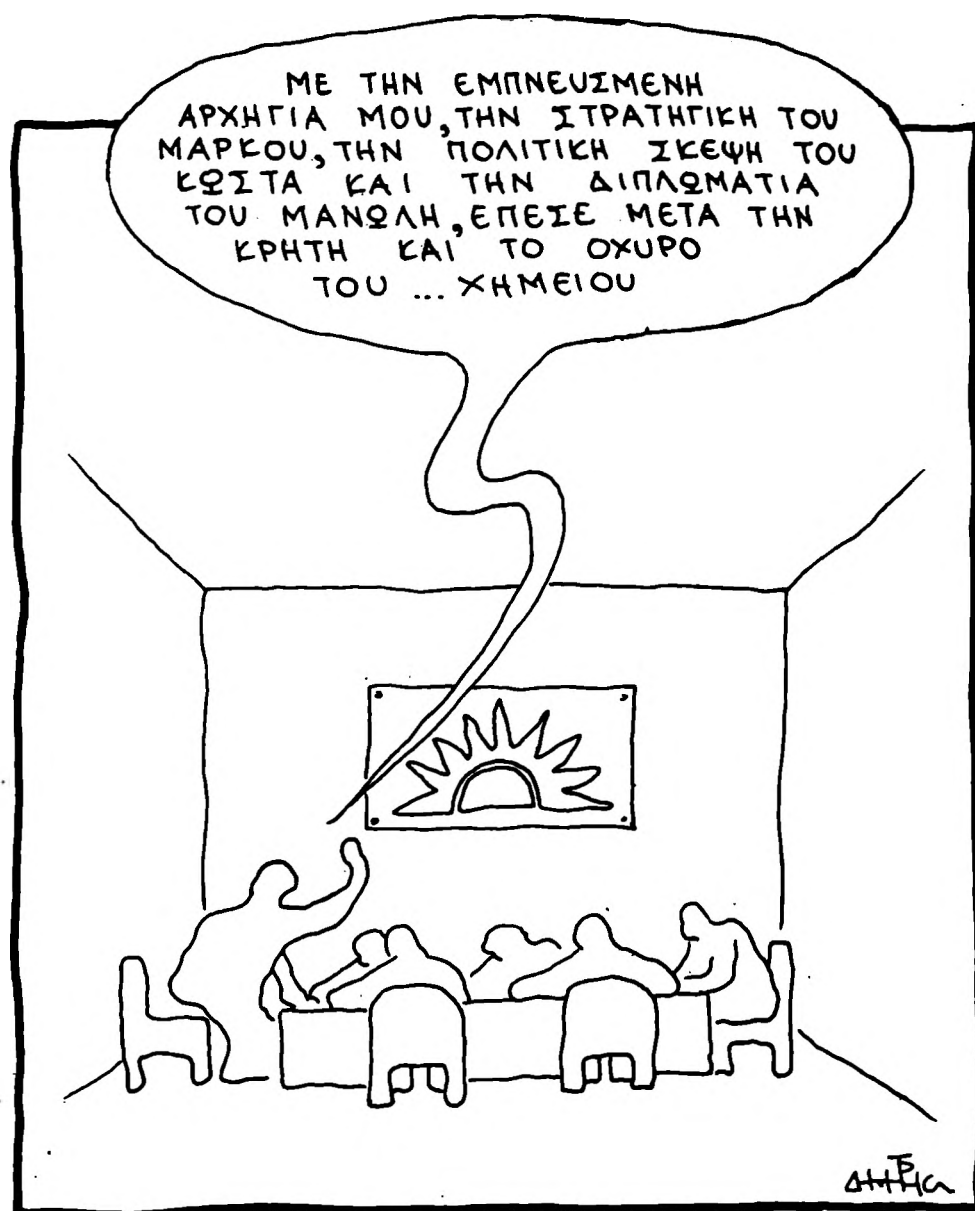
ΟΙ «ΑΝΘΟΔΕΣΜΕΣ» που ανταλλάξαν οι δύο μονομάχοι, ήταν φυσικό να βρουν «έκφραση» —ακριβέστερα προέκταση— και στη «βάση» των δύο κομμάτων. Ήδη, οι πιο θερμόαιμοι, και από τα δύο κόμματα, συγκεντρώνονται, κάθε βράδι, στην Ομόνοια και με «no man's land» τον χώρο που βρίσκεται μπρος στο εκλογικό κέντρο του ΚΚΕ Εσωτερικού, ανταλλάσσουν φιλοφρονήσεις επιθέτων, ανάμικτες με ποδοσφαιρική αργκό ή παρορμήσεις γενετήσιας ομιλίας! Ποιος έχει συμφέρον από αυτή την αγελαία πολιτική κουλτούρα; Και ποιος ασχολείται, αλήθεια, με τα προεκλογικά προγράμματα των δυο μεγάλων κομμάτων, όπου τα «ΘΑ», οι προεκλογικές παροχές, οι προεκλογικές υποσχέσεις, ανταγωνίζονται το «Άρον, άρον, σταύρωσον αυτούς», εντεύθεν και εκείθεν;

Η «άλλη λύση» της αλλαγής

ΑΛΛΑ ΤΗΝ Τρίτη, έγινε και η πρώτη κεντρική συγκέντρωση του ΚΚΕ στη Θεσσαλονίκη, με ομιλητή τον γενικό γραμματέα του, Χαρίλαο Φλωράκη, που εμφανίστηκε στην εξέδρα, μαζί με τον Μίκη Θεοδωράκη και τον πρώην υπουργό οικονομικών, Μ. Δρεττάκη. Δεν χωρεί αμφιβολία πως το ΚΚΕ δίνει υπέρμετρη σημασία στο γεγονός ότι στους συνδυασμούς του, περιλαμβάνονται πρώην στελέχη του ΠΑΣΟΚ, όπως ο Τ. Ιντζές, ο Β. Ευαγγελινός, ο Μ. Δρεττάκης. (Το γεγονός φαίνεται ότι ενοχλεί, επίσης υπέρμετρα το ΠΑΣΟΚ, αφού από την τηλεοπτική συγκέντρωση της Θεσσαλονίκης, κόπηκαν οι χαιρετισμοί των Τ. Ιντζέ και Β. Ευαγγελινού, αν και βρίσκονταν στα πλαίσια του προκαθορισμένου τηλεοπτικού χρόνου!).

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, η ομιλία του Χ. Φλωράκη, ήταν από τις... συντηρητικότερες που θα μπορούσε να αναμένει κανείς από κομμουνιστή ηγέτη. Όλα τα σφυριά χτυπούσαν το σύνθημα της... αλλαγής —της αλλαγής που εγκατέλειψε το ΠΑΣΟΚ και που θα την πραγματώσει, τώρα, το ΚΚΕ, εγκαταλείποντας (αν παραστεί ανάγκη) το δικό του πρόγραμμα! «Ψηφίστε ΚΚΕ —είπε— για μια άλλη κυβερνητική λύση της αλλαγής!»

(Οι αριστεροί της Θεσσαλονίκης, περιμένουν, σήμερα Παρασκευή —για συγκρίσεις και αντίστοιχα συμπεράσματα— τη συγκέντρωση του ΚΚΕ Εσωτερικού, με ομιλητή το Λεωνίδα Κύρκο, που, μόλις την περασμένη εβδομάδα, διακήρυξε πως το ΚΚΕ Εσωτερικού «δεν είναι ούτε σημαία ευκαιρίας, ούτε τσόντα κανενός, αλλά αυθύπαρκτη, πολιτική, αγωνιστική έπαλξη»).

Τι λένε τα γκάλοπ

ΜΕΣΑ ΣΤΟ επταήμερο αυτό, δημοσιεύθηκαν και νέα γκάλοπ, που φέρουν το ΠΑΣΟΚ να προηγείται σημαντικά της Νέας Δημοκρατίας: 40% ΠΑΣΟΚ, 36,8% ΝΔ, 11,9% ΚΚΕ, 2,6% ΚΚΕ Εσωτερικού και 7,8% αναποφάσιμοι.

ΑΛΛΑ, ΚΥΡΙΩΣ, τη νίκη του ΠΑΣΟΚ προεξοφλούν οι υπερπόντιοι σύμμαχοί μας Αμερικανοί, που δεν φαίνονται καθόλου να πτοούνται από την «αντινατοϊκή ρητορική του Έλληνα πρωθυπουργού» και καταρτίζουν τα σχέδιά τους με βάση την επανεκλογή του ΠΑΣΟΚ.

Η ΕΚΤΙΜΗΣΗ αυτή, είχε σαν αποτέλεσμα να αποτρέψει και διάφορες «ιδέες» για διακριτική αμερικάνικη παρέμβαση, στις επί θύραις εκλογές. Μια τέτοια παρέμβαση —προειδοποίησε ο εδώ Αμερικανός πρέσβης Μ. Στερνς— θα οδηγούσε τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις σε ανοιχτή ρήξη και «καθόλου δεν θα βοηθούσε τους Έλληνες συντηρητικούς ψηφοφόρους. Συνεπώς...» Άλλοι πάλι, Αμερικανοί επίσημοι (στο Κογκρέσο, αλλά και στο ίδιο το Στাইτ Ντηπάρτμεντ), υποστηρίζουν ότι δεν χρειάζεται καμιά —διακριτική ή μη— παρέμβαση, εφόσον, και στην επόμενη τετραετία, «η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δεν πρόκειται ν' απομακρυνθεί από το δυτικό στρατόπεδο. Συνεπώς...».

ΑΝΑΜΕΣΑ σ' αυτά τα δύο «συνεπώς» στον πλειστηριασμό των προεκλογικών υποσχέσεων, την τεχνητή πόλωση, ο δημοκρατικός και αριστερός ψηφοφόρος προσπαθεί να κρατήσει τη νηφαλιότητά του. Κρατώντας άγρυπνη τη συνειδήσή του. Και οξυμένο το κριτήριό του...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Οι «Έλληνες» Έλληνες

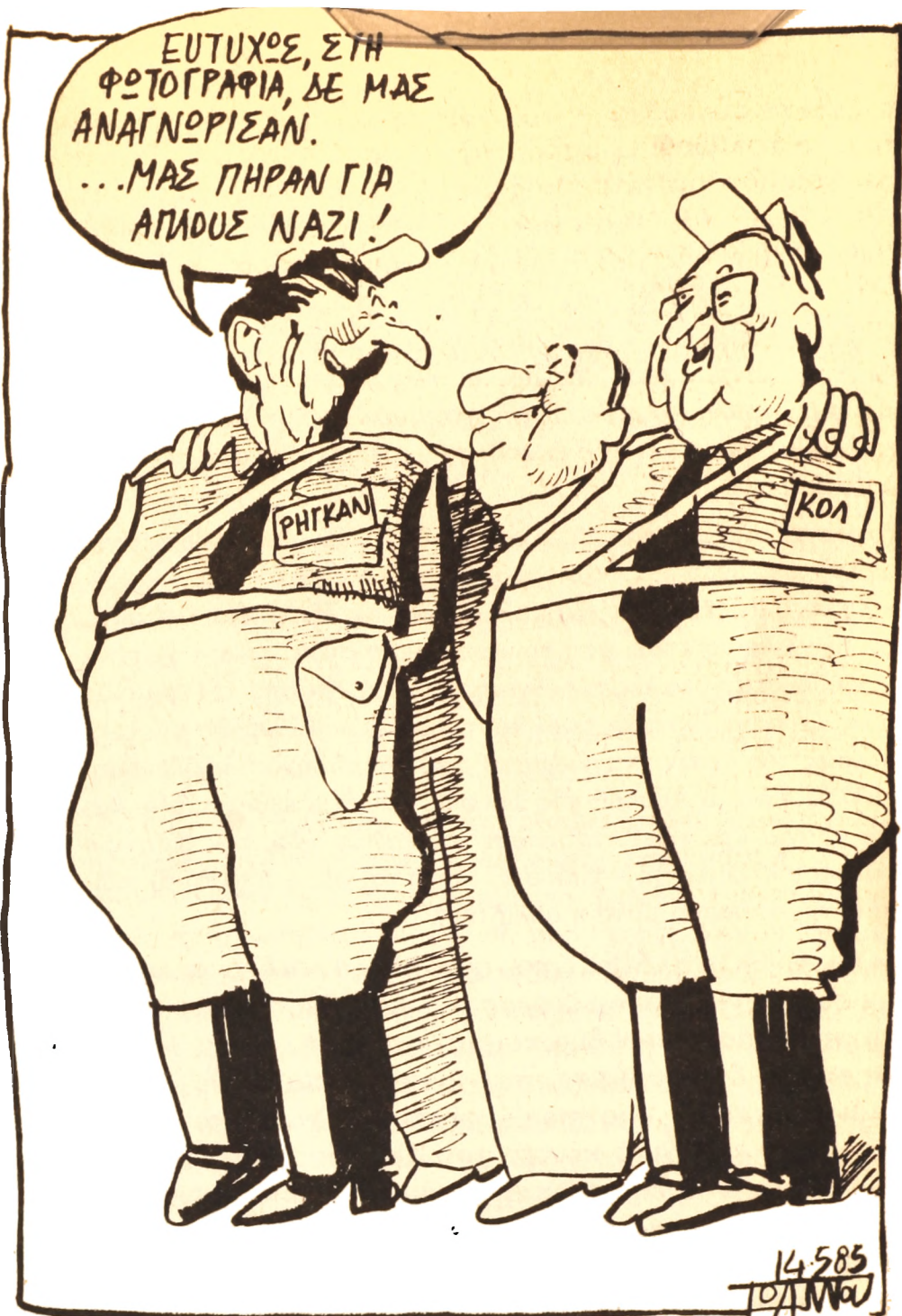
Εκείνη η θεωρία για την οργάνωση του εγκεφάλου που υποστηρίζει ότι οι διανοητικές κατασκευές που αποκτήθηκαν τελευταίες, είναι αυτές που καταστρέφονται πρώτες, επιβεβαιώνεται λαμπρά στην περίπτωση της Ελένης Βλάχου.

Η ραγδαία παλινδρόμηση του τελευταίου διμήνου δυστυχώς την οδηγεί στα αντανάκλαστικά της πρώτης νεότητας, και εντέλει σε μια οργάνωση των κριτηρίων της που δεν ανταποκρίνονται στη σημερινή συγκυρία. Το αποτέλεσμα είναι ότι ανακαλύπτει εκ νέου τα ξένοιαστα παιχνίδια της εφηβείας —το χαριτωμένο κυνήγι του θησαυρού— και την πρωτογενή ή πρωτόγονη λογική της παρέας. Έτσι ορίζει την ταυτότητα και τη διαφορά με τον ίδιο επιπόλαιο και εξουθενωτικό τρόπο που μια παρέα από γυμνασιόπαιδα φανατίζεται με τον τίτλο της, ορίζει τον εαυτό της αυθαίρετα και είναι έτοιμη να ματώσει την αντίπαλη παρέα αποκλειστικά επειδή είναι διαφορετική.

Στην Καθημερινή της 12ης Μαΐου 1985, οι αναμνήσεις γίνονται πολιτική. Στην πρώτη σελίδα, η φωτογραφία από τα γεγονότα του Χημείου έχει ως λεζάντα το εφυσολόγημα ενός παλιού φίλου: «... ένας Δεκέμβρης '44 χωρίς όπλα». Ενώ στο χρονογράφημα γίνεται η ανακάλυψη της εθνικοφροσύνης με 41 χρόνια καθυστέρηση. Η Δεξιά παράταξη ερμηνεύεται τελικά με όρους παρέας. Είναι οι «Έλληνες» Έλληνες. Τους ενώνει η γλώσσα, η εντιμότητα και η προσήλωση στη δικαιοσύνη. Οι τρεις πολιτικές αρετές δηλαδή.

Γράφει η κ. Ελ. Βλάχου.

«Δηλαδή —ακούω να με διακόπτει ενοχλημένος αναγνώστης, που ίσως μας διαβάσει κατά λάθος— εσείς, οι άνθρωποι της δικής σας παρατάξεως είσαστε καλύτεροι Έλληνες;

Δηλαδή ...ούτε λόγος. Είμαστε καλύτεροι Έλληνες, είμαστε πιο «Έλληνες» Έλληνες, μιλάμε την ίδια γλώσσα, έχουμε την ίδια αντίληψη για το τι σημαίνει εντιμότης και δικαιοσύνη, γι' αυτό

ΑΦΙΣΟΠΟΛΕΜΟΣ

Είναι εμπειρικά αποδείξιμη η διαπίστωση ότι, προς το παρόν τουλάχιστον, την πρωτοβουλία κινήσεων στην προεκλογική μάχη την διαθέτει η «Νέα Δημοκρατία». Πρωτοβουλία κινήσεων όχι μόνον στην κινητοποίηση κτλ., αλλά και στην επιλογή των θεμάτων, τα οποία προσδιορίζουν τις συζητήσεις στα καφενεία, στα «πηγαδάκια», στα σαλόνια, οπουδήποτε τέλος πάντων οι νεοέλληνες συζητούν πολιτικά.

Είναι βέβαια πιθανό η επιλογή της «ήρεμης δύναμης» που δήλωσε το ΠΑΣΟΚ ότι ακολουθεί, να προϋποθέτει και μια σχετική υποχώρησή του σε σχέση με προηγούμενες πρακτικές του.

Πάντως, αυτή τη στιγμή, η «ΝΔ» είναι η πολιτική δύναμη που αξιοποιεί στο έπακρο τις παραδοσιακές εκλογικές τεχνικές. Ο πίνακας που παραθέτουμε προκύπτει από τα στοιχεία της Nielsen και αφορά μόνο τις γιγαντοαφίσες (τα «δωδεκάφυλα», που λένε στην πιάτσα), που αναρτήθηκαν στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη τον Μάρτιο και Απρίλιο του '85.

Βλέπει κανείς αμέσως πως η «ΝΔ» προηγείται με 4:1 των αντίστοιχων αφισοκολήσεων του ΠΑΣΟΚ και φοβούμαστε ότι προηγείται και στο «εύστοχο» του περιεχομένου και όχι μόνο στους αριθμούς.

Είναι λοιπόν αυτός ένας πρόσθετος λόγος να αλλάξει —όσο είναι καιρός— η εκλογική τακτική του ΠΑΣΟΚ και το στυλ του κ. Παπανδρέου προσωπικά.

Διότι όσο οι λόγοι του κ. Παπανδρέου, και, υποθέτουμε, ανα-

λογικά, των υπολοίπων στελεχών του ΠΑΣΟΚ, στηρίζονται σε αλλεπάλληλες απλουστεύσεις, είναι ένας λόγος μη πειστικός, λόγος τελικά εικονογραφικός. Αλλά η εικόνα του ΠΑΣΟΚ έχει εξασθενήσει πια, γιατί δεν μπορεί να συνεχίσει να αναφέρεται στη σφαίρα της επιθυμίας και της ελπίδας, αλλά υποχρεώνεται

	ΜΑΡΤΙΟΣ 1985		ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1985		ΜΑΡΤΙΟΣ + ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1985		
	ΑΦΙΣΕΣ	ΔΑΠΑΝΗ	ΑΦΙΣΕΣ	ΔΑΠΑΝΗ	ΑΦΙΣΕΣ	ΔΑΠΑΝΗ	%
Ν Δ	5.800	55,3	18.200	122,0	24.000	177,3	84,5
ΠΑΣΟΚ	—	—	6.200	32,5	6.200	32,5	15,5
ΣΥΝΟΛΟ	5.800	55,3	24.400	154,5	30.200	209,8	100,0
Δαπάνη σε εκατομ. δρχ.							

να εξηγεί τις αντιφάσεις της πραγματικότητας.

Όσο λοιπόν το ΠΑΣΟΚ ρητορικά εικονογραφεί, τόσο θα χάνει στο πεδίο της εικόνας από τη «Νέα Δημοκρατία». Και τότε δεν θα φταίει η «Σόγιερ» αλλά ότι το ΠΑΣΟΚ επέτρεψε στις «μεθόδους της Λεωφόρου Μάντισον» να εξωραίσουν τόσο τη «ΝΔ» και τον Μητσοτάκη ώστε να προβάλλουν ως απειλητικό εκλογικό μέγεθος.

Και για να συνεννοούμαστε. Δεν καλούμε το ΠΑΣΟΚ και τα άλλα κόμματα να ακολουθήσουν αριθμητικά την αφισορύπανση της «Νέας Δημοκρατίας». Αλλά να εξουδετερώσουν ποιοτικά αυτό τον καταγίγισμό των χιλιάδων τετραγωνικών που μας μετατρέπουν κυριολεκτικά σε «αμερικανάκια» που γουστάρουμε αυτοκίνητα, μικρή φορολογία κτλ.

Και ποιοτικά σημαίνει διαφορετικά.

και μένουμε συνδεδεμένοι μεταξύ μας, και ξεπερνάμε τις κρίσεις, χωρίς να διαλυθούμε, κρατώντας τις δυνάμεις μας, για την καλύτερη ώρα που οπωσδήποτε θα έρθει».

Ωστόσο, το πιο ενδιαφέρον δεν είναι η πλήρης αποσάθρωση της ικανότητας για πολιτική ανάλυση, είναι η ταυτόχρονη επιστροφή σε πιο παλιές, άρα και πιο συμπαγείς κατασκευές που χρονολογούνται από τη δεκαετία του '40. Στις παρέες, το κυνήγι του θησαυρού, τις κοσμικότητες και την εθνικοφροσύνη.

Ακόμα και η ρητορική καταρρέει. Το πρόσωπο που ιχνογραφείται είναι μια νεαρή αστή που παίζοντας με τη γατούλα της, εξηγεί στις φίλες της, γιατί δεν καλεί στο σπίτι της το γιό του νεόπλουτου μεγαλομπακάλη που δεν μιλά καλά, ντύνεται άκομψα και της πατά συστηματικά το φόρεμα όταν χορεύουν.

«Σταμάτα Γιάννη, πάντα τέτοια κάνεις...»

Η προεκλογική εκστρατεία μέχρι τώρα παρότι είναι πολωτική, οξύτατη και σε πολλές περιπτώσεις παρουσιάζει επικίνδυνα συμπτώματα για τη διατήρηση της αντιπαράθεσης σε δημοκρατικά πλαίσια, δεν συνοδεύθηκε με ακραία γεγονότα. Ο τραυματισμός όπως του υποψήφιου του ΚΚΕ εσ. Παν. Αλεβιζάκη το βράδυ της Τρίτης, 14 Μαΐου, στα Χανιά από ομάδες τραμπούκων της ΝΔ είναι ανησυχητικός. Η τοπική οργάνωση του ΚΚΕ εσ. κατήγγειλε το γεγονός και με την παρουσία της αστυνομίας αναζήτησε το δράστη στα γραφεία της ΝΔ, ο οποίος φυσικά «εξαφανίστηκε», γιατί φυγαδεύθηκε.

«Σταμάτα Γιάννη, πάντα τέτοια κάνεις...». Αυτό ακούσθηκε να λένε στον επικεφαλής του ξυλοδαμού παριστάμενοι, όπως μας πληροφόρησαν αυτόπτες μάρτυρες του επεισοδίου, από τα Χανιά. Βέβαια δεν έπεισαν το Γιάννη, αν αυτός ήταν ο μόνος δράστης.

Αυτό που από την πλευρά μας επισημαίνουμε, πέρα από την καταγγελία της πράξης, είναι ότι το γεγονός έγινε στην ιδιαίτερη πατρίδα του αρχηγού της «φιλελεύθερης» ΝΔ. Ο τραυματισμός του Π. Αλεβιζάκη δεν είναι τίποτε λιγότερο από την πρακτική εφαρμογή των παλαιών, γνωστών μεθόδων της Δεξιάς.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΡΗΣ

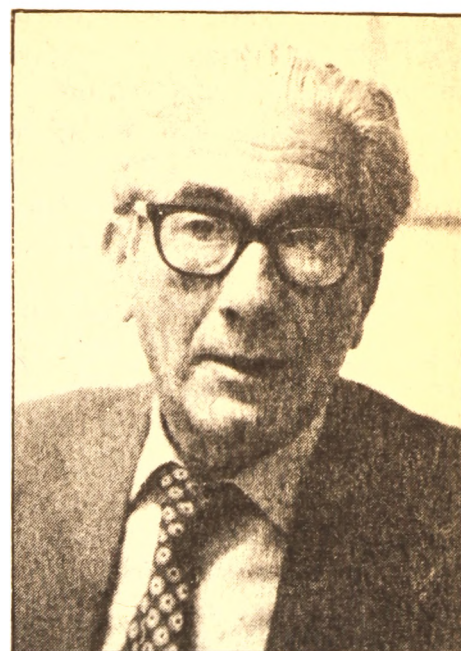
Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές είναι δύσκολο να επιχειρηθεί ένας απολογισμός της ζωής και της δράσης του Γιάννη Κάτρη.

Το σίγουρο είναι πως έζησε στα «γεμάτα» τη ζωή του, από επάλξεις αγωνιστικές, στρατευμένος πιστά στις ιδέες που τον ενέπνευσαν.

Η μακρά θητεία του στη μαχόμενη δημοσιογραφία, η συμμετοχή του στην Εθνική Αντίσταση, οι εξορίες του μεταπολέμου, η εξορία του επί χούντας, σημάδεψαν τη σκέψη και τη γραφή του Γιάννη Κάτρη.

Έτσι, πέρα από τη μαχητική αρθρογραφία, υπήρξε και πολύ γνωστός για το συγγραφικό του έργο, με κορυφαία επιτυχία τη «Γέννηση του νεοφασισμού στην Ελλάδα».

Ο θάνατος στα 75 του χρόνια, αδίκησε τη ζωντανή σκέψη και την επίμονη θέληση

του Γιάννη Κάτρη για ενεργό συμμετοχή στα κοινά.

Άλλος ένας της «παλιάς φρουράς» της ελληνικής δημοσιογραφίας που έφυγε, με καταξιωμένη προσωπική διαδρομή.

Ο «φιλελεύθερος» Μητσοτάκης όταν μιλά για δημοκρατία και ελευθερίες και όταν απευθύνεται, αυτός, ακόμα και στην Αριστερά, ως προστάτης της δημοκρατίας και των ελευθεριών του πολίτη, δεν εννοεί τίποτε λιγότερο από την πρακτική εφαρμογή αυτών των μεθόδων, που εφαρμόζουν οι τραμπούκοι του στα Χανιά.

ΠΕΡΙ ΑΡΧΩΝ

Η διατήρηση χουντικών σε εκλόγιμες θέσεις στη λίστα της «φιλελεύθερης» ΝΔ και η προσθήκη και νέων, δεν καλύπτεται, ούτε με

Όσοι πιστοί

Στην εξέδρα της συγκέντρωσης του ΠΑΣΟΚ στην Καβάλα —όπου μίλησε ο κ.

Παπανδρέου— ήταν, ντυμένη στα κάτασπρα, η Άννα Βερούλη.

Ντοπαρίσματα...

Πρωτοπληρωτής

Μετά από κρούσεις προς ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ, το ΚΟΔΗΣΟ βρέθηκε στη «Νέα Δημοκρατία».

Εδώ παπάζ, εκεί παπάζ, στη «Νέα Δημοκρατία» ο Πρωτοπαπάζ.

Ο λυτρωτής!

Σύμφωνα με ανταπόκριση της «Καθημερινής» από τη Θεσσαλονίκη κυρίαρχο σύνθημα κατά την υποδοχή του κ.

Μητσοτάκη ήταν το «λύτρωσέ μας, αρχηγέ»!

Να δώ τι θα λένε όταν τους ζητήσει τα... λύτρα!

Άρον, άρον...

Θα είναι άκυρα όσα ψηφοδέλτια έχουν σταυρούς.

Από φέτος θα μας σταυρώνουν τα κόμματα.

Ρήτωρ

Τις συγκεντρώσεις του κ. Μητσοτάκη στην Κρήτη ακολουθούσε σπείρα ένδεκα πορτοφολάδων που ήταν... κωφάλαλοι.

Ακόμη και οι πορτοφολάδες δεν αντέχουν να τον ακούν.

Θεραπίες

Σύμφωνα με είδηση που διάβασα στην «Ελευθεροτυπία» διακεκριμένοι ψυχολόγοι συνιστούν σ' όσους είναι πνευματικά και ψυχικά κουρασμένοι να λένε για κανα-δυό ώρες την ημέρα οποιεσδήποτε παλαβομάρες τους έρχονται στο κεφάλι.

Έτσι εξηγούνται οι προεκλογικές ομιλίες των πολιτικών μας.

Συνθήματα

Όταν, κατά τη διάρκεια της ομιλίας του Πρωθυπουργού στο Ολυμπιακό Στάδιο έβρεχε, οι οπαδοί φώναζαν πανευτυχείς:

«Μαζί, μαζί και στη βροχή».

Θέλοντας να βοηθήσω και τα άλλα κόμματα προτείνω τα παρακάτω συνθήματα για ώρα βροχής.

ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ: «Φέξε τον ήλιο σου, Θεέ».

ΚΚΕ: «Πέρα βρέχει».

ΚΚΕ εσωτερικού: «Ο βρεμένος τη βροχή δεν τη φοβάται».

Όντως;

Όποιος δεν έχει αντιληφθεί ότι οι εκλογές γίνονται για εθνικούς λόγους (αν θυμηθούμε την αλληλογραφία Πρωθυπουργού - Προέδρου για το Κυπριακό) είναι απλώς κακόπιστος.

Ακόμη και μωσχάρια

Σύμφωνα με είδηση μεσημβρινής εφημερίδας κατά την επίσκεψη του κ. Μητσοτάκη στη Θεσσαλονίκη ο ενθουσιασμός κρεοπώλου ήταν τόσο μεγάλος κατά την υποδοχή, που παράτησε πελάτισσα και βγήκε να ζητωκραυγάσει. Όταν άκουσε

τις διαμαρτυρίες της, αποκρίθηκε:

— Κυρία μου, έλα στις 3 Ιουνίου να σου δώσω ένα μωσχάρι τσάμπα.

Προφανώς θεωρεί ότι η νίκη της «Νέας Δημοκρατίας» προϋποθέτει υπερεπάρκεια μωσχарίων.

Ηπιότητες

Μερικά συνθήματα ενδεικτικά του ηπιού κλίματος στη συγκέντρωση του ΠΑΣΟΚ της Πάτρας

«Απόψε πεθαίνει ο φίλος...»
Ες-Ες»

«Απόψε πεθαίνει ο αποστάτης».

Από το Δαφνί;

Το τηλετύπο της «Νέας Δημοκρατίας» έστειλε στις εφημερίδες την πληροφορία ότι «ακόμη και από τις κλινικές και τα νοσοκομεία πολλοί νοσηλευόμενοι βγήκαν με τις... πυτζάμες τους στους δρόμους» για να υποδεχθούν τον αρχηγό τους.

Πάλι καλά που ο κ. Μητσοτάκης δεν πέρασε έξω από κανένα νεκροταφείο να έχουμε και ανάρσταση νεκρών...
Ο Λίστας

την προσχώρηση του Γ. Πεσμαζόγλου στη ΝΔ, ούτε με τη συνεργασία του ΚΟΔΗΣΟ, δηλαδή του Μπάμπη Πρωτοπαπά.

Ο κ. Μητσοτάκης γνωρίζοντας το πόσο έχει ανάγκη ψήφους της ΕΠΕΝ ακολούθησε μια «ευφυή» τακτική. «Έκοψε» όλους εκείνους που ήταν ήδη «καμμένα» χαρτιά, διατηρώντας όσους έχουν δυνατότητες στις σημερινές συνθήκες να προσφέρουν πολύ περισσότερα απ' όσα οι «κομμένοι», άχρηστοι πλέον τώρα, στο «φιλελεύθερο» Μητσοτάκη. Πρόσθεσε όμως νέους, οι οποίοι έχουν ισχυρή δύναμη σε καθοριστικές εκλογικές περιφέρειες.

Αν αυτό όμως δείχνει την ευφυΐα του κ. Μητσοτάκη ή τοποθέτηση και μάλιστα δεύτερου στα Γιάννενα του κ. Καλογιάννη, γνωστού και ως «Καλπογιάννη», δείχνει τον ομορτισμό του. Παρ' όσα δήλωνε στη Βουλή, ο ίδιος, για παραπομπή στο πειθαρχικό, για στιγματισμό της αρπαγής της κάλπης από τον Καλογιάννη κτλ. τώρα, όλα τα ξέχασε. Ο κ. Καλογιάννης, όχι μόνο δεν παραπέμφθηκε στο πειθαρχικό, αλλά και **επιβραβεύθηκε** από τον αρχηγό του και μπορεί τώρα υπερήφανος να μοιράζει φυλλάδια με τη φωτογραφία που τον δείχνει να έχει την κάλπη, «επ' ώμου» και, με τον τρόπο αυτόν να... αυτοεγκωμιάζεται.

Το ΚΟΔΗΣΟ και οι λοιποί συμπράττοντες και συνεργαζόμενοι με τη ΝΔ κατάφεραν να συνταιριάσουν τα ονόματά τους δίπλα δίπλα με μέλη της Συμβουλευτικής, της ΕΠΟΚ και τον Καλογιάννη στις λίστες της ΝΔ. Ο «φιλελεύθερος» Μητσοτάκης, δεν πολυενδιαφέρθηκε φυσικά για αρχές αν κρίνουμε από το παρελθόν του αλλά και από την τωρινή πρακτική του. Όσοι όμως συμπράττουν με τη ΝΔ, εκτός των άλλων επειδή παραβίασε το ΠΑΣΟΚ τις δημοκρατικές αρχές, γιατί δεν εμφανίζουν και τώρα την ίδια «δημοκρατική ευαισθησία» και δεν ζήτησαν από τον κ. Μητσοτάκη την εφαρμογή μιας και μόνης αρχής.

Να τηρήσει την υπόσχεση που έδωσε στο Κοινοβούλιο, στο κόμμα του και στο λαό και να παραπέμψει στο Πειθαρχικό της ΝΔ τον κ. Καλογιάννη; Τελικά, με τη στάση τους, συμμερίζονται το στίγμα που βαραίνει την «ΝΔ». Ότι δηλαδή τα περί προαπείσεως των πολιτικών ηθών κτλ. είναι φληναφήματα. Όλο το πρόβλημα ήταν να εξασφαλίσουν μια έδρα στην Βουλή. Δίπλα στους χουντικούς και το νέο φίλο τους, τον κ. Καλπογιάννη...

Διαφωνείς άρα απολύεσαι;

Μια μάλλον άσχημη ιστορία εξελίσσεται στο ΥΧΟΠ, με επίκεντρο τον επιστημονικό συνεργάτη του Υπουργείου κ. Βασίλη Δωροβίνη. Ο κ. Δωροβίνης, γνωστός κυρίως από άρθρα και μελέτες για την περιοχή του Άργους, φαίνεται ότι αποτελεί αντικείμενο μιας μεθοδικής διώξης, που αποφεύγει όμως να δείξει καθαρά το πρόσωπό της.

Διότι ενώ μεν η διοίκηση του Υπουργείου αποφεύγει να προσδιορίσει εγγράφως τους συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους αρνείται να ανανεώσει τη σύμβαση του κ. Δωροβίνη, μια σειρά από ενδείξεις φανερώνουν ότι πρόκειται τελικά για πολιτική διώξη, με σαφή μάλιστα κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Ο κ. Δωροβίνης είναι γνωστό ότι πρωτοστάτησε στη διαφύλαξη της πόλης του Άργους από τις επιπτώσεις της «ανάπτυξης» που τόσο κόστισε στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Οι μελέτες του για τους στρατώνες του Καποδιστρία, το σπίτι του Μακρυγιάννη, τον περιφερειακό δρόμο του Άργους κτλ., ενόχλησαν πολύ συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα της περιοχής.

Ένα εργολαβικό κύκλωμα με τις απόψεις και την πρακτική του κ. Δωροβίνη.

Είναι φανερό όμως, ότι, τοπικοί αντίπαλοι του κ. Δωροβίνη, δεν αρκέστηκαν στη «μάχη των ιδεών» και μόνο. Αντίθετα, χρησιμοποίησαν την ισχύ του κράτους, ώστε η φωνή του κ. Δωροβίνη να μην έχει την κρατική εγκυρότητα, ήτοι να μη δεσμεύει πρακτικά την ιδιωτική πρωτοβουλία της ανοικοδόμησης και «ανάπτυξης» του Άργους.

Γι' αυτό λοιπόν και η «σιωπηλή» απόλυση του κ. Δωροβίνη, διότι είναι πολύ δύσκολο να ονοματιστούν ακριβώς οι πραγματικοί λόγοι της.

Αυτό το σημείωμα δεν θέλει και δεν μπορεί να πάρει θέση επί της ουσίας, αν δηλαδή οι απόψεις του κ. Δωροβίνη για τα πολεοδομικά του Άργους είναι οι ορθές ή έστω οι ορθότερες από κάποιες άλλες.

Το σημείωμα αυτό θέλει όμως να εναντιωθεί «κάθετα», όπως λέει και το ΠΑΣΟΚ, στη χρησιμοποίηση της κρατικής ισχύος για τη φίμωση δημόσιων υπαλλήλων όταν διαφωνούν με κυβερνητικά κέντρα ισχύος.

Και αυτή την περίπτωση ζούμε στην υπόθεση του κ. Δωροβίνη, για την οποία μάλλον θα χρειαστεί να επανέλθουμε.

Ρεπόρτερ

(Δ.ΧΑΡΔΑΛΟΠΟΥΛΟΣ).

ΚΑΙ ΤΩΡΑ —ΜΕΧΡΙ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ— ΤΟ «ΑΝΤΙ» ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ

Όπως υποσχεθήκαμε —αλλά και πραγματοποιούμε ήδη— το **ΑΝΤΙ** γίνεται, ως τις εκλογές, εβδομαδιαίο. Πυκνώσαμε τις εκδόσεις μας, αποσύρθηκε το τεύχος, που κυκλοφόρησε την περασμένη Παρασκευή, ενώ το επόμενο (τχ. 290) θα κυκλοφορήσει στις 24 Μαΐου. Περιμένετε λοιπόν, και τις επόμενες Παρασκευές 24 και 31 Μαΐου, πάλι το **ΑΝΤΙ**, με επίκαιρη προεκλογική ύλη. Και αμέσως μετά στις 7 Ιουνίου το πρώτο μεταεκλογικό τεύχος. Και πάλι μετά επιστρέφουμε στον δεκαπενθήμερο ρυθμό μας...

ΑΝ ΔΕΝ ΒΡΙΣΚΕΤΕ ΤΟ ΑΝΤΙ...

Πολλοί φίλοι μας παραπονούνται ότι δεν βρίσκουν πάντα το **ΑΝΤΙ**. Θα ήταν μεγάλη η υπηρεσία, που θα προσφέρατε στο περιοδικό, αν μας ειδοποιούσατε για καθυστερήσεις στη διανομή του ή για έλλειψή του στα διάφορα σημεία πωλήσεως.

Θα παρακαλούσαμε τους φίλους μας να μας ειδοποιούν, όταν δεν βρίσκουν το **ΑΝΤΙ**, στα τηλέφωνα:

72.32.713, 72.32.819, 72.29.237

Η κίνηση του βυθού

Υπάρχει μια παράξενη συμπληρωματικότητα του φαινομένου «Αυριανής» και τον κ. Μητσοτάκη. Δεν εννοούμε δε καθόλου τις «ιστορικές» σχέσεις των Κουρήδων με τον κ. Μητσοτάκη. (Θυμίζουμε απλά ότι οι Κουρήδες ήταν «δικοί του» άνθρωποι επί αποστασίας, όπου τότε αποκαλούσαν τον κ. Παπανδρέου «Ανδρεσώφ»).

Μιλάμε για τις τωρινές τους σχέσεις, όπου οι ίδιοι νόμοι και κίνητρα που ρυθμίζουν τις πράξεις τους οδηγούν τον μητσοτακισμό και τον αυριανισμό σε αντίθετα φαινομενικά στρατόπεδα.

Η πολιτική τακτική του κ. Μητσοτάκη και η εκδοτική πολιτική των Κουρήδων όπως ασκήθηκαν αμοιβαία επί χρόνια έχουν κάτι ιδιαίτερα κοινό. Και οι δύο αντιλαμβάνονται την κοινωνική και πολιτική ζωή ως ένα χώρο πραγμάτωσης της προσωπικής επιχείρησης, της «μπίζνες». Η όλη κοινωνική οργάνωση, οι νόμοι, οι αρχές, η ηθική, αποτελούν ένα συμβατικό πλαίσιο, που προορίζεται περισσότερο να συγκαλύπτει με τις αμφιλεγόμενες χρήσεις του τις προσωπικές σκοπιμότητες, παρά να οριοθετεί τη δημόσια στάση και την προσωπική ηθική του καθενός.

Ακόμα περισσότερο ο χώρος της πολιτικής θεωρείται για τον καθένα τους το ιδεώδες πεδίο για την άσκηση των προσωπικών τους στόχων. Η πολιτική στην Ελλάδα υπήρξε και είναι σε ένα μεγάλο βαθμό η κατεξοχήν περιοχή του αμφιλεγόμενου, ο τόπος όπου το ιδιωτικό συμφέρον υποδυόταν με τη μεγαλύτερη ευχέρεια και το λιγότερο κόστος τη λεοντή του δημόσιου αγαθού.

Έτσι ο κ. Μητσοτάκης είναι ένα από τα διαυγέστερα επιζώντα υποδείγματα του ελληνικού αρχέτυπου του πολιτευτή. Λέγεται —και πρέπει να είναι αλήθεια ότι έχει τον μεγαλύτερο κατάλογο προσωπικών εξυπηρετήσεων σε όλη την Ελλάδα. Τις περισσότερες κουμπιές, τους περισσότερους διορισμούς και ρουσφέτια.

Ούτε μια στιγμή της ζωή του δεν είναι διαυγής. Ούτε μια στάση του ή δραστηριότητά του δεν έχει μόνον μία όψη. Από τις πρώτες δημόσιες εμφανίσεις του ο κ. Μητσοτάκης κατάφερε να καταργήσει τις αρχές της τυπικής λογικής και να κατατάξει τον Μακιαβέλι σε μαθητούδι κατηχητικού σχολείου.

Φίλος των Γερμανών, όταν αυτοί έδειχναν πως κυριαρχούσαν. Φίλος των Εγγλέζων όταν έγειρε η ζυγαριά. Διαπραγματευτής με το ΕΑΜ όταν αυτό ήταν ι-

Μητσοτακισμός και Αυριανισμός στο προσκήνιο

του Ευθ. Πέτρου

σχυρό. Προστάτης των παρακρατικών συμμοριών στον Εμφύλιο. Πότε με τους μεν, πότε με τους δε στη δεκαετία του '50. Με τον Γιώργο Παπανδρέου το '61, για να τον ρίξει το '65. «Συμφωνίες κυρίων» με τη χούντα στην αρχή της, «χρυσή» αντίσταση για αντιστασιακά εύσημα στο τέλος της. Ικέτης της «ΝΔ» το '74, υβριστής της το '77, «διευρυμένος» το '78 και ούτω καθεξής μέχρι τις μέρες μας.

Αν μη τι άλλο κατάφερε ο κ. Μητσοτάκης ώστε κανένας στην Ελλάδα να μην αφιβάλλει για το ποιόν του. Και μάλιστα, με βάση τον γνωστό νόμο της μετατροπής της ποσότητας σε ποιότητα, η συσσώρευση τέτοιας αθλιότητας σε ένα μόνο πρόσωπο, κατέληξε να θεωρείται προσόν, έτσι ώστε ο Κώστας Ζουράρις να προβλέψει στο ΑΝΤΙ την εκλογή του στην αρχηγία της «Νέας Δημοκρατίας» με το επιχείρημα «ο χείριστος - βέλτιστος».

Η ίδια η διαδρομή της ζωής του για τον κ. Μητσοτάκη είναι η μείζων απόδειξη του αξιώματος «ο σκοπός αγιάζει τα μέσα» και κάτι ακόμα περισσότερο: ο καλύτερος σκοπός είναι αυτός που υπηρετεί τα πιο στενά και ιδιοτελή ατομικά συμφέροντα, με τον πιο ανενδοίαστο τρόπο.

Είναι σ' αυτό το σημείο που και πάλι τέμνονται οι παράλληλοι βίοι Μητσοτάκη - Κουρή. Οι Κουρήδες λιγότερο προικισμένοι ίσως από οικογενειακή παράδοση και ατομικές ικανότητες, ήταν υποχρεωμένοι, αντί να μεταμφιέσουν την λούμπεν ιδεολογία τους σε εθνοσωτήριους σκοπούς, να εμπορευθούν τον ίδιο τον εαυτό τους, προκειμένου να συγκρατήσουν το κοινωνικό τους κεφάλαιο.

Έτσι, ενώ ο κ. Μητσοτάκης θέλει να σβήσει πάση θυσία το παρελθόν και να κατορθώσει να συζητιέται μόνο το παρόν και το μέλλον, οι Κουρήδες γυρίζουν επίμονα σε ο,τιδήποτε από το παρελθόν μπορεί να κεφαλαιοποιηθεί στο παρόν για το μέλλον.

Και ενώ ο κ. Μητσοτάκης υποδύεται τον ήρωα των θεσμών, οι αδελφοί Κουρή

του υπενθυμίζουν την αφετηρία του μικροαπατεώνα.

Κατά κάποιο τρόπο ο Μητσοτάκης του '65 μεταμφιεσμένος σε Κουρή του '85 καταδιώκει τον «υποψήφιο πρωθυπουργό» της αύριον. Τι αγία οικογένεια αλήθεια! Τι χαριτωμένο παιχνίδι θα ήταν όλη αυτή η ιστορία αν θύματά της δεν ήταν και από τις δυο πλευρές ο ελληνικός λαός.

Γιατί βέβαια, ούτε η συντηρητική παράταξη αξίζει τον κ. Μητσοτάκη, ούτε το ΠΑΣΟΚ την «Αυριανή» ως «εκφραστικό» του όργανο.

Κι όμως οι δυο αυτοί παράγοντες διαδραματίζουν εξέχοντα πολιτικό ρόλο, όντας κατά βάση η ίδια ποιότητα, το ίδιο σημείο, ο ίδιος προσανατολισμός.

Εμείς λοιπόν αρνούμαστε να τοποθετηθούμε πάνω στην εγκυρότητα ή μη της περιφημης φωτογραφίας, αν δηλαδή αποδειχνει τη συνεργασία του κ. Μητσοτάκη με τα SS ή την «εθνική δράση» του κ. Μητσοτάκη σε συνεργασία με φιλέλληνες Γερμανούς (όπως είναι η δικιά του έκδοση του θέματος).

Το σίγουρο είναι πως είτε με τα Ες - Ες είτε με την Ιντέλιντζες η αγωνία του κ. Μητσοτάκη δεν υπήρξε ποτέ η Ελλάδα αλλά ο προσωπικός του ρόλος πότε με τους μεν πότε με τους δε.

Όπως οι Κουρήδες δεν αγωνιούν για την Αλλαγή ή τον σοσιαλισμό, αλλά σωρεύουν επιρροή, κυκλοφορία και χρήμα με καθαρά μητσοτακικές μεθόδους. Συμμαχούν αυτή τη στιγμή με το ΠΑΣΟΚ και μάλιστα με μια πολύ ειδική (από όλες τις απόψεις) μερίδα του. Το επιτελείο τους όμως είναι «πολλαπλών χρήσεων» μια και ο πολιτικός του πυρήνας υπήρξε ή και είναι η αφρόκρεμα ενός ορισμένου χουντισμού. Η γλώσσα και το ήθος της εφημερίδας κρύβει μεγάλη γκάμα προσαρμογών και αλλαγών χωρίς κόστος. Τώρα χρήσιμη γι' αυτές τις χρήσεις και αύριο για τις ακριβώς αντίθετες.

Αρνούμαστε λοιπόν να μπούμε στο παιχνίδι των εξακριβώσεων και του «δικαίου» της μιας ή της άλλης πλευράς. Γιατί τότε έχουν κερδίσει εις βάρος μας, ο Μητσοτακισμός και ο Αυριανισμός ταυτόχρονα και συμπληρωματικά.

Και ο κ. Μητσοτάκης και η «Αυριανή» δεν έχουν χρεία περαιτέρω αποδείξεων του ποιού τους. Έχουν το χάρισμα να το εμφανίζουν με κάθε εκδήλωσή τους.

Και μάς είναι και οι δύο ξένοι και απεχθείς.

Πώς το αλουμίνιο

γίνεται χρυσάφι

Δημήτρης Χαντζόπουλος

ή ο Κ. Μητσοτάκης και η Πεσινέ του Ρεπόρτερ

Μέσα στη γενική σύγχυση αυτών των εκλογών και κάτω από την αδήριτη ανάγκη να διατηρηθεί το ήπιο κλίμα και η πολιτική ευπρέπεια των αντιπαραθέσεων, ελλοχεύει ένας μεγάλος κίνδυνος: να ξεχάσουμε, δηλαδή, ότι η κρίση επί των προσώπων, όταν αυτά διεκδικούν τα ύπατα αξιώματα της πολιτείας, δεν είναι ιδιωτική υπόθεση, αλλά δημόσια υποχρέωση. Θα λέγαμε, μάλιστα, ότι ο έλεγχος της δημόσιας ζωής των επίδοξων κυβερνητών είναι και μια από τις βασικές προϋποθέσεις για τη συνολική τοποθέτηση φορέων και ατόμων.

Ο κ. Μητσοτάκης, λοιπόν, δε μας αφορά ως άτομο με τις τυχόν κρυφές χάρες ή και τα μικρά και μεγάλα ελαττώματα. Μας αφορά ως το άτομο εκείνο, που είτε ως αρχηγός της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης είτε ως επίδοξος πρωθυπουργός συμβάλλει αποφασιστικά στη διαμόρφωση των κοινωνικών και πολιτικών εξελίξεων.

Πέρα, λοιπόν, από κομματικές ή κρατικές δομές και λειτουργίες, κάθε δημόσιο πρόσωπο έχει καταθέσει και την προσωπική του λειτουργία, στα αξιώματα στα οποία εξελέγη, διορίστηκε ή υπάρπασε.

Σ' αυτό το κείμενο ο κ. Μητσοτάκης δεν μας αφορά ως πρόσωπο. Παρακολουθούμε όσο γίνεται πιο αντικειμενικά, μέσα από αδιάψευστα και αναμφίλεκτα στοιχεία την ιστορία δυό «παράλληλων βίων»: της περίφημης «Πεσινέ» και του συστηματικότερου Έλληνα υποστηρικτή της, του κ. Μητσοτάκη.

Αυτοί οι «παράλληλοι βίοι» έχουν ένα κοινό σταθερό σημείο αναφοράς σε όλες τις φάσεις των σχέσεών τους: η μεν «Πεσινέ» θέλει να μεγιστοποιεί σταθερά τα κέρδη και τις «διευκολύνσεις» της από την ελληνική πλευρά και ο κ. Μητσοτάκης, ως υπουργός σε διάφορες περιόδους, που το έργο του και η αποστολή του ήταν η προάσπιση του δημόσιου συμφέροντος, είναι εκείνος, που συστηματικά παρανομεί, υπονομεύοντας το εθνικό συμφέρον και διασφαλίζοντας τα προνόμια της «Πεσινέ», με τέτοιο σκανδαλώδη τρόπο, ώστε πολλές φορές να ανακόπτεται μόνο από την σθεναρή αντίδραση άλλων συναδέλφων του υπουργών στις διάφορες κυβερνήσεις, που η κινητικότητα του τον είχε οδηγήσει.

Το χρυσό νήμα

Η έρευνα, που ακολουθεί, ξεκίνησε από ομάδα συντακτών του ΑΝΤΙ, με αφορμή τις περσινές δηλώσεις του τότε υπουργού Εμπορίου κ. Β. Κεδίκογλου. Αν μη τι άλλο το μόνο που έχουμε να επισημάνουμε μετά την ολοκλήρωση της έρευνάς μας είναι πως ο τίμιος και αποφασισμένος κ. Κεδίκογλου κάποιους είχε «ενοχλήσει» πολύ, με την πρόθεσή του να ενεργοποιήσει στοιχειωδώς το υπάρχον νομικό πλαίσιο για τη διασφάλιση των εθνικών συμφερόντων.

Γιατί όσο προχωράς στην έρευνα υποθέσεων παρόμοιας φύσης διαπιστώνεις πως το έδαφος για τη δράση του δημοσίου είναι ποικιλόμορφα υπονομευμένο.

Για παράδειγμα, στη χώρα μας έχει ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα ώστε σε κανένα υπουργείο να μη βρίσκεται ολόκληρος ο φάκελος μιας μεγάλης υπόθεσης. Αντίθετα, υποχρεώνεται εκείνος που ερευνά, είτε δημόσιος λειτουργός είναι, είτε ακόμη περισσότερο δημοσιογράφος, να προστρέξει σε δεκάδες δημόσιων υπηρεσιών, για να συλλέξει στοιχεία, τα οποία μάλιστα αρνούνται συχνά και εντελώς αδικαιολόγητα να του τα παράσχουν.

Διαπιστώνει ταυτόχρονα, πως ακόμα και όταν με τον πιο σαφή τρόπο ανακαλύψει ένα σύνολο παρανομιών, υπάρχει μια εξίσου σοφή πρόνοια, ώστε το κράτος να έχει χάσει τη μάχη εκ προοιμίου. Τα πενιχρά μέσα της Διοίκησης, ακόμα κι όταν αυτή είναι έντιμη, δεν μπορούν να παραβληθούν με τα μέσα, που μπορεί να επιστρατεύσει κάποιος που παρανόμησε χρησιμοποιώντας την ίδια τη Διοίκηση. Καταθέτουμε, λοιπόν, μια έρευνα, που στηρίχθηκε αποκλειστικά και μόνο σε επίσημα δημόσια έγγραφα.

Μια έρευνα που ο «μίτος» της αποδείχτηκε ένα σαφές και διαρκές «χρυσό νήμα», που συνδέει την Πεσινέ με τον κ. Μητσοτάκη.

Καταθέτουμε μια υπόθεση, που αν κατάφερε να διαφύγει της Δικαιοσύνης δεν πρέπει να αγνοηθεί στην έσχατη κρίση που επιφυλάσσει ο λαός, την ηθική καταδίκη, δηλαδή, όσων παρενόμησαν τόσο ανοιχτά και ανενδοίαστα όσο ο κ. Μητσοτάκης στην περίπτωση μας.

ΜΙΚΡΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Την 27 Αυγούστου 1960 το Ελληνικό Δημόσιο υπέγραψε σύμβαση με την Pechiney για την ίδρυση εργοστασίου αλουμίνας και αλουμινίου. Το τελευταίο άρθρο της σύμβασης πρόβλεπε ότι η σύμβαση θα κυρωθεί νομοθετικά και η ισχύς της θα αρχίζει από την δημοσίευση στην Εφημερίδα Κυβερνήσεως του Κυρωτικού Νόμου ή Νομοθετικού Διατάγματος.

Τη σύμβαση αυτή καταπολέμησε τότε ο κ. Μητσοτάκης απ' την θέση της αντιπολίτευσης.

Την 9 Οκτωβρίου 1960 δημοσιεύτηκε στην Ε.Κ. το Ν.Δ. 4110/1960 που κύρωσε την παραπάνω σύμβαση, η οποία απόκτησε με τον τρόπο αυτό ισχύ Νόμου, που σημαίνει ότι η τροποποίησή της μπορούσε να γίνει μόνο με νεότερο Νόμο ή Νομοθετικό Διάταγμα (contrarius actus), κατά πάγια αρχή του Δικαίου.

Η σύμβαση αυτή είχε προκαλέσει έντονες συζητήσεις στη Βουλή σ' όλη την περίοδο του καλοκαιριού του 1960, γιατί ήταν μια σύμβαση με έντονα αποικιακής μορφής πλεονεκτήματα για την Pechiney. Με τη σύμβαση αυτή εξασφάλισε η Pechiney παροχές από το Ελληνικό Δημόσιο για την απαράδεκτα φθηνή παραγωγή αλουμινίου και αλουμίνας.

Βέβαια, ο σημερινός καλόπιστος μελετητής της σύμβασης θα πρέπει να τη δει μέσα από τις γενικότερες συνθήκες, που επικρατούσαν στην χώρα μας το 1960 και ιδιαίτερα την ανάμιξη των Ανακτόρων την εποχή εκείνη σε κάθε μεγάλη διακρατική συναλλαγή.

Παρά τον σαφή αποικιακό χαρακτήρα της η σύμβαση περιείχε τρία στοιχεία που θα μπορούσαν να θεωρηθούν θετικά:

1) Πρόβλεπε παραγωγή συγκεκριμένων ποσοτήτων αλουμίνας (100.000 μ.τ.) και αλουμινίου (52.500 μ.τ.).

2) Τα προϊόντα θα επωλούντο στην Ελλάδα, σε ελεύθερα διαμορφούμενες τιμές και θα πληρώνονταν σε δραχμές. Καμιά δυνατότητα πώλησης στην εσωτερική αγορά σε συνάλλαγμα δεν προβλεπόταν.

3) Δεν δινόταν ειδικό δικαίωμα εξαγωγής των προϊόντων της Pechiney, έτσι ώστε να καλύπτονται πρώτα οι εγχώριες ανάγκες και μόνο αν περίσσευε θα μπορούσε η Pechiney να πάρει άδεια εξαγωγής¹.

4) Πρόβλεπε περιοριστικά για ποιους λόγους και μόνον θα εξήγετο συνάλλαγμα για οποιοδήποτε λόγο σε σχέση με τη σύμβαση. Κοντολογής, τα προϊόντα της θα εξάγονταν όπως οποιαδήποτε άλλα ελληνικά προϊόντα. Το γράμμα και το πνεύμα της σύμβασης είναι η παραγωγή πρώτης ύλης για την ανάπτυξη βιομηχανιών μεταποίησης αλουμινίου, του οποίου από τότε η χρήση αρχίζει αλματωδώς να αυξάνεται.

Τα βασικά μειονεκτήματα της σύμβασης (φθηνός θωξίτης, ηλεκτρικό ρεύμα κλπ.) θα μπορούσαν να αντισταθμιστούν κατά κάποιον τρόπο, αν αναπτυσσόταν σωστά και ορθολογικά εθνική μεταποιητική αλουμινοβιομηχανία.

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΙΑΣ

Τα σκοτεινά σημεία της σύμβασης ήταν το δικαίωμα της μονοπωλιακής αγοράστριας Pechiney να αγοράζει θωξίτη και σε κατώτερες από τις διεθνείς τιμές και ακόμη να πληρώνει το ηλεκτρικό ρεύμα σε εξευτελιστικά χαμηλή τιμή. Πρέπει, όμως, εδώ να παρατηρήσουμε ότι η ζημιά της Εθνικής Οικονομίας από την τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος και του θωξίτη περιοριζόταν στην παραγωγή το πολύ 200.000 μ.τ. αλουμίνας και 52.500 μ.τ. αλουμινίου, το οποίο είναι και το πιο ηλεκτροβόρο στην παραγωγή του.

Η έναρξη των εργασιών του εργοστασίου αλουμίνας και αλουμινίου παρατάθηκε μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου 1965 λόγω καθυστέρησης των έργων του Αχελώου. Στο μεταξύ ήρθε η αποστασία. Η Pechiney τότε βρήκε γόνιμο έδαφος για να χειροτερέψει ακόμη περισσότερο, σε βάρος της χώρας μας, τη σύμβαση και να

αποκτήσει τα υπερκερδοφόρα εμπορικά πλεονεκτήματα που δεν πέτυχε το 1960. Σ' αυτό βρήκε ιδανικό συνεργάτη την κυβέρνηση της αποστασίας.

Τρία ήταν, κυρίως, τα σημεία της σύμβασης, που ενοχλούσαν την Pechiney και συγκεκριμένα:

1.- Η υποχρέωσή της να πωλεί όλη την παραγωγή της σε ελληνικές μεταποιητικές επιχειρήσεις αλουμινίου και να εισπράττει το τίμημα σε δραχμές.

2.- Να μην έχει δικαίωμα εξαγωγής, αλλά να εξάγει μόνο ύστερα από κρατική άδεια, όπως όλοι οι άλλοι εξαγωγείς (να υπενθυμίσουμε ότι το χρυσό παιχνίδι της υποτιμολόγησης της λαθραίας εξαγωγής συναλλάγματος και φοροδιαφυγής γίνεται με εξαγωγές και όχι με εγχώριες πωλήσεις).

3.- Δεν είχε δικαίωμα να χρησιμοποιήσει σε εξευτελιστικά φθηνή τιμή ηλεκτρικό ρεύμα παρά μόνο για 110 μεγαβάτ, ποσότητα που δεν εξυπηρετούσε τα οικονομικά της σχέδια.

● Με την από 17.5.1960 σύμβαση περί διευθύνσεως και τεχνικής βοήθειας η γαλλική Pechiney έπαιρνε αμοιβή σε συνάλλαγμα που καθοριζόταν σε 1,5% για τα 5 πρώτα χρόνια και 1,25% για τα επόμενα, πάνω στη βιομηχανική τιμή κόστους αλουμίνας. Το ποσοστό αυτό αντικειμενικά ήταν απαράδεκτα μεγάλο, μια και στις περιπτώσεις αυτές διεθνώς τα ποσοστά δεν ξεπερνούν το 1,00%. Η Pechiney όμως επεδίωκε να ανεβάσει όσο το δυνατόν περισσότερο την αμοιβή, πράγμα που σήμαινε για τη χώρα εκροή συναλλάγματος και αποφυγή φορολογίας.

Στην φάση αυτή της προσπάθειας της Pechiney να εξασφαλίσει και τα εμπορικά πλεονεκτήματα που δεν είχε με την σύμβαση του 1960, έρχεται η κυβέρνηση της αποστασίας να εξαφανίσει τους κάπως αξιοπρεπείς για τη χώρα μας όρους της αρχικής σύμβασης του 1960.

Η ΩΡΑ ΤΟΥ κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

Ας παρακολουθήσουμε τώρα, αποκλειστικά μέσα από επίσημα δημόσια έγγραφα και χωρίς καμιά αναφορά σε αναμνήσεις ή φήμες, τον περίτεχνο και νομιμοφανή, αλλά βαθιά παράνομο, τρόπο με τον οποίο κινήθηκε από την κυβέρνηση της αποστασίας, κάτω από τη διεύθυνση του κ. Μητσοτάκη υπουργού Συντονισμού τότε, η διαδικασία για την απεμπόληση των λιγοστών διασφαλίσεων της αρχικής σύμβασης του 1960 για να πολλαπλασιαστούν τα παράνομα κέρδη της Pechiney και αντίστοιχα η ζημιά της χώρας μας.

Την 9 Μαρτίου 1966 μεθοδεύεται σύγκλιση του Κυβερνητικού Οικονομικού Συμβουλίου, υπό την Προεδρία του Στεφανόπουλου και μέλη τους τότε υπουργούς Συντονισμού, Αναπληρωτή Συντονισμού, Οικονομικών, Εμπορίου, Βιομηχανίας, Δημοσίων Έργων, Συγκοινωνιών, Εμπορικής Ναυτιλίας. Το πρώτο θέμα ήταν η αναθεώρηση της σύμβασης με την Pechiney (να σημειωθεί ότι η Pechiney λειτουργεί στην Ελλάδα με το όνομα ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ).

Το ΚΟΣ έδωσε εντολή στους τότε υπουργούς Συντονισμού, Οικονομικών και Βιομηχανίας να τροποποιήσουν την αρχική σύμβαση του 1960. Τα σημεία τροποποίησης, που αποφάσισε το ΚΟΣ και διατυπώθηκαν περιληπτικά στο σχετικό πρακτικό συνεδρίασης, ήταν οκτώ. Τα ακόλουθα:

Με την πρώτη και δεύτερη τροποποίηση εμφανίζεται η Pechiney να δίνει μια ασημαντή αύξηση στην τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος (από 3,6 χιλιοστά του δολαρίου σε 4,375 χιλιοστά του δολαρίου) γιατί από την άλλη μεριά το ύψος των μεγαβάτ ηλεκτρικής ενέργειας που αγόραζε σε εξευτελιστική τιμή αυξήθηκε από 110 μεγαβάτ σε 130 μεγαβάτ. Για να χρυσωθεί το χάπι προς τον λαό δέχεται και μια ρήτρα αναπροσαρμογής της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος ανάλογα με την αύξηση της τιμής του αλουμινίου, όμως κατά απαράδεκτο τρόπο, δηλαδή αν η τιμή του αλουμινίου αυξανόταν κατά 10%, η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος θα αυξανόταν μόνο κατά 3%.

Με την επόμενη ρύθμιση και για να υπάρχει, για χάρη της νομιμοφάνειας, και κάτι, έστω ασημαντό, υπέρ της χώρας μας, μειώθηκε ο χρόνος της σύμβασης σε 29 χρόνια, πράγμα χωρίς σημασία, γιατί ο χρόνος ζωής των εγκαταστάσεων της Pechiney ήταν υποδεέστερος των 29 ετών... Δέχτηκε ακόμη η Pechiney... να μπορεί η χώρα μας να εξάγει 1.750.000 μ.τ. θωξίτη για μόνο πέντε

1. (τα παραπάνω 2 και 3 αποδεικνύονται και από τη σύμβαση μεταξύ Pechiney και Αλουμινίου της Ελλάδος ΑΕ, όπου ρητά συμφωνείται ότι «θα καλύπτεται κατά προτεραιότητα το σύνολο των αναγκών της ελληνικής αγοράς και μόνο το τμήμα όπερ δεν θα δύναται να απορροφηθεί υπό της Ελλάδος θα εξάγεται»)

χρόνια, έναντι της αρχικής μας δέσμευσης να μην εξάγουμε παρά μόνο 1.000.000 μ.τ. θωξίτη κατ' έτος. Και αυτή η δήθεν παραχώρηση είναι χωρίς σημασία γιατί την εποχή εκείνη είχαν προχωρήσει οι έρευνες και είχαν βρεθεί τεράστια αποθέματα θωξίτη, απόδειξη ότι στη συνέχεια και μέχρι σήμερα εξακολουθήσαν ελεύθερα οι εξαγωγές ελληνικών θωξιτών προς τις διάφορες χώρες, χωρίς να διαταράσσεται η τροφοδοσία με ελληνικό θωξίτη της Pechiney.

Το πιο καίριο σημείο της απόφασης του ΚΟΣ είναι το 7ο. Με αυτό συμφωνείται δήθεν η παραχώρηση του 15% της παραγωγής του εργοστασίου στην ελληνική εσωτερική αγορά σε τιμές εξαγωγής, αντί της αρχικά, το 1960, συμφωνηθείσης παραχώρησης ολόκληρης της παραγωγής στην ελληνική εσωτερική αγορά σε τιμές που θα διαμορφώνονταν ελεύθερα.

Η απόφαση αυτή του ΚΟΣ πάρθηκε μέσα σε οικογενειακο-αποστατικό κύκλο. Σύμφωνα με τη συνήθη πρακτική οι παραπάνω τρεις υπουργοί θα έπρεπε ακολουθώντας τις οδηγίες του ΚΟΣ να συνάψουν μια ή περισσότερες συμβάσεις με την Pechiney, βάζοντας σαν τελευταίο όρο ότι οι συμβάσεις αυτές θα ισχύουν μόνον εφόσον επικυρωθούν με νόμο ή νομοθετικό διάταγμα, μια και η αρχική σύμβαση που θα τροποποιούσαν είχε γίνει νόμος του κράτους και μόνο με νεότερο νόμο θα μπορούσε να τροποποιηθεί. Όμως η χειροτέρευση, σε βάρος της Ελλάδας, της ήδη κακής σύμβασης του 1960, θα σήκωνε σάλο αν εμφανιζόταν στην Βουλή και δημοσιευόταν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Αλλά και πέρα από αυτό οι παραπάνω τρεις υπουργοί, πρωτοστατούντος του κ. Μητσοτάκη ήθελαν να κάμουν και ένα επιπρόσθετο δώρο στην Pechiney, κατά υπέρβαση των εντολών του ΚΟΣ και αν το θέμα έπαιρνε δημοσιότητα μπορεί να υπήρχε αντίδραση ακόμη και από τον πρωθυπουργό, γιατί το «δώρο», όπως θα δούμε παρακάτω, ήταν και μια ευθεία προσβολή κατά της χώρας μας, πέρα από την οικονομική ζημιά που θα προκαλούσε.

Ας δούμε τώρα πως εν κρυπτώ και παραβύστω την 11 Μαρτίου 1966 οι τότε Υπουργοί Κ. Μητσοτάκης, Γ. Μελάς και Ι. Τούμπας εξετέλεσαν το «σχέδιο Κ. Μητσοτάκη». Πρέπει να σημειωθεί ότι ο αναγνώστης του ημερήσιου Τύπου των ημερών εκείνων, παρατηρούσε μια ασυνήθιστη κίνηση, άνοδο-κάθοδο των τριών υπουργών στα Ανάκτορα.

Με την από 11.3.1966 σύμβαση αναλαμβάνουν οι παραπάνω τρεις Υπουργοί την υποχρέωση, καθ' υπέρβαση και παράβαση των εντολών του ΚΟΣ, να εκδώσουν διάταγμα που θα επιτρέψει στην Pechiney τη συνομολόγηση της τιμής πώλησης των προϊόντων της μέσα στην Ελλάδα σε συνάλλαγμα (όταν θα πρόκειται για συμβάσεις που θα έχουν διάρκεια περισσότερη από πέντε χρόνια. Στην πράξη η πενταετία δεν είχε καμιά πρακτική αξία αλλά και δεν τηρήθηκε).

Την ίδια μέρα οι παραπάνω τρεις Υπουργοί με μια επιστολή τους, που δεν φέρει τα τυπικά στοιχεία κάθε δημόσιου έγγραφου (τη Διεύθυνση που τη συνέταξε, τον συντάκτη ή αυτόν που εκπόνησε το σχέδιο) απευθύνονται στην Pechiney και της γνωρίζουν ότι έλαβαν την «υπό ίδια ημερομηνία» επιστολή της και ότι είναι απόλυτα σύμφωνοι με το περιεχόμενό της. Πέρα από το ότι η όλη διαδικασία είναι ιδιαίτερα ασυνήθιστη για δημόσια έγγραφα, ειδικά όταν με αυτά τροποποιούνται κολοσσιαίου αντικειμένου συμβάσεις, παρατηρούμε ότι συμφωνούν οι παραπάνω τρεις υπουργοί η Pechiney να πωλεί στην ελληνική αγορά, κατά ευγενή παραχώρησή της, το 15% της παραγωγής της προς Έλληνες μεταποιητές στην τιμή που αυτή, κατά τη βούλησή της, θα εξάγει αλουμίνιο και η πληρω-

μή να γίνεται σε συνάλλαγμα, δηλαδή ο Έλληνας αγοραστής να επιβαρύνεται με κάθε αύξηση του δολαρίου, πράγμα απαράδεκτο και παράνομο. Πέρα από τη ρήτρα συναλλάγματος η Pechiney αποκτά δικαίωμα να επιβαρύνει περαιτέρω την τιμή πώλησης προς μικρομεσαίους, όταν αγοράζουν ποσότητες κάτω από 6.000 μ.τ..

Όλα τα παραπάνω, σύμβαση και επιστολή-σύμβαση, ποτέ δεν κυρώθηκαν με νόμο ή Ν.Δ., όπως ο νόμος επιτάσσει και όπως είχε γίνει με την αρχική σύμβαση του 1960 και ούτε θεαίμως δημοσιεύτηκαν στην Ε.Κ. (εν κρυπτώ και παραβύστω).

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΝΟΜΙΜΟΦΑΝΩΝ ΠΑΡΑΝΟΜΙΩΝ

Ειδικότερα, στις 22 Ιουνίου 1966 οι υπουργοί Συντονισμού Κ. Μητσοτάκης, Οικονομικών Γ. Μελάς και Βιομηχανίας Ι. Γκλαβάνης υπέγραψαν το Βασιλικό Διάταγμα αριθ. 512, δυνάμει του Αναπτυξιακού Νόμου 2687/53, μέσα στο οποίο διάταγμα έντεχνα αλλά παράνομα περιέλαβαν δικαίωμα της Pechiney (ΑΛΟΥΜΙΝΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ) να συνομολογεί την τιμή πώλησης των προϊόντων της μέσα στην Ελλάδα σε ξένο νόμισμα, (εφόσον πρόκειται για συμβάσεις διάρκειας μεγαλύτερης των πέντε ετών).

Τα παραπάνω νομιμοφανή έχουν βαρύτατες παρανομίες που διαπράχθηκαν από τους παραπάνω υπουργούς.

Συγκεκριμένα ο Α.Ν. 362/1945 αναφέρει στο άρθρο 4 ότι πάσα δικαιοπραξία έγγραφος ή προφορική εξ ης πηγάζουν αξιώσεις ή υποχρεώσεις προς καταβολήν τιμήματος υπέρ προσώπου διαμένοντος εν Ελλάδι δύναται να συνομολογείται μόνον εις δραχμάς. Η ρήτρα εν δικαιοπραξία δι' ης, παρά την διάταξιν της προηγούμενης παραγράφου, συνομολογούνται αξιώσεις και υποχρεώσεις εν Ελλάδι εις συνάλλαγμα ή εις δραχμάς μεν, ων όμως το ποσόν αφήεται να προσδιορισθή εκ της τιμής του συναλλάγματος, είναι άκυρος. Όστις συνομολογεί αξιώσεις και υποχρεώσεις εν Ελλάδι εις συνάλλαγμα ή εις δραχμάς μεν, ων όμως το ποσόν αφήεται να προσδιορισθή εκ της τιμής του συναλλάγματος τιμωρείται... Ο Α.Ν. 712/1945 αναφέρει ότι οι παραβάται των διατάξεων των νόμων περί προστασίας του Εθνικού νομίσματος ιδία δε..., του Α.Ν. 326/1945, διώκονται και τιμωρούνται κατά τας επομένους διατάξεις, επί των παραβάσεων του προηγούμενου άρθρου καταγιγνώσκειται υπό του αρμοδίου Δικαστηρίου ποινή φυλακίσεως από τριών μηνών μέχρι τριών ετών και χρηματική ποινή μέχρι του δεκαπλάσιου της αξίας του αντικειμένου της κολασίμου πράξεως ή η ετέρα των ποινών τούτων, η δίωξις των κατά τον παρόντα νόμον αδικημάτων ασκείται αυτεπαγγέλτως εισαγομένης της υποθέσεως δι' απ' ευθείας κλήσεως εις το Τριμελές Πλημμελειοδικεϊόν και δια τους απολαύοντας ιδιοζούσης και εξαιρετικής δικαιοδοσίας εις δικάσιμον συμπίπτουσιν εντός μηνός από της ενάρξεως της δίωξεως.

Παρέκκλιση από την παραπάνω βασική αρχή του Δικαίου μας, δηλαδή ότι το εθνικό μας νόμισμα είναι η δραχμή και ότι όλες οι συναλλαγές στην Ελλάδα πρέπει να γίνονται στο Εθνικό μας νόμισμα, επιτρέπεται να γίνει μόνο με νόμο και όχι με σύμβαση, υπουργική απόφαση ή βασιλικό διάταγμα. Όμως οι παραπάνω υπουργοί, υπό την έμπνευση του κυρίως υπεύθυνου κ. Μητσοτάκη και συμβάσεις αντίθετες με την παραπάνω δημόσια τάξη διάταξη υπέγραψαν και βασιλικό διάταγμα εξέδωσαν και αυτά εφαρμόστηκαν, σε βάρος των Ελλήνων μεταποιητών και της εθνικής μας οικονομίας.

Γνωρίσατε τον

ΕΤΡΟΥΣΚΟ;

Πολεμιστής και εραστής,
σοφός και πειρατής,
αψήφησε ανθρώπους και θεούς
για να βρει τον εαυτό του...

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η Pechiney, ούτε με το παραπάνω παράνομο διάταγμα συμμορφώθηκε. Το διάταγμα αυτό της επέτρεπε να συνάπτει συμβάσεις πώλησης στην Ελλάδα αλουμινίου σε δολάρια, μόνο όταν η σύμβαση πώλησης θα ήταν διάρκειας μεγαλύτερης από πέντε χρόνια. Από 13 συμβάσεις που υπέγραψε η Pechiney από το 1976 μέχρι σήμερα με τους βασικούς πελάτες της, μεταποιητές αλουμινίου στην Ελλάδα, μόνο μία είναι διάρκειας μεγαλύτερης από 10 χρόνια και όλες οι άλλες 12 είναι διάρκειας κάτω από 5 χρόνια.

Τι σημαίνει, όμως, πρακτικά η ευγενής... «παραχώρηση» της Pechiney να πωλεί το 15% της παραγωγής της στους Έλληνες μεταποιητές αλουμινίου (αντί του 100% που είχε υποχρέωση απ' την αρχική σύμβαση του 1960) και μάλιστα σε τιμές εξαγωγής και σε δολάρια) αντί τιμές ελεύθερα διαμορφούμενες και σε δραχμές). Ο έλεγχος του υπουργείου Εμπορίου βρήκε ότι τα παραπάνω σήμαιναν όχι ευνοϊκή μεταχείριση των Ελλήνων μεταποιητών αλουμινίου αλλά «καπέλωμα» και τούτο αναγκάστηκε η Pechiney να παραδεχτεί με την από 5 Απριλίου 1984 επιστολή της προς τον υπουργό Εμπορίου. Αναφέρει ότι οι τιμές, που από το ξεκίνημα της σύμβασης πούλαγε στους Έλληνες ήταν 3-5% υψηλότερες από ό,τι πούλαγε/εξήγγε στους ξένους πελάτες της (τη μητρική Pechiney). Δικαιολογεί δε αυτό το παράνομο και απαράδεκτο η Pechiney, λέγοντας ότι τούτο είναι διεθνής πρακτική να μη μπορούν οι Έλληνες μεταποιητές να συναγωνίζονται τους αλλοδαπούς πελάτες της. Όμως, ακριβώς το αντίθετο επεδίωκε η χώρα μας, όταν υπέγραφε την αποικιακή σύμβαση με την Pechiney. Να έχουν οι Έλληνες μεταποιητές κάποιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μια και είμαστε χώρα παραγωγής θωξίτη και τροφοδοτούμε την Pechiney με ηλεκτρικό ρεύμα σε τιμή πολύ κάτω του κόστους.

Όμως η Pechiney δεν επαναπαυόταν μόνο στο καπέλωμα 3-5%, αλλά ανέβαζε ακόμη περισσότερο τις τιμές στους μικρούς και μεσαίους μεταποιητές με πρόστιμα μέχρι και 5%, γιατί η δυναμικότητά τους δεν τους επέτρεπε να αγοράζουν ποσότητες πάνω από 6.000 μ.τ. Αν ληφθεί υπόψη ότι η Pechiney έδινε και μια ειδική έκπτωση στις πωλήσεις/εξαγωγές προς τη μητρική Pechiney βρίσκουμε ότι το καπέλωμα των Ελλήνων μεταποιητών φθάνει το 8-10%. Τα ποσά της ζημιάς της εθνικής οικονομίας, αν ληφθεί υπόψη το μέγεθος των ποσοτήτων και η υψηλή τιμή του αλουμινίου είναι κολοσσιαία. Οι μικρομεσαίοι Έλληνες μεταποιητές αλουμινίου, αλλά ακόμη και μερικοί μεγάλοι γνώριζαν καλά το καπέλωμα των τιμών, αλλά δεν μπορούσαν να αντιδράσουν. Η μόνη τους αντίδραση θα ήταν η εισαγωγή αλουμινίου στις διεθνείς τι-

μές, που ήταν χαμηλότερες. Αυτό, όμως, προϋποθέτει μεγάλα κεφάλαια κίνησης, γιατί δεν είναι δυνατόν να κάνει κανείς συνεχείς μικρές εισαγωγές, ενώ η Pechiney διέθετε το αλουμίνιο δυο βήματα από το εργοστάσιο του μεταποιητή και ο μεταποιητής μπορούσε να αγοράζει αμέσως και συνεχώς μεσαίες ή μικρές ποσότητες. Παρ' όλα αυτά κατάφεραν οι μεταποιητές μας στο διάστημα από 1966-1983 να αμυνθούν ελαφρά κατά του καπελώματος, εισάγοντας ικανές ποσότητες αλουμινίου από το εξωτερικό, προς ζημίαν και αυτό της εθνικής μας οικονομίας, μιας και τα προνόμια δόθηκαν στην Pechiney για να καλύπτουμε από το εργοστάσιό της όλες μας τις ανάγκες σε αλουμίνιο.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο κ. Μητσοτάκης με την από 11.3.1966 σύμβαση παραχώρησε παράνομα στην Pechiney το δικαίωμα να έχει πάντοτε την φθηνότερη τιμή ρεύματος στην Ελλάδα, δηλαδή, αν το κράτος ήθελε για λόγους εθνικής οικονομίας να χορηγήσει φθηνότερο ηλεκτρικό ρεύμα σε μια καθαρά ελληνική βιομηχανία θα επωφελείτο αυτόματα και η Pechiney της τιμής αυτής.

Η ΧΟΥΝΤΑ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

Η ευγενής προσπάθεια προσωπικής... βελτίωσης της σύμβασης με την Pechiney από τον Κ. Μητσοτάκη ανεκόπη το 1967 και την σκυτάλη της ευγενικής άμιλλας της υποταγής ανέλαβε η Χούντα.

Η Χούντα με την, από 15 Φεβρουαρίου 1969, σύμβαση παραχώρησε και άλλα προνόμια στην Pechiney² Η Χούντα πάντως, σε αντίθεση με τον Κ. Μητσοτάκη κύρωσε την σύμβαση αυτή με το Ν.Δ. 221/1969 και το δημοσίευσε στην Εφημερίδα Κυβερνήσεως.

Με την παραπάνω σύμβαση η Χούντα παραχώρησε στην Pechiney την φοροαποφυγή και δασμοαποφυγή της σύμβασης του 1960 για τη νέα σύμβαση και για κάθε μελλοντική επέκταση, διαρρύθμιση ή ανακαίνιση των εγκαταστάσεων της επιχείρησης, καθώς και τη χορήγηση νέων ποσοτήτων ηλεκτρικού ρεύματος σε τιμή κάτω του κόστους.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

Στο σκαλοπάτι αυτό της Χούντας πάτησε ο Κ. Μητσοτάκης και το 1980 ως υπουργός Συντονισμού της Ν. Δημοκρατίας παραχώ-

2. και την Αλουμίνιον της Ελλάδος ΑΕ

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί το νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».
- Μιά μικρή δασή μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο – Διδασκαλία και επίδραση από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για το παιδί.
- Έλατε να γνωριστούμε και να συζητήσουμε για το παιδί σας.

Γ Κόλφω Τζελεμπούλου - Ευθυμίου
Βαλσαμώνος 4 και Ασκληπιοῦ τηλ. 6447830 – 3635419.

Σ' ένα τριώροφο νεοκλασικό κτίριο

το **Compendium**
με αγγλικά βιβλία

και η
Πρωτοπορία
με ελληνικά

έφτιαξαν το πιο ατμοσφαιρικό
βιβλιοπωλείο της Αθήνας

πάντα με τις καλύτερες τιμές
πάντα με την καλύτερη ενημέρωση

ΝΙΚΗΣ 28 - ΣΥΝΤΑΓΜΑ - 105 57 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 3226.931, 3221.248, 3244.449

ρησε με νέα σύμβαση δικαίωμα επέκτασης της Pechiney με όλα τα προνόμια που είχε μέχρι τότε αποκτήσει αυτή και δε διστάζει να παραχωρήσει χωρίς νόμο τα ειδικά προνόμια της εξαγωγής συναλλάγματος της αρχικής σύμβασης του 1960. Τούτη τη φορά ο Κ. Μητσοτάκης δεν μπόρεσε να αποφύγει την δημοσίευση της σύμβασης (ΦΕΚ Α' 76/3.4.80), αλλά θέβαια δεν τόλμησε να την φέρει στη Βουλή για κύρωση³. Ολοκλήρωσε, όμως, την προσφορά του προς την Pechiney, γιατί η σύμβαση αυτή στην πράξη λειτούργησε και λειτουργεί και η επένδυση με τα παράνομα προνόμια προχωρεί και τελειώνει.

Ας έλθουμε, όμως, τώρα στην επιπλέον προσωπική προσφορά του Κ. Μητσοτάκη προς την Pechiney. Η από 17.5.1960 σύμβαση ανάμεσα στην ελληνική Pechiney και την γαλλική Pechiney έδινε δικαίωμα αμοιβής⁴ αρχικά 1,5% και κατόπιν 1,25% για διάφορες υπηρεσίες τις οποίες θα «πρόσφερε» η γαλλική Pechiney στην ελληνική. Η αμοιβή αυτή εξήγετο στη Γαλλία σε αυτούσιο αλουμίνιο. Η αδηφάγος όμως⁵ Pechiney ήθελε να προσποριστεί ακόμη μεγαλύτερα κέρδη, προκαλώντας μεγαλύτερη ακόμη αιμορραγία συναλλάγματος στη χώρα μας και αντίστοιχη φοροαποφυγή. Η νομισματική επιτροπή, που προεδρευόταν την εποχή εκείνη από τον Κ. Μητσοτάκη επέτρεψε στην ελληνική Pechiney να καταβάλει στη γαλλική μητρική Pechiney παράνομα ένα υπερβολικό ποσό υπολογιζόμενο σε 3% πάνω στην αξία των εξαγωγών της, από το Μάιο 1966 και μέχρι τέλους 1971.

Σε σχετικό σημείωμα της Διεύθυνσης Διεθνών Συναλλαγών της Τράπεζας της Ελλάδος αναφέρεται: Η από 27.8.1960 (Ν.Δ. 4110/60) σύμβαση ελληνικού δημοσίου και ξένων επενδυτών για ίδρυση βιομηχανίας αλουμινίου δεν προβλέπει καταβολή προμήθειας αντιπροσώπου.

Παρά την μη ύπαρξη υποχρέωσης η Νομισματική Επιτροπή, που προεδρευόταν την εποχή εκείνη από τον Κ. Μητσοτάκη, με την από 8 Σεπτεμβρίου 1966 απόφασή της, ενέκρινε τη χορήγηση συναλλάγματος ισότιμου προς ποσοστό 3% πάνω στην αξία FOB των εξαγωγών, που θα πραγματοποιούντο μέχρι 31.12.1971. Βάσει αυτής της χαριστικής απόφασης η Pechiney εξήγαγε παράνομα, στο χρονικό διάστημα από 1966 έως και 1978, 24.477.000 δολάρια.

Το αρχικό δικαίωμα χορήγησης της παράνομης προμήθειας που έληγε την 31.12.1971 παρατάθηκε μέχρι 31.12.1978 με μεταγενέστερες εξίσου παράνομες αποφάσεις της νομισματικής επιτροπής.

Η Pechiney αποθρασυνθείσα, παρ' όλο που δεν είχε λάβει σχετική έγκριση για παράταση της παραπάνω προθεσμίας (μετά την 31.12.1978) εξακολούθησε να εξάγει, με παρακράτηση συναλλάγματος στο εξωτερικό, προμήθεια 3% μέχρι 31.12.1980. Για τα χρόνια 1979 και 1980 υπολογίζεται ότι εξήχθησαν παράνομα ακόμη 8.000.000 δολάρια προς τη μητρική Pechiney, συνολικά δηλαδή 33.000.000 δολάρια. Η ζημιά του δημοσίου, πέρα από τη συναλλαγματική, είναι επομένως και πάνω από ενάμισι δισεκατομμύριο δραχμές απώλεια φόρων.

Η παραχώρηση δικαιώματος χορήγησης προμήθειας από την ελληνική Pechiney προς τη γαλλική μητρική Pechiney ήταν εντελώς χαριστική. Είναι πολύ δύσκολο να υποστηριχτεί ότι έγινε χωρίς δόλο και αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι η ίδια η Ν. Δημοκρατία δε δέχτηκε, παρ' όλες τις προσπάθειες του και επί Ν. Δημοκρατίας υπουργού Συντονισμού και προέδρου της νομισματικής επιτροπής Κ. Μητσοτάκη, την παράταση του δικαιώματος εξαγωγής προμήθειας στο εξωτερικό. Τούτο γιατί αντιτάχτηκαν άλλοι συνάδελφοί του υπουργοί.

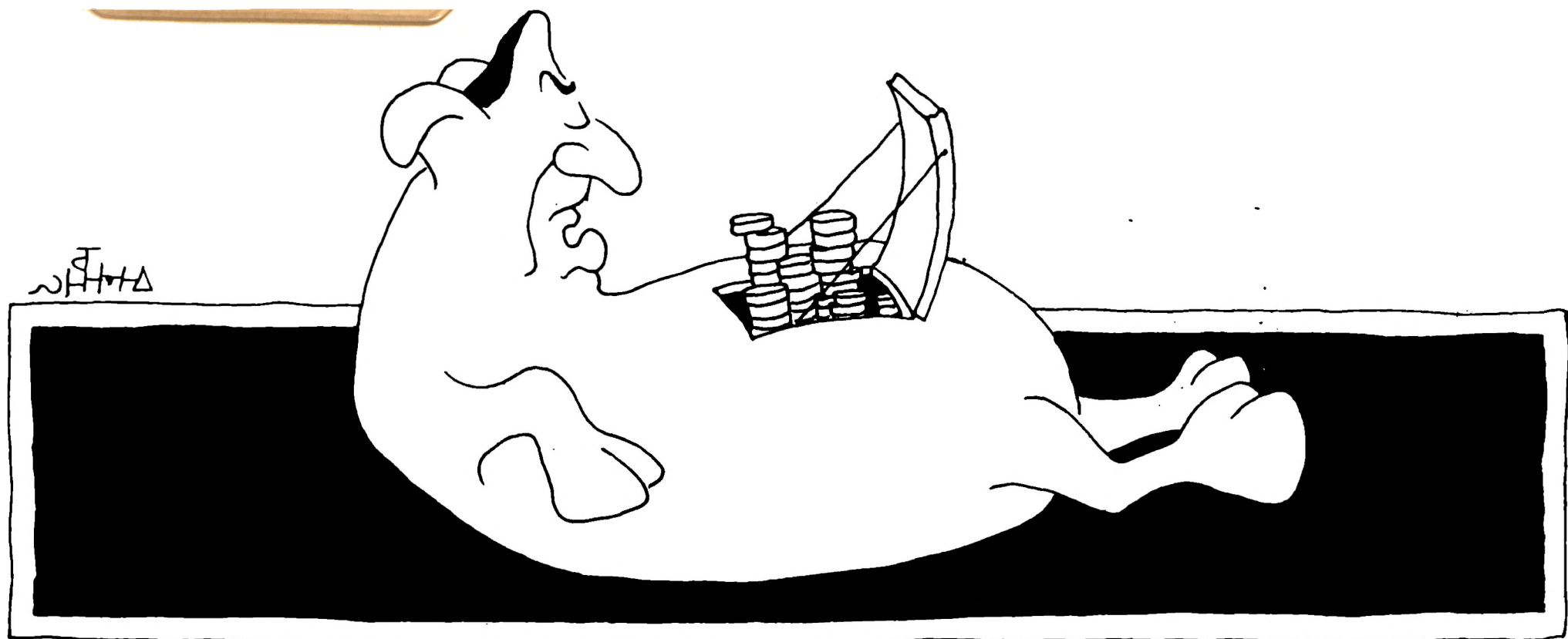
Η ΓΕΝΝΑΙΟΔΩΡΙΑ ΑΝΑΚΟΠΤΕΤΑΙ

Πιο συγκεκριμένα, το υπουργείο Εμπορίου επί Ι. Βαρβιτσιώτη, σημερινού γραμματέα της Ν. Δημοκρατίας, με το απόρρητο έγγραφο του αριθ. 174/13.8.1977, γνωστοποιεί στην Τράπεζα της Ελλάδος ότι από έρευνα που έκανε η Επιτροπή Παρακολουθήσεως και Ερεύνης Τιμών Εισαγομένων και Εξαγομένων Ειδών

3. η σύμβαση αυτή είναι μεγαλύτερου ύψους από την αρχική του 1960.

4. (προμήθεια)

5. μητρική

(ΕΠΕΤΕΕΕ) παρά τη νομισματική επιτροπή, διαπιστώθηκε ότι:

1) Η εταιρία που εισέπραττε την προμήθεια στο εξωτερικό για την δήθεν προώθηση του ελληνικού αλουμινίου στη Γαλλία δεν ήταν αυτή που πραγματικά ησχολείτο με την προώθηση του αλουμινίου, αλλά άλλη. Και επομένως υπάρχει ασυνέπεια ανάμεσα στην έγκριση της νομισματικής επιτροπής και τα τιμολόγια εξαγωγής.

2) Η καταβαλλόμενη προμήθεια 3% είναι υψηλή και αποτελεί πρόσθετο βάρος για την ελληνική οικονομία και ότι η άποψη αυτή στηρίζεται σε πληροφορίες της επιτροπής, σύμφωνα με τις οποίες εύκολα μπορούσε να διατηρηθεί η ελληνική Pechiney σε διάφορες αγορές εξωτερικού με προμήθεια από 0,50% μέχρι το πολύ 1,50% και

3) προτείνει τη μείωση ύστερα από εισήγηση της Τράπεζας της Ελλάδος προς την νομισματική επιτροπή.

Στις 18.1.1978 η ΕΠΕΤΕΕΕ γνωστοποιεί προς τα υπουργεία Συντονισμού, Οικονομικών, Εμπορίου και τον διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος ότι:

1) Ύστερα από σχετικές επαφές του εμπειρογνώμονά της με διάφορους συγκεκριμένους οίκους του εξωτερικού, οι οποίοι τοποθετούν αλουμίνιο αντίστοιχο προς το ελληνικό τόσο στη γαλλική, όσο και στην ιταλική αγορά, διαπιστώθηκε ότι τα ποσοστά αμοιβής τους για την τοποθέτηση του προϊόντος σε ξένες αγορές κυμαίνονται από 0,50% έως 1,50%· σε ειδικότερη μάλιστα περίπτωση, σχετικά με την Ιταλία, το ποσοστό προμήθειας ορίστηκε σε 1%.

2) ότι στο 3% που λαμβάνει ο γαλλικός όμιλος Pechiney για την τοποθέτηση του αλουμινίου στις ξένες αγορές δεν περιλαμβάνεται η αμοιβή για «υπηρεσίες» που εισπράττει για τη διεύθυνση και τεχνική βοήθεια που προσφέρει στη θυγατρική ελληνική Pe-

chiney. Για τις υπηρεσίες αυτές αμοιβεται επιπλέον και η αμοιβή ανέρχεται σε 1,25% των πωλήσεων αλουμίνιας και αλουμινίου τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Στις 10.1.1980 συζητήθηκε στην Ν.Ε. το από 13.11.1978 αίτημα της Pechiney, που αναφερόταν στην παράταση προθεσμίας καταβολής της προμήθειας 3% από 3.12.1978 μέχρι 31.12.1983. Απόφαση δεν ελήφθη. Από τις σημειώσεις του Γραμματέα προκύπτει ότι υπήρξε σθεναρή αντίδραση του Μ. Έβερτ, ο οποίος παρ' όλη την πίεση που του ασκήθηκε, δε δέχθηκε να προσυπογράψει προμήθεια πάνω από 1,50%. Ο πρόεδρος (ήταν πάλι ο Κ. Μητσοτάκης) δε θέλησε να προχωρήσει σε λήψη απόφασης, μιας και δεν μπορούσε να εξασφαλίσει το 3%, που είχε υποσχεθεί και παραχωρήσει στην Pechiney από το 1966.

Την 22 Απριλίου 1981 το Συμβούλιο Ερεύνων Τιμών με γράμμα του προς τη νομισματική επιτροπή αναφέρει ότι παρ' όλο ότι η νομισματική επιτροπή δεν παρέτεινε την προθεσμία καταβολής προμήθειας, η Pechiney εξακολουθούσε και μετά την 31.12.1978 να εξάγει το 3% σε συνάλλαγμα. Την 21 Μαΐου 1981 το θέμα τέθηκε υπόψη της νομισματικής επιτροπής, χωρίς όμως να ληφθεί απόφαση. Την 4 Αυγούστου 1981 δυο διευθυντές του υπουργείου Συντονισμού, επί Παλαιοκρασσά, με σημείωμά τους προς τον Υπουργό υποστηρίζουν την παραπάνω άποψη για την παρανομία της Pechiney στην εξαγωγή συναλλάγματος 3%.

Την 8 Μαρτίου 1982, το Τμήμα Ελέγχου Εξαγωγών της Τράπεζας της Ελλάδος, ζητάει από την Pechiney την εισαγωγή συναλλάγματος, που αντιστοιχεί στην χωρίς έγκριση εξαγωγή προμήθειας 3% για τα έτη 1979 και 1980. Η Pechiney δε συμμορφώνεται με την παραπάνω πρόσκληση. Έτσι, το συνάλλαγμα που εξήχθη παράνομα δεν επανεισάγεται. Μόλις επί Διοίκησης Χαλικιά η Pechiney σταμάτησε την παράνομη εξαγωγή συναλλάγματος.

Κάποια συμπεράσματα

Προσπαθήσαμε σε όλη την έκθεση αυτής της «ιστορίας αγάπης» της Πεσινέ και του κ. Μητσοτάκη να αποφύγουμε κάθε μορφής χαρακτηρισμούς ή υπονοούμενα. Αντισταθήκαμε, επίσης, σε μια σειρά άλλα ευρήματα, που η διασταύρωσή τους οδηγεί πολύ μακριά τον παράλληλο βίο του αλουμινίου της Πεσινέ και του Αγίου προστάτη της, του «χρυσού υπουργού», κ. Μητσοτάκη.

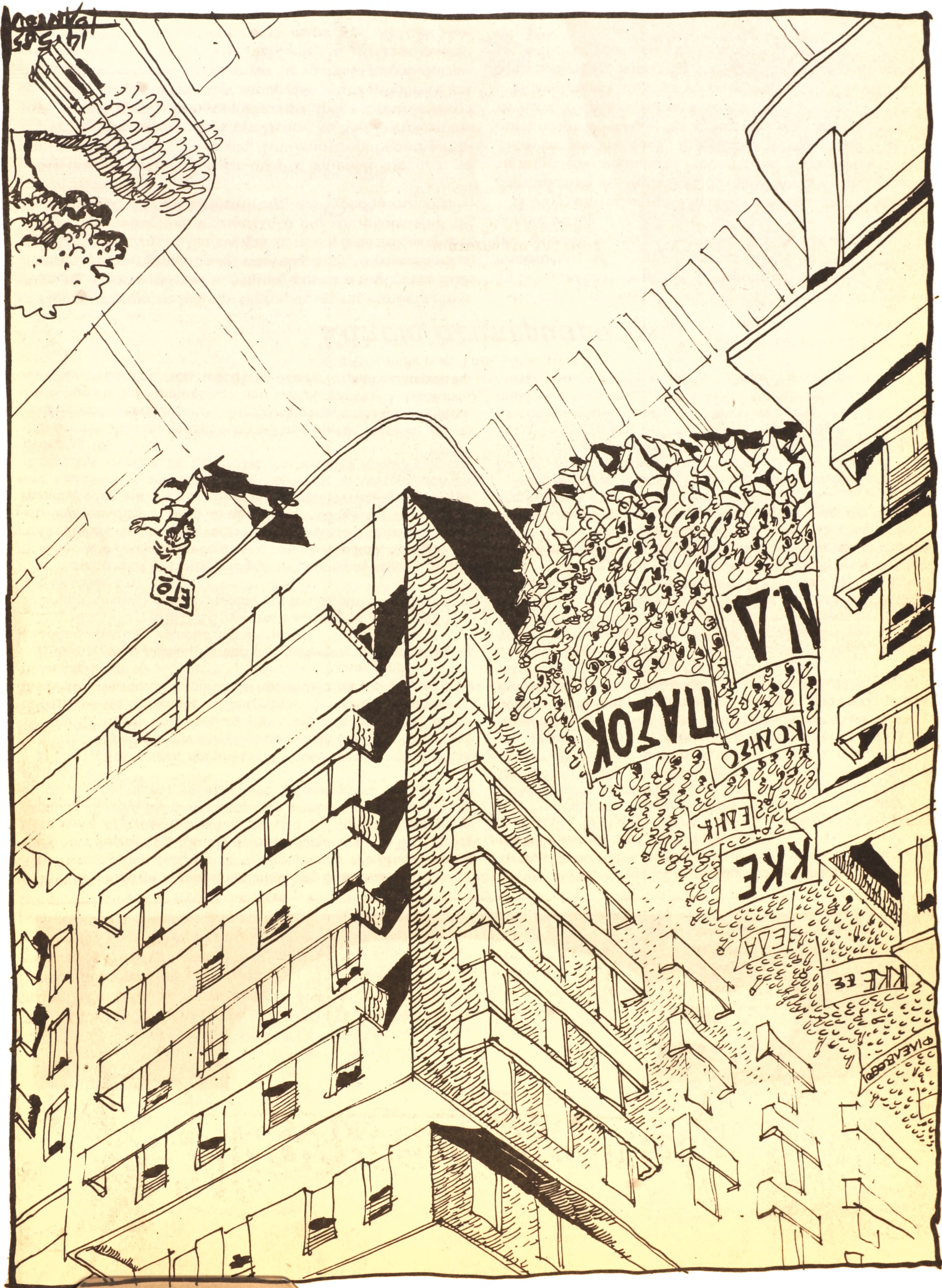
Μένουμε σ' αυτά τα πολύ στεγνά, επίσημα στοιχεία, τα οποία στήριξαν την έρευνά μας. Τουλάχιστον οι δραστηριότητες του κ. Μητσοτάκη περί την Πεσινέ το 65-67, στοιχειοθετούν τα εγκλήματα, που προβλέπει το άρθρο 1 παρ. α και γ του νόμου «περί ευθύνης των υπουργών», γιατί μεθόδευσε και προσυπέγραψε βασιλικό διάταγμα, με το οποίο παραβιάστηκε διάταξη νόμου. Γιατί, επίσης, εξέδωσε και εκτέλεσε σωρεία αποφάσεων, που παραβίασαν με τη σειρά τους διατάξεις νόμων.

Βέβαια, για πολλούς – και εμφανείς – λόγους, ποινική δίωξη δεν ασκήθηκε κατά του κ. Μητσοτάκη αλλά και των άλλων αποστατών, που συνυπογράφουν. Ούτε θα ήταν η δικτατορία, φυσικά, εκείνο το καθεστώς, που θα υποκινούσε μια παρόμοια δίωξη.

Η σύγχυση της μεταπολίτευσης συνέβαλε, με τη σειρά της, στην κρατική και συλλογική αμνησία. Αν δεν κάνουμε λάθος, τα παραπάνω αδικήματα έχουν τυπικά παραγραφεί.

Δεν παραμένει, όμως, το πελώριο πολιτικό θέμα; Για λογαριασμό ποιων, τελικά, θα κυβερνήσει ο κ. Μητσοτάκης αυτή τη χώρα, αν η σιωπή νομιμοποιηθεί;

Η απάντηση ελπίζουμε να είναι σαφής στις 2 Ιουνίου. Ο κ. Μητσοτάκης ας αναπαυθεί στις χρυσές δάφνες του παρελθόντος του. Δεν χρειάζεται να πλουτίσει με νέες.

Πάρε με το τηλέφωνο!

ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΣΤΑΔΙΑ. Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας. «Ραντεβού με τις γυναίκες». Εκατοντάδες πούλμαν. Χιλιάδες γυναίκες. «Χιλιάδες κεφάλια, στη μέση εσύ», όπως έλεγε και η μεταπολεμική ρούμπα. «Ποτέ τόσες πολλές γυναίκες δεν συγκεντρώθηκαν για να δουν ένα άνδρα», όπως έγραψε μια εφημερίδα του ΠΑΣΟΚ.

«Η συνάντηση ήταν ερωτική, όπως θα έλεγε και η Μελίνα» απεφάνθη ετέρα εφημερίδα του κινήματος. Εκεί που διαφώνησαν οι εφημερίδες του Κινήματος ήταν οι αριθμοί. Έγραψαν: 60.000 η «Αυριανή».

50.000 το «Έθνος».

40.000 η «Ελευθεροτυπία».

25.000 το «Βήμα».

Δύο ώρες μετά το «ραντεβού με τις γυναίκες» τηλεφωνήθηκε η Αμαλία με τη μητέρα της, που μόλις είχε επιστρέψει από το Νέο Φάληρο:

— Τι έγινε στο Στάδιο, μαμά;

— Ωραία τα είπε ο Ανδρέας.

— Ήταν πολύ συγκινημένος...

— Τι είπε; Τι σας είπε μαμά;

— Δεν μπορούσα ν' ακούσω παιδί μου.

Ήταν τα συνθήματα...

ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΣΤΑΔΙΑ. Ολυμπιακό Στάδιο. «Ραντεβού με τη νεολαία». Ο Ανδρέας Παπανδρέου «πραγματικά συγκινημένος» διαβεβαιώνει ότι «Ο λαός δεν ξεχνά τις καρφίτσες, τους Κοτζαμάνηδες και τα ΜΑΤ».

Μια μέρα ενωρίτερα στα εύφλεκτα Εξάρχεια τέσσερις —τουλάχιστον τέσσερις— αστυνομίες «έκαναν το όνειρο πράξη». Τέσσερις αστυνομίες τα ΜΑΤ, τα ΜΕΑ, οι ένστολοι και η Άμεση Δράση —χωρίς να υπολογίζουμε την Τροχαία— και μαζί τους κάποιοι «πρόθυμοι πολίτες» ζορίστηκαν για να καταστείλουν τη δυναμική αμφισβήτηση των αναρχικών.

Γεγονότα στα περίξ του Χημείου, ανήμερα του «Ραντεβού με τη νεολαία» στο Ολυμπιακό Στάδιο. Ανάγνωση από «το Βήμα»:

«Οι πολίτες και οι άνδρες των ΜΑΤ και των ΜΕΑ επιχειρούν μια ακόμη επίθεση εναντίον των αναρχικών (...) Το

μοναδικό αποτέλεσμα (...) είναι η σύλληψη ενός νεαρού από κάποιον με πολιτικά (προφανώς άνδρα των ΜΕΑ) που καιροφυλακτούσε σε κάποια γωνία. Δύο αναρχικοί τρέχουν να τον αποσπάσουν από τα χέρια του, αλλά δεν τα καταφέρνουν. Μια ομάδα αστυνομικών με στολή σπεύδει να παραλάβει το νεαρό και αυτό τον σώζει γιατί ταυτόχρονα επιτίθενται εναντίον του δεκάδες πολίτες (...) Οι αστυνομικοί με δυσκολία τον αποσπούν (...) και τον οδηγούν στην «κλούβα» όπου άλλοι αστυνομικοί τον αντιμετωπίζουν με εμφανή βιαιότητα.

Η εξιστόρηση της περιπέτειας του άγνωστου νεαρού τελειώνει στο «Βήμα» με μια παρήγορη εκτίμηση του ρεπόρτερ:

— «Γεγονός πάντως είναι ότι αν ο νεαρός είχε πέσει στα χέρια των πολιτών θα είχε λιντσαριστεί».

ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ. Νεολογισμοί στο πολιτικό ρεπορτάζ. Κομπές κι ανώδυνες διατυπώσεις —στα «Νέα» και στην «Ελευθεροτυπία»— της άρνησης ενός αριθμού υποψηφίων του ΠΑΣΟΚ να δεχθούν θέσεις σε άγονα μετερίζια των... λιστών του Κινήματος.

Ο Νεολογισμός των «Νέων»: «Απεσύρθη ο κ. Τάδε (28ος του συνδυασμού του νομού...)».

Ο Νεολογισμός της «Ελευθεροτυπίας»: Δεν κατέθεσε παράβολο ο κ. Τάδε (11ος του συνδυασμού του νομού...)»

Τα ανάλογα ατυχήματα της Νέας Δημοκρατίας —τα βρόντηξε εκεί ο τ. υπουργός Ροδίου 2ος στη λίστα της Ξάνθης— διατυπώνονται με κλασικά ελληνικά.

Διατύπωση για τη λίστα Ξάνθης της ΝΔ. Διατύπωση της «Απογευματινής»: Το ψηφοδέλτιο του Νομού Ξάνθης της Νέας Δημοκρατίας ανασυντάχθηκε ως εξής...

ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ. Χορός υποσχέσεων.

Υπόσχονται η «Σώγιερ» και η «Χάμιλτον». Υπόσχεται χλευάζοντας και η «Αυγή».

«Με αυτοδύναμη —λέει— κυβέρνηση του ΚΚΕ εσωτερικού εξασφαλίζεις:

1. Όλες οι ομάδες θα παίζουν στην Α' Εθνική.

2. Το κέρδος του Ιπποδρόμου σε συνάλλαγμα.

3. Κάθε αγρότης και Ρενεγκαίητ.

4. Σε κάθε μηχανή πάνω από 500cc και ένα «παπί» δώρο.

5. Στρατιωτική θητεία κατ' οίκον ή δι' αλληλογραφίας.

6. «Μικρά - μεγάλα» στα κέρδη του Λαϊκού Λαχείου. Τέρμα πλέον στους «λήγοντες». Κέρδη τώρα εναλλάξ στα λαχεία που λήγουν είτε σε 1, 2, 3, 4, 5, είτε σε 6, 7, 8, 9, 0.

7. Έρωτας φίλτρα στις «άγονες» εκλογικές περιοχές.

8. Προνόμια στους μη προνομιούχους και κίνητρα στους προνομιούχους.

9. Ελεγχόμενη ενεργοποίηση του ηφαιστείου της Σαντορίνης για δωρεάν θέρμανση σ' όλη τη χώρα.

10. Κατάργηση ανεμιστήρων και τοποθέτηση απορροφητήρων στην Πάρνηθα.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ ΠΛΑΙΣΙΑ. Πλαίσια και πλαισιώσεις. Άκουσα πρόπερσι στις ειδήσεις της τηλεόρασης:

«Στο πλαίσιο της επανάστασης του 1821...».

Άκουσα την περασμένη εβδομάδα πάλι στις ειδήσεις της τηλεόρασης.

«Τα ακτινολογικά μηχανήματα θα πλαισιώνονται από ακτινοφυσικούς...».

Το χειρότερο όμως το διάβασα στην πρώτη πρώτη σελίδα της «Καθημερινής».

Η εφημερίδα —που είχε πρόθεση να γράψει πως συμπληρώθηκε ο συνδυασμός Λασηθίου του ΠΑΣΟΚ, όπου το κόμμα του κ. Ανδρέα Παπανδρέου είχε στη Βουλή του 1981 τους δύο από τους τρεις βουλευτές του νομού— έγραψε στο φύλλο του Σαββάτου 10 Μαΐου:

«Στο Λασηθί τους δύο βουλευτές πλαισιώνει ο κ. Μπίμπας...».

αυτόματος τηλεφωνητής

Οι 300 της νέας Βουλής και τα 10 νέα κόμματα της

του Γιάννη Φλώρου

Τα όσα ακολουθούν δεν φιλοδοξούν να παρουσιάσουν τη νέα Βουλή, ούτε να «υποκαταστήσουν» τις εκλογές. Πολύ περισσότερο δεν θέλουν να περάσουν την άποψη ότι «αν οι Έλληνες πολίτες ψηφίσουν όπως το 1984, θα ηττηθεί η Δεξιά, θα είναι το ΠΑΣΟΚ αυτοδύναμο και θα έχουμε και πολυφωνία στη Βουλή» —κάτι που, εξάλλου, σημείωνε στο άρθρο του ο Δημ. Δώδος (στο προηγούμενο —αρ. 288— τεύχος του ΑΝΤΙ), κάνοντας κάποιες προβλέψεις με βάση τα αποτελέσματα των εκλογών του 1981 και του 1984.

Όσα ακολουθούν, βασίζονται σε στοιχεία εκείνου του άρθρου και έχουν στόχο να καταδείξουν τις αντιλήψεις που κυριάρχησαν στους αρχηγούς και στα επιτελεία των κομμάτων, για την επιλογή της λίστας και τον χαρακτήρα των κοινοβουλευτικών ομάδων που επιθυμούν να έχουν στη νέα Βουλή. Υποθέσαμε ότι το ΠΑΣΟΚ θα διατηρήσει το ποσοστό, που συγκέντρωσε στις ευρωεκλογές του 1984. Το ίδιο υποθέσαμε και για τη ΝΔ, όπως και για το ΚΚΕ και το ΚΚΕ εσ. Με βάση αυτή την υπόθεση, βγάλαμε πόσους βουλευτές κατά περιφέρεια εκλέγει το κάθε κόμμα από την α' κατανομή.

Αν, δηλαδή, διατηρηθούν κατά εκλογική περιφέρεια τα ποσοστά που συγκέν-

τρωσαν τα τέσσερα κόμματα το 1984, οι βουλευτές που θα εκλεγούν από την α' κατανομή μπορούν να είναι γνωστοί από τώρα. Διαφοροποιήσεις ασφαλώς μπορεί να υπάρξουν για όλα τα κόμματα, γιατί κανείς δεν γνωρίζει τι θα βγάλει τελικά η κάλπη. Διαφοροποιήσεις, ακόμα, από περιφέρεια σε περιφέρεια, είναι μέσα στη λογική των εκλογών.

Για τις έδρες της β' και γ' κατανομής παρουσιάζουμε τους βουλευτές που διεκδικούν τις αντίστοιχες έδρες, τόσο από το ΠΑΣΟΚ, όσο και από τη ΝΔ.

Στο βαθμό, επομένως, που δεν θα υπάρξουν θεαματικές διαφορές ποσοστών ή και αντίστροφα ακόμη αποτελέσματα από εκείνα των ευρωεκλογών, μπορούμε να σχηματίσουμε μία κατ' αρχήν εικόνα από την κομματική σύνθεση της νέας Βουλής, το εύρος και τη σημασία κάποιας ανανέωσης —αν υπάρχει. Να διατυπώσουμε ορισμένες, πρώτες, παρατηρήσεις για τη σύνθεση των κοινοβουλευτικών ομάδων και τις τάσεις που εκφράζονται. Επιπλέον, είναι δυνατόν να φανούν οι αντιφάσεις του εκλογικού συστήματος και ιδιαίτερα οι επιπτώσεις του συστήματος της κλειστής λίστας, που μια πρώτη «γεύση» είχαμε με τις αντιδράσεις π.χ. «κομμένων» και τις προσπάθειες που κατέβαλαν τα κομ-

ματικά επιτελεία να συμβιβάσουν «πρόσωπα και καταστάσεις».

Με βάση την υπόθεση που διατυπώσαμε, τα αποτελέσματα —αναλυτικά κατά εκλογική περιφέρεια— και όσα παρατηρούσε στο άρθρο του ο Δημοσθένης Δώδος, και με δεδομένες τώρα τις λίστες των κομμάτων όπως δημοσιοποιήθηκαν την προηγούμενη βδομάδα, διαμορφώνονται οι πίνακες που ακολουθούν. Σ' αυτούς περιλαμβάνονται οι «σίγουροι» βουλευτές από κάθε κόμμα, καθώς και όσοι διεκδικούν έδρα, πάντα με τις επιφυλάξεις που αναφέραμε. Βέβαια, η κάλπη έχει και τα α-πρόοπτά της...

Στους πίνακες που δημοσιεύονται στις σελίδες που ακολουθούν, σημειώνονται οι έδρες κάθε εκλογικής περιφέρειας, πόσοι εκλέγονται σε κάθε κόμμα από την πρώτη κατανομή (ο αριθμός είναι σε παρένθεση δίπλα από τον τίτλο του κόμματος) και, κάτω από κάθε κόμμα, αναγράφονται με μαύρα στοιχεία τα ονόματα των «σίγουρων» βουλευτών από την α' κατανομή. Ακολουθούν με πλάγια στοιχεία ποιοι διεκδικούν τις έδρες στην β' και γ' κατανομή. Όσοι σημειώνονται με αστερίσκο, είναι «σχεδόν σίγουροι» βουλευτές από την β' κατανομή. Οι υπόλοιποι ας περιμένουν ως το βράδυ της 2ας Ιουνίου.

Από την τρικομματική του 1981, στην «πολυκομματική» του 1985...

Μια πρώτη παρατήρηση από τις συνθέσεις των κοινοβουλευτικών ομάδων που θα έχουμε στη νέα Βουλή, ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα των εκλογών, αφορά τον αριθμό των κομμάτων που θα εκπροσωπούνται. Οι συνεργασίες, οι συμπράξεις και οι συμπαρατάξεις, μετά την «ανάμειξη των δύο κόσμων», φαίνεται ότι θα διαμορφώσουν μια κατάσταση απρόοπτη:

1. Το «ΠΑΣΟΚ και άλλες δημοκρατικές δυνάμεις»,
2. Η «ΝΔ και άλλες φιλελεύθερες δυνάμεις»,
3. Το «ΚΚΕ και άλλες ριζοσπαστικοσοσιαλιστικές δυνάμεις».

Δίπλα στο κάθε κόμμα και η δυναμική του —«δημοκρατική», «φιλελεύθερη» ή «ριζοσπαστική», κατά περίπτωση.

Θα έχουμε, δηλαδή, μια Βουλή, στην οποία θα εκπροσωπούνται πέραν του ΠΑΣΟΚ, της ΝΔ και του ΚΚΕ, τα συμπράττοντα ή συνεργαζόμενα με αυτές τις δυνάμεις κόμματα:

Η ΕΔΗΚ, η ΕΔΑ, η «Χριστιανική Δημο-

κρατία», η ΠΑΡ-ΚΕ, που εκλέγουν τους αρχηγούς τους με το ψηφοδέλτιο του ΠΑΣΟΚ.

Το ΚΟΔΗΣΟ, που εκλέγει το Μπ. Πρωτοπαπά με το ψηφοδέλτιο της ΝΔ.

Η ΕΣΠΕ, που εκλέγει τον Στ. Παναγούλη με το ψηφοδέλτιο του ΚΚΕ.

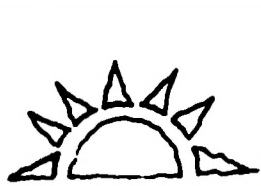
Τέλος, θα εκπροσωπείται και το ΚΚΕ εσ, που εκλέγει τον πρόεδρό του Λ. Κύρκο και τον γ. γραμματέα του Γ. Μπανιά —αν διατηρήσει τα ποσοστά του στην Α' και Β' Αθηνών— χωρίς να έχει συνεργασθεί με κανένα άλλο κόμμα.

Έτσι, θα διαταχθούν τελικά στη νέα Βουλή δέκα κόμματα. Αν, μάλιστα, η πολιτική κίνηση που ανήγγειλαν οι κ. Τ. Ιντζές, Β. Ευαγγελινός και Β. Φίλιας μετασχηματισθεί σε κόμμα ή ο κ. Γ. Πεσμαζόγλου ή άλλοι «σίγουροι» δημιουργήσουν κόμματα, πολύ πιθανό η νέα Βουλή να... χαρακτηριστεί τελικά και ως η πλέον πολυκομματική(!) στην πολιτική ιστορία της χώρας. Αν, τέλος, επαναληφθεί και το φαινόμενο των «ανεξαρτητοποιήσεων» που παρουσιάσθηκε και στην προηγούμενη Βου-

λή, δεν αποκλείονται και άλλες «εκπλήξεις». Αλλά γι' αυτό, αφήστε την φαντασία σας ελεύθερη...

Το πράγματι όμως ιδιόρρυθμο φαινόμενο, να διαμορφωθεί τελικά στις 3 Ιουνίου μια Βουλή με δέκα τουλάχιστον κόμματα, έχει και άλλες διαστάσεις, καθόλου φανταστικές, αλλά αντίθετα πραγματικές, ιδιαίτερα σοβαρές σε προεκτάσεις. Δεν αναφερόμαστε εδώ μόνον στον παραλογισμό ενός εκλογικού συστήματος, το οποίο διαμέσου συμπαρατάξεων, συμπορεύσεων και άλλων τινών, δίνει, υποτίθεται, τη δυνατότητα να δηλώνει η νέα Βουλή «πολυκομματική», «πλουραλιστική» κτλ. Ούτε αναλύουμε τις διαδικασίες που οδήγησαν τα μεγάλα κόμματα στην ανάγκη να διατηρήσουν ως «βαστάζους», δίπλα τους, πολιτικές δυνάμεις με αναντιστοιχία —το λιγότερο— με το εκλογικό σώμα. Προφανώς, η απλή αναλογική δεν θα έδινε αυτήν την εικόνα πολυκομματισμού της νέας Βουλής. Αλλά δεν αναφερόμαστε ούτε στις αντίστοιχες ανάγκες και προτεραιό-

Το κείμενο συνεχίζεται μετά τους πίνακες.

Α' ΑΘΗΝΩΝ — ΕΔΡΕΣ 21

ΠΑΣΟΚ (7)	Ν.Δ. (8)	ΚΚΕ (2)	ΚΚΕ εσ. (1)
Α. Παπανδρέου Γ. Αλευράς Α. Φλέμιγκ Α. Λάζαρης Ρ. Κακλαμανάκη Γ. Κατσιφάρας Α. Πεπονής	Γ. Ράλλης Μ. Έμπερτ Τ. Τζαννετάκης Ν. Αναγνωστόπουλος Α. Συνοδινού Α. Ψαρούδα-Μπενάκη Δ. Μπουλούκος	Γ. Φαράκος Μ. Δρεττάκης	Γ. Μπανιάς
*Ε. Κουλουμπής Κ. Μπουρδάρα	*Σ. Μάνος Β. Σταθόπουλος	*Αιμ. Υψηλάντη	

Β' ΑΘΗΝΩΝ — ΕΔΡΕΣ 32

ΠΑΣΟΚ (13)	Ν.Δ. (10)	ΚΚΕ (5)	ΚΚΕ εσ. (1)
Ι. Ζιγδής Α. Κακλαμάνης Ι. Χαραλ/πουλος Ε. Βερυβάκης Σ. Τζουμάκας Σ. Ακρίτα Ε. Γιαννόπουλος Γ.Α. Μαγκάκης Κ. Κουλούρης Μ. Παπαϊωάννου Η. Κατριβάνος Κ. Μπαντουβάς Ε. Λαμπράκη	Γ. Πεσμαζόγλου Ι. Βαρβιτσιώτης Κ. Λάσκαρης Δ. Βρεττάκος Α. Τσαλδάρης Κ. Παπαρηγόπουλος Α. Κρίκος Β. Πολύδωρας Α. Κράτσας Αρ. Μπουλούκος	Χ. Φλωράκης Κ. Κάππος Σ. Παναγιώλης Μ. Δαμανάκη Δ. Μαυροδόγλου	Λ. Κύρκος
*Δ. Παγορόπουλος Γ. Χαραλάμπους	*Μ. Λιάπης Φ. Πάλλη-Πετραλιά	Γ. Θεωνάς	

Α' ΠΕΙΡΑΙΩΣ — ΕΔΡΕΣ 8

ΠΑΣΟΚ (3)	Ν.Δ. (3)	ΚΚΕ (1)
Κ. Σημίτης Α. Ντεντιδάκης Β. Σαραντιδής	Α. Ανδριανόπουλος Π. Σαρλής Σ. Παπαπολίτης	Α. Αμπατιέλος
Κ. Καναβάκης	Δ. Χονδροκούκης	

Β' ΠΕΙΡΑΙΩΣ — ΕΔΡΕΣ 8

ΠΑΣΟΚ (3)	Ν.Δ. (2)	ΚΚΕ (1)
Μ. Γλέζος Π. Κρητικός Χ. Φωτίου	Η. Βουγιουκλάκης Γ. Μπούγας	Ν. Καλούδης
*Ε. Πεντάρης Δ. Διαμαντιδής	Δ. Πάλλας	Ν. Κεπέσης

Α' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ — ΕΔΡΕΣ 13

ΠΑΣΟΚ (5)	Ν.Δ. (5)	ΚΚΕ (1)
Σ. Παπαθεμελής Α. Τσοχ/τζόπουλος Ν. Ακριτιδής	Κ. Μητσοτάκης Σ. Κούβελας Β. Παπαγεωργό- πουλος	Δ. Σαχίνης
Χ. Καστανίδης Ν. Αθανασόπουλος	Δ. Βουδούρης Ι. Σφενδονής	
Γ. Ντεγιάννης	Δ. Σταμάτης	Τ. Ιντζές

Σημ. Το ΚΚΕ εκλέγει τον Τ. Ιντζέ, συνεργαζόμενο, αν αυξήσει το ποσοστό του κατά 1,36% σε σχέση με το 1984, ενώ το ΚΚΕ εσ. μόνο αν συγκεντρώσει το ποσοστό των ευρωεκλογών του 1981.

ΜΟΝΟΕΔΡΙΚΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Ν. ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ ΠΑΣΟΚ (1) Κ. Τσιγαρίδας
Ν. ΖΑΚΥΝΘΟΥ ΠΑΣΟΚ (1) Δ. Μαρούδας
Ν. ΚΕΦΑΛΗΝΙΑΣ ΠΑΣΟΚ (1) Α. Τρίτσης
Ν. ΛΕΥΚΑΔΑΣ ΠΑΣΟΚ (1) Γ. Κτενάς
Ν. ΣΑΜΟΥ Ν.Δ. (1) Θ. Σοφούλης

Σημ. Στο Ν. Ευρυτανίας για να εκλέξει η ΝΔ χρειάζεται + 6,5%. Στο Ν. Ζακύνθου + 2,64%. Στο Ν. Κεφαληνίας + 4,78%. Στο Ν. Λευκάδας + 3,37%. Αυτό ισχύει αν το ΠΑΣΟΚ διατηρήσει τα ποσοστά των ευρωεκλογών του 1984. Θα πρέπει να σημειωθεί η ισχυρή παρουσία της Αριστεράς. Στη Ζάκυνθο 19,9%, στην Κεφαληνία 21,36%, και στη Λευκάδα 25,77%.

Αντίθετα στο Ν. Σάμου το ΠΑΣΟΚ χρειάζεται μόνο 0,28% για να εκλέξει τον Ν. Χούλη αν η ΝΔ μείνει στα επίπεδα του 1984. Η Αριστερά στη Σάμο έχει 25,97 και αυτό πιθανά να ευνοήσει το ΠΑΣΟΚ και να σημειωθεί επιπλέον ότι η Σάμος είναι μία από τις λίγες περιφέρειες που το ΠΑΣΟΚ σε σχέση με τις εκλογές '81-'84 παρουσίασε αύξηση και η ΝΔ σημαντική μείωση από 41,2% σε 35,5%.

Β' ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ — ΕΔΡΕΣ 7

ΠΑΣΟΚ (3)	Ν.Δ. (3)
Κ. Αμανατίδης Σ. Τσαπάρας Ι. Γκλαβίνας	Γ. Τζιτζικώστας Π. Κούτρας Χ. Κοσκινάς
Α. Καρράς	Γ. Σαλαγκούδης
Σημ. Το ΚΚΕ εκλέγει τον Β. Ευαγγελινό, συνεργαζόμενο, αν αυξήσει το ποσοστό του κατά 1,5% σε σχέση με το 1984.	

ΥΠ. ΑΤΤΙΚΗΣ — ΕΔΡΕΣ 7

ΠΑΣΟΚ (3)	Ν.Δ. (3)
Ε. Γιώτας Θ. Πάγκαλος Η. Παπαηλίας	Χ. Κατσιγιάννης Δ. Φράγκος Μ. Παπαγιάννης
Μιχ. Βάθης	Α. Σταύρου

Ν. ΒΟΙΩΤΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (1)
Γ. Κατσιμπάρδης Γ. Καλογήρου	Αρ. Τσιπλάκος
Α. Ακριβάκης	Γ. Βουρδουμπάς

Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 6

ΠΑΣΟΚ (3)	Ν.Δ. (2)
Ορ. Παπαστρατής Β. Κεδίκογλου Μ. Στεφανίδης	Ι. Σπανός Α. Βλαχοθανάσης
Δ. Σαπουντζής	Α. Καμπούρης

Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ — ΕΔΡΕΣ 6

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Α. Δροσογιάννης Ε. Στάικος	Π. Πανουριάς Α. Ξαρχάς
*Α. Μπάτσος Χ. Καραγεωργίου	*Ν. Αργυρόπουλος Κ. Μπριαννής

Ν. ΦΩΚΙΔΑΣ — ΕΔΡΕΣ 2

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Σ. Αλεξανδρής	Ν. Γκελεστάθης

Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ — ΕΔΡΕΣ 3

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Γ. Κουτσογιάννης	Γ. Μουτζουρίδης
Σ. Βασιλείου	Β. Σωτηρόπουλος

Ν. ΑΡΚΑΔΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Τ. Σεχιώτης	Β. Ματζώρας
Γ. Δασκαλάκης	Ν. Καλτεζιώτης

Ν. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Ν. Ριζογιάννης	Σ. Δήμας
Γ. Ποτάκης	Α. Παπαληγούρας

Ν. ΛΑΚΩΝΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 3

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (2)
Παρ. Φούντας	Ι. Σταθόπουλος
	Κ. Γιατράκος

Ν. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 7

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (3)
Γ. Γεννηματάς	Ι. Μπούτος
Φ. Κούτσικος	Α. Σαμαράς
	Αρ. Καλατζάκος
*Θ. Φιλιππόπουλος	*Ν. Αναστασόπουλος

Ν. ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 8

ΠΑΣΟΚ (3)	Ν.Δ. (3)
Γ. Παπαδημητρίου	Ν. Κωστάκης
Ν. Παπαϊωάννου	Δ. Λιβανός
Χρ. Μπασαγιάννης	Χ. Φωτόπουλος
*Γ. Σερπάνος	Θ. Χούτας
Θ. Δημητρίδης	

Σημ. Το ΚΚΕ με αύξηση 0,08% από το ποσοστό των ευρωεκλογών εκλέγει τον Ι. Ποσοτίδη.

Ν. ΑΧΑΪΑΣ — ΕΔΡΕΣ 9

ΠΑΣΟΚ (4)	Ν.Δ. (3)
Γ. Παπανδρέου	Κ. Στεφανόπουλος
Α. Κουτσόγιωργας	Β. Μπεκίρης
Γ. Καπουράλος	Η. Μαλεβίτης
Γρ. Σολωμός	
*Π. Σαλαμαλίκης	Α. Ζαΐμης
Θ. Γκολφινόπουλος	

Σημ. Το ΚΚΕ με αύξηση 0,26% από το αποτέλεσμα του 1984 εκλέγει τον Δ. Δεσύλα.

Ν. ΗΛΕΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 6

ΠΑΣΟΚ (3)	Ν.Δ. (2)
Ηρ. Ματράγκας	Α. Κανελλόπουλος
Ι. Σκουλαρίκης	Β. Κοντογιαννόπουλος
Αυγ. Πετραλιάς	

Δ. Γεωργακόπουλος Φρόσω Σπεντζάρη

Ν. ΑΡΤΑΣ — ΕΔΡΕΣ 3

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Δ. Τσοβόλας	Ε. Παπαδημητρίου
Α. Λιαροκάκης	Α. Κονταξής

Ν. ΚΕΡΚΥΡΑΣ — ΕΔΡΕΣ 3

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Σ. Καλούδης	Σ. Γκίκας
*Σ. Ράλλης	Ο. Αλεξάκης

Ν. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 2

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Αχ. Κολιούσης	Η. Βεζδρεβάνης

Ν. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 6

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)	ΚΚΕ (1)
Δ. Πιτσιώρης	Κ. Πρίντζος	Π. Σκοτινιώτης
Γ. Παππάς	Γ. Σούρλας	
*Π. Ζακολίκος	Α. Φιλιππίδης	

Ν. ΤΡΙΚΑΛΩΝ — ΕΔΡΕΣ 5

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Κ. Αλεξιάδης	Σ. Χατζηγάκης
Χ. Οικονόμου	Α. Δερβέναγας
Δ. Μάντζαρης	Α. Παπαχρήστος

Σημ. Το ΚΚΕ εκλέγει τον Δ. Παπανικολάου αν αυξήσει το ποσοστό του από το 1984 κατά 1,5%, που είναι όμως αμφίβολο.

Ν. ΛΑΡΙΣΗΣ — ΕΔΡΕΣ 8

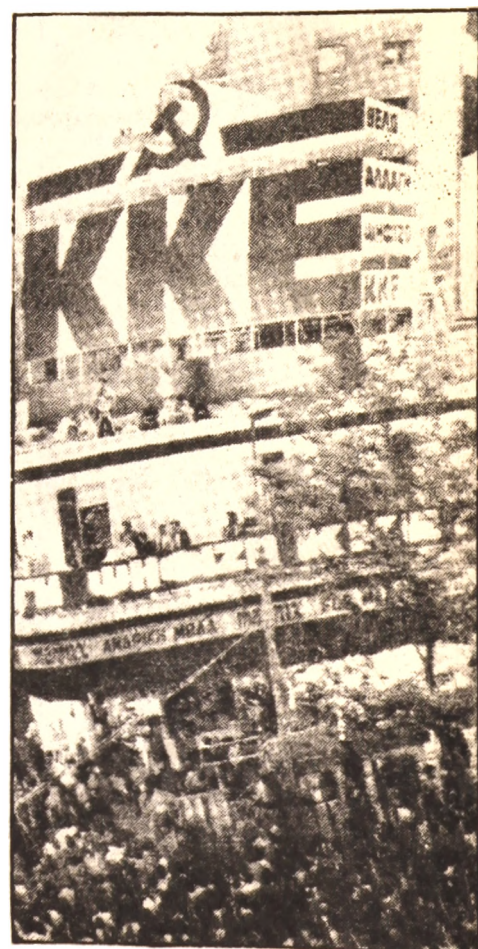
ΠΑΣΟΚ (3)	Ν.Δ. (3)	ΚΚΕ (1)
Ι. Φλώρος	Γ. Σουφλιάς	Η. Παπαδημητρίου
Θ. Στάθης	Ν. Κατσαρός	
Β. Αγοράστης	Α. Ευσταθιάδης	
*Ι. Καραμπάσας	Δ. Φακής	

Ν. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ — ΕΔΡΕΣ 6

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)	ΚΚΕ (1)
Κ. Παπούλιας	Θ. Γεωργιάδης	Φ. Φίλιος
Γ. Μωραΐτης	Ε. Καλογιάννης	
Θ. Λούλης	Γ. Παππάς	

ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΕΔΡΕΣ 12

ΠΑΣΟΚ (6)	Ν.Δ. (5)	ΚΚΕ (1)
Γ. Μαύρος	Ε. Αβέρωφ	Μ. Θεοδωράκης
Ν. Ψαρουδάκης	Χ. Πρωτοπαπιάς	
Γ. Αρσένης	Β. Τσουδερού	
Β. Παπανδρέου	Ι. Βασιλειάδης	
Μ. Μερκούρη	Ε. Στρατήγης	
Χρ. Μαρκόπουλος		

Ν. ΠΡΕΒΕΖΑΣ — ΕΔΡΕΣ 2

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Σ. Κατηνιώτης	Α. Μπάλκος

Ν. ΓΡΕΒΕΝΩΝ — ΕΔΡΕΣ 5

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Ι. Κωνσταντινίδης	Α. Κρικέλης

Ν. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ — ΕΔΡΕΣ 5

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Π. Κατσαρός Σερ. Αναστασάκος	Α. Ταλιαδούρος Δ. Σιούφας
Η. Χατζοπλάκης	Θ. Αναγνωστόπουλος

Ν. ΚΟΖΑΝΗΣ — ΕΔΡΕΣ 5

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Γ. Δαβιδόπουλος Μ. Νάτσινας	Μ. Παπακωνσταντίνου Ι. Βαγιάτης
Μ. Κυρατσούς	Θ. Βύζας

Ν. ΗΜΑΘΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (1)
Μ. Γικόνोगλου Β. Παπαγιάννης	Δ. Χατζηδημητρίου
Κ. Μαγγανάρης	Α. Βαλταδώρας

Ν. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ — ΕΔΡΕΣ 2

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Φ. Πετσάλλινος	Κ. Σημαιοφορίδης

Ν. ΚΙΛΚΙΣ — ΕΔΡΕΣ 3

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Σ. Μαρινίδης	Α. Αβραμίδης
Δ. Παπαδόπουλος	Ν. Αυγερινός

Ν. ΠΕΛΛΑΣ — ΕΔΡΕΣ 5

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Γ. Πέτσος Δ. Παπαδημητρίου	Θ. Γάτσος Δ. Μανουσάκης
Σ. Κεχαγιόγλου	Π. Σιβένας

Ν. ΠΙΕΡΙΔΕΣ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Χρ. Καζακλάρης Γ. Τερζόπουλος	Κ. Γκουγκουρέλας Ι. Πετρίδης

Ν. ΣΕΡΡΩΝ — ΕΔΡΕΣ 8

ΠΑΣΟΚ (3)	Ν.Δ. (4)
Β. Ιντζές Α. Δαμιανίδης Αν. Παπαδόπουλος	Αχ. Καραμανλής Θ. Παπαδόπουλος Ν. Κλείτος Αγ. Αγγελούσης
Ε. Ανθόπουλος	Ι. Παναγιωτίδης

Ν. ΦΛΩΡΙΝΑΣ — ΕΔΡΕΣ 2

ΠΑΣΟΚ (0)	Ν.Δ. (1)
Π. Στεφανίδης	Α. Θεοχαρίδης

Ν. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ — ΕΔΡΕΣ 3

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Αθ. Ξανθόπουλος	Κ. Τσιουμπλάκης
Λ. Μπουλάκης	Β. Βαρδαρίνος

Ν. ΔΡΑΜΑΣ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Δ. Κεφαλίδης Φ. Κωνσταντίνου	Θ. Δαμιανός Κ. Ευμοιρίδης

Ν. ΕΒΡΟΥ — ΕΔΡΕΣ 5

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Ι. Παπαδόπουλος Χ. Σταματοπούλος	Π. Χατζηνικολάου Ι. Καβαρτζής
Γ. Αντωνικούδης	Σ. Ταταρίδης

Ν. ΚΑΒΑΛΑΣ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (2)
Η. Παπαδόπουλος Ι. Τσακλίδης	Γ. Παναγιωτόπουλος Σ. Παπαδόπουλος

Ν. ΞΑΝΘΗΣ — ΕΔΡΕΣ 3

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Χ. Ατματζίδης	Θ. Αλεξίου
Αχμέτ Φεϊκογλου	Σερδάρ Ζ. Χιουσντού

Σημ. Η Ν.Δ. βρίσκεται στα όρια (0,05%) για την εκλογή του δεύτερου από την Α' κατανομή.

Ν. ΡΟΔΟΠΗΣ — ΕΔΡΕΣ 3

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (2)
Δ. Βραδέλης	Στ. Μπλέτσας Μεχμέτ Μουφτζόγλου

Σημ. Σ' αυτό το νομό, όπως και στο Ν. Ξάνθης καθοριστικό ρόλο θα παίξει η στάση της μουσουλμάνικης μειονότητας.

Ν. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (1)
Γ. Χιωτάκης Κλ. Ζερβός	Αρ. Παυλίδης
Κ. Σφυρίου	Αν. Καραμάριος

Ν. ΚΥΚΛΑΔΩΝ — ΕΔΡΕΣ 3

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Π. Βάλβης-Κατσιπής	Σ. Παλαιοκρασάς
Ν. Λεβογιάννης	Δ. Κοπελούζος

Ν. ΛΕΣΒΟΥ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ(1)	Ν.Δ(1)	ΚΚΕ(1)
Δ. Βουνάτσος	Δ. Νιάνιας	Ε. Κόρακας
Γ. Μαλλιάρης	Ι. Γιαννέλης-Θεοδοσιάδης	

Ν. ΧΙΟΥ — ΕΔΡΕΣ 2

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (1)
Γ. Βαρκάρης	Γ. Μισαηλίδης

Ν. ΧΑΝΙΩΝ — ΕΔΡΕΣ 4

ΠΑΣΟΚ (2)	Ν.Δ. (1)
Ιωσήφ Βαλυράκης Εμ. Σκουλάκης	
Ιωσήφ Μιχελογιάννης Χ. Καρατζάς	

Σημ. Στην Κρήτη αν μείνουν 4 ή 5 έδρες αδιάθετες από την Α' κατανομή η ΝΔ θα κερδίσει μόνο μία από τη Β' και Γ' κατανομή, ενώ τις υπόλοιπες θα τις κερδίσει το ΠΑΣΟΚ. Εάν μείνουν λιγότερες π.χ. 3 η ΝΔ δεν θα κερδίσει καμία.

Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ — ΕΔΡΕΣ 7

ΠΑΣΟΚ (4)	Ν.Δ. (1)
Ε. Παπαστεφανάκης Κ. Ασλάνης Ι. Παπαδονικολάκης Μ. Κυπριωτάκη	Μ. Κεφαλογιάννης

*Αλ. Δερυβιανάκης Μ. Γαλελιάνος
Αθ. Σκουλάς

Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ — ΕΔΡΕΣ 2

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (0)

Μ. Χατζηνάκης

Κ. Κοντοπόδης Σ. Σεργάκης
Σημ. Η Ν.Δ. για να φθάσει το εκλογικό μέτρο πρέπει να αυξήσει τη δύναμή της κατά 5,02% σε σχέση με το 1984.

Ν. ΡΕΘΥΜΝΗΣ — ΕΔΡΕΣ 2

ΠΑΣΟΚ (1)	Ν.Δ. (0)

Γ. Περάκης

Χ. Γεωργακάκης Ι. Κεφαλογιάννης
Σημ. Για να εκλέξει η Ν.Δ. πρέπει να αυξήσει το ποσοστό της κατά 4,62%. Ίδια περίπτωση με το Ν. Λασιθίου.

ΠΑΣΟΚ ΝΕΑ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Ι. Γκλαβίνας
Δ. Διαμαντίδης Α. Αγγελούσης
Η. Κατριβάνος Δ. Αλεξάκης
Χ. Καραγεωργίου Θ. Αναγνωστόπουλος
Γ.Α. Μαγκάκης Ν. Αργυρόπουλος
Δ. Μάντζαρης Α. Βλαχοθανάσης
Γ. Μαύρος Κ. Γιατράκος
Κ. Μπαντουβάς Δ. Θεοχαρίδης
Α. Ντεντιδάκης Α. Κανελλόπουλος
Ι. Παπαδόπουλος Σ. Παπαπολίτης
Δ. Παπαδόπουλος Μ. Παπακωνσταντίνου
Σ. Παπαθεμελής Γ. Πεσματζόγλου
Ν. Παπαϊωάννου Χ. Πρωτοποππας
Ο. Παπαστρατής Σ. Πετρίδης
Α. Πεπονής Ι. Σεργάκης
Α. Πετραλιάς Α. Σταύρου
Τ. Σεχιώτης Θ. Σοφούλης
Ε. Στάϊκος Β. Τσουδερού
Μ. Στεφανίδης Α. Φιλίπιδης

Οι παραπάνω προέρχονται από την «ΕΚ-ΝΔ». Θα πρέπει να προστεθούν ακόμη οι Η. Παπαηλίας (ΠΑΣΟΚ), Θ. Χούτας (ΝΔ). Τέλος, οι Ι. Ζιγδής (ΕΔΗΚ) και Ν. Ψαρουδάκης (Χριστιανική Δημοκρατία) εκλέγονται με το ΠΑΣΟΚ, ενώ ο Σ. Κούβελος (ΕΔΗΚ) με τη ΝΔ.

τητες, που επέβαλαν στα μικρά κόμματα και «αρχηγούς» τέτοιας μορφής συμπαράταξεις. Το φαινόμενο αυτού του είδους «πολυκομματισμού», έχει να κάνει με το πολιτικό σύστημα που διαμορφώθηκε στην μεταπολιτευτική περίοδο, το χαρακτήρα των κομμάτων, την αντιστοιχία με τις κοινωνικές δυνάμεις, αλλά και τις ηγεμονικές αντιλήψεις για τη λειτουργία της πολιτικής ζωής. Έχει να κάνει, ακόμα, με το χαρακτήρα των πολιτικών συγκρούσεων, τις αντιθέσεις που τις συγκροτούν και την πολιτική «φιλοσοφία» στην οποία στηρίχθηκε τόσο ο σχηματισμός «ισχυρών κυβερνήσεων» από τον Κ. Καραμανλή, όσο και η ανάγκη «αυτοδυναμίας» του ΠΑΣΟΚ με την έμπνευση του Α. Παπανδρέου.

Η Κοινοβ. Ομάδα του ΠΑΣΟΚ

Η νέα Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΠΑΣΟΚ, δεν παρουσιάζεται διαφορετική από την προηγούμενη. Η επιλογή, που κυριάρχησε στην κατάρτιση της λίστας (κυρίως στις εκλόγιμες θέσεις), στηρίχθηκε στη διατήρηση της υπάρχουσας κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης, ως το σημείο μάλιστα της διατήρησης —στις περισσότερες από τις εκλογικές περιφέρειες— και της σειράς που είχε δώσει στις εκλογές του 1981, ο σταυρός προτίμησης. Οι αλλαγές που έγιναν —τοποθέτηση νέων, μεταθέσεις, ή αποκλεισμοί από τη λίστα— έγιναν κυρίως στην Α', Β' Αθηνών, στην Α', Β' Θεσσαλονίκης, Β' Πειραιά και στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας.

Ακόμη και οι αλλαγές αυτές, έγιναν εκεί όπου υπήρχε κενή εκλόγιμη θέση π.χ. Μ. Μερκούρη—Μ. Γλέζος (Β' Πειραιά), η ανάγκη κάλυψης των θέσεων των Α. και Δ. Μπουλούκου, καθώς και για την κάλυψη της θέσης του Δ. Παπασπύρου από τον Κ. Σημίτη (Α' Πειραιά). Στην επαρχία, πλην ελάχιστων εξαιρέσεων όπως εκείνες π.χ. του Γ. Γεννηματά (Μεσσηνία) ή του Α. Τσοχατζόπουλου (Α' Θεσσαλονίκης), που και αυτές καλύπτουν κενά, διατηρήθηκε η σειρά εκλογής του 1981.

Η υιοθέτηση αυτής της επιλογής, δείχνει ότι ο Κ. Παπανδρέου επιθυμεί —ή αναγκάζεται— να διατηρήσει την ίδια κοινοβουλευτική ομάδα και, κυρίως, τις ισορροπίες που διαμορφώθηκαν την προηγούμενη τετραετία. Εξετάζοντας συνοπτικά και (αναπόφευκτα) σχηματικά την πολιτική προέλευση της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ, θα δούμε ότι κυριαρχούν εκείνοι που διεδραμάτισαν κεντρικό ρόλο στις νεολαϊστικές οργανώσεις των κομμάτων του προδικτατορικού Κέντρου και κυρίως της ΕΔΗΝ. Όπως εύστοχα παρατηρούσε ο Ηλίας Καρράς σε ανάλυσή του για την πολιτική προσωπογραφία της Κ.Ο. του ΠΑΣΟΚ, που προέκυψε από τις εκλογές του 1981 (ΑΝΤΙ τχ. 193, Ηλ. Καρράς «1964-1981. Η συνέχεια και η Αλλαγή»), στην πλειοψηφία τους τα στελέχη αυτά,

«άρχισαν την ιδεολογική τους ριζοσπαστικοποίηση, μέσα από την ΕΔΗΝ του 1965-67, αποτελώντας την οργανωμένη και μαχητική αιχμή του 'ανδρείκου ρεύματος'. Και ένα σημαντικό τμήμα τους δοκιμάστηκε αγωνιστικά και ολοκλήρωσε την πολιτική του συνειδητοποίηση μέσα από τον αντιδικτατορικό αγώνα». Ένα ακόμη χαρακτηριστικό στοιχείο είναι ότι, στη μεγάλη τους πλειοψηφία, οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ έχουν πολιτευθεί μόνο με το ΠΑΣΟΚ και με τις σημαίες του πρωτοεκλέχθηκαν το 1981.

Εκτός, όμως, από τη διατήρηση των υφιστάμενων ισορροπιών και των σχέσεων που διαμορφώθηκαν μεταξύ κόμματος και κοινοβουλευτικής ομάδας, η επιλογή αυτής της λίστας από τον Κ. Παπανδρέου, δείχνει ότι καμία από τις «τάσεις» ή τα κέντρα που έχουν καταγραφεί ως «περιβάλλον του Καστρίου», «σκληροί κομματικοί», «κοινοβουλευτικοί» κτλ. μπόρεσε να «περάσει» υποψήφιους σε εκλόγιμη θέση, όπως τελικά διαμορφώθηκε η λίστα.

Η Κοινοβουλευτική Ομάδα της ΝΔ

Ανεξάρτητα από τις αντιδράσεις για την τελική διαμόρφωση της λίστας στη ΝΔ —οι οποίες ως τις εκλογές είναι φυσικό να μην εκφραστούν— ο Κ. Μητσοτάκης παρουσίασε μια λίστα την οποία, διατηρώντας το βασικό κορμό των βουλευτών, μπορεί να εμφανίσει και ως ανανεωμένη. Προχωρώντας στο «κόψιμο» των «γερόντων», κάλυψε τις κενές θέσεις αλλά και αρκετές εκλόγιμες με κεντρογενείς υποψήφιους. Εξασφάλισε τους τρεις πρώην βουλευτές του ΠΑΣΟΚ (Α. και Δ. Μπουλούκο και Δημ. Χονδροκούκη) και επέλεξε με ιδιαίτερη προσοχή τα ανοίγματά του στην ακροδεξιά. Κράτησε σε εκλόγιμες θέσεις τον Η. Βεζδρεβάνη (Θεσπρωτία, μέλος της Β' Συμβουλευτικής), τον Κ. Σημαιοφορίδη (Καστοριά, δήμαρχος επί χούντας), τον Θ. Γάτσο (Πέλλα, μέλος του ΕΠΟΚ), τον Θ. Δαμιανό (Δράμα, γιός του χουντικού «υπουργού»). Στα τωρινά ανοίγματα, τοποθέτησε σε εκλόγιμη σειρά τους Κ. Ευμοιρίδη (Δράμα, στέλεχος του ΕΠΟΚ), Η. Μαλεβίτη (Αχαΐα, μέλος της Συμβουλευτικής) και σε μη εκλόγιμη (6ος στην Α' Πειραιώς) τον Π. Μαρινάκη, υποψήφιο του Σκυλίτση. Παράλληλα, «έκοψε» πολλούς πρώην βουλευτές της ΝΔ από τη λίστα και τους αντικατέστησε κυρίως με κεντρογενείς υποψήφιους, διατηρώντας ωστόσο τη σειρά επιτυχίας του 1981 για όλους τους βουλευτές.

Η επιλογή αυτή του Κ. Μητσοτάκη, δείχνει ότι στοχεύει στην δημιουργία μιας κοινοβουλευτικής ομάδας η οποία, διατηρώντας το βασικό κορμό των στελεχών της ΝΔ και εξασφαλίζοντας, έτσι, τις αναγκαίες ισορροπίες, θα είναι ταυτόχρονα «εκσυγχρονισμένη» και «ανανεωμένη» κυρίως με κεντρογενείς δυνάμεις. Η υιο-

θέτηση αυτής της επιλογής, δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητη γιατί δεν υπαγορεύεται μόνον από τις ανάγκες του προεκλογικού αγώνα, όσο και αν οι συνδυασμοί φαίνεται να έχουν καταρτισθεί ως «συνδυασμοί νίκης του κόμματος». Υπαγορεύεται και από ευρύτερες και μακροπρόθεσμες πολιτικές ανάγκες της συντηρητικής παράταξης, οι οποίες θα είναι περισσότερο εμφανείς μετά από μία πιθανή ήττα στις 2 Ιουνίου.

Η μισή «ΕΚ-ΝΔ» στη Βουλή του 1985!

Η Κοινοβουλευτική Ομάδα της ΕΚ-ΝΔ, το 1974 διέθετε 61 έδρες στη Βουλή. Από τους βουλευτές αυτούς δεν θα παρίστανται στη νέα Βουλή 31. Συνολικά, από την «Ένωση Κέντρου - Νέες Δυνάμεις», θα είναι στη Βουλή του 1985, παρόντες 41, αν προστεθούν σ' αυτούς και ο Γ. Ζιγδής (Ε-ΔΗΚ), που το 1974 κατέβηκε ως ανεξάρτητος (ΔΕΚ) στα Δωδεκάνησα, ο Ν. Ψαρουδάκης της «ΧΔ», ο Θ. Χούτας (γιος του Σ. Χούτα της ΕΚ-ΝΔ), και ο Η. Παπαηλίας (γιος του Ν. Παπαηλία της ΕΚ-ΝΔ).

Ωστόσο, κόμματα κεντρώα δεν μετέχουν στις εκλογές και, βέβαια, η πιθανή εκλογή των 41 —ή και περισσότερων— δεν σημαίνει ότι μπορεί να αναβιώσει το παραδοσιακό Κέντρο. Αντίθετα, αυτές οι εκλογές θα σηματοδοτούν ίσως το οριστικό τέλος του. Αποτελεί, όμως, η «ανθρωπογεωγραφία» των κάποτε στελεχών της «ΕΚ-ΝΔ» και σήμερα πιθανών βουλευτών —αρκετοί μάλιστα είναι και ηγετικά στελέχη— του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ, χαρακτηριστικό στοιχείο για τη φυσιογνωμία των δύο μεγάλων κομμάτων. Ο σχετικός πίνακας που παραθέτουμε με τους «πιθανούς» βουλευτές που μετείχαν στην ΕΚ-ΝΔ και σήμερα ανήκουν είτε στο ΠΑΣΟΚ είτε στη ΝΔ, δεν δείχνει μόνο την ενσωμάτωση κεντρώων δυνάμεων στα δυο κόμματα. Είναι επίσης ενδεικτικός για το «πόσο ζει το Κέντρο», όχι ως πολιτική δύναμη η οποία κατεβαίνει στις εκλογές, διεκδικεί κυβέρνηση κλπ, αλλά αντίστροφα. Τι σημαίνει, δηλαδή, για τη ΝΔ και, κυρίως, για το ΠΑΣΟΚ —όσον αφορά το χαρακτήρα τους— η ενσωμάτωση και διάλυση των παραδοσιακών κεντρώων σχημάτων. Αν συνυπολογισθούν μάλιστα και όσοι βουλευτές των δύο κομμάτων θα προέρχονται από την «Ένωση Κέντρου» ή τα άλλα «παραδοσιακά» κόμματα του Κέντρου και η πλειοψηφία των οποίων ανήκει σήμερα στο ΠΑΣΟΚ (η «αριστερά» της Ε.Κ. του Γ. Παπανδρέου ήταν η βασική πηγή συγκρότησης και στελέχωσης του ΠΑΣΟΚ), η σημασία αυτής της «ανθρωπογεωγραφίας» αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σηματοδοτεί και προσδιορίζει συγκεκριμένες τάσεις. Κανείς, σήμερα, δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι το παραδοσιακό Κέντρο υπάρχει. Φαίνεται, όμως, ότι «το Κέντρο ζει!»...

**Κυκλοφορεί ο 20ος Τόμος του ΑΝΤΙ
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Α' εξαμήνου 1984 (251-264)**

Το Κέντρο Απέθανε!

Ζήτω το Κέντρο!

του Ν.Σ. Μάργαρη

Ο Θανάσης Κανελλόπουλος, ντυμένος ρυγκ και ο Γιάννης Ζιγδης, ντυμένος πολιτικός συναντήθηκαν κρυφά στην πλατεία Εξαρχείων την προηγούμενη εβδομάδα. Σε λίγο εμφανίσθηκε πάνω σε μια χιλιάρα μοτοσυκλέτα ο Γιάγκος Πεσμαζόγλου έχοντας στο πίσω κάθισμα τη Βιργινία Τσουδερού.

Όταν πλησίασαν ο Ζιγδης ρώτησε έκπληκτος:

— Βρε δυστυχή, έχεις και βόμβα Μολότωφ στην κωλότσεπη;

— Όχι, αδερφέ. Μια μπουκάλα ουίσκι έχω για να το γιορτάσουμε.

— Έτσι μπράβο, πριν έρθουν τα ΜΕΑ και μας τουλουμιάσουν. Άνοιξε το γρήγορα.

— Όχι, περιμένω πρώτα το Γιώργη. Νάτος!

Εκείνη την ώρα έφθασε ο Γεώργιος Μαύρος μ' ένα μηχανάκι χωρίς εξάτμιση. Η Βιργινία τον φίλησε.

— Είδες που έλεγες ότι δεν είναι δυνατόν;

— Ομολογώ Βιρτζίν ότι είχες δίκαιο. Παραήταν δυνατόν. Τι νέα παιδιά; Ωραία τα καταφέραμε.

— Σας το 'λεγα εγώ, πετάχθηκε ο Κανελλόπουλος, αλλά δε με πιστεύατε.

— Έλα βρε Σάκη, τι είναι αυτά που λες, αποκρίθηκε ο Γιάγκος. Εγώ πάντα έλεγα ότι είσαι μεγάλη ατσίδα.

— Ο Μπάμπης δεν ήρθε; Απόρησε ο Μαύρος.

— Του 'τυχε μια δουλειά. Έρχεται σε λίγο.

— Ποιος θα προεδρεύσει;

— Εγώ! πετάχθηκαν όλοι μαζί.

— Ας μην αρχίσουμε τα ίδια, είπε ο Κανελλόπουλος. Θα παίξουμε το αμπεμπα-μπλομ.

Κέρδισε η Βιργινία η οποία άνοιξε την τσάντα της και έβγαλε την ημερήσια διάταξη.

— Θα συζητήσουμε κατ' αρχήν για τις λίστες. Νομίζω ότι καλά τα καταφέρα-

με. Από δεκαπέντε βουλευτές που είχαμε το '78 φθάνουμε αισίως τους εξήντα σίγουρους.

Ένα αυθόρμητο χειροκρότημα σκέπασε τις τελευταίες της λέξεις.

— Πράγματι, πρόσθεσε ο Γιάγκος. Τόσους βουλευτές το Κέντρο ήταν αδύνατο να ξαναβγάλει. Μέσα σε επτά χρόνια τα καταφέραμε και το Κέντρο θα κυριαρχήσει ξανά.

Πάνω στην ώρα ήρθε, ντυμένος παπάς ο Μπάμπης Πρωτοπαππάς, οδηγώντας βυτιοφόρο που είχε γραμμένη με τεράστια γράμματα πάνω του τη λέξη «Ο ΝΙΚΗΤΗΣ».

— Μου έρχεται να κλάψω. Όνομα και πράγμα. Μίλησε σιγανά ο Κανελλόπουλος.

— Άντε βρε Μπάμπη και μας κοινοχολιασες με τις διαπραγματεύσεις σου. Χαλάλι σου, όμως, παλιόπαιδο. Ωραία τα κατάφερες στο τέλος. Ποιος θα το 'λεγε;

— Λοιπόν παιδιά υπέροχο το σχέδιό μας. Έτσι;

— Κάθισε τώρα γιατί μπήκαμε στην ημερήσια διάταξη.

Η Βιργινία πήρε φόρα.

— Όπως σας είπα και προηγουμένως η Ένωση Κέντρου με τις Νέες Δυνάμεις έχουν στη Νέα Βουλή, βρέξει - χιονίσει, εξήντα βουλευτές τουλάχιστον. Ακούω την εισήγηση του Θανάση για την επόμενη κίνηση.

— Ευχαριστώ. Όπως είναι γνωστό το σχέδιο της πρώτης φάσης έσκιζε. Προτείνω το πρωί της 3ης Ιουνίου να μαζευτούμε όλοι μαζί και να εξαγγείλουμε την ίδρυση της Ένωσης Κέντρου. Έχω ενημερώσει και τα άλλα στελέχη. Τον Μπαντουβά, τον Αγγελούση, τον Παπαπολίτη, τον Παπακωνσταντίνου. Ούτε το ΠΑΣΟΚ ούτε η Νέα Δημοκρατία θα μπορούν να κάνουν κυβέρνηση. Είμαστε οι ρυθμιστές. Ευτυχώς που χάσαμε το '78!

— Τι γίνεται με τις χριστιανικές μας αποκλίσεις;

— Κι εκεί θρίαμβος. Έχουμε Ψαρουδάκη, Παπαθεμελή και μόλις τώρα έμαθα ότι ο Δρεττάκης εκλέγεται με το ΚΚΕ. Βέβαια, θα συμπαραταχθούν μαζί μας, μόνο που θα τους δώσουμε και κανένα Υπουργείο. Εκεί θα κολλήσουμε;

— Θεός φυλάξοι, είπε ο Ζιγδης.

— Συνεχίζω. Μετά την εξαγγελία της επανίδρυσης, που θα την κάνει ο πρόεδρος μας...

— Εγώ! είπαν όλοι συγχρόνως.

— Φτου κι απ' την αρχή. Αφήστε επιτέλους τις αηδίες! Γιάγκο κόψε χαρτάκια με τα ονόματά μας και ρίξτα διπλωμένα στο καλυμαύχι του Μπάμπη!

— Έλα Θανασάκη, τράβηξε τον κλήρο!

Κέρδισε ο Ζιγδης.

— Σιδηροκέφαλος, του ευχήθηκαν όλοι.

— Άκου αγαπητέ Γιάννη. Μόλις γίνει η εξαγγελία θα ζητήσεις ακρόαση από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας από τον οποίο θα ζητήσεις την εντολή. Είμαστε οι μόνοι που μπορούμε συνεργαζόμενοι μ' όσους μείνουν στη Νέα Δημοκρατία ή το ΠΑΣΟΚ —μετά τη δική μας αποχώρηση— να σχηματίσουμε κυβέρνηση.

— Αν αρνηθεί;

— Μωρέ θα συμφωνήσει σίγουρα. Περίπτωση συνεργασίας ΠΑΣΟΚ με Νέα Δημοκρατία δεν υπάρχει. Ωραία κίνηση να βγει αρχηγός ο Μητσοτάκης, έτσι; Ο Ανδρέας δεν θέλει να τον δει στα μάτια του. Ενώ με τον Μπούτο όλο και κάτι θα γινόταν.

— Ο Αβέρωφ;

— Είναι δικός μας. Ξεχνάτε ότι είναι από το Κέντρο κι αυτός;

— Μόνο που όλοι θα γίνουμε πρωθυπουργοί. Ο ένας μετά τον άλλο, όπως τα είχαμε συμφωνήσει. Εξηγημένοι;

— Φυσικά. Το Κέντρο θα κυβερνήσει είκοσι χρόνια!

Όλοι μαζί φώναξαν:

— Ζήτω το Κέντρο!

Η φόλα «του σκύλου των Ες-Ες» και της Πάτρας

του Δημήτρη Κ. Μιχαήλ

ΘΑ ΤΟ ΠΟΥΜΕ από την αρχή και απροσχημάτιστα. Η συγκέντρωση της Πάτρας το περασμένο Σάββατο ήταν εξαιρετικά επιτυχημένη από πλευράς μεγέθους και κομματικού πατριωτισμού, αλλά αποδείχθηκε μάλλον αρνητική από πλευράς συνολικών εντυπώσεων.

Η ΠΡΩΤΗ πανελλήνια —λόγω τηλεοπτικής μεταδόσεως— συγκέντρωση του ΠΑΣΟΚ σαν κεντρικός πολιτικός λόγος και σαν ορισμένος «παλμός» του πλήθους ήταν συγκέντρωση κομματικής περιχαράκωσης, κομματικού πατριωτισμού, «δημοκρατικό πανηγύρι» σχεδόν αποκλειστικά για χειροκροτητές.

ΑΠΟ πλευράς γενικών εντυπώσεων του τηλεθεατή, η συγκέντρωση της Πάτρας άγγιξε όχι σπάνια τα όρια του πολιτικού χουλιγκανισμού και ο κεντρικός πολιτικός λόγος είχε έντονα τα γνωρίσματα μιας πολιτικής αγωνίας, της υπόμνησης θέσεων και συνθημάτων του 1981 και χωρίς το στοιχείο της «ήρεμης δύναμης», πως θα 'πρεπε να χαρακτηρίζει —κατά το αναλυτικό άρθρο του κ. Γ. Παπανδρέου «στο Βήμα»— την προεκλογική στρατηγική του ΠΑΣΟΚ. Αντίθετα, θα μπορούσε να πει κανείς ότι η πρώτη προεκλογική συγκέντρωση του ΠΑΣΟΚ στην γενέτειρα πόλη των Παπανδρέου αποδυνάμωσε την έως τότε επιχειρηματολογία του ΠΑΣΟΚ ότι η «Νέα Δημοκρατία» και ο Κ. Μητσοτάκης είναι εκείνοι οι οποίοι αποκλειστικά πυροδοτούν την έντονη πολιτική αντιπαράθεση και την οξύτητα.

Ο κ. ΑΝΔΡΕΑΣ Παπανδρέου, καταξιωμένος χαρισματικός και λαϊκός ηγέτης υπήρξε αυτή τη φορά κακός ομιλητής, με την έννοια ότι αναγκάστηκε κάποτε να ακολουθήσει κάποια «πλήθη» στον «διάλογο» που ήθελαν να έχουν μαζί του και προσωποποίησε υπέμετρα την πολιτική του κριτική προς τη «ΝΔ» και τον κ. Μητσοτάκη. Αν η τακτική αυτή ήταν επιτυχής το 1981 επειδή η «ΝΔ» ήταν μια καταρρέουσα κυβέρνηση, σήμερα μοιάζει να απευθύνεται σε ένα ισότιμο αντίπαλο και επικίνδυνο διεκδικητή της εξουσίας.

ΕΙΝΑΙ χαρακτηριστικό ότι τις επόμενες ημέρες, αρκετά από τα ηγετικά στελέχη του Κινήματος δεν έκρυβαν την άποψή τους ότι η εντυπωσιακή σε όγκο παλμό συγκέντρωση της Πάτρας, λειτούργησε μάλλον αρνητικά ή ελάχιστα θετικά (πειστικά) προς τις εκατοντάδες χιλιάδες των υπόλοιπων Ελλήνων, των τηλεθεατών. Ας επιχειρήσουμε μια πρώτη καταγραφή αυτών των αρνητικών δεδομένων, χωρίς βέβαια τούτο να σημαίνει ότι τοποθετούμαστε αρνητικά σε ορισμένα άλλα χαρακτηριστικά της στοιχείας, όπως η έντονη κριτική του «νέου προσώπου» της Δεξιάς, η αναγκαία προβολή του κυβερνητικού έργου, η υπεράσπιση των λαϊκών κατακτήσεων, η αποκάλυψη της νεοδημοκρατικής δημαγωγίας κτλ.

ΑΝΑΦΕΡΑΜΕ ήδη ότι η συγκέντρωση των Πατρών ήταν μια «συγκέντρωση περιχαράκωσης» και χρειάζεται ίσως να προσθέσουμε ότι σε τελευταία ανάλυση είχε τα γνωρίσματα της πολιτικής εκτόνωσης και όχι του οπλισμού των οπαδών και τηλεθεατών με πολιτικά επιχειρήματα και συλλογιστικές.

Ο ΚΥΡΙΑΡΧΟΣ χαρακτήρας της (σε αντίθεση μάλιστα με τις αλλεπάλληλες οδηγίες, που δόθηκαν προς τους οργανωμένους οπαδούς από τα «γούκι-τζίκι» των καθοδηγητών) γύρω από το σύνθημα «απόψε πεθαίνει ο σκύλος των Ες-Ες» αποκάλυψε κατά τη γνώμη μας δύο νέα δεδομένα:

- Πρώτον, ότι οι μάζες των ανοργάνωτων οπαδών του ΠΑΣΟΚ σε μεγάλο βαθμό είναι πολιτικά αδιαπαιδαγώγητες, δηλαδή διακρίνονται για την έλλειψη μιας συνειδητοποίησης του χαρακτήρα του έργου, των προοπτικών και του πολιτικού ήθους της Αλλαγής. Κανένα καινούργιο σύνθημα, εκτός από εκείνα των κομματικών αφισσών στην Αθήνα από τις «οργανωμένες κομματικές γκρούπες» ανάλογου χαρακτήρα δεν ακούστηκε, δεν βγήκε αυθόρμητα στην Πάτρα. Για το λόγο αυτό, υιοθετήθηκε με τόση ευκολία και κατά πιστή μίμηση «του παλαιού συνθήματος» «φόλα στον σκύλο της ΕΣΑ» το νέο σύνθημα κατά του κ. Μητσοτάκη, που βγήκε από τον «κομματικό παρακρατισμό» της «Αυριανής». Έχουμε λοιπόν, ως νέο δεδομένο, ότι μια μεγάλη μερίδα οπαδών του ΠΑΣΟΚ κατευθύνεται πολιτικά από άλλα κέντρα «κομματικού» και βαθιά απολιτικού «πατριωτισμού» και να υποβάλλει τελικά στους υπόλοιπους οπαδούς και στον ίδιο τον κ. Παπανδρέου τις θυμικές της προτιμήσεις.

- Δεύτερον, το σύνθημα για τη «φόλα στο σκύλο των Ες-Ες» και η εκτενής αφισκόληση που ακολούθησε (όπως και η συγκυριακή άνοδος της κυκλοφορίας της «Αυριανής») αποκαλύπτουν κατά τη γνώμη μας, πάνω από όλα, την αγωνία μιας ορισμένης «λαϊκής βάσης» του Κινήματος για το αποτέλεσμα της εκλογικής αναμέτρησης, για την τελική αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ, για τους κινδύνους της αναθάρρυνσης της Δεξιάς, που τους αντιμετωπίζει τυφλά, παρορμητικά και συχνά με παρακρατική πολιτική αντίληψη. Η συγκέντρωση της Πάτρας δεν διασκέδασε αλλά —κατά τη γνώμη μας— επέτεινε αυτούς τους κρυφούς «λαϊκούς» φόβους και τις αγωνίες, γιατί σε τελευταία ανάλυση ήταν ένα συνολικό πολιτικό γεγονός, που δεν είχε ευρύτερους στόχους.

ΚΑΤΑ ΤΗ γνώμη μας, η άνοδος της κυκλοφορίας της «Αυριανής» (που τόσες συζητήσεις και μιμήσεις έχει προκαλέσει) δεν υποδηλώνει την αύξηση των οπαδών του ΠΑΣΟΚ ή την ποιοτική άνοδο της μαχητικότητάς τους. Αντικατοπτρίζει μάλλον ένα αίσθημα αγωνίας και την αναζήτηση μιας «αντιδεξιάς ευδαιμονίας», ενός πολιτικού ντοπαρίσματος μιας μερίδας ανησυχούντων οπαδών, με τυφλό πολιτικό προσανατολισμό. Οπαδών, που στο ενδεχόμενο μιας εκλογικής ήττας θα αξιώσουν για τον εαυτό τους ρόλο τιμητή των πάντων, καθώς διεκδικούν το μύθο του «λαού» ή «λαουτζίκου» σαν αντίποδα ή παράλληλα με τον άλλο κυρίαρχο ΠΑΣΟΚικό μύθο του «αλάθητου Αρχηγού».

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ δεν απευθυνόταν και μάλιστα πειστικά προς τους όποιους «αριστερούς» και «κεντρώους» πρώην ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ και πολύ περισσότερο δεν φαίνεται να αποτέλεσε τον καταλύτη για την αποσκίρτηση των δεξιών ψηφοφόρων από

την παράταξη της Δεξιάς.

ΣΤΟΝ ΔΕΞΙΟ ψηφοφόρο το προσκλητήριο για την στράτευση του με την υπόθεση της Αλλαγής δεν μπορεί να γίνει (και μάλιστα προεκλογικά) με επικλήσεις του είδους «σου απλώνουμε το χέρι απλές ψηφοφόρε» όταν λ.χ. καμιά κριτική και αυτοκριτική δεν γίνεται σε πράξεις και πρόσωπα του ΠΑΣΟΚ που καθήλωσαν ή και έστρεψαν απλούς πολίτες στη Δεξιά και όταν —το κυριότερο— ακολουθείται η τακτική της «συλλογικής ιστορικής συνενοχής» για το παρελθόν της Δεξιάς και μάλιστα σε στενή πολιτική βάση και όχι στην πλουτοκρατική οικονομική ή την ευρύτερη κοινωνική (αστυφιλία, μετανάστευση, άθλια ποιότητα ζωής κτλ.).

ΓΙΑ ΤΟΝ αριστερό ψηφοφόρο ο κυρίαρχος αντιδεξιός λόγος της Πάτρας δεν φαίνεται να υπήρξε ιδιαίτερα πειστικός γιατί —από την άλλη πλευρά— υπήρξε υπερβολικός, καυχσιολόγος με υπερτονισμούς του τύπου «η πιο ιδανική δημοκρατία στην Ελλάδα» ή «για την διεθνή θέση και το πρωτόγνωρο διεθνές κύρος της χώρας».

ΚΑΤΑ την γνώμη μας η διλημματικού χαρακτήρα πρόταση του ΠΑΣΟΚ (η ταυτισμένη πλήρως με την «στρατηγική του κ. Κουτσόγιωργα για τους «δύο κόσμους» ή τις «δύο στρατηγικές», που αναμετρώνται), δείχνει να επαναλαμβάνεται σχεδόν ανιαρά και πάντως δεν έχει συγκινήσει την μεγάλη πλειοψηφία των οπαδών των κομμουνιστικών κομμάτων στις Ευρωεκλογές του 1984. Δεν αρκούν επίσης οι συναισθηματικού τύπου επικλήσεις για τις προδομένες «τόσες και τόσες γενιές». Επιπλέον, ο λόγος των Πατρών χαρακτηριζόταν από την απουσία κάθε αναφοράς στο σοσιαλιστικό όραμα, των προοπτικών των μεγάλων κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών. Ήταν ένας κλασικός αντιδεξιός λόγος, αν εξαιρέσει κανείς τον επιγραμματικό απολογισμό του κυβερνητικού έργου κατά τομείς και την απαρίθμηση ορισμένων βασικών στόχων της νέας τετραετίας.

ΉΤΑΝ ένας κλασικός αντιδεξιός λόγος, που προσπάθησε να αντιμετωπίσει είτε με μίμηση της «Αυριανής» προσωπικά τον κ. Μητσοτάκη είτε με πολιτικές συλλογιστικές τις καθαρά «κοινωνικές, καταναλωτικές» και τελικά «απολιτικές» διακηρύξεις και υποσχέσεις του κ. Μητσοτάκη όχι μόνο προς τους οπαδούς του αλλά και προς το ίδιο το κοινωνικό σώμα του ΠΑΣΟΚ. Στο μέτρο όμως, που η ίδια η κομμουνιστική αριστερά εξισώνει «το κόμμα της Σόγιερ με το κόμμα της Χάμιλτον», που αρνείται να παραδεχθεί ότι ελλοχεύει ο ρεβανσισμός της Δεξιάς και επιπλέον όταν διακηρυγμένος στόχος του ΚΚΕ είναι ότι κανένας από τους δύο δεν πρέπει να συγκεντρώσει κυβερνητική αυτοδυναμία, τότε είναι διπλά αδέξιος και αναποτελεσματικός ο «παλαιότροπος αντιδεξιός» λόγος του ΠΑΣΟΚ σήμερα.

ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΑ —όσο και αν η συγκέντρωση της Πάτρας δεν έδειξε κάτι τέτοιο— θα ήταν ένα πρόσθετο λάθος να αποφασίσει το ΠΑΣΟΚ, όπως ήδη κάνουν ορισμένοι ομιλητές του, να επιλέξει ως νέα κεντρική πολιτική του αντιπαράθεση την «παλαιοκεντρώα» αντίληψη για την «δεδομένη» λαθολογία των κομμουνιστών.

ΑΝ ΕΠΙΤΡΕΠΕΤΑΙ ένα γενικό συμπέρασμα από τη συγκέντρωση του ΠΑΣΟΚ στην Πάτρα και τη σηματοδότηση της προεκλογικής του εκστρατείας είναι ακριβώς ότι επιβάλλεται να συνθέσει την στρατηγική του, κατά τις εισηγήσεις των μελών του Εκτελεστικού Γραφείου, που φαίνεται να έχουν τελείως αγνοηθεί.

ΕΙΝΑΙ εκείνες, που βρίσκονται σε τέλεια αντίθεση με την αντιδεξιά ρητορεία αλλά και με τον παρορμητικό σωβινισμό της κάποιας «λαϊκής βάσης». Είναι εκείνες, που προβλέπουν την συνεπή αντίληψη της «ήρεμης ισχύος», την προβολή επιχειρημάτων και συγκεκριμένων κυβερνητικών δεδομένων, την αυτοκριτική, την απεμπόλιση αποχαυνωτικών συνθημάτων του τύπου «απόψε πεθαίνει η Δεξιά». Είναι εκείνες, που προτείνουν τη συζήτηση των σημερινών προβλημάτων αντί της στείρας παρελθοντολογίας, την αναβάθμιση της επικοινωνίας με τον πιστό οπαδό και συνειδητοποιημένο πολίτη της Αλλαγής, την ανάδειξη του βαθιά φιλολαϊκού και προοδευτικού —μ' όλα τα λάθη, τις πικρίες και τις παραλείψεις— χαρακτήρα της Εθνικής Λαϊκής Ενότητας. Μια στρατηγική αντίθετη μ' εκείνη της συγκέντρωσης των Πατρών που θα είχε σαν γνώρισμα τη διαλεκτική σύνθεση αυτών των στοιχείων και όχι την απλή επίκληση ή αναφορά τους.

Η ΜΟΝΟΣΗΜΑΝΤΗ τακτική σ' ένα κυβερνητικό κόμμα καταληγεί τελικά σε μονόδρομο επικοινωνίας.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ-ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ ΜΕ ΟΛΟ ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΙΟΥΛΙΑΝΑ 1965 100 ΜΕΡΕΣ που συγκλόνισαν την Ελλάδα

170 φωτογραφίες-ντοκουμέντα
και χρονικό των γεγονότων

ΙΟΥΛΙΑΝΑ 1965 100 ΜΕΡΕΣ που συγκλόνισαν την Ελλάδα

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΟ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Περιοδικά για το «λαό» με «πολιτική για το λαό»

Αν κανείς περίμενε να βρει στα λαϊκά εβδομαδιαία περιοδικά μια άμεση πολιτική αναφορά στις εκλογές, δεν θα απογοητευόταν μόνον, αλλά θα πρόδιδε έτσι την άγνοιά του. Θα αποκάλυπτε πως δεν έχει εντρυφήσει ποτέ στην παλιομοδίτικη ατμόσφαιρα του «Οικογενειακού θησαυρού». Το χαρτί εφημερίδας με τις κακοτυπωμένες διχρωμίες δεν το σάλιωσε ποτέ με το ανυπόμονο δάχτυλό του, αναζητώντας σαν κολασμένος τη συνέχεια του «Ημερολογίου του Δράκουλα». Κι όμως ο «Οικογενειακός Θησαυρός», όπως και το ομόλογό του «Ρομάντσο» διατηρούν ακόμα ένα ενδιαφέρον για την πολιτική. Ίσως γιατί στις σελίδες τους, όπου επαναλαμβάνονται οι ίδιες ιστορίες, οι ίδιες γελοιογραφίες του Αρχέλαου και του Χριστοδούλου, τα ίδια ευθυμογραφήματα, διατηρείται κάτι από την χωρίς μνήμη και χωρίς αύριο περιέργεια του λαϊκού κοινού.

Όταν οι λαϊκές τάξεις άρχισαν να διαβάζουν τα εβδομαδιαία έντυπα που προορίζονταν γι' αυτές, στις αρχές του αιώνα, αυτό το είδος άρθρων που βρίσκουμε ακόμα και σήμερα σ' αυτά τα δυο περιοδικά, ανταποκρίνονταν σε μια γνήσια δίψα για γνώσεις, στη γοητεία που ασκούσε πάνω τους κάθε είδους πληροφορία - λεπτομέρειες από τη γεωγραφία, ανέκδοτα ιστορικά, επιστημονικά παράδοξα, είναι τα λείψανα μιας φροντίδας για ενημέρωση και γνώση, που ήταν άλλοτε ζωντανή.

Στα σύγχρονα λαϊκά περιοδικά αυτός ο εγκυκλοπαιδισμός έχει εγκαταλειφθεί. Το γυαλιστερό χαρτί και οι τετραχρωμίες δύσκολα κρύβουν αυτή τη συρρίκνωση του ορίζοντα, που ορίζει τον μοντερνισμό στο Cosmopolitan ή το Seventeen.

Εδώ το γυναικείο λαϊκό κοινό, που με την οικονομική άνοδο της χώρας πέρασε στα νέα μικροαστικά στρώματα, καλείται να ανακαλύψει τη μαγική χειρονομία, αυτή τη δόση φαντασίας που θα κάνει τη ζωή του το ίδιο άνετη με τη ζωή των αστών: «Άφησε τα ίχνη σου! Με μαρκαδόρους και φαντασία, ζωγραφίστε τα έπιπλα του δωματίου σας και τα κοσμήματά σας». — «Αντί για κάρτα... ένα μαξιλαράκι: οι πιο πρωτότυπες ιδέες έρχονται όταν ξεκουράζεστε στην πλαζ» — «Το παλιό ντιβάνι, ντίβα» — «Σουβλάκι σε παραλλαγές» — «Σπίτι για δυο σε 40 τετραγωνικά: Ένα πολύ μικρό διαμέρισμα με μελετημένη διαρρύθμιση, που προσφέρει άνεση και λειτουργικότητα».

Παράλληλα η πολιτική εγγράφεται εδώ ως απουσία. Ο ιδιωτικός χώρος που οργανώνεται σε αντιδιαστολή με τον δημόσιο, δεν επιτρέπει να αναφανούν τα θέματα που θα διασπούσαν τη συνοχή του. Η ίδια αντίληψη διέπει και τα λαϊκότερα περιοδικά του ίδιου τύπου, που απευθύνονται κυ-

του Χρήστου Λάζου

ρίως στο γυναικείο κοινό της περιφέρειας των αστικών κέντρων και της επαρχίας. Εδώ τη θέση των κοινωνικών συμβουλών καταλαμβάνουν ατέλειωτα φωτορομάντζα. Η φαντασίωση ότι η ζωή μπορεί ν' αλλάξει μ' ένα μαρκαδόρο, ή να γίνει άνετο ένα δυάρι 40 τετραγωνικών, αντικαθίσταται από τη μυθοπλασία της αισθηματικής περιπέτειας. Το «Ντομινό», η «Βεντέτα» και το «Μηνιαίο Ντομινό» δεν έχουν κανένα πολιτικό θέμα, ούτε φυσικά τις εκλογές.

Αν λοιπόν μια πρώτη διάκριση ανάμεσα στα παλιά οικογενειακά περιοδικά όπως ο «Οικογενειακός Θησαυρός» και το «Ρομάντσο» από τη μια, και τα σύγχρονα γυναικεία όπως το «Cosmopolitan» και το

«Seventeen» από την άλλη, αναπαράγεται ακόμα και σε μείζονα πολιτικά θέματα σαν τις εκλογές, μια δεύτερη διάκριση που χωρίζει αυτά τα περιοδικά από τα περιοδικά ποικίλης ύλης («Ταχυδρόμος», «Εικόνες», «Ένα»), αποκτά ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

News και Views ή γκάλοπ και μέντιουμ

Μια συνηθισμένη διάκριση χωρίζει τα έντυπα σε «φορείς απόψεων» και «φορείς πληροφοριών». Αντίστοιχα το κοινό χωρίζεται σε δύο κατηγορίες που η κάθε μια βρίσκεται στο έντυπό της εκείνο που της επιτρέπει να αναγνωρίζεται. Τα έντυπα που πληροφορούν και σχολιάζουν συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μιας άποψης, αντλούν τους αναγνώστες τους από τις κοινωνικές ομάδες που με τον ένα ή άλλο τρόπο ασκούν την πολιτική, ενώ τα έντυπα που μεταδίδουν εντυπωσιακές πληροφορίες απευθύνονται σ' εκείνους που την υφίστανται. Αυτή η διάκριση χωρίς να είναι ούτε απόλυτη ούτε θεμελιωμένη, επανεμφανίζεται στην φιλοσοφία αυτών των δύο τύπων εβδομαδιαίων περιοδικών.

Στον «Ταχυδρόμο» ή το «Ένα» λοιπόν δημοσιεύονται δημοσκοπήσεις, σχόλια, πληροφορίες ή απόψεις που δηλώνουν ταυτόχρονα και τη σκοπιά από την οποία κρίνει το έντυπο. Το ίδιο θέμα στον «Οικογενειακό Θησαυρό» καλύπτεται (τεύχος 926) από μια δισέλιδη συνέντευξη με το «γνωστότατο μέντιουμ και αστρολόγο Πητ Παπαδάκο».

— Ποιά είναι η νέα μεγάλη πρόβλεψή σας;» ρωτά ο ρεπόρτερ του «Οικογενειακού Θησαυρού».

— «Ναι, πρώτο: μια σημαντική κατ' εμέ πρόβλεψη κάνω λοιπόν: Τη νίκη της Νέας Δημοκρατίας στις επόμενες εκλογές και μάλιστα με ποσοστό 45%, ενώ το ΠΑΣΟΚ θα λάβει 36%».

Το σχόλιο του ρεπόρτερ και η συνέχεια των προβλέψεων είναι εντυπωσιακή, ακριβώς γιατί ανοίγει το πλαίσιο στο οποίο θα ενταχθεί ως έγκυρη και επιβεβαιωμένη η κρίσιμη πολιτική πρόβλεψη, που —ας σημειωθεί— είναι πληρωμένη ξένη δημοσίευση.

«Συνεχίζοντας τις προβλέψεις του ο Πητ Παπαδάκος μας έκανε να ανατριχιάσουμε με τις προβλέψεις του για καλοκαίρι και άνοιξη, γιατί από τις προηγούμενες προβλέψεις του, όλες μα όλες βγαίνουν αληθινές».

— Τι άλλο λοιπόν να περιμένουμε;

— Απόπειρα δολοφονίας του Προέδρου του κόμματος της «Νέας Δημοκρατίας» Κωνσταντίνου Μητσοτάκη — Θάνατος φυσιολογικός, διακεκριμένου στελέχους

του ΠΑΣΟΚ — Δολοφονία ξένου διπλωμάτη στη χώρα μας. Θάνατος κορυφαίου ηθοποιού μας.

— Σταματάτε!..

Το ενδιαφέρον σ' αυτά τα έντυπα είναι ότι η πολιτική για να εισαχθεί πρέπει να μεταμφιεστεί σε ένα εντυπωσιακό και ανοίκειο γεγονός, που ωστόσο μπορεί να εγγραφεί στον πολιτιστικό ορίζοντα των αναγνωστών. Το κλίμα από τον Πητ Παπαδάκο στον ντέτεκτιβ Ουζούμ «το μεγάλο όνομα των μυστικών υπηρεσιών που βλέπει τα πάντα και δεν τον βλέπουν» είναι το ίδιο.

Το γκάλοπ των αστέρων

Ο «Οικογενειακός Θησαυρός» είναι το πιο πολιτικοποιημένο από τα εβδομαδιαία οικογενειακά. Όταν τα υπόλοιπα δεν αναφέρουν τις εκλογές, αυτός επιμένει. Στο επόμενο τεύχος (αρ. 972) επανέρχεται στο ζήτημα — μ' ένα δισέλιδο με τον τίτλο «οι καλλιτέχνες ψηφίζουν», που δίνει και το θέμα του εξωφύλλου του. Το κρίσιμο είναι να ενημερώσει τους αναγνώστες γύρω από τις πολιτικές ή πιο σωστά εκλογικές προτιμήσεις των αστέρων, κι έτσι να τροφοδοτήσει το κουτσομπολιό στο κομμωτήριο, το τηλέφωνο ή την οικογενειακή ταβέρνα—. Η επιχειρηματολογία που στηρίζει τις επιλογές όσων απαντούν δεν ενδιαφέρει τελικά κανέναν. Το κρίσιμο είναι η πληροφωρία: «Η Ζωή Λάσκαρη ψηφίζει Νέα Δημοκρατία για χάρη του συζύγου της».

«Γλυκερία: Πιστεύω προσωπικά ότι πρέπει να υποστηρίξουμε το ΠΑΣΟΚ σ' αυτές τις εκλογές. Δεν ασχολούμαι ιδιαίτερα με την πολιτική, ούτε είμαι φανατική...».

Η λειτουργία αυτών των πληροφοριών δεν διαφέρει από την αντίστοιχη των σοβαρών εβδομαδιαίων ή του ημερήσιου Τύπου. Σ' εκείνα τα στρώματα που αναγνωρίζονται μέσα από τη συμμετοχή τους στην κοινωνία των πολιτών, οι πληροφορίες για τις αλλαγές στους συσχετισμούς ενός κόμματος είναι εξίσου ζωτικές στη δομή της καθημερινής τους ζωής, όσο και οι προτιμήσεις των αστέρων σε μια νεαρή επαρχιώτισσα.

Με λίγη κακεντρέχεια θα σημείωνε κανείς πως οι συλλογές υπογραφών που γεμίζουν τις στήλες του ημερήσιου Τύπου και προκαλούν ατέλειωτες όσο και άγονες συζητήσεις, διευρύνουν και πολλαπλασιάζουν τον θεμελιώδη τόπο που διατυπώνει λακωνικά ο Δημ. Κολλάτος στον «Οικογενειακό Θησαυρό».

— Στις ερχόμενες εκλογές βλέπω ΠΑΣΟΚ. Βέβαια η κυβέρνηση έχει κάνει πολλά λάθη, αλλά πιστεύω ότι μπροστά στη σημερινή πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα της χώρας, ο λαός πρέπει να ενισχύσει με την ψήφο του το ΠΑΣΟΚ...».

Δημόσιο - ιδιωτικό

Μιλώντας για την ισοτιμία των δύο φύλων, ένας αμερικανός απαντούσε στον ερευνητή που συμπλήρωνε τα ερωτηματολόγια της κοινωνικής έρευνας.

— «Εμείς στο σπίτι έχουμε κατορθώσει να βρούμε μια ισορροπία καταμερίζοντας τις αρμοδιότητες. Σ' ότι αφορά την ανατροφή των παιδιών, την οικιακή οικονομία, τις διακοπές, τη διακόσμηση και το φαγητό, αρμόδια είναι η γυναίκα μου. Για τα ζητήματα της εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης Ρέηγκαν, αρμόδιος είμαι εγώ!».

Η ίδια φιλοσοφία φαίνεται να εμπνέει και το σύγχρονο «Και» που έχει βάλει στόχο του ένα οικογενειακό κοινό — και ιδιαίτερα τις γυναίκες — που παλιότερα μοιράζονταν ανάμεσα στη «Βεντέτα», το «Ντομινό» και το «Φαντάζιο». Διατηρώντας την ίδια βασική θεματογραφία, εκσυγχρονίζοντας το χαρτί και τη σελιδοποίηση και αντικαθιστώντας τον εγκυκλοπεδισμό με τη σεξουαλικότητα, ορίζει εκ νέου το χώρο του ιδιωτικού εξοβελίζοντας από τον ορίζοντά του το δημόσιο.

Το παράδοξο με αυτό το περιοδικό δεν είναι πως αγνοεί επιδεικτικά την πολιτική, αλλά πως κατορθώνει τελικά να συρρικνώνει τον ορίζοντα της καθημερινότητας των αναγνωστών του προτείνοντάς τους ένα πλήθος θεμάτων.

Βέβαια η πολιτικοποίηση της σφαίρας του ιδιωτικού, και από αυτή τη σκοπιά η συντηρητική ιδεολογία αυτού του τύπου των εβδομαδιαίων, είναι πλέον κοινοί τόποι. Όμως παραμένει κωμικό το γεγονός ότι ο μοντερνισμός ορίζεται από την αλλαγή της στήλης του «Ρομάντζου» η «Ατρική επιστήμη με απλά λόγια» από τη στήλη του «Και», «Γιατρέ πες μου». Τουλάχιστον στο «Ρομάντσο» ο λαϊκός εγκυκλοπαιδισμός οδηγεί σε θέματα όπως το «Σύνδρομο του Μενιέρ» ή ο «Ερυσίπελας», ενώ τα αντίστοιχα θέματα στο «Και» είναι: «Παρθενοραφή» και «Τρίχες στο στήθος». («Ρομάντσο», τεύχη 2195 και 2196, «Και» τεύχη 18 και 19).

Συνεντεύξεις και κοσμική ζωή

Στα σοβαρά γυναικεία περιοδικά που διαβάζονται από αστές νοικοκυρές και από εργαζόμενες γυναίκες των νέων μικροαστικών στρωμάτων, το πολιτιστικό κεφάλαιο και η σχετικά υψηλή εκπαίδευση του αναγνωστικού κοινού, οδηγούν σ' έναν

διαφορετικό χειρισμό της πολιτικής. Φυσικά και εδώ η πολιτική απουσιάζει. Όμως τη θέση της καταλαμβάνουν συνεντεύξεις για πολιτικά θέματα με συμπαθείς πολιτευομένους.

Έτσι, το «Πάνθεον» φιλοξενεί (τεύχος 828) δύο συνεντεύξεις, που δίνουν δύο όψεις της σημερινής συγκυρίας: την άποψη της Βιργινίας Τσουδερού που εξηγεί την προσεχή προσχώρησή της στους συνδυασμούς της «Νέας Δημοκρατίας», και τη γνώμη του Δημ. Τσάτσου για την ψήφο του Προέδρου της Βουλής, την πολιτική, τους πολιτικούς και την Παιδεία.

Όταν η πολιτική διαποτίζει έτσι κι αλλιώς την καθημερινή ζωή, οι μηχανισμοί του εξοβελισμού της διατάσσονται ανάλογα με το οικονομικό και πολιτιστικό κεφάλαιο του αναγνωστικού κοινού των περιοδικών. Στα σοβαρά περιοδικά η πολιτική προσωποποιείται, σε άλλα γίνεται κοσμική στήλη.

Στις «7 ημέρες γυναίκα» οι πολιτικοί αναδιατάσσονται είτε με βάση τις κρίσιμες κατηγορίες in και out, είτε ως κομψοί, δυναμικοί, καλοί και κακοί. Ο κ. Κατσιφάρας βρίσκεται πλάι στον Αν. Παπαληγούρα και διεκδικεί τον τίτλο του πιο κομψού.

Η Αιμ. Υψηλάντη κερδίζει το έπαθλο της ορθοφωνίας και οι κ. Δαμανάκη και Σπεντζάρη μοιράζονται την επιτυχημένη κοινοβουλευτική παρουσία. Η μόδα και η γοητεία δεν ανήκουν αποκλειστικά στην κοσμική στήλη. Είναι ένας τρόπος να εξοβελίζεται η πολιτική.

***

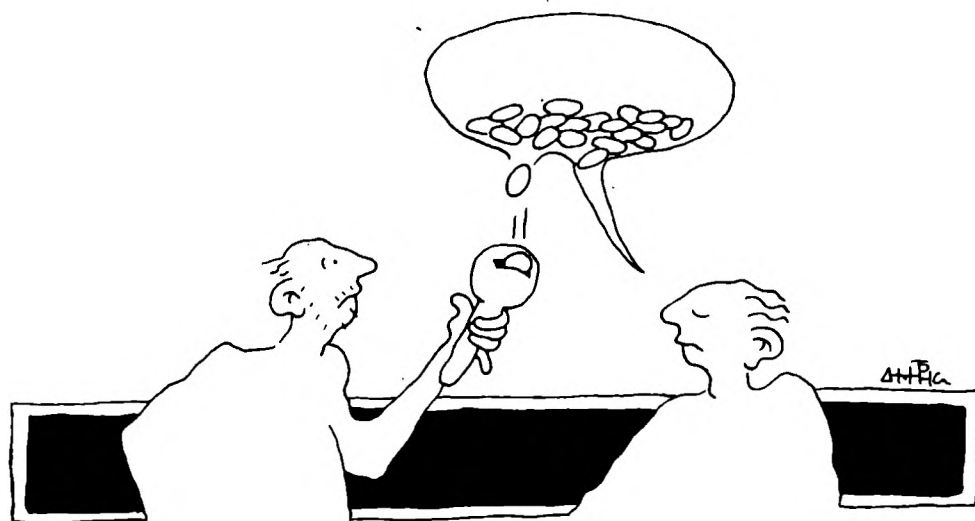
Θα ήταν άδικο αν το «ΑΝΤΙ», που φιλοξενεί αυτό το κείμενο, απουσίαζε εντελώς από την παρέλαση. Με την ίδια ιδεολογική εμμονή που άλλα περιοδικά περιορίζουν τη θεματολογία τους στη σφαίρα του ιδιωτικού, το «ΑΝΤΙ» ορίζει τη φυσιογνωμία του αποκλειστικά στο χώρο του Δημόσιου. Όπως γράφει κι ο ρεπόρτερ του «Οικογενειακού Θησαυρού» σχολιάζοντας τις επιλογές των καλλιτεχνών «... ο καθένας απ' αυτούς πιστεύει ότι η δική του πολιτική επιλογή είναι και η πιο σωστή για τον τόπο... Αυτό όμως δεν είναι και το μεγάλο αυτού της δημοκρατίας...».

Η δική μας προσπάθεια είναι μοναδική στην Ευρώπη...

Ο ορυμαγδός των εφευρημάτων των μπαλκονιών δεν φαίνεται να επιτρέψει και σ' αυτές τις εκλογές να υπάρξει συζήτηση για τα ουσιαστικά προβλήματα της χώρας, ανάμεσα στα οποία πρωτεύουσα θέση έχει φυσικά η κατάσταση και η πορεία της οικονομίας.

Μη αρκούμενοι λοιπόν στις συνθηματολογίες των προεκλογικών φυλλαδίων, ζητήσαμε μια «ανοιχτή» συνέντευξη με τον Υπ. Εθνικής Οικονομίας κ. Γεράσιμο Αρσένη, τον άνθρωπο που από το 1982 έχει την πλήρη και ουσιαστική ευθύνη της συνολικής οικονομικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ.

Ανεξάρτητα από τις όποιες απόψεις, κριτικές και διαφωνίες, δεν μπορεί να μη δεχτεί κανείς ότι ο κ. Αρσένης έχει το προτέρημα της σαφήνειας, όπως προκύπτει από τις απαντήσεις του.

ΑΝΤΙ: Η κριτική που σας κάνουν, γενικά, οι αντίπαλοί σας, σε γενικές γραμμές είναι η εξής: Η Ν.Δ. σας κατηγορεί για κρυπτοεπαναστατικό κόμμα, που ξεχαρβαλώνει την ιδιωτική οικονομία και έχει και σκοτεινά σχέδια για το μέλλον. Το Κ.Κ.Ε. σας κατηγορεί, μάλλον, ως ένα άτολμο ρεφορμιστικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, που διαχειρίζεται τον καπιταλισμό κάνοντας μια δεξιά πολιτική. Η Αριστερά δυσπιστεί ως προς τον επαναστατικό χαρακτήρα των έργων σας ή τα απορρίπτει ως λαϊκιστικά. Σας αρνείται μέχρι και τις μεταρρυθμιστικές ή σοσιαλδημοκρατικές διαθέσεις και χαρακτηρίζει το ΠΑΣΟΚ μάλλον σαν ένα κεντρώο κρατιστικό κόμμα, μέσα στην παράδοση των κεντρώων κομμάτων στην Ελλάδα, που τελικά το μόνο που επιθυμεί να διατηρήσει, είναι η εξουσία. Τι απ' όλα προτιμάτε;

ΑΠ: Εμείς έχουμε πει τι είμαστε και έχουμε υλοποιήσει το πρόγραμμα της πρώτης τετραετίας. Είμαστε έτοιμοι να κριθούμε με αυτά που είπαμε και με αυτά που έχουμε κάνει και όσα προγραμματίζουμε να κάνουμε. Δεν ξέρω συγκεκριμένα ποιες είναι οι προτάσεις, οι εναλλακτικές λύσεις που προτείνει η Δεξιά, ή η παραδοσιακή Αριστερά. Είναι νομίζω χαρακτηριστικό ότι καμία από αυτές τις παρατάξεις δεν έχει παρουσιάσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα μέσα στα ιδεολογικά τους πλαίσια. Αυτό γίνεται ακόμα πιο εμφανές στον οικονομικό τομέα που οι εναλλακτικές λύ-

Με σοσιαλιστικές κυβερνήσεις υπάρχει χώρος για τον ιδιωτικό τομέα...

σεις, κατά τη γνώμη μου, είναι πολύ πιο περιορισμένες από όσο νομίζουν.

Είμαστε μια ανοιχτή οικονομία και αρχίζουμε από αυτό. Ανοιχτή και μικρή οικονομία σημαίνει ότι οι σχετικές τιμές που διαρθρώνονται στη διεθνή οικονομία προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό τις σχετικές τιμές στη δική μας χώρα. Αυτή είναι μία πρόταση που δέχεται και η Αριστερά που είναι υπέρμαχος της σύνδεσης της Ελλάδας με την ΕΟΚ. Αλλά είναι μία πρόταση που πρέ-

πει να τη δεχτεί και το ΚΚΕ, γιατί και οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης προσαρμόζουν τώρα τις οικονομίες τους, με βάση τη διεθνή οικονομία και τον ανταγωνισμό. Από τη στιγμή που το δεχόμαστε αυτό σαν μία πρόταση, το πρόβλημα που ανακύπτει είναι πώς αναδιαμορφώνεις την κοινωνία και την οικονομία και πώς κάνεις την αναδιοργάνωση αυτή.

Ανοιχτή οικονομία λοιπόν είναι το πρώτο δεδομένο. Το δεύτερο δεδομένο είναι ότι μιλάμε για κοινοβουλευτισμό και κοινοβουλευτική δημοκρατία. Εμείς δεν είπαμε ποτέ ότι είμαστε επαναστατικό κόμμα και δεν νομίζω ότι και τα άλλα κόμματα είπαν

Η Αριστερά δεν έχει να αντείπει μια ολοκληρωμένη πρόταση...

ότι είναι επαναστατικά. Άρα η αλλαγή των δομών της οικονομίας πρέπει να γίνει με ένα τρόπο που σέβεται τις δημοκρατικές διαδικασίες και την πλατιά συναίνεση του ελληνικού λαού.

Με αυτά τα δύο δεδομένα λοιπόν θα πρέπει να ξεκινήσουν τα αριστερά κόμματα που καταλογίζουν στο ΠΑΣΟΚ ότι είναι ένα εκσυγχρονιστικό, αστικό κόμμα. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια εγώ δεν έχω δει καμία εναλλακτική πρόταση. Για παράδειγμα, το να έχουμε έναν κρατικό συγκεντρωτισμό σε ένα σύστημα όπου όλα τα μέσα παραγωγής ανήκουν στο κράτος όπως στις Ανατολικές χώρες, είναι μεν μία πρόταση αλλά όχι μέσα στα πλαίσια της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Από την άλλη μεριά, το να προτείνουμε πρόχειρες και αποσπασματικές λύσεις δεν αποτελεί εναλλακτική πρόταση: η εβδομάδα των 35 ωρών εβδομαδιαίας εργασίας για παράδειγμα δεν παίρνει υπόψη της ότι έχουμε μια ανοιχτή οικονομία, ότι πρέπει να γίνουμε ανταγωνιστικοί για να πουλήσουμε τα προϊόντα μας. Θα πρέπει να μας πουν λοιπόν με ποια άλλα μέτρα θα γίνουμε ανταγωνιστικοί και θα αντιμετωπίσουμε την ύφεση. Επιμένω πως τέτοια ολοκληρωμένη πρόταση δεν έχω δει. Εμείς με αυτά τα δύο δεδομένα προχωράμε στην αλλαγή των δομών της κοινωνίας και της οικονομίας. Από εκεί και πέρα πιστεύουμε ότι το σύστημα που κληρονομήθηκε από τη Δε-

ξιά στα τέλη του '81, δεν ήταν ένα βιώσιμο σύστημα. Εμείς δεν ήρθαμε εδώ για να διαχειριστούμε αυτό το σύστημα, να το θγά-
λουμε από την κρίση. Ήρθαμε για να το αλλάξουμε. Το πρόγραμ-
μα της Αλλαγής, που μας διαφοροποιεί και από τα δεξιά κόμματα
και από τα κόμματα του συγκεντρωτικού προγραμματισμού είναι
ότι πραγματοποιείται με δημοκρατικές διαδικασίες, με αποκέν-
τρωση και με συμμετοχή των κοινωνικών φορέων στις αποφάσεις
και τις διαδικασίες. Είναι ένα πρόγραμμα που έχει σαν σκοπό να
απελευθερώσει τις προοδευτικές κοινωνικές δυνάμεις που θρί-
σκονται εγκλωβισμένες στους αντιδραστικούς θεσμούς του πα-
ρελθόντος, στη συντηρητική παράδοση και το σκοταδισμό. Απε-
λευθερώνοντας λοιπόν τις λαϊκές δυνάμεις, τις αφήνουμε τις
ιδιες να διαμορφώνουν τη σοσιαλιστική πορεία της χώρας μέσα
σ' ένα αποκεντρωμένο δημοκρατικό σύστημα.

Αυτές οι θεσμικές αλλαγές λοιπόν και η αναπτυξιακή διαδικα-
σία που συνεπάγονται μας διαφοροποιούν πολιτικά από τα άλλα
κόμματα. Αντίθετα, το πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονο-
μίας δεν είναι εκείνο που μας διαφοροποιεί, από τα προοδευτικά
κόμματα τουλάχιστον. Γιατί απλούστατα δεν υπάρχει εναλλακτι-
κή λύση, δεν υπάρχει άλλο βιώσιμο ολοκληρωμένο
πρόγραμμα σταθεροποίησης και ανάκαμψης.

ΑΝΤΙ: κ. υπουργέ, ως προς αυτά τα θέματα τα οποία, όντως,
αποτελούν το ανακοινωθέν πρόγραμμα του κόμματος πολλοί σας
κατηγορούν ότι δεν έχετε σεβαστεί τις δημοκρατικές και
αποκεντρωτικές διαδικασίες: Η διαχείρισή σας, η διακυβέρνησή
σας, είναι συγκεντρωτική και πολλοί, μάλιστα, λένε κρατικιστική.
ΑΠ: Νομίζω ότι το νομοθετικό μας έργο, η καθημερινή μας πράξη
αποδεικνύει ακριβώς το αντίθετο. Πρώτα απ' όλα, αν υπάρχει
ένας συνδετικός κρίκος στο νομοθετικό έργο της κυβέρνησης
είναι ακριβώς αυτό: αποκέντρωση και δημοκρατικές διαδικασίες.
Οι νόμοι που περάσαμε, για την αυτοδιοίκηση, τα νομαρχιακά
συμβούλια, τα συνοικιακά συμβούλια, οι πρωτοβουλίες για τους
συνεταιρισμούς, για το συνδικαλιστικό κίνημα, για την κοινωνικο-
ποίηση του δημόσιου τομέα κλπ. είναι μια σειρά πράξεων που
δείχνουν ότι δημιουργήσαμε χωρίς αμφιταλάντευση ή αμφισβη-
τήσεις, το νομικό πλαίσιο για το θάθεμα των δημοκρατικών διαδι-
κasiών. Δημοκρατικές διαδικασίες στη βάση.

Αλλά και η πράξη μας, νομίζω, το έχει δείξει πως κάθε μέρα
προωθούμε τις δημοκρατικές διαδικασίες, την αποκρατικοποίηση
του δημόσιου τομέα. Αυτό γίνεται με την ενδυνάμωση των νο-
μαρχιακών συμβουλίων, της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοι-
νωικοποίησης του δημόσιου τομέα: μια διαδικασία που είναι μα-
κρόχρονη αλλά που έχει φτάσει πια στο σημείο της ωρίμανσης.

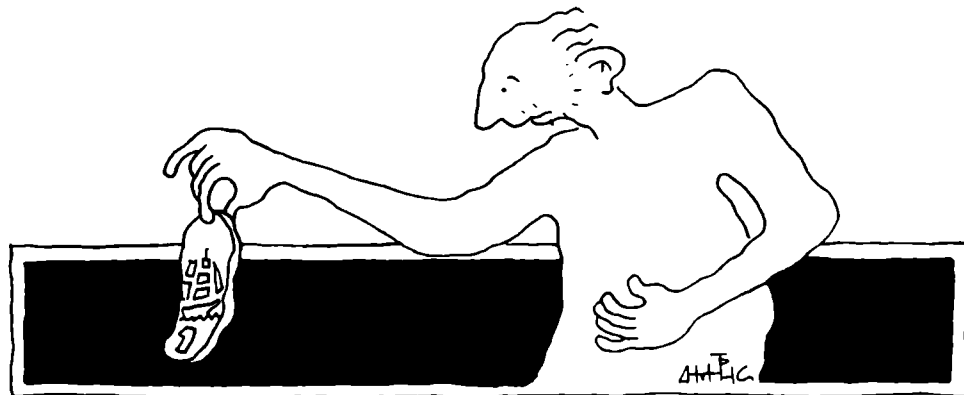
Η δημοκρατία είναι κάτι που κερδίζεται μέσα από την καθημε-
ρινή πρακτική. Δεν φτιάχνεις πρώτα μια κάποια δημοκρατική
κοινωνία, κάποιους φορείς που λειτουργούν με άριστες δημο-
κρατικές διαδικασίες και ύστερα θαθαίνεις τη δημοκρατία με
αυτούς τους φορείς. Αυτό για μένα είναι καθαρά εξωπραγματική
και ελιτίστικη συλλογιστική. Το θάθαιμα της δημοκρατίας είναι
διαδικασία, δεν είναι το αποτέλεσμα της δραστηριότητας
κάποιων τέλειων φορέων.

Εμείς, δημιουργούμε τις προϋποθέσεις για τις προοδευτικές
κοινωνικές δυνάμεις να κινηθούν δημοκρατικά και δημιουργικά,
κάτι που δεν είχαν τη δυνατότητα να πράξουν στο παρελθόν...

ΑΝΤΙ: Δεν συζητάμε όμως για το παρελθόν. Για την ώρα,
συζητάμε τις γενικές αρχές της πολιτικής σας και τα τρία
παραδείγματα που δώσατε είναι πολύ ενδιαφέροντα: τοπική
αυτοδιοίκηση, συνεταιρισμοί και κοινωνικοποιήσεις.
Μπορεί όμως κάποιος να σας αντείπει ότι η τοπική αυτοδιοίκηση
ακόμα και με την καινούργια, τη δική σας νομοθεσία, δεν έχει
«ιδίους» πόρους και εξαρτάται πάντοτε από την καλή θέληση του
κέντρου. Τους συνεταιρισμούς δεν θέλουμε να τους κρίνουμε
γιατί το πλαίσιο λειτουργίας των μόλις τώρα αρχίζει να μπαίνει
στην πράξη. Μπορούμε όμως να παρατηρήσουμε ότι το
συνεταιριστικό κίνημα, όχι πια το νομοθετικό πλαίσιο, είναι
φοβερά καθυστερημένο και ότι έχει κι αυτό μια τάση
κρατικιστική, εξαρτάται από την κυβέρνηση, ζητά από την
κυβέρνηση να λύσει τα προβλήματά του. Το ίδιο στην
κοινωνικοποίηση. Όχι μόνον το ΠΑΣΟΚ αλλά η βάση του
κινήματος δεν ανταποκρίνεται: δεν παίρνει στα χέρια του την

κοινωνικοποίηση να την κάμει έργο και πράξη
αποκρατικοποίησης. Εσείς τι θα μπορούσατε να μας πείτε πάνω
σ' αυτό;

ΑΠ: Δεν μιλούμε για στιγμιαία δημιουργία ώριμης δημοκρατικής
κατάστασης, μιλούμε για μια πορεία εκδημοκρατισμού, για μια
πορεία προς το σοσιαλισμό. Αρχίζουμε από καταστάσεις δυσμε-
νείς και μάλιστα αρνητικές σε πολλούς χώρους. Ο συνδικαλισμός
μας, είτε αγροτικός είτε εργατικός έχει ζυμωθεί μέσα από αγώ-
νες, που είναι ποιοτικά διαφορετικοί από αυτούς που προσδιορί-
ζουν την πορεία ενός δημοκρατικού συνδικαλισμού για τη μετά-
βαση στο σοσιαλισμό. Στο χώρο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης
έχουμε κάνει τα πρώτα μεν αλλά τα πιο σημαντικά βήματα αν και
δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η σωστή αποκέντρωση θα ολοκληρω-
θεί, όταν θα γίνει και μια πιο πλήρης αποκέντρωση των πόρων.
Σας θυμίζω ότι ένα σημαντικό μέρος των δημόσιων επενδύσεων
έχει ήδη αποκεντρωθεί. Το έργο όμως αυτό δεν μπορεί να γίνει
από τη μια μέρα στην άλλη. Είναι έργο που θα ολοκληρωθεί όταν

θα έχουν εμπεδωθεί ορισμένες διοικητικές υποδομές, που τώρα
είναι ανύπαρχτες. Πριν λίγους μήνες μόνο στείλαμε στους νο-
μάρχες δύο τρεις ειδικούς για να στηρίξουν τις εργασίες των νο-
μαρχιακών συμβουλίων. Θα πάρει κάποιο χρόνο η ολοκλήρωση
αυτού του προγράμματος.

Στο χώρο των συνεταιρισμών σωστά παρατηρήσατε ότι είναι
νωρίς ακόμα για να δούμε τα αποτελέσματα. Προσπαθούμε να
προφυλάξουμε αυτό τον χώρο από την επικράτηση της αντίλη-
ψης ότι ο σκοπός του συνεταιρισμού είναι να αποσπάσει μεγαλύ-
τερη προστασία από το κράτος. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο, οι δια-
δικασίες προχωράνε κάπως προσεκτικά για να εμπεδώσουν μια
κάποια άλλη θεώρηση του ζητήματος. Η κεντρική ιδέα είναι ότι ο
ίδιος ο συνεταιριζόμενος θα μπορέσει να λύσει τα δικά του προ-
βλήματα καλύτερα με την προϋπόθεση, φυσικά, ότι η κοινωνία θα
του δώσει το απαραίτητο πλαίσιο και τους απαραίτητους πόρους.

Επίσης, στο χώρο των κοινωνικοποιήσεων η πορεία είναι και
αυτή μακρά. Τώρα μόλις τελειώσαμε την πρώτη φάση, όπου με
δημοκρατικές διαδικασίες οι ίδιοι οι εργαζόμενοι έχουν εκλέξει
τους αντιπροσώπους τους για εκπροσώπηση στις αντιπροσωπευ-
τικές συνελεύσεις κοινωνικού ελέγχου και στα Διοικητικά Συμ-
βούλια. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι μέσα από αυτές τις εμπειρίες
που πλουτίζονται κάθε μέρα ωριμάζουν η αποκέντρωση και οι δη-
μοκρατικές διαδικασίες.

ΑΝΤΙ: Αν κατάλαβα καλά, αρνείσθε τις γενικές κατηγορίες που
σας αποδίδουν...

ΑΠ.: Οι κατηγορίες πρέπει να είναι συγκεκριμένες και τεκμηριω-
μένες.

ΑΝΤΙ: Ας τα αφήσουμε όμως αυτά και ας εξετάσουμε μερικά
συγκεκριμένα θέματα οικονομίας. Είναι αλήθεια ότι χάσατε μια
μοναδική ευκαιρία εξυγίανσης και σταθεροποίησης της
οικονομίας μετά τη νίκη του '81, όταν είχατε και ευρύτατη λαϊκή
συναίνεση και μακρά περίοδο χάριτος, ενώ οι αντίπαλοί σας ήταν
αποδιάρθρωμένοι;

ΑΠ: Επειδή αυτό το ακούω για πρώτη φορά, τι ακριβώς εννοείτε;

ΑΝΤΙ: Θα μπορούσατε, π.χ. να πάρετε μέτρα σκληρού
περιορισμού δαπανών του Δημοσίου, νοικοκυρέματος, δηλαδή,
των δαπανών, ενδεχομένως παγώματος τιμών και εισοδημάτων,
κ.ά.

ΑΠ: Τέτοια κριτική μπορεί να ασκηθεί από τα δεξιά. Μια τέτοια
πολιτική θα ήταν εφικτή σε μια κατάσταση όπου το πρόβλημα θα

μπορούσε να εντοπιστεί στη ζήτηση. Εμείς δεν πιστεύουμε ότι η οικονομική κρίση που κληρονομήσαμε είναι μια κρίση κυκλική ή

Η δομική οικονομική κρίση επιτάσσει διαρθρωτικές αλλαγές...

μια κρίση που οφείλεται σε ανισορροπία της ζήτησης. Πιστεύουμε ότι η κρίση είναι βαθιά διαρθρωτική και συνεπώς η κρίση αυτή πρέπει να αντιμετωπισθεί με δομικές αλλαγές: θεσμικές και οικονομικές. Γι' αυτό το πρόγραμμά μας, πρόγραμμα αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης είναι ταυτόχρονα και πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας. Πρόγραμμα σταδιακό που βαθμιαία εξαλείφει τα συμπτώματα της κρίσης: πληθωρισμός, ανεργία, ελλείμματα, δημιουργώντας αυτοδύναμες οικονομικές προϋποθέσεις. Αυτά όλα πηγαίνουν μαζί. Θα μπορούσαμε όπως έκαναν και αστικά κόμματα, στη Δ. Ευρώπη, και την Ιταλία πρόσφατα, να έχουμε ένα περιορισμό της ζήτησης μέσα από μια πολιτική λιτότητας, και στο δημόσιο αλλά και στον ιδιωτικό τομέα, που θα κατέβαζε τον πληθωρισμό κάτω από το 10%. Ακριβώς όμως επειδή το πρόβλημα είναι διαρθρωτικό, αυτό θα είχε σα συνέπεια μια τεράστια αύξηση της ανεργίας, πολύ μεγαλύτερης σε ποσοστιαία αναλογία από αυτή που παρουσιάζεται σε χώρες της Δ. Ευρώπης. Εκεί υπάρχει μια κάποια ελαστικότητα στην προσφορά και η ανακατανομή των πόρων σε πιο παραγωγική δραστηριότητα μπορεί να γίνει με πολύ μικρότερο κόστος.

Για το λόγο αυτό το δικό μας πρόγραμμα σταθεροποίησης είναι διαφορετικό από τα προγράμματα σταθεροποίησης των αστικών κομμάτων. Είναι ένα πρόγραμμα σταδιακής προσέγγισης του προβλήματος του πληθωρισμού και της ανεργίας μέσα από αναπτυξιακά προγράμματα που ταυτόχρονα εξασφαλίζει την αγοραστική αξία του εισοδήματος των εργαζομένων. Το πρόγραμμα σταθεροποίησης και ανάπτυξης της Ελλάδος είναι μοναδικό στην Ευρώπη. Δεν υπάρχει άλλη χώρα η οποία να ακολουθεί αυτή την πορεία που μέχρι στιγμής έχει πετύχει. Το γεγονός, δηλαδή, ότι καταφέρνουμε και συνδυάζουμε οικονομική αποτελεσματικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ατομική ελευθερία, ξεχωρίζει το δικό μας πρόγραμμα από εκείνα των αστικών κομμάτων που δίνουν έμφαση αποκλειστικά στην οικονομική αποτελεσματικότητα.

ΑΝΤΙ: κ. Υπουργέ, αν δούμε τα πράγματα σύμφωνα με την δική σας προοπτική, ότι δηλαδή, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας θα

Πίεση του πληθωρισμού, μείωση της ανεργίας, αύξηση του εθνικού εισοδήματος...

έχουμε τα αποτελέσματα του προγράμματος σας, τότε το πρόβλημα του χρόνου έχει μεγάλη σημασία. Εσείς φαίνεστε να το αρνείστε. Λέτε, εμείς κάνουμε και τα δυο μαζί: και σταθεροποίηση και ανάπτυξη. Ως προς την σταθεροποίηση, η ανεργία δεν πήγε σε δραματικά μεγέθη αλλά πάντως αυξήθηκε σημαντικά. Επιπλέον υπάρχουν δυο πολύ σημαντικά θέματα τα οποία η έκθεση Χαλικιά επεσήμανε πρόσφατα: τα δημόσια ελλείμματα και τα εξωτερικά ελλείμματα. Αυτά θα αντέξουν να σας περιμένουν μέχρι τα τέλη της δεκαετίας; Δεν θα πυροδοτήσουν και πάλι τον πληθωρισμό και την υποτίμηση.

ΑΠ: Οι προβληματισμοί σας αυτοί έχουν αντιμετωπισθεί και λυθεί με όσα προβλέπει το πενταετές πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης '83-'87. Έτσι οι στόχοι μας αυτήν και την επόμενη τετραετία μπορούν να συνοψιστούν στο εξής:

Πρώτο: βαθμιαία πίεση των πληθωριστικών πιέσεων κάθε χρόνο, με την εξυγίανση της παραγωγής και της διακίνησης των εμπορευμάτων και με ταυτόχρονη προστασία των πραγματικών εισοδημάτων.

Δεύτερο: σταδιακή μείωση της ανεργίας που συνοδεύεται από την εξυγίανση της ελληνικής βιομηχανίας και κυρίως των προβληματικών επιχειρήσεων. Αναβάθμιση της οικονομίας, μέσα από ένα δυναμικό επενδυτικό πρόγραμμα. Έτσι, το πενταετές, προβλέπει ότι η ανεργία στα τέλη της δεκαετίας, θα έχει

εξαλειφθεί από τη χώρα μας.

Τρίτο και πιο σημαντικό: προβλέπουμε μια σταδιακή αύξηση του ποσοστού του εθνικού εισοδήματος, που διατίθεται για παραγωγικές επενδύσεις τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα, ενώ ταυτόχρονα ένα αυξανόμενο ποσοστό του εθνικού εισοδήματος, διατίθεται για την χρηματοδότηση αυτού του επενδυτικού προγράμματος μέσα από ιδιωτικές αποταμιεύσεις, μειώνοντας έτσι το ποσοστό των επενδύσεων που χρηματοδοτούνταν από εξωτερικό δανεισμό.

Αυτό το τρίπτυχο, είναι η βασική φιλοσοφία της κυβέρνησης.

Στην πρώτη τετραετία κάναμε προόδους στην κατεύθυνση της επίτευξης αυτών των στόχων, στη δεύτερη τετραετία θα πρέπει να επιταχύνουμε τους ρυθμούς υλοποίησης αυτών των στόχων.

Αναφερθήκατε στο θέμα της ανεργίας. Τον Απρίλη του 1982, όπου για πρώτη φορά η στατιστική υπηρεσία της Ελλάδας έκανε έρευνα επιστημονική για το επίπεδο ανεργίας στη χώρα μας, ανέβαζε την ανεργία αυτή σε 218.000 άνεργους, δηλαδή, 6,1% ή 6,2% του εργατικού δυναμικού. Αυτή ήταν η βάση με την οποία αρχίζαμε.

ΑΝΤΙ: Σ' αυτό συμφωνούμε και αυτή η στατιστική βέβαια δεν έχει καμία σχέση με όλες τις προηγούμενες που ήταν εντελώς φανταζιστικές.

ΑΠ: Αυτό, όμως, που πρέπει να γίνει κατανοητό είναι ότι η αύξηση της ανεργίας από 218.000 σε 300.000 περίπου χιλιάδες στα τέλη του 1984 – δηλαδή κάπου 80.000 περισσότεροι άνεργοι κατά τη διάρκεια αυτής της τετραετίας – οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υπήρχε παραγωγική βάση για να απορροφήσει αυτό το δυναμικό. Για να υπάρξει παραγωγική βάση απορρόφησης ενός νέου εργαζόμενου το '83 ή το '84, σημαίνει ότι θα έπρεπε να είχε γίνει παραγωγική επένδυση 5 ή 7 χρόνια πριν, διότι περίπου μετά από 5 ή 7 χρόνια αρχίζει να αποδίδει ένα επενδυτικό έργο. Άρα η αύξηση της ανεργίας του '83 και του '84 είναι αποτέλεσμα της αποεπένδυσης και αποβιομηχάνησης που παρατηρήθηκε στην επταετία της διακυβέρνησης της χώρας από τη Ν.Δ. Οι επενδύσεις που κάναμε σήμερα στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα θα δημιουργήσουν θέσεις όχι το '85, αλλά από τα τέλη του '86 και μετά. Γι' αυτό, το θέμα της ανεργίας θεωρούμε ότι είναι διαρθρωτικό και μεσοπρόθεσμο και θα ήταν ανεύθυνο να πεις στον άνεργο ότι το πρόβλημά του θα μπορέσει να λυθεί μέσα σε λίγους μήνες. Αυτό που μπορούμε να πούμε με υπευθυνότητα στον κόσμο, είναι ότι υπάρχει πρόγραμμα βασισμένο σε συντονισμένη ανάπτυξη επενδυτικών έργων για τη δημιουργία των προϋποθέσεων απορρόφησης του εργατικού δυναμικού.

ΑΝΤΙ: Τα ελλείμματα δε σας φοβίζουν;

ΑΠ: Τα ελλείμματα είναι δύο: Ένα είναι με το εξωτερικό, το άλλο είναι το έλλειμμα του δημόσιου τομέα. Το έλλειμμα με το εξωτερικό είναι κάτι που το κληρονομήσαμε και μέσα στους τρεις στόχους της κυβέρνησης που σας ανέφερα περιλαμβάνεται και η σταδιακή μείωση της εξάρτησής μας από το εξωτερικό. Πιο συγκεκριμένα, προγραμματίζουμε μια μείωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών (αυτό είναι που δημιουργεί το άνοιγμα και την ανάγκη εξωτερικού δανεισμού) από 6,5% του ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, που ήταν ιστορικά το '81 σε 3,5% περίπου του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος το '87, μέσα από ένα πρό-

---

Ο περιορισμός των αναπτυξιακών δαπανών δεν καταπολεμά τον πληθωρισμό...

γραμμα προώθησης των εξαγωγών και ανταγωνιστικής υποκατάστασης των εισαγωγών. Το πρόγραμμα υλοποιείται και προσωπικά δεν έχω καμία αμφιβολία ότι μπορεί να ολοκληρωθεί μέχρι το 1987. Τώρα υπάρχει και το έλλειμμα...

ΑΝΤΙ: Του δημόσιου τομέα, που έχει αυξηθεί σημαντικά.

ΑΠ: Έχουμε πολλούς τρόπους να μετρήσουμε το έλλειμμα του Δημόσιου Τομέα. Και για τους μη ειδικούς θα πρέπει να το κάναμε κατανοητό. Το έλλειμμα του δημόσιου τομέα συμπεριλαμβάνει τις καταναλωτικές δαπάνες, τις κοινωνικές δαπάνες, καθώς

και τις επενδυτικές δαπάνες. Και από κει αφαιρούμε τα φορολογικά έσοδα. Το τονίζω αυτό, γιατί υπάρχουν δαπάνες, που είναι αναπτυξιακές ή και μικτές κοινωνικές και αναπτυξιακές μαζί, όπως τα προγράμματα Υγείας, Παιδείας, κτλ. Περιορισμός των αναπτυξιακών δαπανών δε βοηθά στην καταπολέμηση του πληθωρισμού. Τουναντίον, συρρικνώνει την παραγωγική βάση και τροφοδοτεί το στασιμοπληθωρισμό μακροπρόθεσμα. Η έννοια του ελλείμματος του δημόσιου τομέα χρειάζεται κάποια προσοχή στην ανάλυσή της. Αλλά, αν πάρουμε το γενικό έλλειμμα του δημόσιου τομέα, αυτό ήταν πάνω από 15%, όταν το παραλάβαμε. Μειώθηκε το 1981 και το 1983 και το 1984 ήταν περίπου στα επίπεδα του 1981, για διάφορους ιδιαίτερους λόγους, που έχουμε εξηγήσει αλλού. Έχουμε πάντως ένα πρόγραμμα συγκρατημένης μείωσης του ελλείμματος σε σχέση με το Ακαθάριστο Προϊόν, αλλά εγώ θα έλεγα ότι αυτό δεν είναι τόσο σημαντικό. Το σημαντικό είναι ότι μέσα στις δαπάνες του δημόσιου τομέα γίνεται μια τεράστια αναδιάρθρωση προς όφελος των επενδύσεων και των κοινωνικών προγραμμάτων, ενώ ταυτόχρονα γίνεται μια περικοπή και συγκράτηση των καταναλωτικών δαπανών.

ΑΝΤΙ: Θα θέλαμε, όμως, να φτάσουμε λίγο στα διαρθρωτικά, όπου νομίζουμε ότι εκεί ακριβώς διαφοροποιείται και η πρότασή σας οικονομικής πολιτικής.

Πιο συγκεκριμένα: αληθεύει, κατά τη γνώμη σας, η κριτική ότι αποτελεσματώθηκε το πρόγραμμα των μεγάλων κρατικών βιομηχανικών επενδύσεων, που εσείς ο ίδιος είχατε αναγγείλει στις αρχές της διακυβέρνησής σας; Και αν αληθεύει, γιατί και πώς έγινε αυτό; Μήπως είναι οι ίδιοι λόγοι για τους οποίους λίμνασε το ίδιο πρόγραμμα τον καιρό που το είχε ανακοινώσει ο κ. Παπαληγούρας, δηλαδή 6 χρόνια πριν.

ΑΠ: Θα σας απαντήσω ειλικρινά. Αναφέρεστε στα 7 μεγάλα επενδυτικά έργα, που ανακοίνωσα το Φθινόπωρο του '82, λίγους μήνες αφ' ότου ανέλαβα το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Ανακοίνωσα αυτά τα έργα, γιατί μετά από μελέτη, είχα πειστεί ότι είναι βιώσιμα έργα και μπορούν να αποτελέσουν πόλους οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στον τόπο μας. Και τα προωθήσαμε. Ο ρυθμός υλοποίησης αυτών των έργων ήταν και είναι πολύ θραδύτερος από ό,τι είχα προβλέψει. Για δυο λόγους:

Πρώτον γιατί υπήρχαν συγκεκριμένα τεχνικά προβλήματα στις ίδιες τις μελέτες των έργων, όπως η περίπτωση της ΜΕΤΒΑ, αλλά κυρίως γιατί δεν υπήρχε η απαραίτητη αναπτυξιακή υποδομή στο δημόσιο τομέα, που θα μπορούσε με δυναμισμό, φαντασία και συντονισμό να προωθήσει αυτά τα έργα. Πάντως, το έργο της Αλουμίνας έχει προχωρήσει, τρία άλλα έργα βρίσκονται πολύ κοντά στο χρόνο της υλοποίησης, αλλά κάτι που περίμενα ότι θα έπαιρνε ένα ή το πολύ ενάμιση χρόνο, παίρνει τρία χρόνια. Το συμπέρασμα που βγάζω είναι ότι ο βασικός περιοριστικός παράγοντας ανάπτυξης του τόπου είναι ο διοικητικός μηχανισμός, ο οποίος ήταν ένας μηχανισμός αστυνόμευσης της οικονομίας και του Έλληνα πολίτη και στη βάση του συντηρητικός και αντιαναπτυξιακός. Γι' αυτό και πολλές φορές για να προχωρήσουμε πιο γρήγορα, αναγκάζομαστε να δημιουργήσουμε κάτι που θα το έλεγα παραδιοίκηση, δίπλα από τη διοίκηση. Το θέμα του εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης, λοιπόν, είναι από τα βασικότερα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας.

ΑΝΤΙ: Επειδή συμφωνώ απολύτως με αυτό που λέτε, θα ήθελα να σας ρωτήσω ποιες ακριβώς είναι οι προσαρμογές ή αλλαγές, που προωθήσατε ήδη και σκέφτεστε και στη συνέχεια, για να αλλάξει αυτός ακριβώς ο ρόλος της διοίκησης, από τον οποίο εξαρτάται ο δημόσιος τομέας. Αυτή η συγκρότηση της παραδιοίκησης την οποία όπως είπατε, αναγκαστήκατε να δημιουργήσετε, νομίζετε ότι πέτυχε; Είναι κι αυτή υγιής; ή δημιουργήθηκε μια παράλληλη γραφειοκρατία κομματική η οποία και δεν έδειξε την απαιτούμενη επάρκεια, αλλά και ίσως ενόχλησε κάποια συντηρητικά στρώματα;

ΑΠ: Όχι, δεν αναφέρομαι σε μια μόνιμη παραδιοίκηση. Αλλά αναφέρομαι σε περιπτώσεις όπου ad hoc ομάδες, ανέλαβαν ένα συγκεκριμένο έργο, που είχε τελεματωθεί στη διαδικασία. Αυτό δεν είναι ούτε λύση, ούτε γίνεται σε μόνιμη βάση. Πρέπει να αλλάξει ο ίδιος ο διοικητικός μηχανισμός. Και εδώ, θα είναι χρήσιμο να

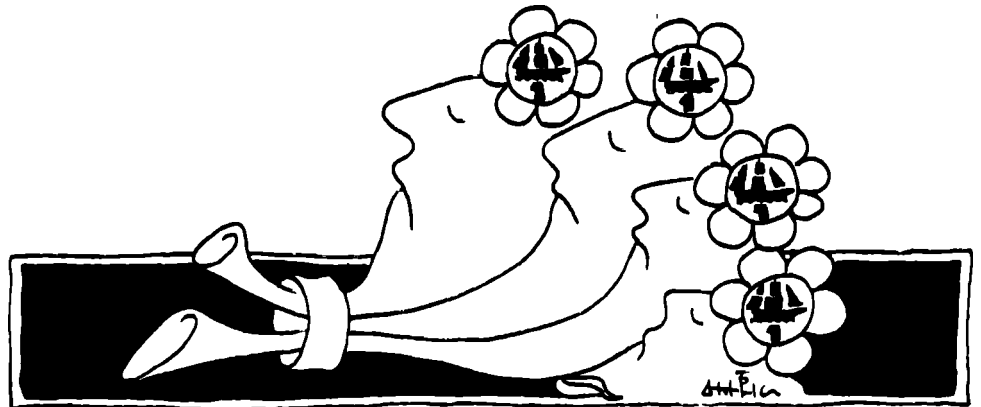
ξεχωρίσουμε τρεις κλάδους:

- Τον κρατικό μηχανισμό, δηλαδή τα υπουργεία.
- Τους δημόσιους οργανισμούς και επιχειρήσεις.
- Και τέλος τις Τράπεζες.

Προσωπικά πιστεύω ότι κανένα πρόγραμμα προοδευτικό δε θα μπορέσει να υλοποιηθεί, αν δεν αλλάξουμε αυτούς τους χώρους. Όσον αφορά το χώρο της δημόσιας διοίκησης έχουν γίνει βήματα προς την κατεύθυνση της εξυγίανσης. Πρόσφατα, ο υπουργός Προεδρίας κ. Λάzarης έχει ανακοινώσει ένα σύστημα προώθησης της δημόσιας διοίκησης, πρόσληψης προσώπων στη δημόσια διοίκηση και αναβάθμισης στελεχών στο δημόσιο τομέα με τη Σχολή Δημόσιας Διοίκησης. Όσον αφορά τις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς, πραγματικά πιστεύω ότι με το θεσμό των κοινωνικοποιήσεων θα αλλάξουν τελείως.

ΑΝΤΙ: Φτάνουν οι κοινωνικοποιήσεις; Η ανάδειξη των διοικήσεων πώς θα γίνεται; Το κράτος δεν θα έχει έναν αποφασιστικό ρόλο;

ΑΠ: Ας αναφερθούμε για λίγο πρώτα στις Τράπεζες. Το τραπεζικό σύστημα είναι ο τρίτος τομέας. Έχουν γίνει ήδη κάποια βήματα την απλοποίηση των τραπεζικών εργασιών και τον εκσυγχρονισμό του τραπεζικού συστήματος. Πρέπει, όμως, να γίνουν και άλλα. Αυτή τη στιγμή δεν έχουμε αναπτύξει μέσα από το τραπεζικό σύστημα τους οργανικούς μηχανισμούς, που είναι απαραίτητοι για τη στήριξη ενός αναπτυξιακού προγράμματος. Πιστεύω ότι μετά

την πρώτη φάση ανάπτυξης των κοινωνικοποιήσεων στις δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς, ο εκσυγχρονισμός – και με την έννοια αυτή η κοινωνικοποίηση του τραπεζικού συστήματος – πρέπει να έχει προτεραιότητα.

Με ρωτάτε αν η κοινωνικοποίηση είναι κάτι που αρκεί. Η απάντηση είναι, ναι. Η κοινωνικοποίηση αρκεί, αλλά πρέπει να την κατανοήσουμε σαν μια δυναμική πορεία, που εξελίσσεται και ανεξελίσσεται μέσα στο χρόνο. Πιο συγκεκριμένα, για τους οργανισμούς τι θα έπρεπε να γίνει; Πάρτε, π.χ., το θέμα του ενεργειακού μας προγράμματος ή το θέμα των τηλεπικοινωνιών. Νομίζω ότι το αναπτυξιακό πρόγραμμα πρέπει να καθορίζεται από τις ανάγκες της εθνικής μας οικονομίας και γι' αυτό καθορίζεται μέσα στα πλαίσια του πενταετούς προγράμματος. Άρα, μια κοινωνικοποιημένη ΔΕΗ, π.χ., θα παίζει ένα σημαντικό ρόλο και θα συμβάλλει στη διαμόρφωση του πενταετούς προγράμματος με προτάσεις για την υλοποίησή του.

Αλλά από τη στιγμή που αυτό το πρόγραμμα έχει καθοριστεί, το πώς θα υλοποιηθεί με το μικρότερο δυνατό κόστος σε χρόνο και χρήμα, πώς θα αναβαθμιστούν οι υπηρεσίες του οργανισμού προς το καταναλωτικό και το παραγωγικό κοινό, και ποιές θα είναι οι τιμές, που θα πρέπει να θεσπισθούν προς τους καταναλωτές διαφορετικών κατηγοριών, θα πρέπει να είναι αντικείμενο όχι κεντρικής κρατικής πολιτικής, αλλά της αποκεντρωμένης κοινωνικοποιημένης μονάδας.

Σήμερα, π.χ., η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος πρέπει να ανακοινώνεται από την κυβέρνηση και ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας συχνά βρίσκεται στη δυσάρεστη θέση να ανακοινώνει αναγκαστικές αυξήσεις τιμών. Αυτό είναι ένας συγκεντρωτισμός κρατικός, ο οποίος δεν είναι αποτελεσματικός. Το θέμα της τιμής πρέπει να γίνει αντικείμενο συζητήσεων και αποφάσεων μέσα στα πλαίσια της κοινωνικοποιημένης μονάδας. Το πώς θα υλοποιηθούν αυτοί οι στόχοι είναι θέμα, που θα πρέπει να αποφασιστεί μέσα σ' αυτήν την αποκεντρωμένη μονάδα. Γι' αυτό δίνουμε μεγάλη σημασία στη μικτή συμμετοχή της κυβέρνησης, των εργαζομένων στον τομέα, αλλά και των άλλων κοινωνικών φορέων.

Πρέπει σιγά-σιγά να μάθουμε να λύνουμε τα αναπτυξιακά μας

προβλήματα, καθώς και αυτά που αφορούν τη διανομή ή αναδιανομή του εισοδήματος, αλλά και τα προβλήματα της παραγωγής και της παραγωγικότητας μέσα από δημοκρατικό διάλογο.

ΑΝΤΙ: Η εποπτεία του υπουργού θα πάψει, ας πούμε...

ΑΠ: Ο υπουργός έχει την πολιτική ευθύνη, καθορίζει τα πλαίσια μέσα στα οποία θα κινηθεί μια επιχείρηση, αλλά η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος, για παράδειγμα, μέσα στα πλαίσια που καθορίζει η κυβέρνηση, είναι ευθύνη της κοινωνικοποιημένης μονάδας.

ΑΝΤΙ: Αλλά για να έχει αρκετή ευθύνη η διοίκηση, όποια μορφή κι αν έχει με την κοινωνικοποίηση, θα πρέπει να μπορεί να είναι σε κάποιο βαθμό, τουλάχιστον, ανεξάρτητη από τον υπουργό.

ΑΠ: Είναι μια διοίκηση στην οποία η κυβέρνηση έχει εκχωρήσει καθοριστικές αρμοδιότητες...

ΑΝΤΙ: Όχι σήμερα, αλλά στην κοινωνικοποιημένη...

ΑΠ: Φυσικά, αλλά νομίζω ότι είναι χρήσιμο να ξεχωρίσουμε ορισμένες έννοιες. Οι οργανισμοί αυτοί δεν είναι οργανισμοί κοινωνικής περίθαλψης ή κοινωνικής πολιτικής. Μπορεί η κυβέρνηση και ο αρμόδιος υπουργός να αποφασίσει ότι, για λόγους κοινωνικής πολιτικής, θα ήθελε η τιμή ηλεκτρικού ρεύματος σε ορισμένα κοινωνικά στρώματα να είναι χαμηλότερη του λειτουργικού κόστους. Αυτό είναι ένα κομμάτι του κρατικού προϋπολογισμού. Το αναγκαίο κονδύλι πρέπει να δοθεί στην κοινωνικοποιημένη μονάδα, που έτσι θα μπορέσει να καθορίσει τη χαμηλότερη τιμή. Η κοινωνικοποιημένη μονάδα καθορίζει την τιμή με βάση το κόστος, το οποίο στηρίζεται σε ένα αποδεκτό επίπεδο παραγωγικότητας και τους στόχους του πενταετούς προγράμματος. Αυτό σημαίνει αποκέντρωση. Και η καινοτομία την οποία κάνουμε είναι ότι αυτές οι τιμές δεν αποφασίζονται από ένα κλειστό διοικητικό συμβούλιο διορισμένο από την κυβέρνηση, γιατί οι μετοχές ανήκουν στην κυβέρνηση, αλλά από ένα συμβούλιο στο οποίο έχουν εκχωρηθεί καθοριστικές αρμοδιότητες και στο οποίο συμμετέχουν αυτοί οι κοινωνικοί φορείς. Είναι οι πυρήνες της αποκεντρωμένης δημοκρατίας, που θέλουμε να καθιερώσουμε στον τόπο μας.

ΑΝΤΙ: Πώς αξιοποιήσατε ενεργά, πέρα από τις παθητικές προσαρμογές ή την άμυνα της χώρα, την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ; Στο θέμα των επενδύσεων, π.χ., πόσο – την έστω και αναγκαστική και αναπόφευκτη σαν κακή λύση ένταξη στην ΕΟΚ – τη χρησιμοποιήσατε για να δημιουργήσετε επενδύσεις ή αντιθέτως, τις ξένες επενδύσεις τις επιδιώξατε με άλλους συνεταίρους, όπως π.χ., πρόσφατα με τις ΗΠΑ.

ΑΠ: Εννοείτε επενδύσεις ιδιωτικές;

ΑΝΤΙ: Ναι.

ΑΠ: Η ένταξή μας στην ΕΟΚ δεν επηρεάζει τις ιδιωτικές επενδύσεις από άλλες χώρες. Γερμανία, κτλ.

ΑΝΤΙ: Όμως, πρόσφατα έγιναν συνεννοήσεις επί ψηλού επιπέδου για την προσέλκυση επενδύσεων από τις ΗΠΑ.

Αντίστοιχες προσπάθειες δεν έγιναν προς Ευρωπαϊκές χώρες.

ΑΠ: Δεν πρέπει να δώσουμε πολιτική σημασία σ' αυτό. Υπάρχει ένα πρόγραμμα ιδιωτικών επενδύσεων από ξένες χώρες. Και έχουμε επισημάνει τους τομείς μιας τέτοιας συνεργασίας. Αντίστοιχα, έχουν γίνει συνεννοήσεις με την Ιαπωνία και μάλιστα προγραμματιζόταν ένα ταξίδι δικό μου και του κ. Βαϊτσου στη Βόνη, αλλά αναβλήθηκε για ένα μήνα.

ΑΝΤΙ: Αξιοποιήσατε ή όχι το γεγονός της ελληνικής ένταξης στην ΕΟΚ, άσχετα αν μας αρέσει ή όχι;

ΑΠ: Το πρόγραμμά μας είναι να εξαντλήσουμε όλες μας τις διαπραγματευτικές δυνάμεις στο χώρο αυτό και να αξιοποιήσουμε κάθε πηγή, που προσφέρεται για χρηματοδότηση έργων στην Ελλάδα. Ο βαθμός αξιοποίησης αυτών των δυνατοτήτων είναι συνάρτηση της δικής μας υποδομής. Δεν υπήρχε μια συγκροτημένη υπηρεσία με γνώση και παράδοση. Αναπτύσσουμε, όμως, αυτούς τους μηχανισμούς και όσο περνάει ο καιρός η ικανότητά μας για

να απορροφήσουμε όσα προσφέρει η ΕΟΚ, αναπτύσσεται και αυτή.

ΑΝΤΙ: Αλλά, ας έρθουμε στα προβλήματα, που αφορούν και το μέλλον. Πώς βλέπετε τη μέχρι σήμερα εξέλιξη των σχέσεών σας σαν κυβέρνηση και σαν Κίνημα, με τους μισθωτούς και με τους εργάτες; Τι νομίζετε ότι απέδωσε πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, η περίφημη ιστορία του άρθρου 4 και πως βλέπετε την εξέλιξή του στο μέλλον;

ΑΠ: Αναφερθήκατε στο άρθρο 4. Αλλά δεν πρέπει ποτέ να το δούμε χωριστά από τα άλλα άρθρα, που αφορούν την κοινωνικοποίηση του δημόσιου τομέα. Όπως στις άλλες αποφάσεις για τις επενδύσεις, τις τιμές, την παραγωγή, την παραγωγικότητα ζητού-

---

Σήμερα δεν συζητούν το άρθρο 4 αλλά τη συμμετοχή στις κοινωνικοποιήσεις...

με τις δημοκρατικές διαδικασίες και στο θέμα της απεργίας ζητούμε ένα αυξημένο αίσθημα υπευθυνότητας και διαλόγου ανάμεσα στους εργαζόμενους, πριν αποφασιστεί η κινητοποίηση για απεργίες. Θα μου επιτρέψετε, όμως, να το πω αυτό κάπως αυστηρά, ότι το άρθρο 4 έχει γίνει αντικείμενο κριτικής από χώρους οι οποίοι είχαν ουσιαστικά αμφιβολίες για τις συμμετοχικές διαδικασίες του νομοσχεδίου και αυτό επειδή οι συμμετοχικές διαδικασίες της κοινωνικοποίησης δεν ήταν εύκολο να χτυπηθούν από δυνάμεις, που δεν πιστεύουν σ' αυτές, αλλά σε μια συγκεντρωτική διαχείριση των επιχειρήσεων. Το άρθρο 4 απομονώθηκε από αυτή τη συλλογιστική και έτσι χτυπήθηκε. Θα πρέπει, όμως, να το δούμε σε μία δημοκρατική διαδικασία μέσα σ' ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο, το πλαίσιο των κοινωνικοποιήσεων.

ΑΝΤΙ: Συνδικαλιστικοί και πολιτικοί κύκλοι το εισέπραξαν σαν ένα αντισυνδικαλιστικό μέτρο που είχε σαν αποτέλεσμα ψύχρανση και ρήξη στους κύκλους της ΓΣΕΕ.

ΑΠ: Όταν βγήκε ο βασικός νόμος των κοινωνικοποιήσεων υπήρχαν υποψίες από ορισμένους συνδικαλιστικούς κύκλους ότι ο βασικός αντικειμενικός σκοπός δεν ήταν η κοινωνικοποίηση παρά μόνον το άρθρο 4. Επίσης χτυπήθηκε και από το ΚΚΕ, αλλά και από το ΚΚΕ εσ., που πολλές φορές προχώρησαν και πάρα πέρα: είπαν ότι στον τόπο μας ο συνδικαλισμός δεν έχει αναπτυχθεί επαρκώς, δεν υπάρχουν περιθώρια για συμμετοχικές διαδικασίες, ότι η πορεία της κοινωνικοποίησης δεν μπορεί να ολοκληρωθεί και άρα αυτό που τελικά θα μείνει είναι μόνο το άρθρο 4. Αυτό ήταν το κλίμα το 1983, που όμως άλλαξε το 1984 και οπωσδήποτε ξεπεράστηκε το 1985.

Γιατί αυτό που έχει γίνει πια συνείδηση, μέσα από την πραγματικότητα των γνωμοδοτικών επιτροπών, των διαδικασιών για την ψήφιση εκπροσώπων στα Δ.Σ. και στις Γεν. Συνελεύσεις, είναι ότι οι συμμετοχικές διαδικασίες θα λειτουργήσουν. Νομίζω ότι οι συνδικαλιστές όλων των αποχρώσεων συζητούν σήμερα λιγότερο το άρθρο 4 και περισσότερο την έννοια της συμμετοχής στις κοινωνικοποιήσεις. Έτσι, μετά από δύο χρόνια κριτικής, ακόμα και οι χώροι, που τοποθετήθηκαν αρνητικά έχουν φτάσει να δέχονται το δικό μας πρότυπο κοινωνικοποίησης σαν ένα πρότυπο, που μπορεί να δοκιμαστεί στη χώρα μας.

ΑΝΤΙ: Αλλά ας έρθουμε στους ιδιώτες επιχειρηματίες. Πώς βλέπετε τις σχέσεις μαζί τους; Γιατί υπήρχε η εντύπωση ότι η κυβέρνηση δίσταζε ανάμεσα στο να καταγγείλει ορισμένα σκάνδαλα –υπαρκτά– του ιδιωτικού τομέα ή να κρατήσει μια στάση αδιαφορίας; Εφαρμόζουμε το πρόγραμμά μας και αδιαφορούμε για σας. Έτσι τουλάχιστον το εισέπρατταν οι ιδιώτες επιχειρηματίες. Σ' αυτό τον χώρο επικρατεί ένα κλίμα, που δεν είναι ιδιαίτερα ευχάριστο και για την κυβέρνηση. Και δεν είναι ιδιαίτερα ευεπίφορο για το αναπτυξιακό της πρόγραμμα. Ερωτούμε, θα συνεχιστούν οι «κρατικοποιήσεις», που επικαλούνται οι ιδιώτες επιχειρηματίες ή που προβάλλουν οι πολιτικοί τους εκφραστές; Θα συνεχιστεί η ίδια οικονομική πολιτική; Ή, όπως φάνηκε από την έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, θα προσανατολιστούμε στο προσεχές μέλλον, σε

κάποια απελευθέρωση της αγοράς και των τιμών και σε κάποια άμβλυνση της εισοδηματικής πολιτικής; Τι σημαίνουν όλα αυτά για το μέλλον;

ΑΠ: Θα προτιμούσα να τα πούμε ένα-ένα: Είναι βασικά ερωτήματα. Πρώτα-πρώτα, όταν μιλάμε για τον ιδιωτικό τομέα, δεν μιλάμε για κάτι που είναι ομοιογενές. Μπορούμε να μιλήσουμε μαζί για τις απόψεις και τις προσδοκίες του εμπόρου, του μικρομεσαίου, του βιοτέχνη, του επαγγελματία και του υπεύθυνου μιας μεγάλης βιομηχανικής μονάδας; Η εμφάνιση το 1981 στο προσκήνιο μιας αυτόνομης σοσιαλιστικής κυβέρνησης ξάφνιασε πολλούς παράγοντες στον οικονομικό χώρο. Μερικοί από αυτούς, είχαν αποφασίσει ότι συμβίωση με ένα σοσιαλιστικό πείραμα δε γίνεται. Πολλοί είχαν πει ότι θα ήθελαν να δουν στην πράξη, πώς εξελίσσων-

Αναγκαζόμαστε συχνά να καταφύγουμε σε ένα είδος παραδιοίκησης...

ται οι σχέσεις του ιδιωτικού κεφαλαίου και του προγράμματος μιας σοσιαλιστικής κυβέρνησης. Άλλοι πάλι είχαν πάρει μια ουσιαστική θετική στάση, αφού σε όλες τις χώρες με σοσιαλιστικές κυβερνήσεις υπάρχει χώρος για την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα – άρα θα μπορούσαν και εδώ να ενεργήσουν και να αναπτυχθούν. Τελικά, μπορώ να πω ότι ο χώρος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, είχε δεχθεί εξ αρχής το οικονομικό μας πρόγραμμα και σήμερα καταλαβαίνει ότι ένα πρόγραμμα ανάπτυξης που βασίζεται σε δημοκρατικό προγραμματισμό, με αποκέντρωση, είναι πρόγραμμα που ενισχύει τις μικρομεσαίες πρωτοβουλίες, γιατί τις εντάσσει λειτουργικά σε κάτι που είναι βιώσιμο και παύουν έτσι να είναι παθολογικά εξαρτήματα μιας άναρχης οικονομικής ανάπτυξης.

Στις μεγαλύτερες βιομηχανικές μονάδες, είχαμε πρώτα απ' όλα να αντιμετωπίσουμε πρόβλημα κλίματος. Η βιομηχανική πολιτική μιας χώρας καθορίζεται από την κυβέρνηση, χωρίς να μπορεί ένας στενός κύκλος βιομηχάνων να επηρεάζει καθοριστικά την πολιτική της κυβέρνησης σ' αυτόν τον τομέα. Με απλά λόγια, μπορώ να πω ότι δεν είχαν συνηθίσει να έχουν υπουργούς Εθνικής Οικονομίας, που καθόριζαν την πολιτική της χώρας ανεξάρτητα από τη δική τους αντίληψη. Υπήρξε μόνο το επεισόδιο του '75 με τον Παπαληγούρα, που δεν διήρκησε πολύ.

Το δεύτερο θέμα, που είχαμε να αντιμετωπίσουμε, ήταν οι προβληματικές επιχειρήσεις. Οι βιομήχανοι ήξεραν ότι όταν το ΠΑΣΟΚ ήρθε στην εξουσία, οι περισσότερες από τις μονάδες τους δεν ήταν πια βιώσιμες. Εάν ένα αστικό κόμμα κυβερνούσε τη χώρα μετά το '81 θα δινόταν μια λύση που θα στήριζε τις μη βιώσιμες μονάδες μέσα από το πιστωτικό σύστημα, με χαμηλότοκες επιδοτήσεις και διαγραφή των χρεών, κάτι που, φυσικά, εμείς δεν είμαστε διατεθειμένοι ούτε να το σκεφτούμε. Ήξεραν λοιπόν, ότι

Ανταγωνισμός των επιχειρήσεων, ιδιωτικών και προβληματικών...

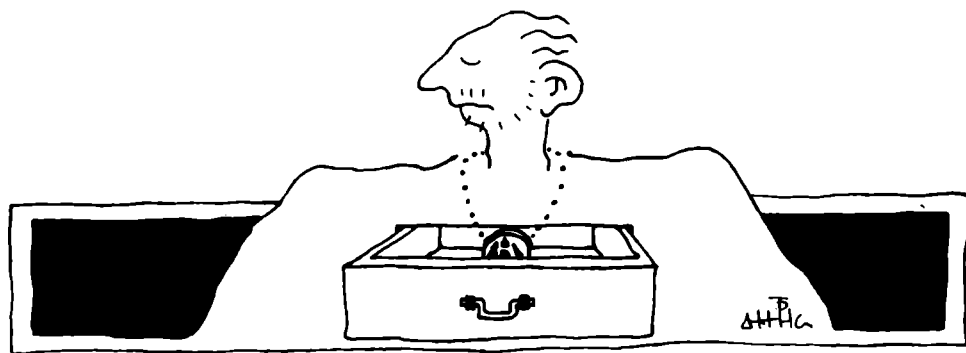
η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είχε δυο εναλλακτικές λύσεις: η μια ήταν να δεχτεί το κλείσιμο αυτών των επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα την αύξηση ανεργίας για περίπου 60.000 εργαζόμενους ή να αναλάβει μια κάποια ευθύνη στο χώρο των προβληματικών επιχειρήσεων. Η παρέμβαση του κράτους με τον νόμο 1386 δίνει εκ των πραγμάτων μια δυνατή παρουσία του δημόσιου τομέα στο χώρο της παραγωγής για πρώτη φορά στον τόπο μας. Χαρακτηριστικό του δημόσιου τομέα στην Ελλάδα ήταν, πάντα, η σχεδόν ολοκληρωτική απουσία του από τον τομέα της παραγωγής. Μόνο σε δύο ή τρεις άλλες χώρες στον κόσμο, όπως η Σιγκαπούρη, εκείνο της συμβίωσης μεταξύ ιδιωτικών μονάδων και μονάδων, που ελέγχονταν από το δημόσιο στον ίδιο κλάδο. Νομίζω ότι το θέμα αυτό έχει λυθεί, χωρίς καμιά αμφιβολία, γιατί εμείς έχουμε δηλώσει ότι είτε είναι ιδιωτική μια επιχείρηση είτε είναι δημόσια πρέπει να είναι ανταγωνιστική. Ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων αυτών είτε είναι ιδιωτική, είτε είναι υπό εξυγίανση προβληματική, γίνεται με ίσους όρους. Έτσι το θέμα αβεβαιότητας έχει λυθεί.

ΑΝΤΙ: Θα μείνουν, όμως, αυτές προβληματικές;

ΑΠ: Ναι, έχουμε ένα πρόβλημα στρατηγικής σημασίας και έχουμε επίσης δηλώσει τους στόχους μας. Η εξυγίανση των προβληματικών φέρνει στον δημόσιο χώρο και επιχειρήσεις που δεν ανήκουν κατ' ανάγκην σ' αυτούς τους στρατηγικούς κλάδους.

ΑΝΤΙ: Ας πούμε καταναλωτικών αγαθών...

ΑΠ: Ναι... Δέχομαι ότι οι επιχειρήσεις αυτές δεν είναι ανάγκη να παραμείνουν στο δημόσιο τομέα. Δεν μιλάμε για σήμερα ή για αύριο, γιατί το στάδιο της εξυγίανσης θα πάρει πολύ καιρό. Αν το δούμε μακροπρόθεσμα, μια επιχείρηση, που έχει περάσει το στάδιο της εξυγίανσης και που λειτουργεί ανταγωνιστικά πλάι-πλάι με άλλες επιχειρήσεις τόσο στη διεθνή αγορά όσο και σε διεθνή επίπεδα, μπορεί μέσα από το χρηματιστήριο να δοθεί στον ιδιωτικό τομέα, λαμβάνοντας όμως μέτρα ούτως ώστε η συγκέντρωση των μετοχών να μη γίνει με τρόπο που θα οδηγήσει σε ατασθαλίες, που παρατηρήθηκαν στο παρελθόν και οδήγησαν στην προβληματικότητα. Αυτό σημαίνει ότι οι τιμές μέσω χρηματιστηρίου δεν θα πουληθούν στην παλιά ονομαστική αξία, αλλά στην αξία της επιχείρησης κατά την εποχή της εξυγίανσης. Θα επιστρέφεται, δηλαδή, στο κράτος το κόστος των επενδύσεων. Γίνεται, δηλαδή, ένας καταμερισμός αυτών των μετοχών σε πολλούς μικρομετόχους. Μ' αυτό τον τρόπο, γίνεται και μια αναδιάρθρωση της περιουσίας του δημοσίου, που πουλάει μετοχές και αυξάνει τους πόρους. Αυτούς, αν θέλει, μπορεί να τους διαθέσει για άλλα αναπτυξιακά έργα. Έτσι διαλύεται μια κάποια ασάφεια που υπήρχε στον χώρο της βιομηχανικής παραγωγής και επηρέαζε το κλίμα επαφής μεταξύ του βιομηχανικού τομέα και κυβέρνησης.

λ.χ., συμβαίνει αυτό. Μέσα από τις προβληματικές επιχειρήσεις, είχαμε λοιπόν μια δυνατή παρουσία του δημόσιου τομέα. Και φυσικά το πρόβλημα, που τέθηκε από τη δική τους πλευρά, ήταν

ΑΝΤΙ: Υπάρχουν ακόμα ιδιωτικές επιχειρήσεις με στρατηγικούς σκοπούς που ενδιαφέρουν το ΠΑΣΟΚ;

ΑΠ: Με δεδομένη την έλλειψη ικανών στελεχών τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα η έμφαση θα δοθεί στην αναβάθμιση των μονάδων που ήδη έχει ισχυρή παρουσία ο δημόσιος τομέας. Δεν θα έδινα, λοιπόν, ιδιαίτερη προτεραιότητα σε παραπέρα κοινωνικοποιήσεις. Άλλωστε, το τι ήταν στρατηγικής σημασίας παλιά, ίσως να μην είναι της ίδιας σημασίας σήμερα ή αύριο.

Αυτό, όμως, που νομίζω πως έχει μεγαλύτερη σημασία είναι η προώθηση επενδύσεων από δημόσιους φορείς σε κλάδους τεχνολογικής αιχμής, που παρουσιάζουν υψηλό επιχειρηματικό κίνδυνο, που συνήθως δεν τον αναλαμβάνει ο ιδιωτικός τομέας.

Θίξατε, όμως, και ένα θέμα τιμών. Στην μεταπολεμική περίοδο είχαμε ένα διοικητικό έλεγχο της αγοράς με αγορανομικές διατά-

Στο χρηματιστήριο να κινηθούν οι μετοχές των κρατικοποιημένων επιχειρήσεων...

ξεις. Το αποτέλεσμα – κατά την γνώμη μου – είναι η τόνωση του πληθωρισμού και η ολιγοπωλιακή κατάσταση στους κλάδους. Ήταν μια σχεδόν πελατειακή σχέση μεταξύ του υπουργείου Εμπορίου και κάποιων βασικών επιχειρήσεων σε κάθε κλάδο για την διατίμηση του προϊόντος. Στην περίοδο αυτή ο μέσος ρυθμός αύξησης των τιμών ήταν ίδιος στους χώρους, που δεν ελέγχονται αγορανομικά και σ' αυτούς που ελέγχονται.

Εμείς δεν πιστεύουμε στους διοικητικούς ελέγχους. Πιστεύουμε με στον υγιή ανταγωνισμό. Αλλά για να έχουμε συνθήκες υγιούς

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση
Σεφέρης-Μακρυγιάννης

ΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΝΤΙ

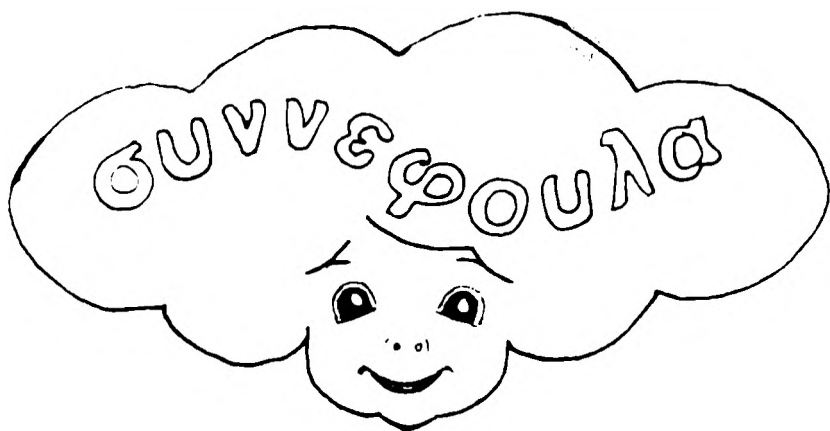
Μια ενδιαφέρουσα συσχέτιση της πνευματικής «συνάντησης» του Σεφέρη με τον Μακρυγιάννη δίνει την αφορμή για μία νέα ανάγνωση και επανεγγραφή των προβληματισμών του

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

Κυκλοφορούν δύο νέοι τόμοι του **ΑΝΤΙ**
20ος • Α' εξάμηνο 1984 • τεύχη 251-264
21ος • Β' εξάμηνο 1984 • τεύχη 265-277

Παιδικός Σταθμός και Νηπιαγωγείο

- Μουσική - Αγγλικά
- Κολύμπι - Αθλητισμός
- Εβδομαδιαίες Επισκέψεις
- Γιατρός - Ψυχολόγος
- Ειδικευμένο Προσωπικό
- Δύο στρέματα κήπος

Οι εγγραφές άρχισαν

Συμπληρώνουμε τις θέσεις μας για την καινούργια χρονιά

Πληροφορίες - εγγραφές: Κάθε απόγευμα 6-9 εκτός Σαββάτου και Κυριακής.

Αρτεμισίου 25, Χαλάνδρι — τηλ. 68.29.260

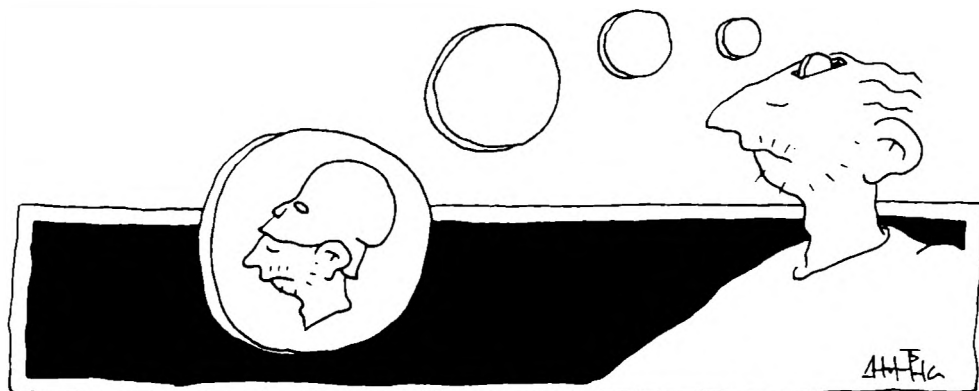
ανταγωνισμού, πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές σε κάθε κλάδο και να φύγουμε από τις ολιγοπωλιακές καταστάσεις, που τους χαρακτηρίζουν. Γι' αυτό δεν είμαστε υπέρ της άμεσης απελευθέρωσης των τιμών στους χώρους εκείνους, όπου δεν υπάρχουν οι αντικειμενικές συνθήκες ανταγωνισμού. Αν γίνονταν άμεση απελευθέρωση, θα είχαμε ενίσχυση των ολιγοπωλιακών καταστάσεων. Εκεί, όμως, όπου με διαρθρωτικές αλλαγές, αποκαθίσταται μια κατάσταση ανταγωνισμού, προβλέπουμε τη βαθμιαία και σταδιακή απελευθέρωση των τιμών.

ΑΝΤΙ: Έχουμε, μήπως, κάποιο παράδειγμα;

ΑΠ: Μπορώ να πω ότι η ανέλιξη στο χώρο των τιμών ήταν μια ανέλιξη που μάθαμε μέσα από μια πορεία. Τώρα πια έχουμε καταλήξει σε συγκεκριμένα συμπεράσματα, αλλά αυτό το θέμα είναι συνάρτηση του πόσο γρήγορα οργανώνεται, αναδομείται και αναπτύσσεται ένας κλάδος. Αλλά για χώρους, όπως το λιανικό εμπόριο, για παράδειγμα, γρήγορα μπορεί να δει κανείς μια αποκατάσταση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού.

ΑΝΤΙ: Δεν μπορώ να μαντέψω τι εισηγηθήκατε στο υπουργικό συμβούλιο για την «άμβλυνση της εισοδηματικής πολιτικής», που αναφέρει η έκθεση Χαλικιά...

ΑΠ: Νομίζω ότι σας έχω απαντήσει: Στόχος στην επόμενη τετραετία θα είναι η μείωση του πληθωρισμού, η αύξηση της απασχόλησης και η προστασία των εισοδημάτων των εργαζομένων. Νομίζω ότι σας έχω δώσει μια απάντηση.

ΑΝΤΙ: Μια τελευταία ερώτηση, πολιτική: Όλα αυτά τα σχέδια τα αναδιαρθρωτικά στην οικονομία, δεν είναι φυσικά, τεχνικά σχέδια. Συνεπάγονται, όπως ήδη αναφέρατε, συνδικαλιστική και κοινωνική συμμετοχή. Τα δικά σας σχέδια, που τα θέλετε σαν «τομή» προς το παρελθόν, πόσο μπορούν να προχωρήσουν εάν δεν υπάρχει έντονη, και με αυτενέργεια, κοινωνική συμμετοχή; Νομίζετε ότι θα έχετε τη στήριξη του Κινήματός σας, των στελεχών, των οπαδών και των συμπαθούντων, ώστε να προχωρήσουν τα σχέδιά σας;

ΑΠ: Την πρώτη τετραετία βάλαμε το θεσμικό πλαίσιο, τις βάσεις. Τώρα πια, στη δεύτερη τετραετία μπορούμε να συγκεντρωθούμε στο βάθαιμα αυτών των αλλαγών, δίνοντας προτεραιότητα στον άμεσο διάλογο και την ενημέρωση του πολίτη. Συμφωνώ ότι δεν πρέπει να παίρνεται μια απόφαση κεντρικά, αλλά θα πρέπει αυτοί οι προβληματισμοί να μπου στο σπίτι του κάθε Έλληνα πολίτη. Έτσι, θα αναπτυχθούν οι συμμετοχικές διαδικασίες. Εδώ θα τόνι-

Δημόσιος διάλογος, όχι μόνο ενημέρωση, αλλά και προβληματισμός...

ζα το δυνάμωμα της αποκέντρωσης και της συμμετοχής, αλλά και του δημόσιου διάλογου, όχι υπό τη μορφή της ενημέρωσης, αλλά υπό τη μορφή του προβληματισμού. Αυτά έχουν ήδη δρομολογηθεί. Νομίζω ότι ο Έλληνας είναι έτοιμος και διψάει να αναλάβει ευθύνες και πρωτοβουλίες για να συμβάλλει στο έργο της Αλλαγής. Χρειάζεται, όμως, να τον εισάγεις σε ένα κύκλο δημοκρατικής ενημέρωσης.

ΑΝΤΙ: Και με την τηλεόραση;

ΑΠ: Και με την τηλεόραση. Νομίζω ότι αυτό είναι βασικό.

ΑΝΤΙ: Ευχαριστούμε κ. υπουργέ. Θα περιμένουμε, λοιπόν, και κάποια τηλεοπτική συζήτηση πολύ σύντομα.

Από τα Εξάρχεια στο Χημείο

του Μάριου Βικελίδη

Το ελληνικό κράτος δεν «τελείωνε» στο τετράγωνο γύρω από το Χημείο την προηγούμενη βδομάδα, όπως εμφανίσθηκε από μια μερίδα του Τύπου, ούτε δημιουργήθηκε στην περιοχή των Εξαρχείων, «το ελεύθερο κράτος των αναρχικών» με τις δικές του αρχές οργάνωσης της κοινωνίας, του οποίου «την περιφέρεια προστάτευσαν οι κρατικές δυνάμεις ασφαλείας». Αντίθετα. Οι κατασταλτικοί μηχανισμοί του κράτους, ΜΑΤ και ΜΕΑ, ενεργοποιήθηκαν εναντίον στοιχειωδών δικαιωμάτων του πολίτη και οι «κρατικές δυνάμεις ασφαλείας» δεν έκαναν τίποτε λιγότερο από μια πρακτική επίδειξη καταστολής σε ένα χώρο, που εκφράζει με ιδιόρρυθμο τρόπο μια συγκεκριμένη μορφή κοινωνικής αμφισβήτησης.

Η «ιδιορρυθμία» αυτή των Εξαρχείων σαν κοινωνικού χώρου, ο οποίος τροφοδοτεί και τροφοδοτείται, για πολλούς και ανεξάρτητους μεταξύ τους λόγους, με αντιθέσεις που δεν μπορούν πλέον να εκφραστούν σε άλλους χώρους π.χ. πανεπιστήμια, αποτέλεσε ταυτόχρονα και το πρακτικό πεδίο καταστολής από το κράτος και ενεργοποίησε εκείνους τους μηχανισμούς, οι οποίοι δρουν με πολύ συγκεκριμένη λογική σ' αυτές τις περιπτώσεις. Η ενεργοποίηση αυτών των μηχανισμών δεν ήταν, ούτε ξαφνική, ούτε έγινε για να προστατευθούν «οι πολίτες, η τάξη και η περιουσία τους», που «κινδύνευαν» από την εξέγερση.

Ξαφνική δεν ήταν, γιατί πολύ καιρό πριν, και ιδιαίτερα το τελευταίο δεκαπενθήμερο, τα Εξάρχεια παρουσίαζαν μια εικόνα «πολιορκημένης» συνοικίας. Κλούβες και αστυνομικοί, ΜΑΤ και ΜΕΑ, συλλήψεις και ξυλοδαρμοί, τραμπουκισμοί και προσαγωγές στην Ασφάλεια δημιουργούσαν κλίμα τρομοκρατίας. Κυρίως όμως οι αδικαιολόγητες αυτές παρεμβάσεις της Αστυνομίας —των οποίων ο πιο ευπρεπής χαρακτηρισμός είναι παραβίαση νόμιμων δικαιωμάτων του πολίτη και τρομοκρατία, γιατί τι άλλο είναι ο ξυλοδαρμός νέων από άνδρες των ΜΕΑ;— είχαν στόχο να δημιουργήσουν όρους για μια εκτεταμένης κλίμακας «επιχείρηση σωτηρίας». Η οποία δεν μπορούσε παρά να είναι μια καταστολή σ' ένα κοινωνικό χώρο, που ήθελε να είναι ανυπότακτος, που ήθελε να εκφράζεται χωρίς την καθημερινή παρουσία και βία της Αστυνομίας.

«Προστατευτική» της τάξης δεν ήταν, γιατί η ίδια η Αστυνομία στράφηκε εναντίον στοιχειωδών δικαιωμάτων των πολιτών. Κάθε πολίτης —που μπορεί να είναι αναρχικός, κομμουνιστής, αριστερός, Πανκ, σοσιαλιστής κτλ,— επειδή και μόνο βρισκόταν, περπατούσε ή καθόταν στα Εξάρχεια μετατράπηκε σε «ύποπτο», σε «παράνομο», σε «επικίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια».

Η πάνω φωτογραφία δημοσιεύτηκε στον «Ελ. Τύπο» με λεζάντα: «Ένας διερχόμενος τραυματίστηκε από πέτρα και δέχεται τις περιποιήσεις αστυφύλακα».

Στη «Μεσημβρινή» το story αλλάζει: «Σκηνή από τη σύλληψη ενός από τους 11. Προσέξτε στο βάθος τον ηλικιωμένο πολίτη. Στο πρόσωπό του το ερώτημα. Που μας πάει το ΠΑΣΟΚ;».

Τα ΜΑΤ και τα ΜΕΑ δεν προστάτευαν στην προκειμένη περίπτωση τίποτα παραπάνω από το ρόλο τους να παρεμβαίνουν

και να λειτουργούν σαν κατασταλτικός μηχανισμός του κράτους.

Το κλίμα που δημιουργήθηκε, πυροδο-

τήθηκε με την απαγόρευση της συγκέντρωσης και πορείας την Πέμπτη 9 Μαΐου. Η Αστυνομία ήταν πλέον έτοιμη να επιβάλει την «τάξη» και με την ενέργειά της αυτή επεδίωκε να «τελειώσει» μια και καλή με την «υπόθεση Εξάρχεια». Από την πλευρά τους όσοι ανέλαβαν την ευθύνη της συγκέντρωσης δικαιολογημένα αμύνθηκαν στην επίθεση των ΜΑΤ, τα οποία εξαπέλυσαν άγριο κυνηγητό σ' όλους τους δρόμους των Εξαρχείων. Μετά από αυτό η κατάσταση, που δημιουργήθηκε πήρε άλλες διαστάσεις. Η κατάληψη του Χημείου από μια ομάδα διαδηλωτών δεν επέτρεψε την ολοκλήρωση του «έργου» της Αστυνομίας, η οποία φρόντισε να «ξεκαθαρίσει» την περιοχή και να «πολιορκήσει», όσους είχαν κλειστεί στο Χημείο.

Τα αποτελέσματα είναι γνωστά. Όπως ήταν φυσικό οι διαδηλωτές οργάνωσαν την άμυνά τους, όχι μόνο στις επιθέσεις των ΜΑΤ, αλλά και της ΕΠΕΝ της ΕΝΕΚ και των «οργισμένων» πολιτών που με κάθε τρόπο εκδήλωναν τη συμπαράστασή τους στο «έργο» της Αστυνομίας.

Το περίεργο για το βράδυ της Πέμπτης, αλλά και για την άλλη μέρα είναι η απουσία πολιτικής καθοδήγησης της Αστυνομίας. Η κυβέρνηση δηλαδή εκείνο το βράδυ «έλλειπε» με την έννοια ότι απουσίαζε ως πολιτική θέση, που θα έδινε λύση στο πρόβλημα αποκλείοντας ή κάνοντας περιττή την αστυνομική βία. Δεν υπήρχε υπεύθυνη απάντηση στο ερώτημα ποιος έδωσε εντολή στην Αστυνομία να χρησιμο-

ποιήσει βία. Ποιοι επιτρέψανε στους επικεφαλής να δράσουν με τον τρόπο που έδρασαν. Γιατί, αφού τα επεισόδια πήραν άλλες διαστάσεις, δεν πήρε κάποιος, πολιτικά υπεύθυνος, την ευθύνη να αποχωρήσει η Αστυνομία. Η θεωρία της «αστυνομικής χούντας», που διατυπώθηκε από διάφορες κατευθύνσεις δεν μπορεί να δώσει πειστικές απαντήσεις. Στο βαθμό όμως, που ισχύει, έστω και στο ελάχιστο, δεν απαλλάσσει την κυβέρνηση από τις ευθύνες. Γιατί ακριβώς δείχνει ότι, η απουσία, ή η «αποτυχία» της εφαρμογής μιας πολιτικής εκδημοκρατισμού των Σωμάτων Ασφαλείας από την πλευρά της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ μπορεί σε οποιαδήποτε ανάλογη περίπτωση, είτε διαφορετική από πλευράς πρωταγωνιστών να οδηγεί στο φαινόμενο μια «ομάδα» μέσα στην Αστυνομία να δημιουργεί ανεξέλεγκτες και απρόβλεπτες καταστάσεις με βαθύτατες πολιτικές επιπτώσεις. Εκείνο, όμως, που πρέπει να προβληματίσει και να ανησυχήσει την κυβέρνηση, αλλά και κάθε πολίτη είναι ότι την απουσία της πολιτικής και την ευθύνη της «καθοδήγησης» ανέλαβε σε μεγάλο βαθμό η ΕΠΕΝ και η ΕΝΕΚ με τη βοήθεια «αγανακτισμένων» και «οργισμένων» πολιτών. Δεν είναι μόνο το βεβαιωμένο, εξακριβωμένο και διατυπωμένο από επώνυμους πολίτες γεγονός ότι Επενίτες, Ενεκίτες, Μεατζήδες, «οργισμένοι πολίτες» και Ματατζήδες χτυπούσαν ή πετούσαν πέτρες. Είναι και η ιδεολογική και πολιτική κάλυψη των πράξεων βίας της Αστυνομίας, που γινόταν με κάθε τρόπο στα πηγαδάκια και τις συζητήσεις οι οποίες έγιναν.

Ήταν φυσικό —και όχι μόνο για λόγους αυτοάμυνας απέναντι στην αστυνομική βία— οι έγκλειστοι στο Χημείο να μην δεχτούν να αποχωρήσουν. Οι προηγούμενες επεμβάσεις των ΜΑΤ, οι συνεχείς ξυ-

λοδαρμοί, οι κακοποιήσεις πολιτών και η βαρβαρότητα της Αστυνομίας το προηγούμενο διάστημα δεν αποτελούσε καμιά εγγύηση.

MAT και MEA:

Νέες πρακτικές καταστολής

Μέχρι τώρα, σε διάφορες περιπτώσεις, γνωρίσαμε τη βία και τον τρόπο δράσης των ΜΑΤ. Τις μέρες αυτές όμως έκαναν την εμφάνισή τους με νέες πρακτικές και καινούριες μεθόδους σε κοινωνικούς χώρους και οι νέες ειδικές μονάδες της Ελληνικής Αστυνομίας, τα ΜΕΑ. Γεγονός που δημιουργεί μια σειρά ερωτήματα. Κατ' αρχήν από όσα γνωρίζουμε σε καμιά δυτικοευρωπαϊκή χώρα δεν χρησιμοποιείται ειδικό σώμα της Αστυνομίας, εκπαιδευμένο για άλλου τύπου αποστολές π.χ. αντιμετώπιση τρομοκρατικών πράξεων, αεροπειρατίες κτλ., σε καθημερινά αστυνομικά καθήκοντα —αυτό που ονομάζεται αστυνόμευση— ή σε καθήκοντα αντιμετώπισης και διάλυσης συγκεντρώσεων. Αστυνομικοί με πολιτικά υπάρχουν για αστυνόμευση, αλλά διασκορπισμένοι κατά τμήματα. Δεν «κατεβαίνουν» ομαδικά ως σώμα σε πλατείες για να δείρουν, ούτε εμφανίζονται ντυμένοι σαν αναρχικοί ή φρικιά συζητούν μαζί σου στο καφενείο και μετά σε σπάνε στο ξύλο, επειδή έτυχε να έχεις κατ' αυτούς αναρχικές ιδέες ή επειδή υποψιάζονται ότι είσαι και συ «τέτοιος».

Στην περίπτωση των Εξαρχείων όμως, είχαμε το φαινόμενο της επέμβασης των ΜΕΑ ως σώματος. Πολίτες κακοποιήθηκαν βάνουσα από μακρυμάλληδες αστυνομικούς, με εμφάνιση «φρικιού». Οι ίδιοι μπήκαν σε καφενεία ζαχαροπλαστεία, ταβέρνες και μπαρ και όποιου φάτσα δεν τους άρεσε τον έβγαζαν στο δρόμο και τον έδερναν ή τον παρέδιδαν στην κλού-

Κυκλοφόρησε το 2ο τεύχος

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ ΤΕΥΧΟΣ 2

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1984

ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Περιοδική έκδοση ιστορικών σπουδών

ΣΤ. ΑΣΔΡΑΧΑΚΗ: Αρchievici και καλλιέργειες ΣΤ. ΔΕΛ. ΚΑΤΣΙΑΡΑΚΗ: ΜΕΛΙΝΓΚ: Ελληνικό τυπογραφείο στην Τριετία ΣΤ. ΔΕΛ. ΚΑΛΑΦΑΤΗ: Η παλαιότερη της Επανάστασης ΣΤ. ΔΕΛ. ΛΟΥΚΟΣ: Ενσωματωμένες ή περιπτώσεις των Μαυρομυζαίων ΣΤ. ΔΕΛ. ΤΟΜΑΡΑ ΣΤ. ΔΕΛ. Ονοματοδοτικές συμφορές στη Λευκάδα ΣΤ. ΔΕΛ. ΣΠΑΘΗΣ: Το Κουκουρούλι ο γάμος ΣΤ. ΔΕΛ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Ο διαβλημένος στην Ελλάδα ΣΤ. ΔΕΛ. ΣΥΝΑΡΕΛΛΗ: Το εξωτερικό εμπόριο των 180 α. ΣΤ. ΔΕΛ. ΡΗΓΙΝΟΣ: Έντροπος πληθυσμός και ανωνυμίες όσων ΣΤ. ΔΕΛ. ΑΛΕΞΗΣ ΑΓΓΕΛΟΥ: Το λαϊκό εντύπο ΣΤ. ΔΕΛ. ΑΝΝΑ ΦΑΡΑΚΟΥΔΑΚΗ: Το εθνικό ζήτημα ΣΤ. ΔΕΛ. ΤΙΛΗΣ: Ο βοτανικός προγενέστερος ΣΤ. ΔΕΛ. ΚΡΟΝΙΟΣ: Η Παναγιωτόπουλος ΣΤ. ΔΕΛ. Τσίμης: Η Παπασιράνης ΣΤ. ΔΕΛ. ΒΙΒΛΙΟ ΣΤ. ΔΕΛ. Ούνα Γαργαλιάνη: Κωστής Ιωάννης, Θανάσης Καραφάνης

2

Μ

ΒΕΛΟΤΙΣΤΕ ΟΙΚΟΣ - ΜΕΛΙΣΣΑ - ΠΑΝΑΡΧΩΝ 16 10500 ΑΘΗΝΑ

Το περιοδικό **ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ (HISTORICA)** κυκλοφορεί τρεις φορές το χρόνο. Διευθύνεται από τους ιστορικούς **Σπύρο Ασδραχά, Φίλιππο Ηλιού και Βασίλη Παναγιωτόπουλο**. Συνεργάζονται δεκάδες άλλοι ιστορικοί. Αντικείμενο μελέτης του περιοδικού η ελληνική ιστορία. **ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ** με τον προβληματισμό τους θέλουν να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των σύγχρονων ιστορικών σπουδών.

βα και τα περιπολικά, για τη γνωστή συνέχεια. Διερχόμενοι στα Εξάρχεια κυνηγήθηκαν και χτυπήθηκαν από Μεατζήδες, ενώ πολλές καταγγελίες έγιναν και για φωτιές που άνδρες των ΜΕΑ, ντυμένοι «αναρχικοί» άναψαν για να «μπερδέψουν τους μπάτσους». Τέτοιες ενέργειες στο παρελθόν, πραγματοποιούσαν μόνο παρααστυνομικές οργανώσεις ή παρακρατικές. Το θέμα είναι επιπλέον ανησυχητικό, γιατί δίπλα στα ειδικά σώματα έδρασαν και η ΕΝΕΚ με την ΕΠΕΝ. Δεν γνωρίζουμε πως αντιμετωπίστηκαν σχετικές καταγγελίες στον Τύπο, ούτε τις κυβερνητικές αντιδράσεις. Δεν θα έπρεπε όμως αυτή η δραστηριότητα των ΜΕΑ να ευαισθητοποιήσει κάποιους δημοκρατικούς φορείς όπως π.χ. ο Δικηγορικός Σύλλογος;

Η στάση της κυβέρνησης

Οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι η κυβέρνηση βρέθηκε σε δύσκολη θέση. Η ΝΔ εκμεταλλεύθηκε την όλη κατάσταση για να υπερασπισθεί την «έννομο τάξη» για να κατηγορήσει την κυβέρνηση για «αδικαιολόγητη ανοχή» και να προβάλει ουσιαστικά τη θέση ότι το ΠΑΣΟΚ «δημιουργεί ακόμα κι αυτά» για να εμφανισθεί έτσι και ως «προστάτης» της Αστυνομίας και ως «εγγυητής» της τάξης. Ο Κ. Μητσotάκης μάλιστα προχώρησε πιο πέρα. Σε δήλωσή του (14-5-85) τόνιζε: η κυβέρνηση έδωσε την εντύπωση ότι υποβοηθεί τη δράση τους, ακόμη δε ότι, απολαμβάνουν κάποιες περιέργης «προστασίας» εκ μέρους επώνυμου κομματικού στελέχους» εννοώντας τον Κ. Λαλιώτη, μέλος του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ. Θέση, που καλλιεργήθηκε και από τον αντιπολιτευόμενο Τύπο με τη φράση - σλόγκαν, «τα παιδιά του Λαλιώτη» που σε πολλές περιπτώσεις έφθασε

σε χυδαιοποίηση της «κριτικής» στο πρόσωπο του υφυπουργού Ν. Γενιάς. Ο στόχος του Κ. Μητσotάκη είναι προφανής. Δεν είναι μόνο η κυβέρνηση που «έδειξε αδικαιολόγητη ανοχή» στη «δραστηριότητα των αναρχικών», αλλά και ηγετικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ την καλύπτουν και έχουν σχέση μαζί της έστω και «περίεργη». Πάση θυσία δηλαδή να κάνουμε αντιπολίτευση... Αλλά και όπως γνωρίζετε «φιλήσυχοι πολίτες», εμείς είμαστε η τάξη. Εμείς ξέρουμε. Εμείς ήδη θα είχαμε «καθαρίσει» με τους αναρχικούς. Και ακόμη. Η Αστυνομία για να κάνει τη δουλειά της χρειάζεται τη βία. Πώς αλλιώς θα μπορέσει να επιβληθεί;

Το ΠΑΣΟΚ ωστόσο, δεν απαλάσσεται από τις ευθύνες. Όχι μόνο επειδή δεν κατέργησε τα ΜΑΤ και χρησιμοποιεί επιπλέον και τα ΜΕΑ. Κυρίως γιατί ο κρατικός αυταρχισμός ευδοκιμεί την ίδια ώρα, που ο πρόεδρος του Α. Παπανδρέου μιλά σε συγκέντρωση νεολαίας και αναφέρεται στην κατάργηση των ΜΑΤ. Αλλά και αυτό είναι το σημαντικό —γιατί κοινωνικά προβλήματα και χώρους που διαφωνούν τους αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο όπως και η Δεξιά. Ανεξάρτητα, δηλαδή, από την άποψη, που έχει ο καθένας για τον «αντικρατικό αγώνα» των αναρχικών ή την αντιμετώπιση του κρατικού ανταρχισμού, αυτό που μετράει είναι ότι πρακτικές σαν αυτές των Εξαρχείων ούτε σοσιαλιστικές είναι, ούτε δημοκρατικές. Τα γεγονότα «του πενθήμερου της κατάληψης» θα πρέπει να προβληματίσαν, όχι μόνο τα δημοκρατικά κόμματα και την κυβέρνηση, αλλά και κάθε πολίτη. Από την πλευρά μας οφείλουμε να πούμε ότι δεν ανησυχούμε για την «τάξη» στο βαθμό, που τα κοινωνικά προβλήματα αντιμετωπίζονται σαν τέ-

τοια. Ανησυχούμε όμως, για την τάξη των ΜΑΤ και των ΜΕΑ. Και πιστεύουμε ότι η κοινωνία μας και χωρίς την αστυνομική βία, χωρίς τα ΜΑΤ και τα ΜΕΑ μπορεί και είναι ικανή να βρει το δρόμο της.

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Για την κριτική
της πολιτικής οικονομίας

Γ. Μηλιός, Μ. Σπαθής: Η πολιτική εξουσία μετά την απομάκρυνση του Καραμανλή.

Η. Ιωακείμογλου: Από την απόλυτη στη σχετική υπεραξία.

Κ. Busch: Προστατευτικές τάσεις στο διεθνές εμπόριο και συνδικάτα

Τ. Κυπριανίδης: Προστατευτισμός ή ελεύθερες ανταλλαγές;

Ν. Κομνηνός: Κρίση και χωρική αναδιάρθρωση.

Μ. Στογιαννίδου: Καπιταλιστική πόλη και αναπαραγωγή της εργασιακής δύναμης.

Γ. Σταμάτης: Για την απομυθοποίηση του Sraffa.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1985

11

Κυκλοφορεί τώρα και σε 80 επαρχιακές πόλεις

Ου γαρ το γήρας έρχεται μόνον...

Οι τελευταίες φοιτητικές εκλογές έδωσαν κάποια σοβαρά δείγματα πώλωσης (ΠΑΣΟΚ - ΝΔ) των προτιμήσεων των Ελλήνων φοιτητών. Πέρα όμως απ' αυτή τη διαπίστωση, το πιο αξιοσημείωτο βρίσκεται πιθανόν στη θεαματική άνοδο της δεξιάς παράταξης —άνοδο που εκφράζει κάποιες υποβόσκουσες ως σήμερα τάσεις της νεολαίας (και δη της φοιτητικής), προς μια στροφή στον πολιτικό μηδενισμό, την κυνική ιδιώτευση κι ακόμα, την αριστοκρατική αντίληψη της ανώτατης παιδείας: η απέχθεια προς την αφισοκουρελαρία μετατρέπεται σταδιακά σε μερικούς σε απέχθεια για τη «λαϊκότητα» της παιδείας —λαϊκότητα που, ως γνωστό, στην Ελλάδα δεν ολοκληρώθηκε ποτέ...

Η τάση για συντηρητικοποίηση της νεολαίας (που μέχρι τώρα αντιστοιχούσε στις στερεότυπες αντιλήψεις του ριζοσπαστισμού) δεν αποτελεί ένα φαινόμενο πρωτόγνωρο στη δύση, όπου ανήκουμε πια δικαιωματικά: η ριζοσπαστικοποίηση της νεολαίας, μέσα από τις πολύχρονες διαδικασίες της κοινωνικής κρίσης των δυτικών κοινωνιών και των ανταποκρινόμενων αγώνων του λεγόμενου «Τρίτου κόσμου», υπήρξε ένας βασικός παράγοντας της επιτάχυνσης της καπιταλιστικής κρίσης. Η σημερινή αυξανόμενη παθητικότητα της αποτελεί, αντίστροφα, εγγύηση της διαιώνισης της κρίσης. Η παλινόρθωση της αντίδρασης μέσα στη νεολαία είναι προϊόν της επιτάχυνσης της κρίσης της αριστεράς, ανίκανης να προτείνει λύσεις στο αδιέξοδο του καπιταλισμού, αμέτοχης στις ζυμώσεις των πόθων και των επιδιώξεων της νεολαίας.

Υπάρχει, απ' αυτή την άποψη, ένα ερώτημα που μένει ανοικτό: τι σημαίνει πολιτικά «νεολαία»; ποια η ειδική πραγματικότητα της, ως φορέας και δέκτης των κοινωνικών προβλημάτων και διακυμάνσεων;

Εξαναγκασμένη να δώσει μια απάντηση σ' αυτό το ερώτημα, η παραδοσιακή αριστερά έτεινε πάντα να στηρίζει την επιχειρηματολογία της στην κοινωνικο - επαγγελματική διάσταση των αγώνων της νεολαίας. Το φοιτητικό ιδιαίτερα τμήμα της χαρακτηρίστηκε από τον μελλοντικό κοινωνικό ρόλο του, σαν τμήμα των δημοκρατικών δυνάμεων, εξ ορισμού ενταγμένο στη στρατηγική της αντι - ιμπεριαλιστικής και αντιμονοπωλιακής συμμαχίας. Έτσι, το φοιτητικό κίνημα ταυτίστηκε με ένα κίνημα μικροαστικής κοινωνιολογικά φύσης, στο οποίο τα κοινά επαγγελματικά συμφέροντα έδιναν ένα χαρακτήρα συμπαγή. Αυτή η «ανάλυση» και η συντεχνιακή πολιτική που τείνει να δικαιολογήσει, επεκτάθηκαν άλλωστε στο σύνολο της νεολαίας, χωρίς να υπάρχει πια αναφορά στις ιδιομορφίες που χαρακτηρίζουν τις μορφές καταπίεσης που υφίσταται η νεολαία σαν ξέχωρα κοινωνική κατηγορία.

Ένα παρόμοιο μεθοδολογικό λάθος ανάλυσης, κοινό σε κάποια τμήματα της παραδοσιακής και της ανανεωτικής αριστεράς (όπως και σ' ορισμένες αριστεριστικές ομάδες) είναι η τάση στην ταύτιση της εργατικής και της εν γένει νεολαιϊστικής ριζοσπαστικοποίησης. Έτσι εξισούται η δυναμική του κινήματος της νεολαίας μ' εκείνη που χαρακτηρίζει ένα μισθωτό κοινωνικό στρώμα. Συνέπεια αυτής της σύγχυσης είναι η προώθηση συντεχνιακών οργανωτικών δομών στη νεολαία και το φοιτητικό κίνημα και η παραγνώριση της κοινωνικής του ετερογένειας. Κι όμως, τόσο η κοινή λογική όσο κι η ιστορική εμπειρία δείχνουν ότι ο ίδιος ο χαρακτήρας και η μορφή των νεολαιϊστικών αγώνων απαγορεύουν τη δόμηση του κινήματος σε δομές συνδικαλιστικού τύπου, γιατί αυτές οι δομές δεν κάνουν παρά να σφραγίζουν γραφειοκρατικά αυτό το κίνημα με μια άκρως περιοριστική δυναμική μινιμαλιστικής αναδίπλωσης.

Για να προσδιοριστεί πολιτικά η νεολαία σαν κοινωνική κατηγορία είναι απαραίτητο να παραμεριστούν οι αφελείς χρήσεις των ταξικών κριτηρίων —χρήσεις που εξισώνουν τη νεολαία με μια τάξη ή ένα τμήμα μιας τάξης. Ο προσδιορισμός λοιπόν της νεολαίας οφείλει να χρησιμοποιήσει τα κριτήρια της κοινής κοινωνικής λειτουργίας και κατάστασης των νέων από την άποψη της καταπίεσης που υφίστανται και της θέσης που κατέχουν μέσα στο κοινωνικό σώμα. Αυτά τα κοινά χαρακτηριστικά οφείλουν να γίνουν κάτανοητά σαν αποτέλεσμα της κρίσης των κοινωνικών σχέσεων μέσα στο σύνολο των θεσμών που αφορούν τη νεολαία (οικογένεια, σχολείο, στρατό, οργάνωση της ψυχαγωγίας κτλ.).

Η νεολαία λοιπόν αποτελείται πρώτα απ' όλα από το σύνολο των εκπαιδευόμενων νέων, αυτών που δεν ενσωματώθηκαν δηλαδή ακόμα στην παραγωγική διαδικασία. Αποτελείται ύστερα απ' εκείνους τους νέους που εργάζονται είτε κανονικά, είτε περιστασιακά, στην περίμετρο δηλαδή των καθιερωμένων θεσμών. Αποτελείται τέλος από ένα ολόκληρο ετερογενές στρώμα ανέργων και ημιαπασχολούμενων που εγκαταλείπουν την οικογενειακή στέγη χωρίς να ενταχθούν στην καθ' αυτό παραγωγική διαδικασία.

Η τεχνολογική πρόοδος μείωσε τον αριθμό των επαγγελματιών που δεν απαιτούσαν μια ειδικευση. Οι τρομερές ελλείψεις του εκπαιδευτικού μας συστήματος και οι ιδιομορφίες του κάνουν απαραίτητη μια επιμήκυνση του χρόνου σπουδών, των οποίων η χαμηλή στάθμη δεν προσφέρει ουσιαστικές εγγυήσεις επαγγελματικής διεξόδου. Ο νέος δέχεται, συνεχώς, πολύμορφες πιέσεις και συγκρούεται με τους θεσμούς που τον πλαισιώνουν. Η γρήγορη φυσική, ιδεολογική, σεξουαλική του ωρίμανση έρχεται σ' αντίθεση με την εξάρτηση και την απουσία προοπτικών που χαρακτηρίζουν την καθημερινή του ζωή. Το φάσμα της προλεταριοποίησης και της ανεργίας σηματοδοτεί το καθημερινό του αδιέξοδο, στο οποίο και στα μέτρα των οικονομικών δυνατοτήτων της οικογένειας, τείνει συχνά να αντιτάξει μια πληρέστερη δήθεν εξειδίκευση, κατοχυρωμένη πρόχειρα μ' ένα χαρτί από κάποιο Πανεπιστήμιο του εξωτερικού. Για να εξασφαλιστεί «πουλάει αέρα», ελίσσεται, ψάχνει για «θεσούλες». Το εκπαιδευτικό μας σύστημα δεν αναδομήθηκε αρκετά γρήγορα και δεν βρίσκεται σ' αντιστοιχία με τις αντικειμενικές ανάγκες της οικονομίας. Μια τέτοια εκπαίδευση σ' έναν κόσμο που βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη αποτελεί αναμφισβήτητο έναν παράγοντα κρίσης. Η κρίση παράγει την αμφισβήτηση, μα, αν αυτή η τελευταία δεν βρει τις κατάλληλες οργανωτικές δομές δράσης, μια σωστή πολιτική έκφραση δηλαδή, αποσυντίθεται, διαλύεται σ' έναν άγονο μηδενισμό, μέσα από τον οποίο τα άτομα πια (και όχι το κίνημα, ήδη καταρρακωμένο απ' την ακινησία του), παλεύουν για την επιβίωσή τους. Και αμφισβητώντας τα πάντα, φτάνουν κάποτε, στο όνομα αυτής της ιδιώτευσης, να αμφισβητήσουν και την ίδια τους την αμφισβήτηση. Τότε η κρίση πλαταίνει και στερεώνει συνάμα, λιμνάζει χωρίς τέλος και χωρίς διεξοδο. Και τότε αποκαθίσταται η πολιτική σκοπιά της συντήρησης.

Τα θεσμικά πλαίσια ένταξης που προτείνει η καπιταλιστική κοινωνία στους νέους τείνουν στην ενοποίηση της νεολαίας σαν κοινωνική κατάσταση (δικαιώνοντας έτσι, θεωρητικά τουλάχιστον, μια ενιαία και πολύπλευρη συνάμα πολιτική παρέμβαση της πολιτείας προς τη νέα γενιά). Αντίθετα, η πολιτική που ακολούθησαν οι προοδευτικοί πολιτικοί φορείς απέναντι στη νεολαία τείνει, στο επίπεδο της πολιτικής πρακτικής, στον κατακερματισμό του δείκτη δυναμικής παρουσίας της ε-

ναιας αυτής κοινωνικής κατάστασης, στην παγίωση δηλαδή ενός αρτηριοσκληρωτικού νεολαιϊστικού κινήματος.

Ο δεσμός που συνδέει τα διάφορα τμήματα της νεολαίας βρίσκεται εκεί ακριβώς όπου οι κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις λειτουργούν καταπιεστικά ή κατασταλτικά απέναντι στο σύνολο της νέας γενιάς: στην οικογένεια, στο σχολείο, στο στρατό, στους χώρους εργασίας και ψυχαγωγίας, στους δημόσιους χώρους, στη συνδικαλιστική και πολιτική ζωή, δηλαδή παντού! Στη βάση του ριζοσπαστισμού της νεολαίας βρίσκεται, σ' όλο τον κόσμο, η κρίση του θεσμικού συστήματος και των αξιών που το θεωρητικοποιούν. Αυτή η κρίση και ο ριζοσπαστισμός των νέων αποτελούν φαινόμενα αμοιβαίως συνακόλουθα, παράγωγα των αντικειμενικών, πραγματικών συνθηκών που πλάθει ο καπιταλισμός και όχι μόνο υπερδομικά επιφαινόμενα. Η παραγνώριση αυτού του γεγονότος οδηγεί μαθηματικά στην παθητικοποίηση, τον αποπροσανατολισμό και την εγκατάλειψη της κατηγορίας αυτού του πληθυσμού στις στάσεις της εξατομίκευσης και του συντηρητισμού. Αυτές οι «απώλειες» που μεταφράζουν κοινωνικά (και πιθανόν και εκλογικά) τις βαθμιαίες μεταστροφές των αντιλήψεων και των νοοτροπιών, είναι ήδη αρκετά φανερά τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ελλάδα, σε μερικά πιο «ηλικιωμένα» στρώματα της νεολαίας. Αυτά τα στρώματα έχουν πάψει να ανήκουν ιδεολογικά στην παραδοσιακή αριστερά, χωρίς όμως να έχουν ακόμα ενσωματωθεί στη μοντέρνα ή αρχαϊζουσα δεξιά. Από τις δύο κατηγορίες νέων αυτού του «είδους», η μια είναι εκείνη των «νέων τεχνοκρατών» (ανώτερα στελέχη διοίκησης επιχειρήσεων, δικηγόροι, τεχνικοί κτλ.). Αυτοί οι άνθρωποι, μεγάλο μέρος των οποίων σφαιρικά επιθυμούν την αλλαγή των κοινωνικών δομών, ενστερνίζονται ακόμα σήμερα την αναγκαιότητα μιας ριζικής οικονομικο - κοινωνικής αναδιάρθρωσης, αλλά αμφιβάλλουν πια έντονα για την αποτελεσματικότητα της αριστεράς να επιτελέσει το έργο αυτό. Μια δεύτερη κατηγορία είναι εκείνη, στους κόλπους της οποίας εκφράζονται ασαφώς οι κοινωνικές αμφισβητήσεις που οι περισσότερες κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν με κάποια περιφρόνηση και οι οποίες, με εξαίρεση τις ΗΠΑ και τη Δυτ. Γερμανία, δεν βρήκαν ακόμα μια συγκροτημένη πολιτική έκφραση. Αυτή η δεύτερη κατηγορία ενδιαφέρεται πια σαφώς λιγότερο για μια «δίκαιη κοινωνία» και σαφώς περισσότερο για την «αύξηση των ατομικών και συλλογικών ελευθεριών», αύξηση αντιληπτή σαν επακόλουθο της απαγκίστρωσης της κοινωνίας από τους κρατικούς και ιδεολογικούς μηχανισμούς. Η νεο-φιλελευθερίζουσα αυτή αντίληψη στηρίζεται σε μια ιδεολογικά δομημένη θέληση «ανακάλυψης», αναδόμησης και επαναπροσδιορισμού του μέλλοντος και των προοπτικών του, μακριά από την «πνιγηρά» ιστορική προσέγγιση των κοινωνικών σχέσεων πάνω στις οποίες θεμελιώνεται η ασφυκτική πραγματικότητα. Κοινά γνωρίσματα και των δύο αυτών κατηγοριών, η ταύτιση του μαρξισμού με το σταλινικό πρότυπο, ο πόθος της μεταρρύθμισης, η απογοήτευση από την αριστερά, η σύνδεση με το όραμα μιας ενωμένης Ευρώπης, στην οποία οι Έλληνες εντάσσουν φυσικά και την Ελλάδα, καρτερώντας την εκ δεσμών σωτηρία της.

Είναι πολύ πιθανό, μέσα στην επόμενη δεκαετία, οι κατηγορίες αυτές να ενισχυθούν σημαντικά. Στο μέτρο που ο μηδενισμός της νεολαίας θα παίρνει σάρκα και οστά, δεν αποκλείεται να βρεθούμε ενώπιον ενός καινούργιου φαινομένου, όπου η έννοια «νεολαία» θα έχει πάψει να εξισούνται αυτόματα με τον ριζοσπαστισμό για να ταυτιστεί, στην καλύτερη περίπτωση, με την αδιαφορία, στη χειρότερη με την αντίδραση.

Η κινητοποίηση της νεολαίας δεν αποτελεί βέβαια ένα αυτόνομο φαινόμενο: παρά τη συνέχεια και την ομοιομορφία της καταπίεσης όπως την ζουν οι νέοι, μόνο σε στιγμές κοινωνικής κρίσης εισέρχονται ορμητικά στην πολιτική σκηνή, σαν προοί-

μιο συνήθως όξυνσης αυτής της κρίσης. Μα η υλοποίηση αυτής της παρουσίας προϋποθέτει την αντίστοιχη οργάνωση. Όμως, οι προοδευτικές δυνάμεις, όχι μόνο προώθησαν συνδικαλιστικού τύπου δομές στο φοιτητικό κίνημα, μα επέβαλαν από τα έξω τη γραφειοκρατική δομή του Ελληνικού συνδικαλισμού, τη διάσπασή του δηλαδή στις δηλητηριώδεις ψευτο-συνδικαλιστικές κομματικές παραφυάδες των παρατάξεων που οργανώνουν τους φοιτητές όχι στη βάση των εξελισσομένων αντικειμενικών αναγκών του κινήματος, αλλά στη βάση των πολιτικών προγραμμάτων των κυρίων πολιτικών σχηματισμών. Παγιδεύοντας το κίνημα στη στατική λογική της εκλογικής αναμέτρησης, έκαναν το καλύτερο δώρο στη δεξιά: ακινητοποίησαν τις διεκδικήσεις μέσα στις περιοριστικές διεξόδους μιας εκπροσώπησης κοινοβουλευτικής μορφής, περιορίζοντας την εμβέλεια της δυναμικής κινητοποίησης στα συντεχνιακά αιτήματα, τις γιορτές και το Πολυτεχνείο, με συνέπεια τη συστηματική παρακώλυση της δυνατότητας ανίχνευσης και εξεύρεσης ενοποιητικών αξόνων δράσης της φοιτητικής νεολαίας με το πλατύτερο λαϊκό κίνημα κι ακόμα και με τα υπόλοιπα τμήματα της νέας γενιάς, τόσο στο εκπαιδευτικό επίπεδο, όσο και έξω απ' αυτό. Γιατί ταυτόχρονα και συμμετρικά με τη σπουδάζουσα ή την εργαζόμενη νεολαία, απέναντι δηλαδή σε ομάδες ολόκληρες νέων, αυτών που βρέθηκαν γρήγορα εξοριστοι από το εκπαιδευτικό κύκλωμα και την καθ' αυτό παραγωγική διαδικασία, οι προοδευτικοί πολιτικοί σχηματισμοί ακολούθησε μια πολιτική «άγονης γραμμής». Η πολιτική αυτή αποτελεί το μοιραίο επακόλουθο της λανθασμένης τους πολιτικής εκτίμησης της νεολαίας και κοινωνική κατηγορία, της παραγνώρισης δηλαδή των συνδετικών κρίκων που δίνουν στο σύνολο της νέας γενιάς την ξεχωριστή τους δυναμική και οντότητα. Στεγανοποιώντας έτσι το φοιτητικό και το μαθητικό κίνημα σε σχέση με την αναγκαία αγωνιστική του συμμετοχή στους ευρύτερους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες (εργατικές απεργίες, διεκδικήσεις, διεθνή αλληλεγγύη) κι απομονώνοντας και τα επιλεκτά τμήματα της σπουδάζουσας νεολαίας μεταξύ τους, οι προοδευτικοί πολιτικοί φορείς δημιούργησαν τις βάσεις για μια άνευ προηγουμένου αποτελμάτωση, υποταγμένη στα εκάστοτε κελεύσματα της γραμμής των κομματικών ηγεσιών. Το πρόβλημα έγινε δυσβάσταχτο όταν, επί κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, τα ίδια τα συντεχνιακά αιτήματα γύρω από τους άξονες μιας καλύτερης και πιο δημοκρατικής παιδείας μειώθηκαν στο ελάχιστο, αφού η κυβέρνηση έφτασε να προπορεύεται του κινήματος, εκπληρώνοντας τους πόθους του πριν προλάβουν να διατυπωθούν σαν νέα αντικείμενα διεκδικήσεων!

Μέσα απ' αυτό τον εντοιχισμένο συνδικαλισμό ξεπήδησε αναπόφευκτα η αδράνεια. Παρατηρήθηκε τότε το «παράδοξο»: ο νόμος - πλαίσιο σαν εκσυγχρονισμός των ΑΕΙ (που έρχεται πολύ αργά, γι' αυτό δεν αρκεί όπως σύντομα θα φανεί), σαν μεταβατικό στάδιο δηλαδή προς τις νέες λειτουργίες ενός μοντέρνου, αστικού Πανεπιστημίου, πανηγυρίστηκε από την αριστερά και καταπολεμήθηκε από τη δεξιά, της οποίας η άνοδος ήταν ιδιαίτερα αισθητή στους πρωτοετείς, ήτοι σ' εκείνα ακριβώς τα στρώματα που ευνοούνται ιδιαίτερα από τις θεσμικές αλλαγές που επιφέρει και συνεπάγεται αυτός ο νόμος! Αποτελεί πράγματι νόμο της πολιτικής παρέμβασης: η εγκλωβισμένη δυναμική εξανεμίζεται.

Η διαδικασία της παθητικοποίησης είναι ευτυχώς ακόμα ημιτελής. Όταν η λαϊκή δυσαρέσκεια φουσκώνει και οι αγώνες που πυροδοτεί εντείνονται, η ημιπαράλυτη κοινωνική κατηγορία της νεολαίας μπορεί να ξαναβρεί δρόμο έκφρασης της αμφισβήτησής της, κι αντί να αποσυντεθεί ή να περιθωριοποιηθεί, να άρει πάλι τον κράββατόν της και να «περπατήσει».

Γίνονται καμιά φορά και θαύματα.

Γιάννης Παπαμιχαήλ

Ο θεσμός της οικογένειας κινδυνεύει

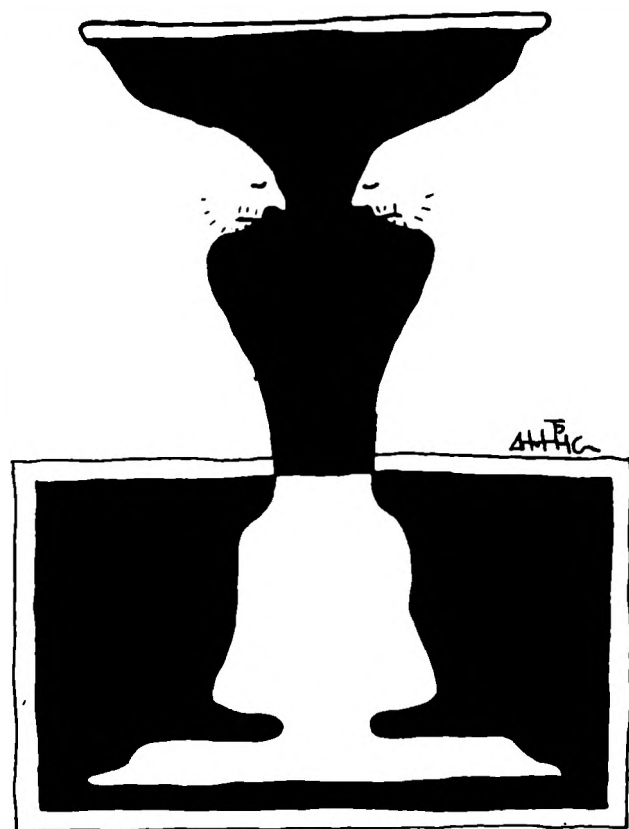
Πληθαίνουν στις μέρες μας οι ενδείξεις ότι η παραδοσιακή οικογένεια, όπως την ξέραμε, τείνει να εκλείψει ή εν πάση περιπτώσει, δέχεται σοβαρά πλήγματα. Σε εποχές έντασης όπως η σημερινή οι αντιθέσεις οξύνονται, οι αμυχές γίνονται πληγές, οι ρωγμές ρήγματα.

Τα σημάδια είχαν αρχίσει να φαίνονται από παλιότερα. Τότε που η «λέσχη των πλουσίων» διέθετε και από έναν Αλαβάνο. Τώρα φαίνεται, στη σημερινή εποχή δηλαδή μ.Π.Σ. (μετά την Παναγία Σουμελά) κάθε σοβαρό κόμμα πρέπει να 'χει τον Ιντζέ του, όπερ και εγένετο. Έτσι, το Εσωτερικό για μια φορά ακόμα

έχασε το τραίνο, έμεινε έξω από την κατανομή των Ιντζέδων. Αλλά το Εσωτερικό συνεχίζει το χαβά του. Και έτσι πρότεινε τον Χαλβατζή του. Χαλβατζής ο γραμματέας της ΚΝΕ, Χαλβατζή και το ΚΚΕ εσ. πρώτο στη λίστα της Θεσσαλονίκης. Και μάλιστα με κερασάκι. Γιατί αυτού του αδελφού Χαλβατζή τ' ονομα είναι Λαοκράτης. Άντε τώρα ν' απαντήσει το ΚΚΕ σ' αυτή τη ρελάνς... Γιατί Χαλβατζής με πρώτο όνομα Λένιν δεν έχει ξεμυτίσει στην πολιτική πιάτσα. Εκτός πια κι αν βρεθεί κανένας μακρινός ξάδελφος Λαοκράτης Κύρκος οπότε θα 'χει πάλι το πάνω χέρι.

Αλλά και στους δυο μονομάχους παρατηρήθηκαν παρεμφερή φαινόμενα ενδοοικογενειακής διαμάχης. Έτσι στην Καλλιόπη Μπουρδάρα του ΠΑΣΟΚ απάντησε την επόμενη μέρα η ΝΔ με την Καλλιόπη Μπουρδάρα. Όχι δεν είναι η ίδια. Η δεύτερη είναι του Αλκιβιάδη (όλοι προφανώς γνωρίζουμε ότι ο πατέρας της πράσινης Καλλιόπης Μπουρδάρα δεν λέγεται Αλκιβιάδης).

Ας είναι. Υπήρξε ευτυχώς και μια κάπως αντίθετη τάση. Από τη μεγάλη οικογένεια των Δακτύλων και ο Αδάκτυλος και ο Εξαδάκτυλος τοποθετήθηκαν στο συνδυασμό της ΝΔ του ίδιου νομού.

Αλίμονο όμως! Ξένος δάκτυλος τους τοποθέτησε σε μη εκλόγιμες θέσεις.

Και κάτι ενθαρρυντικό. Υπάρχουν και οικογένειες των οποίων η ενότητα παραμένει αρραγής, Λαμπερό τέτοιο παράδειγμα οι Μπουλούκοι. Μαζί στο ΠΑ-

Αίσώπου μύθοι Βοῦς καί βδέλλα

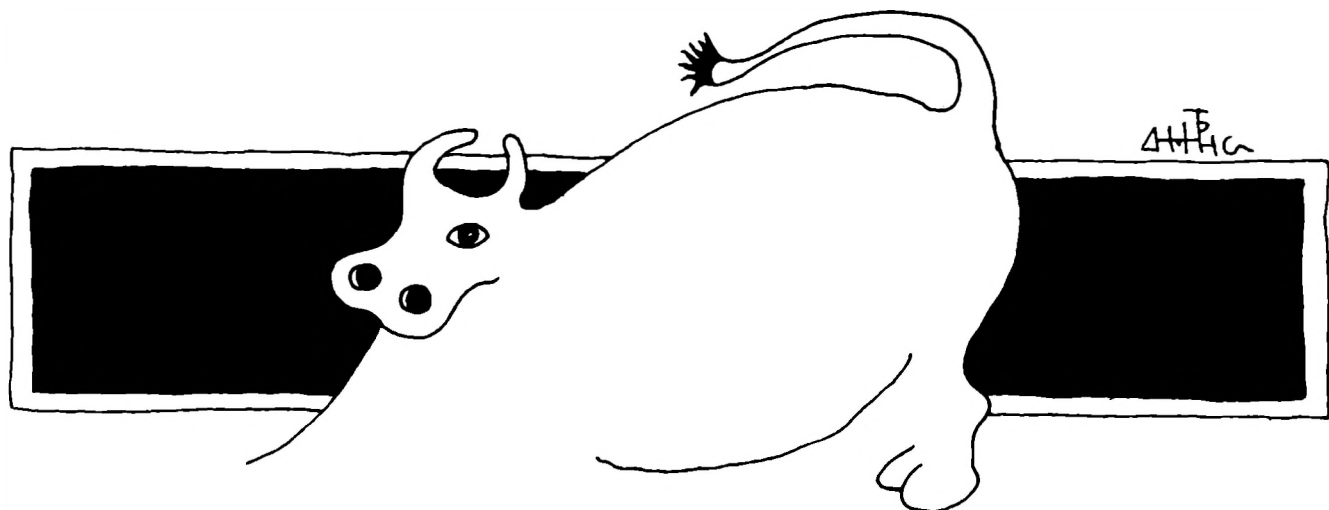
Βοῦς ἀροτήρ ἐν πεδίῳ ἀναπεπταμένῳ ἄφροτος ἐνέμετο καλάμην κατάξηρον καί χυλόν πόας ἐσθίων. Καταφλεγόμενος δ' ὑπὸ τοῦ ἡλίου —Ἰούνιος γάρ μὴν ἐπέκειτο— πλειστάκις τῆς ἡμέρας εἰς παρακειμένην πηγὴν προσέτρεχε καί τοῦ ὕδατος ἀπλήστως ἔπινεν. Καί τό μὲν ὕδωρ διαυγές ἐφαίνετο, ὅμως βδελλῶν ἀδηφάγων καί παμπονήρων ἔγεμε. Ἀκορέστως δέ τοῦ βοός πίνοντος αἱ βδέλλαι τῇ γλώσῃ προσεφύοντο καί ἀπρίξ ἐχόμεναι τοῦ αἵματος ἀσμένως ἐνεπιμ-

πλῶντο. Μετά ταῦτα δέ κατακορεῖς γινόμεναι ἐπὶ μακρόν χρόνον ἡσυχίαν ἤγον.

Ὅρῶν δ' ὁ βουκόλος τόν βοῦν ἐσθίοντα καί πίνοντα παρά ταῦτα δέ κάτισχον ὄντα καί κεκμηκότα διηπορεῖτο καί τό πρᾶγμα χαλεπῶς ἔφερε. Κατανοήσας δ' ὁψέποτε τήν αἰτία τῆς ἰσχνότητος καί ἀσθενείας τοῦ βοός τοιαῦτα ἐμηχανήσατο· συλλαβὼν ἐκ τῶν κεράτων τόν βοῦν τό στόμα αὐτοῦ βιαίως ἀνέωξε ὥς τούς ἐπικαταράτους λυμεῶνας διά λαβίδος ἀφαιρήσων. Ὁ δέ βοῦς, καίτοι βοῦς, τό γενησόμενον ὑποπτεύσας γεγωνυῖα τῇ φωνῇ τόν βουκόλον ἰκέτευε δάκρυον θαλερόν καταλείβων «Μή, δ-

ναίῳ τῶν τέκνων, δαιμόνιε, μή τοῦτο ποιήσῃς· αὐταί γάρ πρό πολλοῦ σχεδόν κεκορεσμέναι εἰσιν καί τοῦ αἵματος ἐλάχιστον ἔτι ροφῶσιν. Ἐάν δ' ὁμως ταῦτα ἐκβαλῇς, ἄλλαι μυρίαί ὄσαι, βδελυρώτεραι καί τά μάλιστα λυσσώδεις, εὐθύς τῇ γλώσῃ στερρῶς προσκολληθήσονται καί τότε —οἶμοι ὁ δαίλαιος— ἀθλιώτατα ἀπολοῦμαι». Κατιδὼν δ' ὁ βουκόλος τὰς ἐν τῷ ὕδατι νηχομένας καί ἐκ τῆς ἀγριότητος καί βουλิมίας τῶν θηριδίων καταπλαγεῖς περίφροντις ἀνεβόησε «Ἡράκλεις, οἶον τό θέαμα δεινόν! αἱ μὲν ἤδη ἐν τῇ γλώσῃ ἀναπαυόμεναι κάμοι σμικραί πως καί ἡπιοὶ καί τιθασσοί καὶ ὀλιγαρκεῖς δοκοῦσιν εἶναι, αἱ δ' ἐν τῷ ὕδατι νηχόμεναι ταρταρώδεις —κυάνεαι γάρ οὔσαι μελάντεραι ζόφου φαίνονται!— καί ἰταμαί καί κυνομυίας θρασύτεραι εἰσιν. Προσέτι δέ θεόν ἴδιον καί βασιλέα καί στρατηγούς καί ἡγεμόνα —τί λέγω;— ηγεμόνας πλείστους καί χαλεπωτάτους ἔχουσιν. Ἰούιου καί ἀλλήλοις ἐρίζουσιν. Ἀτεχνῶς ἱκαναί εἰσιν καί ἐλέφαντας ὄλους καταφαγεῖν!» Οὕτω δ' ὁ βουκόλος (σώφρων γάρ ἀνὴρ ἦν) τό μή χεῖρον βέλτιον ἐν τῷ παρόντι καιρῷ ἡγησάμενος ἐπέτρεψε καίτοι ἄκων ταῖς ἤδη κεκορεσμέναις ἐπὶ τετραετίαν (μέ τίς ψήφους τῆς ἀριστερᾶς πάλι κουφάλες) ἔτι ἡσυχάζειν.

Φιλολογική ἐπιμέλεια
Μειλίχιος Παλαιόφρων

ΣΟΚ, μαζί —με διαφορά φάσης— έθεσαν εαυτούς εκτός κινήματος, μαζί —συγχρονισμένα— έθεσαν εαυτούς εντός Δεξιάς. Και να σκεφτεί κανείς ότι παλιότερα έδιναν το κακό παράδειγμα, του Γρίβα ο ένας της Αριστεράς ο άλλος.

Όμως, αν στην οικογένεια τα πράγματα είναι ανησυχητικά ουδείς λόγος ανησυχίας υπάρχει για την Πατρίδα και τη Θρησκεία. Όλοι πλειοδοτούν πατριωτικά και σίγουρα και της θρησκείας οι μετοχές έχουν ανέβει με την θαυματική εκτόξευση της Χριστιανικής Δημοκρατίας στο πολιτικό προσκήνιο, τόσο που το ΚΚΕ αναγκάστηκε να προβάλλει τον γνωστό για τις συνεπείς αρτοκλασίες του Μ. Δρεττάκη το δε ΚΚΕ εσ. να διατηρεί ακόμα(;) μέλος του τον Κ. Ζουράρι. Η δε Σόγιερ ετοιμάζει την τελευταία προεκλογική βόμβα του Κ. Μητσοτάκη: θα δοθεί κατά παρέκκλιση άδεια οικοδομής παρεκκλησίου σε κάθε σπίτι (εδώ δικαίως όλοι σταυροκοπιούνται).

Σπύρος Καβουνίδης

«Μπιπ, γουρούνια, δολοφόνοι»

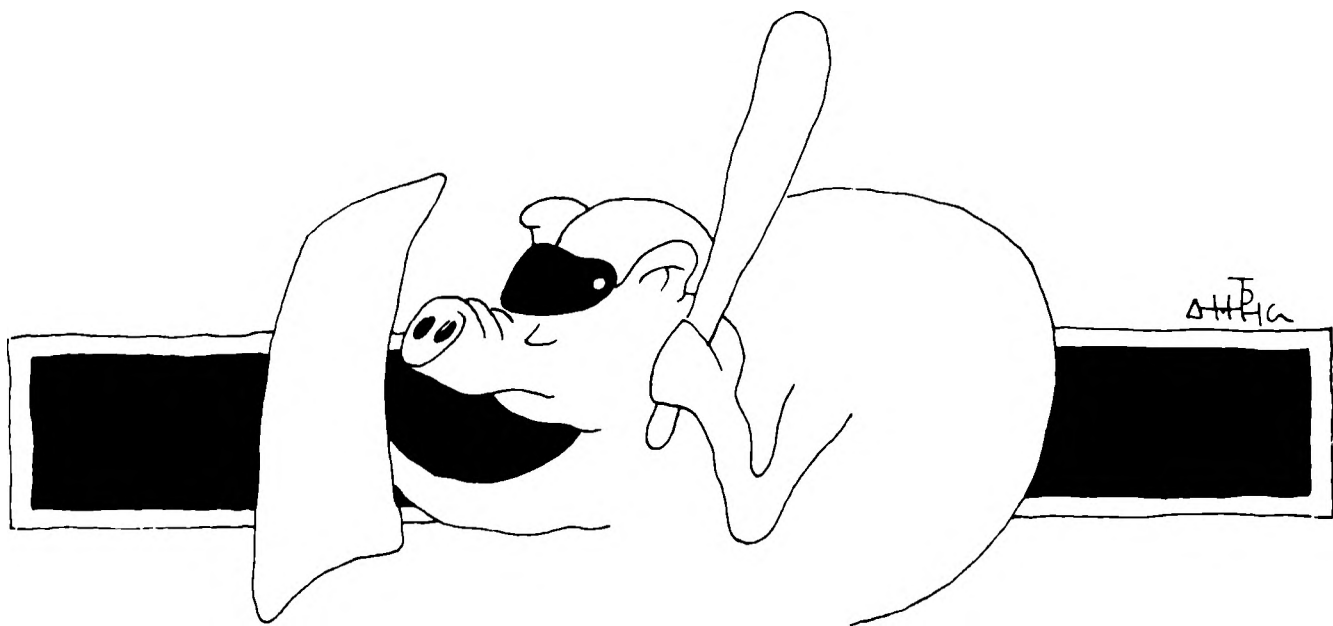
Προεκλογική περίοδος μετά βαΐων και κλάδων. Ή, μάλλον, μετά αστυνομικών ραβδισμών και αναρχικών βουβισμών. Ενίοτε και μετά καταλήψεων. Ουδέποτε μετά τηρήσεως των συνταγματικών δικαιωμάτων του πολίτη.

Εξ ου και, κατεβάζοντας τα κιτάπια μου, αποφάσισα να εκμεταλλευτώ τον πυρετό της βίας και να πλουτίσω. Δημιουργώντας γλωσσάρι των νέων —σύγχρονων— ελληνικών. Κάτι ανάμεσα στη Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια του «Ήλιου», τον Πάπυρο Λαρούς και το «Αντι-Δεξικό», με ολίγες προσθήκες από δακρυγόνα. Μόνο που το γλωσσάρι μου δεν θα περιοριστεί στις επεξηγήσεις των διαφόρων εκφράσεων, αλλά θα περιλάβει και ολίγες τινές προτάσεις για χρήση από γλωσσολόγους, πολιτευτές (προ και μετά σταυρόν), φοιτητές και άλλους ενδιαφερόμενους.

Για να δω αν υπάρχει ανταπόκριση, ή τζάμπα κάθομαι και παιδεύομαι, κάνω μια προδημοσίευση τυχαία επιλεγμένων λημμάτων, από τις φιλόζενες στήλες του «Αντί». Γράψτε μου. Κάντε μου παρατηρήσεις, προσθέστε δικές σας ετυμολογίες και, το κυριότερο, στείλτε μου κανένα φράγγο προκαταβολή, γιατί ο πληθωρισμός ανεβάζει τα έξοδα.

Αλλά, ας τηρήσουμε τα υπεσχημένα:

● **Αναρχικοί:** λέξη πολυφορεμένη και βαθύτατα ταλαιπωρημένη από τους καιρούς του Μπακούιν και του Κραπότκιν. Στο βασικό λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί η απανταχού της Γης αστυνομία, είναι συνώνυμη με την έκφραση «μη-σιωπούντες πολίτες». Στην Ελλάδα χρησιμοποιείται επίσης για αυτοχαρακτηρισμό από κάθε είδους «φρικαρισμένους»

πολίτες —κυρίως από όσους πρεσβεύουν ότι «η αναρχία των άλλων πρέπει να σταματήσει, γιατί άρχισε η δικιά μου».

● **Άσυλο:** έννοια θεωρητική, που η πρακτική της εφαρμογή έχει πέσει σε αχρηστία. Η τήρησή της, ανάλογα με τις περιστάσεις, επαφίεται στις καλές προθέσεις της Συγκλήτου και της ΕΦΕΕ (που ενίοτε την θυμούνται) ή των εισαγγελέων (για τους οποίους ηχεί σαν ρητό του Μάο στα κινέζικα).

● **Εισαγγελέας:** υπεύθυνος για την ποινική δίωξη αξιοποιώνων πράξεων. Έχει τελειώσει τη Νομική Σχολή, άρα κατά τεκμήριο γνωρίζει γραφή και ανάγνωση. Περιέργως, παίρνει πρέφα μόνο ό,τι του καταγγέλλουν οι αστυνομικοί και δεν διαβάσει ποτέ εφημερίδες. Αναλαμβάνει την προστασία του πολίτη, κυρίως όταν αυτός φοράει στολή (βλ. λήμματα *Μπουκετσίδης* και *Γιαννούλης*). Ενδιαφέρεται για αδικοπραγίες πολιτών, όταν αυτοί ΔΕΝ φοράνε στολή (βλ. λήμματα *ΜΕΑτζής* και *Καταστηματάρχες Εξαρχειών*). Μέθοδος αντιμετώπισης: για κάθε ξυλοδαρμό, για κάθε χριστοπαναγία από ΜΕΑτζή, καταθέστε είκοσι, πενήντα, εκατό μηνύσεις, συνοδευόμενες με φωτογραφικό ή άλλο αποδεικτικό υλικό. Αν ο εισαγγελέας δεν κάνει τίποτα, μόλις παρέλθουν λίγες μέρες κάντε αναφορά στον προϊστάμενο της εισαγγελίας. Και μετά στον προϊστάμενο του προϊστάμενου, μέχρι που η εισαγγελία να πλημμυρίσει στο χαρτόμάνι. Δεν θα βγει πάλι τίποτα, αλλά θα έχετε βγάλει το άχτι σας.

● **Καραμπίνα:** όπλο κυνηγετικό. Χρησιμοποιείται ενίοτε για τη λύση κτηματικών διαφορών, οπότε ο εισαγγελέας (βλ. λήμμα) προτείνει την επιβολή ποινής καθείρξεως. Επίσης, τυγχάνει εφαρμογής σε περιπτώσεις αποκατάστασης της «οικογενειακής τιμής», οπότε ο χρήστης απαλλάσσεται από το δικαστήριο μετά πολλών επαινών. Αν κάνει την εμφάνισή της στα Εξάρχεια (βλ. λήμμα) στα χέρια «νομοταγούς πολίτη», οι μόνοι που ενδιαφέρονται είναι οι φωτορεπόρτερς.

● **ΜΕΑ:** Μονάδες Ειδικών Αποστολών. Ιδρύθηκαν με βάση μια ιδέα του δαιμόνιου αστυνόμου Μπέκα ή Γεωργακάκη ή Τσιρωνοφάγου. Ο Γεωργακάκης (δόξα τω Θεώ) μας τέλειωσε, αυτά έμειναν. Χρησιμοποιούνται και ως «τμήμα έρευνας και τεχνολογίας», καθώς τα μέλη τους δοκιμάζουν όλα τα νέα μοντέλα κλομπς, πλιαν και μη. Η λέξη ΜΕΑ

απαντάται συχνά στην έκφραση «ΜΑΤ και ΜΕΑ για μια Ελλάδα νέα».

● **Χοχτούλας:** αστυνομικός διευθυντής. Περιφημος για τη ρήση «Απαγορεύεται η πορεία. Αλλά και η συγκέντρωση στο χώρο της πλατείας, η οποία δεν σας προσφέρει άσυλο εφόσον φωνάξετε συνθήματα όπως «Μπάτσοι - γουρούνια κτλ.». Σε τέτοια περίπτωση θα συλληφθείτε και θα ισοπεδωθείτε...». Μελετητές της νεότερης ιστορίας παρατηρούν ότι η ρήση φανερώνει βαθειά γνώση της σύγχρονης οδοποιίας, καθώς και της νομικής επιστήμης —κυρίως των άρθρων περί «απαράγραπτων αστυνομικών δικαιωμάτων».

● **Εξάρχεια:** το πάλαι ποτέ φοιτητική συνοικία της Αθήνας. Μετατράπηκε σε βασικό κέντρο διακίνησης ναρκωτικών. Σχεδόν ταυτόχρονα εξελίχθηκε σε πεδίο αστυνομικών ασκήσεων (η τοιχοκόλληση της αφίσας «οι μπάτσοι πουλάνε την ηρωίνη» μπορεί να θεωρηθεί απλά συμπτωματική). Τους τελευταίους μήνες αποτελεί βασικό στοιχείο κάθε αστυνομικής ανακοίνωσης σχετικά με το νόμο και την τάξη. Ομάδες ενθουσιώντων πολιτών, κάνουν έρανο για να αναγείρουν στην ομώνυμη πλατεία ανδριάντα στον στρατηγό νοη Stroop, γνωστό για την πλήρη εξάλειψη του γκέττο της Βαρσοβίας.

● **Προεκλογική περίοδος:** εποχή του έτους κατά την οποία αυξάνεται το ενδιαφέρον όλων για «το νόμο και την τάξη» (βλ. λήμμα). Πολύ κακή εποχή για να έχεις σπίτι σου αδειανά μπουκάλια, βενζίνη καθαρισμού ή για το παπάκι, στουπί, φυτίλι για τη λάμπα (βλ. λήμμα *αδελφές Τσαγκαράκη*). Αν σας βρουν σπίτι σας κάποιο από τα παραπάνω υλικά, κάντε υπομονή, γιατί μόλις ησυχάσουν τα πράγματα, θα αποσυρθεί η κατηγορία «μέλος της 17 Νοέμβρη» που θα σας έχουν φορτώσει.

● **Μεσημβρινή:** προδικτατορικά, εφημερίδα του «συγκροτήματος Βλάχου». Επί ΠΑΣΟΚ, εφημερίδα του «συγκροτήματος Βαρδινογιάννη - Πασσαλάρη». Διακρίνεται για την πλήρη ανεξαρτησία έναντι των πάσης φύσεως αποστατών, που δεν γίνονται δεκτοί ούτε ως διευθυντές εφημερίδας. Επίσης, για την επιστημονική τεκμηρίωση της άποψης «όποιο μέλος του Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ είναι ταυτόχρονα υφυπουργός Νέας Γενιάς, αποτελεί πνευματικό ή φυσικό πατέρα των αναρχικών». Μέθοδος αντίδρασης: άγνωστος εισέτι.

● **Καταστηματαρχες Εξαρχείων:** είδος επουσιώδης εν αφθονία, που δεν προστατεύεται από αγορανομικές διατάξεις. Καθώς οι μηχανισμοί του καπιταλισμού επιτάσσουν την εξαφάνιση όλων των μη βιώσιμων οικονομικών μονάδων, ειδικές ομάδες ΜΕΑ μπουκάρουν στα καταστήματα και τα κάνουν λαμπόγυαλο, ώστε τα διάφορα μπαρ και συναφή μαγαζιά να κλείσουν, πριν οι ιδιοκτήτες τους ζητήσουν υπαγωγή στις προβληματικές.

● **MAT:** αστυνομική μονάδα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά άσπρα κράνη, διαφανείς ασπίδες και μακρυά κλομπς. Τους καιρούς του Σταμάτη και του Μπάλκου, ήταν ό,τι πολυτιμότερο είχε η κοινωνία μας για να προστατεύεται από σεισμούς, καταποντισμούς και άλλα αναρχικά στοιχεία. Επί Σκουλαρίκη (βλ. λήμμα) υποκαταστάθηκαν από τα ΜΕΑ (βλ. λήμμα) και ήδη χρησιμοποιούνται μόνο για την αντιμετώπιση «χούλιγκανς» —κι αυτό χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία. Όταν βρεθούν κοντά στα ΜΕΑ, ζηλεύουν τις χαμένες δόξες και επιδίδονται σε ανταγωνισμό «πάνω κλομπ, κάτω κλομπ, ποιος το έσπασε το κεφάλι».

● **Ενεκίτες:** αλκιμοί νέοι, καλά γυμνασμένοι, με ακμαίο ηθικό. Συνεργάζονται στενά με τους ΜΕΑτζήδες (βλ. λήμμα) από τους οποίους ξεχωρίζουν μόνο γιατί οι *Ε.* είναι πιο κουρεμένοι και ξυρισμένοι. Αγαπημένη μέθοδος δράσης: ομαδική ενέδρα στα σκοτεινά και επίθεση κατά του θύματός τους, με το πλεονέκτημα του αιφνιδιασμού και της αριθμητικής υπεροχής. Μέθοδος αντίδρασης: περπατάτε προσέχοντας γύρω σας. Αν δείτε

κάτι περιέργους τύπους να προσεγγίζουν, ρίξτε μια γερή κλωτσιά στ' αρχ... του πρώτου και βάλτε τα πόδια στον ώμο ως την πλησιέστερη πλατεία.

● **ΕΣΗΕΑ:** συνδικαλιστικό όργανο των δημοσιογράφων. Επιδεικνύει πλήρη αδιαφορία όταν τα μέλη της προπηλακίζονται, δέρνονται ή εμποδίζονται να κάνουν τη δουλειά τους, από αστυνομικούς (με στολή ή χωρίς). Αντίθετα, ενδιαφέρεται πάρα πολύ να κρατάει έξω από τα μητρώα της όσους περισσότερους προοδευτικούς δημοσιογράφους μπορεί.

● **ΜΕΑτζής:** μέλος των ΜΕΑ (βλ. λήμμα). Αστυνομικός που δεν ξόδεψε δραχμή για τις νέες στολές (σινιέ Τσεκλένης). Συχνά συνεργάζεται με «τεταρταυγουστιανούς», «ενεκίτες» (βλ. λήμματα) και άλλους ευηπόληπτους πολίτες. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό: πλούσιο λεξιλόγιο, που καλύπτει όλη τη γκάμα από το γαμοσταυρίδι ως το «θα σας ξεσκίσω τα κ... ουλα, Κολωνακιώτισσες κουφάλες». Απαντάται σε αγέλες, σε σκοτεινά δρομάκια, όπου στήνει παγανιά για το αγαπημένο του θύμα: μακρυμάλληδες, ασχέτως φύλου. Αγαπημένο όπλο: φλογοβόλο, αλλά δεν του επιτρέπεται (ακόμη) να το χρησιμοποιήσει. Μέθοδος αντίδρασης: αφού δεν επιδεικνύει ποτέ ταυτότητα αστυνομικού, άρα δεν υπάρχει θέμα ιδιώνυμου, συνιστάται η δημιουργία μεγαλύτερων ομάδων από μη - ΜΕΑτζήδες πολίτες, που να επεμβαίνουν δυναμικά όπου βλέπουν πέντε να σαπίζουν στο ξύλο έναν. Η μέθοδος είναι ασφαλής μόνο όταν υπάρχει αποφασιστικότητα και, κυρίως,

όταν υπάρχουν δυο-τρεις που δεν παίρνουν μέρος στον ξυλοδαρμό των ΜΕΑτζήδων, αλλά κρατάνε τσίλιες για την εμφάνιση των MAT (βλ. λήμμα).

● **Ταξιτζήδες:** επιλεγόμενοι, επίσης, «κιτρινοπόδαροι». Συμπαθής τάξη εργαζομένων, που ήδη νοιώθει την ευημερία της να απειλείται από την αντιλαϊκή απόφαση δρομολόγησης νυκτερινών λεωφορείων. Είναι οι μόνοι πολίτες στους οποίους επιτρέπεται να οδηγούν αυτοκίνητα ανασφάλιστα. Στην τελευταία κατάληψη της ΦΜΣ, κατέβηκαν για «συμπαράσταση» στα ΜΕΑ. Ίσως γιατί οι περισσότεροι από αυτούς, στην άλλη βάρδια, είναι αστυνομικοί (με στολή ή χωρίς).

● **Μπάτσος:** λέξη που η χρήση της επιτρέπεται ή απαγορεύεται ανάλογα με την ιδιότητα του χρήστη. Απόλυτα ελεύθερη η χρήση της σε προθήκες κινηματογράφων (βλ. «Ο μπάτσος του Μπέμπερλυ Χιλς», «Για το τομάρι ενός μπάτσου» κτλ.). Απόλυτα ελεύθερη στο στόμα αστυνομικών (βλ. λήμμα Χοχτούλας). Επιφέρει βαρείες κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις σ' οποιονδήποτε άλλο τη χρησιμοποιήσει (βλ. λήμματα Χοχτούλας, MAT, ΜΕΑ). Πρόταση: αντικατάστασή της με τη γνωστή τηλεοπτική έκφραση (εφαρμόζεται κυρίως σε τραγούδια του Κηλαϊδώνη) *μπιπ*. Έτσι, η φράση «Μπάτσοι, γουρούνια, δολοφόνοι» μετατρέπεται σε «Μπιπ, γουρούνια, δολοφόνοι», οπότε δεν υπάρχει εξύβριση (παρά μόνο των δολοφόνων) και, το κυριότερο, το σύνθημα παραμένει αρκετά ρυθμικό για να το φωνάζουμε.

Πορ. Πολιτικός

ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τīs έφημερίδες πού διαβάζετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σάς ενδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση.

Ζητείστε μας τά αποκόμματα όλων τών έφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ένημερωνόμαστε καί νά σάς ένημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τīs έφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά αποκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν ειδική - δική σας ένημέρωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας Άρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΥΒΑΣ

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ**

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

Άλκης Ράφτης

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

**ΠΟΛΥ
ΩΤΕ**

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

ΠΑΛΙΑ ΠΗΓΑΙΝΑ
ΠΙΟ ΣΥΧΝΑ
...ΤΩΡΑ ΜΙΑ ΣΤΑ 4
ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΔΕΝ
ΤΟ ΦΧΑΡΙΣΤΙΕΜΑΙ

ΓΕΙΑ ΣΟΥ ΑΝΤΡΙΑΝΑ
ΚΑΛΩΣ ΤΟΝ

ΟΠΩΣ ΠΑΝΤΑ
ΜΑΚΗ ΜΟΥ;
ΟΧΙ ΓΙΑ ΝΑ
ΖΑΣ ΔΕ
ΗΡΘΑ

ΕΞΥ ΤΟΥΣ
ΤΡΕΙΣ ΔΡΟΜΟΥΣ
ΚΑΝΕΙΣ ΑΚΟΜΑ;
ΠΑΝΤΑ

ΝΤΙΝΑ
Ο ΜΑΚΗΣ

ΓΕΙΑ ΣΟΥ ΜΟΡΗ ΑΧΟΡΤΑΚΗ
ΤΙ ΚΑΝΕΙΣ;
ΑΣΤΑ ΑΓΟΡΑ ΜΟΥ

ΤΙ ΕΧΕΙΣ;

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΟΠΩΣ
ΠΑΛΙΑ Ο ΚΟΣΜΟΣ
ΘΕΛΕΙ ΝΕΑ
ΚΟΛΠΑ ΚΑΙ
Ο ΝΤΑΒΑΣ...

...ΜΙΑ ΖΩΗ ΖΗΤΑΕΙ
ΜΕΣ ΝΑ ΒΑΛΕΙΣ ΕΣΥ
ΔΥΟ ΔΕΚΑΡΕΣ
ΣΤΗ ΜΠΑΝΤΑ;

ΚΟΥΡΑΡΙΟ...ΠΑΣ
ΝΑ ΔΕ ΤΗ
ΧΑΙΡΕΚΛΕΙΑ
ΤΩΡΑ

ΓΕΙΑ ΣΟΥ ΣΥΝΤΡΟΦΕ
ΑΣΕ ΤΙΣ ΠΑΛΙΟΤΗΤΕΣ
ΚΙ ΕΛΑ ΜΕΣΑ

ΤΙ ΚΑΝΕΙΣ;

ΒΑΡΕΘΗΚΑ ΜΑΚΗ
ΑΝ ΗΜΟΥΝ ΠΙΟ ΝΕΑ
ΘΑ ΓΥΡΝΑΓΑ ΖΤΑ
...ΜΠΟΛΙΣΟΙ

ΓΙΑΤΙ ΜΟΡΗ; ΕΞΥ ΤΗΝ
ΠΕΛΑΤΕΙΑ ΣΟΥ ΤΗΝ ΕΧΕΙΣ
ΤΙ ΑΛΛΟ ΘΕΛΕΙΣ;

ΔΕΝ ΚΑΤΑΒΑΙΝΕΙΣ
ΜΑΚΗ, ΑΣΕ ΜΕ...
ΠΗΤΑΙΝΕ ΣΤΗ
ΠΡΟΕΧΟΜΕΝΗ
ΜΕΣΑ

ΜΑΚΗ ΠΟΥ ΠΑΣ
ΔΕΝ ΘΑ ΕΡΘΕΙΣ
ΕΔΩ;

ΘΕΥΣ
ΛΕΩΝΟΡΑ

ΘΕΥΣ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΕ
ΜΟΥ ΜΕ ΤΟ
ΤΥΝΑΙΚΕΙΟ
ΠΡΟΣΕΠΟ

ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΕΛΑ
ΣΤΙΣ 2 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΠΟΡΕΙ

ΑΜΑ ΣΕ ΠΙΑΣΕΙ
ΣΤΗ ΠΑΡΑ
ΔΕ ΓΛΥΤΕΝΕΙΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Η ΥΠΟΓΡΑΦΗ*

Εδώ και πέντε μήνες, που τέλειωσα το στρατιωτικό, ψάχνω για δουλειά. Στην αρχή ξεκίνησα από τις μικρές αγγελίες:

ΖΗΤΕΙΤΑΙ: Νέος Πολιτικός Μηχανικός, έλεγαν, έχων εκπληρώσει τις στρατιωτικές υποχρεώσεις...

Τις πρώτες φορές, όταν πήγαινα για «συνέντευξη» με τους αρμόδιους είχα μεγάλη αγωνία. Είχα δακτυλογραφημένο το βιογραφικό μου, είχα βγάλει και αντίγραφα τη διπλωματική, που, όπως έλεγε και ο καθηγητής της «Έδρας», «ήταν πολύ πρωτότυπη εργασία και δεν θα έπρεπε να πάει χαμένη». Η απάντηση που έπαιρνα ήταν σχεδόν στερεότυπη:

— Για την αγγελία έρχεστε; Αφήστε το βιογραφικό σας και θα σας απαντήσουμε.

Μετά συνήθισα. Είχε γίνει πια ρουτίνα να πηγαίνω σε διάφορα Τεχνικά Γραφεία και Εταιρείες και να ζητώ δουλειά. — Γιατί δε λέμε στον θείο Θανάση, μου 'πε μια μέρα η μητέρα μου, ίσως κάτι μπορεί να κάνει κι αυτός.

Ο θείος Θανάσης είναι μακρινός συγγενής, δεύτερος ή τρίτος ξάδελφος της μητέρας μου. Δουλεύει στην τεχνική εταιρία «Διεθνής Τεκτονική» χρόνια τώρα. Τι ακριβώς κάνει, κλητήρας είναι, τον έχουν για διάφορες εξωτερικές δουλειές, ούτε που ξέρω.

Το ίδιο κιόλας βράδυ τον πήραμε τηλέφωνο σπίτι:

— Τι λες βρε Κατίνα μου!... Μα πότε τέλειωσε το Πολυτεχνείο ο Δημητράκης κι έκανε και το στρατιωτικό του!... Εγώ τον θυμάμαι ακόμα μικρό παιδί. Βρε πως περνούν τα χρόνια... Γεράσαμε Κατίνα μου, γεράσαμε...

***

Το άλλο πρωί, ξυρίστηκα, ντύθηκα προσεκτικά, πήρα το βιογραφικό και ένα αντίγραφο της Διπλωματικής και ανηφόρισα την οδό Υπιάτρου Εξηνταβελόνη όπου είναι το κτίριο της «Διεθνούς Τεκτονικής».

Ο θείος Θανάσης ήταν στο γραφείο 303. Όταν τον είδα μόλις που τον αναγνώρισα. Τα μαλλιά του είχαν γίνει γκριζα και είχε πετάξει ένα ευτραφές στομάχι.

— Καλημέρα, θείε Θανάση.

— Μη μου πεις πως είσαι ο Δημήτρης της Κατίνας; μου 'πε έκπληκτος. Τι λες βρε παιδί μου... Πάντως, εδώ που τα λέ-

* Το διήγημα του Φ. Παπαθεοδώρου «Η υπογραφή», αναδημοσιεύεται από το Δελτίο του Συλλόγου Πολιτικών Μηχανικών.

διήγημα επιστημονικής φαντασίας

με, τώρα που μεγάλωσες είσαι φτυστός ο μπαμπάς σου. Αλήθεια πόσο χρονών είσαι;

— Εικοσιπέντε κλεισμένα.

— Βρε τον Δημήτρη ολόκληρος επιστήμονας έγινε.

Καθήσαμε λίγο με τον θείο Θανάση, είπαμε διάφορα οικογενειακά: Για τη γιαγιά που πέθανε πέρυσι από μαλάκυνση, για τον στρατό, για την υγρασία που έμπαινε ένας τοίχος στο σπίτι του...

Μετά ανεβήκαμε στον τέταρτο να δούμε τον κύριο Ιερομνήμονα, τον Διευθυντή, «τώρα που 'ναι νωρίς, πριν αρχίσει τις συσκέψεις και τα ραντεβού», είπε ο θείος Θανάσης.

— Καλώς τον τόν Θανάση, είπε ευδιάθετα ο κύριος Ιερομνήμονας, ένας τύπος από αυτούς που ξεχωρίζουν επειδή δεν έχουν τίποτε το χαρακτηριστικό. Θα μπορούσε να είναι μηχανικός, έμπορος, λαθρέμπορος, νταβατζής ή όλα μαζί.

— Κύριε Διευθυντά, είπε θριαμβευτικά ο θείος Θανάσης, σας έφερα το καμάρι μας, τον Δημήτρη τον ανηψιό μου. Αριστούχος του Πολυτεχνείου (στην πραγματικότητα «λίαν καλώς» είχα πάρει) και καλό παιδί!... Τι θα λέγατε κύριε Διευθυντά, συμπλήρωσε συγκρατημένα, θα μπορούσαμε να τον προσλάβουμε στην εταιρία; Σας τον εγγυώμαι προσωπικά.

— Να δούμε, Θανάση, τι μπορούμε να κάνουμε... Προσωπικά θέλω πάντα να βοηθώ τους νέους επιστήμονες να αναδειχθούν. Και η εταιρία μας χρειάζεται, σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά, συνεργάτες συνεπείς και εργατικούς που να ξέρουν να αναγνωρίζουν τις θυσίες της «Διεθνούς Τεκτονικής» γι' αυτούς.

Ο κύριος Διευθυντής μίλαγε με μεγάλη άνεση. Χρωμάτιζε σωστά κάθε λέξη και τόνιζε κατάλληλα κάθε φράση, ώστε να μην αφήνει απορίες και περιθώρια παρανόησης γι' αυτό που ήθελε να πει. Καθώς μιλούσε θυμήθηκα τον πατέρα μου, συνταξιούχο δάσκαλο, της παλιάς σχολής.

— Μάθετε να εκφράζεστε, έλεγε αυστηρά κάθε φορά που προσπαθούσα να πω κάτι. Πώς θα προοδεύσετε στην κοινωνία; Εκεί ο ανταγωνισμός είναι σκληρός. Θα σας τρίψουν οι άλλοι τη μούρη στον τοίχο.

Μετά ξαναβυθίζόταν στην «ΕΣΤΙΑ» του.

Κάτι, λοιπόν, οι «συμβουλές» του πατέρα μου, κάτι η ελαφρά έμφυτη δυσlexία μου, με έκαναν να αισθάνομαι πραγματικά ένα είδος τρακ κάθε φορά που βρισκόμουν μπροστά σε ανθρώπους που χειρίζονταν με άνεση τον προφορικό λόγο.

— Αλλά, πρόσθεσε ο κύριος Διευθυντής τελειώνοντας το λογίδριο για την «Διεθνή Τεκτονική» και το Έργο της, σκέφτηκα ότι μπορούμε να σε βοηθήσουμε πιο άμεσα...

Σταμάτησε, άνοιξε το πρώτο συρτάρι του γραφείου του, πήρε μιαν ατζέντα και αντέγραψε σ' ένα χαρτί μια διεύθυνση:

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΣΑΜΗΣ
ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ 57

— Πήγαινε στον Παναγιώτη, μου είπε είμαστε συμφοιτητές από το Πολυτεχνείο και φίλοι. Είναι πετυχημένος επαγγελματίας. Ίσως σε χρειάζεται. Θα το τηλεφωνήσω. Εμείς θα σε ειδοποιήσουμε με την πρώτη ευκαιρία.

Σηκώθηκε, με χαιρέτησε δια χειρός και χαμογελώντας επαγγελματικά μας άνοιξε την πόρτα.

— Έχει μεγάλες γνωριμίες ο κύριος Ιερομνήμων, μου είπε ο θείος Θανάσης κατεβαίνοντας. Μη χάσεις την ευκαιρία, να πας αμέσως στον φίλο του.

Αγαθοκλέους 57. Δεν είναι και μακριά σκέφτηκα κατηφορίζοντας την οδό Υπιάτρου Εξηνταβελόνη, ας πάω με τα πόδια.

2ος ΟΡΟΦΟΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ω. ΤΣΑΜΗΣ
και συνεργάται

έγραφε η ταμπέλα στην είσοδο της πολυκατοικίας.

***

— Ο κύριος Τσάμης είναι απησχολημένος αυτή τη στιγμή. Καθίστε. Πώς λέγεστε; με ρώτησε η γραμματεύς που μου άνοιξε την πόρτα.

— Εκ μέρους του κυρίου Ιερομνήμονος της «Διεθνούς Τεκτονικής», απάντησα. Άνοιξε τη συρόμενη τζαμμένα πόρτα, κρυσταλίζε, φάτσα στο χωλ, μπήκε μέσα και ξανάκλεισε. Κάθησα σε μια άβολη, τεράστια πολυθρόνα στη γωνία του χωλ και περίμενα.

Το γραφείο, παλιό διαμέρισμα πολυκατοικίας, απ' αυτές του κέντρου της Αθήνας, που χρησιμοποιούνται πια μόνο για γραφεία, πρέπει να καταλάμβανε ολόκληρο τον όροφο. Στους τοίχους γύρω προοπτικά πολυκατοικιών, φωτογραφίες καλουπωμένων γεφυριών, διανοίξεις δρόμων, κατασκευαστικός οργασμός...

— Πέραστε, μου λέει ξαφνικά η γραμματέας ανοίγοντας τη συρόμενη τζαμένια πόρτα κρυσταλιζέ.

Σηκώθηκα και πέρασα στο γραφείο του κυρίου Τσάμη.

— Γεια σου, φίλε μου, μου λέει με οικειότητα ο Τσάμης, συμμαζεύοντας λίγο το πουκάμισό του που ξέφευγε απ' το παντελόνι. Μόλις πριν από λίγο μου τηλεφώνησε ο Κώστας ότι θα περάσεις. Καφεδάκι θα πάρεις; Τσιγάρο;

— Όχι ευχαριστώ, δεν πίνω καφέ, ούτε καπνίζω, απάντησα κάπως αφηρημένα, καθώς κοιτούσα αυτόν τον περιεργο άνθρωπο που έκανε λες και με ήξερε από καιρό.

— Καλά, τι έχετε πάθει εσείς οι νέοι σήμερα!... Και η κόρη μου η μεγάλη. Ούτε πίνει, ούτε καπνίζει... Και να 'ταν μόνον αυτό; Το 'χει ρίξει στις «υγιεινές τροφές». Λαχανικά χωρίς λίπασμα, ψωμί μαύρο από βρώμη, βότανα... Που διάολο παει και τα βρίσκει; Τις προάλλες έρχεται και μου λέει.

— Μπαμπά, θέλω πέντε χιλιάδες να κάνω γιόγκα.

— Τι είναι τούτο πάλι! της λέω.

— Μαθήματα αυτοσυγκέντρωσης, πώς να ελέγχεις τις φυσικές σου δυνάμεις.

— Α, ρε σκουπόξυλο που σας χρειάζεται. Αλλά δε φταίτε εσείς. Έπρεπε να σας είχα εγώ στην Κατοχή πιτσιρικάδες, σαν κι εμάς, να πείτε το ψωμί ψωμάκι...

Άρχισα να αισθάνομαι ένοχος που δεν πίνω καφέ και δεν καπνίζω, αλλά προσπάθησα να κρατήσω την ψυχραιμία μου. Έβγαλα από την τσάντα τη Διπλωματική μου και προσπάθησα ν' αλλάξω κουβέντα.

— Ξέρετε, η Διπλωματική μου εργασία έχει θέμα τη «στατική επίληψη με τη μέθοδο των μετακινήσεων διορόφου πλαισίου τεσσάρων ανοιγμάτων θεμελιωμένου σε έδαφος που υφίσταται ανομοιόμορφες καθιζήσεις και...».

— Πώς είναι το μικρό σου; με κόβει ο Τσάμης.

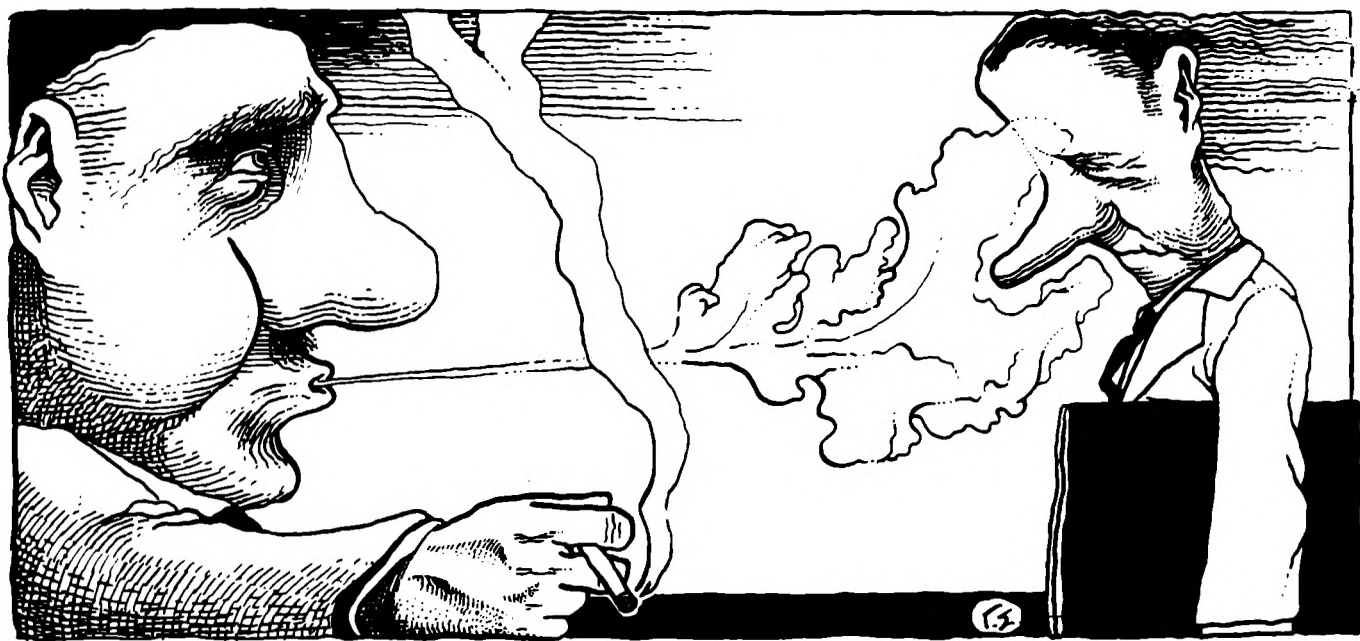
— Ποιο μικρό μου;

— Το μικρό σου όνομα.

— Α!... Δημήτρης.

— Λοιπόν, Δημήτρη, άκουσε παιδί μου, σου μιλάω σαν φίλος τώρα, με τις διπλωματικές και τα τέτοια δεν προχωράει κανείς έξω. Ποιος σας έκανε στατική;

— Ο Γεωργακόπουλος.

— Καλά, πόσων χρονών είναι; Εκατό;

— Όχι. Δεν είναι ο Γεώργιος ο πατέρας, ο Πλάτων ο γιος.

— Ποιος; Εκείνος ο μ..., που τρόμαξε να βγάλει το Πανεπιστήμιο στο Άαχεν, έγινε καθηγητής; Κοίτα φίλε μου ποιοι ταλαιπωρούν τον κόσμο. Διόροφα πλαίσια και τρίχες. Εμείς, τις προάλλες που μελετάγαμε το Palais des Sports της Μακρακώμης, ξεπετάξαμε τα στατικά σε δύο βραδιές. Υπολογίζεις τα χοντρά και τα υπόλοιπα στην πράξη. Στο «σιδέρωμα» αν δεις κάπου να χρειάζονται κι άλλα σίδερα, προσθέτεις. Δημήτρη, ξέχασέ τα αυτά, άλλη είναι η πιάντσα... Θες να βγάλεις πενήντα χιλιάρικά στο άψε σβήσε;

— Μα, ακριβώς γι' αυτό ήλθα κύριε Τσάμη. Θα ήθελα να συνεργαστώ μαζί σας...

— Να με λες Παναγιώτη, συναδελφικά. Μπλοκ αποδείξεων παροχής υπηρεσιών έχεις;

— Ναι.

— Ε, τότε είναι απλό. Δεν μένει παρά μια υπογραφή. Μου υπογράφεις μian απόδειξη πεντακοσίων χιλιάδων και έχεις αμέσως πενήντα χιλιάρικά στην τσέπη σου. Δέκα τα εκατό. Κι ό,τι ο φόρος προκύψει, εδώ είμαι εγώ.

Εκείνη τη στιγμή μπαίνει μέσα η γραμματέας κρατώντας στο χέρι κάτι γραμμάτια.

— Κύριε Τσάμη, έφεραν τα γραμμάτια της ΤΣΙΦ-ΜΠΕΤΟΝ.

— Μια στιγμή Σούλα, λέει ο Τσάμης και γυρνώντας σε μένα: Λοιπόν Δημήτρη έλα κατά το βραδάκι, μετά τις επτά, να τα κανονίσουμε. Μην ξεχάσεις το μπλοκ παροχής υπηρεσιών και την επαγγελματική σου σφραγίδα.

* * *

Κατέβηκα από το κλιμακοστάσιο, δεν περίμενα το ασανσέρ, και βγήκα στην οδό Αγαθοκλέους. Στο περίπτερο απέναντι είχαν ήδη κρεμάσει τις μεσημεριανές εφημερίδες:

«ΝΕΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΩΝ
ΤΟΥΡΚΩΝ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ»
«ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ»
«ΣΚΟΤΩΣΕ ΤΗΝ ΕΡΩΜΕΝΗ ΤΟΥ
ΚΟΥΝΙΑΔΟΥ ΤΟΥ»

Καλά, τι ώρα είναι, αναρωτήθηκα. Κοίταξα το ρολόι μου. Περασμένες μία!... Βρε πως περνά έτσι η ώρα.

Δεν ήμουν και πολύ μακριά από το σπίτι, αν διέσχισα το Πεδίον του Άρεως θα έφτανα γρήγορα με τα πόδια. Άρχισα να ανηφορίζω. Φτάνοντας στο Πεδίον του Άρεως πήρα τον δρόμο με τους Εθνικούς Ήρωες του '21. Κάθησα στο παγκάκι δεξιά από τον Παπαφλέσσα. Εδώ καθόμασταν με την Τασία, την πρώτη μου, γυρνώντας απ' το φροντιστήριο και λύναμε από ασκήσεις γεωμετρίας μέχρις όλα τα διεθνή προβλήματα. Μετά βρήκε έναν αεροπόρο της πολεμικής αεροπορίας και τον παντρεύτηκε. — Είναι δυναμικός τύπος, μου έλεγε κάποτε που συναντηθήκαμε τυχαία στο δρόμο. Όχι σαν και σένα, όλο προβληματισμούς και ανησυχίες... Είναι προσγειωμένος.

Ακούμπησα την τσάντα με τη διπλωματική μου και το βιογραφικό δίπλα στο παγκάκι, έσκυψα κοιτώντας τα ψιλά χαλίκια στα πόδια μου κι... έβαλα τα κλάματα...

Μετά, σηκώθηκα, έβγαλα από την τσάντα ένα χοντρό μαύρο μαρκαδόρο, στάθηκα μπροστά στον Παπαφλέσσα και τον κοίταξα. Στο βάθρο της προτομής έγραφε:

ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ
1788 - 1825
ΜΑΝΙΑΚΙ

Έσκυψα κι έγραψα από κάτω:

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΠΑΠΑΚΩΤΣΟΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ
1821 - 1984
ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ 57
2ος ΟΡΟΦΟΣ

Νενίκηκας σε Γκοντάρ!

Είναι κάποιοι πνευματικοί δημιουργοί που έχουν μια πολύ παράξενη μοίρα: να μην τους επιτρέπει το κοινό τους την «αλλαγή» απ' αυτό που θεωρείται ως η «δεδομένη» οπτική της τέχνης ή του κόσμου. Συνήθως αυτό το φαινόμενο παρατηρείται στους λεγόμενους «στρατευμένους» δημιουργούς, εκείνους που το έργο τους συνδεόταν με σαφήνεια με μια ορισμένη πολιτική ιδεολογία.

Ο Ζαν Λυκ Γκοντάρ είναι μια κλασική τέτοια περίπτωση των ημερών μας. Η πρόσφατη «στροφή» του δεν κρίνεται μόνο ως προς τα μέσα της, δεν κρίνεται ως κινηματογράφος αλλά συγκρίνεται με προηγούμενες περιόδους του σκηνοθέτη και «εγκρίνεται» ή «απορρίπτεται» κατ' αναλογία.

Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τι είδους ιδεολογική αποδοκιμασία έκρυβε το πρόσφατο «τούρτωμα» (κατά το γιαούρτωμα) του Γάλλου σκηνοθέτη.

Εν Ελλάδι πάντως, σε άλλο επίπεδο συντελούνται τα πράγματα. Φαίνεται ότι οι ορθόδοξοί μας δεν διαβάζουν Δανίκα και «Ριζοσπάστη» ώστε να συνειδητοποιήσουν πως ο Γκοντάρ πέρασε πια στο στρατόπεδό τους, έγινε κι αυτός θεολογών — τουλάχιστον — διανοούμενος, αν μη και θρησκευόμενος.

Έτσι, το «Χαίρε Μαρία» απέκτησε το θρησκευτικό του «χάπενγκ» και στην Ελλάδα.

Η παλιοημερολογίτικη ορθόδοξη φράξια, με επικεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο πάσης Ελλάδος Αυξέντιο, μαζί με τους επισκόπους Παΐσιο και Ακάκιο, κατέλαβε την «ΟΠΕΡΑ» και απαγόρευσε δυναμικά την προβολή της ταινίας που προσβάλλει βάνουσα την «άμωμο σύλληψη» της Θεοτόκου.

Και οι μεν υποψήφιοι θεατές στην θεόσταλτη πρόκληση αντέταξαν το υγιές σύνθημα «Ολυμπιακός, Ολυμπιακός».

Όμως, αν και η λέξη «φασισμός» αρχίζει συχνά να χρησιμοποιείται και κινδυνεύει να χάσει την ενάργειά της εμείς θα τη χρησιμοποιήσουμε.

Γιατί στην «ΟΠΕΡΑ» αναπτύχθηκε ένας φασισμός με ράσα, αναδύθηκε ένας δύσοσμος μεσαίωνας, που όσο στο γραπτό μεταφέρεται ως γραφικός, για όσους τον έζησαν δεν ήταν καθόλου κωμικός.

Θα θέλαμε να επισημάνουμε λοιπόν στα όργανα της τάξεως που αδράνησαν κανονικά, (προφανώς εμπλεκέντα στο θεολογικό πρόβλημα της αμώμου συλλήψεως δεν μπορούσαν να σκεφθούν συλλήψεις) πως ο νόμος προστατεύει κυρίως τα δικαιώματα και μάλιστα όχι μονομερώς.

Διότι, υποθέτουμε, ότι αν την ώρα της λειτουργίας του επισκόπου Παΐσιου «μπούκαρε» στην Εκκλησία κανένα ροκ συγκρότημα, —η Γλυκερία ή τα «Παιδιά από την Πάτρα»— θα είχαμε πρωτοσέλιδα στις εφημερίδες και αιματηρά γεγονότα με τα όργανα της τάξεως.

Γιατί όμως, οι κκ. Παΐσιοι και Ακάκιοι καθώς και διάφορες υστερικές κυρίες με προφανή θεολογικό προβληματισμό περί το μυστήριο των συλλήψεων γενικώς, μπορούν να στερούν από άλλους πολίτες το δικαίωμα στον δικό τους προβληματισμό;

Πολλά μας τραβολογάνε στη ζωή μας ώστε να αντέχουμε και το ρετρό του μεσαίωνα στο τομάρι μας.

«Η προσμονή στη ζητιανιά σ' εκείνη τη γωνιά Σταδίου και Παλιών ερώτων... Να πως καταντούν οι ακροβάτες που χορεύουν τις νύχτες στα στοιχειά. Τώρα η πόλη με πεσμένα αιμοπετάλια περιφέρει στα στενά των προαστίων την αιφνίδια ενοχή...». Τα «εκτός σχεδίου» της Βάσως Κιζήλου, ήρθαν πάνω στην ώρα για να φωτίσουνε διάφορες γωνιές της πόλης μας, διάφορα σημεία του σώματός μας, καθώς και κείνες τις μικρές λάμψεις της κοινής μνήμης. ● Αλλά εκτός σχεδίου πόλεως, και άλλα συντελούνται.

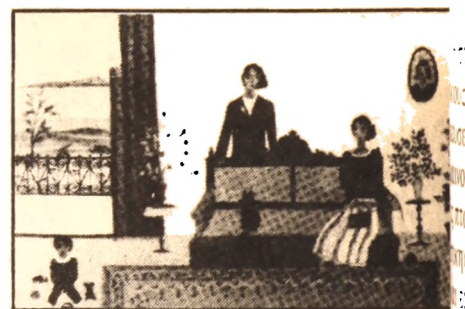
Μικρά, καθημερινά νέα που διασπούν την προεκλογική «φαντασμαγορία», όπως «τα νέα της Ιθάκης», που μας κρατούν τακτική συντροφιά. Τώρα τελευταία, μάλιστα, έκαναν και τα εγκαίνιά τους με μεγάλη επιτυχία και μας έστειλαν και το πανηγυρικό τους τεύχος. Αυτά τα παιδιά είναι σπουδαία, μα την αλήθεια! Διαβάσαμε, λοιπόν, τα νέα τους, είδαμε το σπίτι τους, γνωρίσαμε και τα πρόσωπά τους από τις ωραίες φωτογραφίες που στόλιζαν το περιοδικό. Στο εβδομαδιαίο έντυπο πάλι, βρήκαμε το γνωστό τρυφερό τους ύφος, την παιδική τους ματιά: «Η Γιούλυ ήταν μικρή. Πολύ μικρή. Χωρούσε σε μια δακτυλήθρα, περνούσε άνετα από την τρύπα της βελόνας, έπαιρνε για ομπρέλα μια πινέζα κι ήταν ξανθούλα και πολύ γλυκιά. Τόσο γλυκιά που ο μεγάλος φόβος της μαμάς της ήταν ότι μπορεί να τη φάει κανένας, ιδιαίτερα με τη μανία που είχε να κάνει τσουλήθρα στη σαντιγύ και να σκαρφαλώνει πάνω στα καρύδια. Μεγάλη της αδυναμία: τα μύγδαλα. Που την έχανε, που την έβρισκες, στο μαγαζί των Αγγών να κάνει τούμπες πάνω στα μύγδαλα...». ● Και ενώ αυτά συμβαίνουν στην Ιθάκη, στο Πέραμα, ομάδα εκπαιδευτικών σε συνεργασία με το Συμβούλιο Λαϊκής Επιμόρφωσης, παρουσίασε την εμπειρία ενάμιση χρόνου δουλειάς ή, όπως οι ίδιοι λένε,

μια μορφή συνεργασίας ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς. Έτσι, με τη συλλογική τους δουλειά συνέδεσαν τις εμπειρίες τους και τώρα μας τις χαρίζουν για να αξιοποιηθούν και από όλους όσους ενδιαφέρονται για το θέμα: σχολείο.

● Τα παιδιά γράφουν εξετάσεις. Εδώ, σηκώνουμε ψηλά τα χέρια, εμείς. Υπομονή. Κι αυτό θα περάσει! Αυτή η περίοδος, εδώ που τα λέμε είναι πάντα ζορική και τώρα με τις εκλογές, επικρατεί ζουρλάδα.

● Μα όποιοι θέλουν ακόμη κάτι να δούνε ή ν' ακούσουν, κάτι να κάνουν «έξω» από το γενικό κλίμα, ας πάνε να δουν τις εκθέσεις φωτογραφίας, που μας έχουν κατακλίσει τον τελευταίο καιρό. Το αυξημένο ενδιαφέρον που παρουσιάζει στη Θεσσαλονίκη η σειρά εκδηλώσεων «PARALLAXIS '85» δίνει και το μέτρο του ενδιαφέροντος για το θέμα: Μέσα στο Μάη εκτείνονται οι περισσότερες εκθέσεις και στη Αθήνα, στο Φωτοχώρο, Τσακάλωφ 44, εκτίθενται ήδη φωτογραφίες του Φωτογραφικού Ομίλου της Σχολής Μωραΐτη.

● Ενώ στο Γαλλικό Ινστιτούτο άλλοι προτιμούν να είναι ναΐφ. «Ήταν μια φορά κι έναν καιρό. η Ελλάδα» τιτλοφορείται η έκθεση των ζωγράφων Μαρίας Αγούρου, Χριστόφορου Δρακιώτη και Νίκης Ελευθεριάδη, που φιλοξενείται στη Σίνα 31 ως το τέλος του

Έργο της Νίκης Ελευθεριάδη.

μήνα ● Αυτοδιδάκτοι, αλλά θαυματουργοί! ● Ενώ 19 γυναίκες παρουσιάζουν τη δουλειά τους σε ομαδική έκθεση που πραγματοποιείται στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου της Αθήνας, Ακαδημίας 50, που οργανώθηκε από την Ένωση Γυναικών Ελλάδας και θα διαρκέσει ως τις 24 Μαΐου.

● Δυο γυναίκες κι ένας άνδρας: αλλά και οι τρεις πεζογράφοι μιλούν το Σάββατο στις 6.30 το απόγευμα στο Α' Πρόγραμμα, στην εκπομπή «Το βιβλίο στο μικρόφωνο».

Πρόκειται για την Καίτη Τσιτσέλη, τη Λήδα Παλλαντίου και τον Θάνο Παπαδόπουλο.

● Κι ως την άλλη βδομάδα είπαμε, υπομονή —και όχι μόνο οι μαθητές— κι αυτό θα περάσει!

Γλώσσα και κοινωνικές διακρίσεις

του Π. Μαρτινίδη

Ανάμεσα στις όποιες διακρίσεις επισημαίνονται μέσα στη χρήση της γλώσσας και λειτουργούν εξαιτίας της, εκείνη που τον τελευταίο καιρό κάνει τον περισσότερο θόρυβο είναι η απομάκρυνση της γλώσσας των νέων, ειδικά, από τα γενικώς αποδεκτά και κρατούντα. Στο ζήτημα «Νεολαία και Γλώσσα» αφιερώνονται συνεχώς συζητήσεις, επιφυλλίδες και συνέδρια. Μου φαίνεται ω-

στόσο να ισχύει για το ζήτημα αυτό περίπου ό,τι και για τον «Τοτεμισμό»: η έμφαση στην ιδιαιτερότητά του οφείλει περισσότερα, μάλλον, στους ισχυρισμούς των μελετητών του παρά σε κάποιαν ιδιαίτερη και συγκεκριμένη πραγματικότητα. Θέλω να πω ότι όπως από την αρχή του αιώνα μας δεκάδες εθνολόγοι στήριξαν πάνω σε δείγματα λατρείας ζωόμορφων θεοτήτων και εξωγαμικών ηθών μιαν ολόκληρη επιχειρηματολογία η οποία, υπό το κάλυμμα της επιστημονικής αντικειμενικότητας, καθιστούσε τους λεγόμενους πρωτογόνους, πολύ πιο διαφορετικούς απ' όσο τω όντι ήταν, έτσι και προσφάτως αθρόες δημοσιεύσεις του επιστημονικού και του ποικίλης ύλης τύπου επισημαίνουν διάφορες άκαμπτες κωδικοποιήσεις, σημασιολογικές πτωχεύσεις και άχαρους ιδιοματισμούς μέσα στη «νεολαιίστικη» εκφραστικότητα, σαν φαινόμενα πολύ πιο δραματικά και επικίνδυνα απ' όσο πράγματι είναι. Εμφανίζεται μ' άλλα λόγια εσχάτως, πάνω στις αλλαγές της γλώσσας των νέων, μια ασυγκράτητη φλυαρία των γεροντότερων. Ελπίζω τα δύο - τρία πράγματα που έχω να πω εδώ, σχετικά και με αυτό το θέμα, από τη θέση του όχι και τόσο νέου, να μην εμπίπτουν αυθωρί στους ισχυρισμούς της παραπάνω αμετροέπειας.

Το θέμα της γλώσσας, των ποικιλιών και των λειτουργιών της, είναι έτσι κι αλλιώς πολυμερισμένο και πολυσχολιασμένο. Από γλωσσολόγους, φιλοσόφους, ψυχολόγους, κοινωνιολόγους, φιλόλογους κ.ά., από τον Wilhelm von Humboldt ως τον Adam Schaff, από τον Bourdieu κι από τον Τριανταφυλλίδη ως τον Καλιόρη, έχουν λεχθεί τόσα πολλά για τις σχέσεις γλώσσας και σκέψης, γλώσσας και εξουσίας, γλώσσας και κοινωνικών ομάδων, κανονικότητας ή πολυμορφίας της γλώσσας και γλωσσικής καθαρότητας ή υποτέλειας, ώστε τα περιθώρια συστηματικής διερεύνησης του ειδικού μελετητή να είναι πια μάλλον στενά, και της δημιουργικής αυθαιρεσίας του ερασιτέχνη ανύπαρκτα.

Εκείνο πάντως που κατά τη γνώμη μου ξεχωρίζει μέσα σ' όλην αυτή την πολυδιάστατη και πολυμελετημένη προβληματική, που ξεχωρίζει όχι εξαιτίας της σπουδαιότητας ή της πρωτοτυπίας του αλλά εξαιτίας της επικαιρότητάς του, είναι τα

ποσοστά ηθελημένης επιλογής και σύγκρουσης με τον κοινωνικό περίγυρο ή καταδικασμένης αδυναμίας απέναντί του, σημασιολογικής ευκαμψίας ή ιδεολογικής αδρανοποίησης, που βρίσκονται πίσω από τις ποικίλες ιδιωματικές εκφράσεις, την πληθώρα των ξενισμών, την κατάχρηση της μεταφοράς, την ισοπεδωτική ομοιογένεια και όλα όσα απαρτίζουν την ιδιαιτερότητα της

«γλώσσας των νέων» και συναποτελούν το προς αντιμετώπιση πρόβλημα. Το κατά πόσο, λόγου χάριν, τα διάφορα: *τον την έπεσα, τη βρίσκω, μου την έσπασε, κουφάθηκα*, κ.ά. χρησιμοποιούνται από ανθρώπους που σε διαφορετικές περιστάσεις κι αλλιώςτικα περιβάλλοντα θα μπορούσαν θαυμάσια να εκφραστούν με το: *πλαγιοκόπησα, ενθουσιάζομαι - απολαμβάνω - ευφραίνομαι, περιέπεσα σε κρίση δυσφορίας, έμεινα κατάπληκτος ή έμεινα ενεδός κ.ο.κ.*, ή κατά πόσο για τον χρήστη των αρχικών μόνο τύπων αυτοί οι τελευταίοι δεν σημαίνουν τίποτα, δεν λειτουργούν ποτέ και μένουν ακατανόητοι, ως εάν επρόκειτο για Κινέζικα ή Σουαχίλι.

Στο πρώτο αυτό σημείο η απάντηση δεν χρειάζεται ιδιαίτερο ψάξιμο. Με εξαίρεση ίσως κάποιες παθολογικές περιπτώσεις (ανεξάρτητες ηλικίας εξάλλου) καμιά νεολαία δεν βρίσκεται αποκλεισμένη μονίμως σ' ένα λεξιλόγιο των 50 λέξεων (που είναι πάνω - κάτω εκείνο ενός έξυπνου σκύλου) ή των 80 - 90 λέξεων (που είναι κατά τεκμήριο το μέγιστο ενός εκπαιδευμένου χιμπατζή). Και οι πιο σκληροί μηχανόβιοι, και οι πιο απαρέγκλιτοι καφενόβιοι, πλανήτες ή πλανώμενοι σε διάφορους συρμούς και ρεύματα, τα καταφέρνουν αξίως να αλλάζουν διάλεκτο, ύφος και λεξιλογικό φάσμα, ανάλογα με το πού απευθύνονται και τι επιδιώκουν. (Ανάλογα με οικογενειακή και ταξική προέλευση, σχολική θητεία και πολιτισμικές προτιμήσεις, όλοι καταφέρνουν, περισσότερο ή λιγότερα άνετα, να περνούν από τον συνθηματικό - κρυπτικό λόγο της υποομάδας στην καθωσπρέπει σαφήνεια ή την στομφώδη πειστικότητα που απαιτούν συνολικότερες περιστάσεις: όπως καταφέρνουν, στην πλειοψηφία τους, να διακρίνουν επακριβώς σε ποια μεριά της φέτας του ψωμιού τους αλείφεται το βούτυρο).

Στις περισσότερες λοιπόν περιπτώσεις οι ποικίλοι ιδιοματικοί τύποι ομιλίας των νέων αποτελούν συνειδητές επιλογές. Και είτε ορμώνται από μια διάθεση περιθωριακότητας ή μιαν έπαρση πρωτοπορίας, είτε αποσκοπούν στην υπογράμμιση μιας ταυτότητας ή στην εδραίωση μιας διαφοράς, είτε καταλήγουν σε φτωχή πληροφοριακή αξία ή σε σαθρή επικοινωνία συναι-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν
Λαμπράκηδες. Ιστορία μιας γενιάς

Το ιστορικό χρονικό των Λαμπράκηδων, της νεολαιίστικης οργάνωσης, που σημάδεψε μια ολόκληρη γενιά, για πρώτη φορά αποτελεί αντικείμενο συστηματικής μελέτης.

Με πλούσιο όσο και σπάνιο φωτογραφικό υλικό και δυσεύρετα ντοκουμέντα η κοινωνιολόγος-ιστορικός Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν περιγράφει την οργανωτική δομή, την πολιτική παρέμβαση και τις πολιτιστικές δραστηριότητες της «Νεολαίας Λαμπράκη».

Άγνωστες πτυχές αλλά και αποσιωπήσεις ή και διαστρεβλώσεις γύρω απ' τα πραγματικά περιστατικά φωτίζονται μέσα από πλήθος συνεντεύξεων που η συγγραφέας πραγματοποίησε με μέλη της Νεολαίας Λαμπράκη, αλλά και μια αδημοσίευτη συνέντευξη με τον πρόεδρο της Νεολαίας τον Μίκη Θεοδωράκη, δημοσιεύεται αυτούσια.

Είκοσι χρόνια μετά τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη, η ιστορία αρχίζει να φωτίζει τα «πραγματικά» της οργάνωσης που υπερέβη τα κομματικά πλαίσια και έδρασε ως ο καταλύτης για μια σειρά από πολιτικές και πολιτιστικές αλλαγές.

Τη μετάφραση και την επιμέλεια της έκδοσης είχε η Χαρά Ντάλη.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

σθημάτων, δεν μου φαίνεται πάντως να οχλούν, αυτοί οι τύποι μιλάς από μόνοι τους, κάποιους βασικούς κινδύνους ιδεολογικού αποπροσανατολισμού ή διανοητικής υστέρησης. Ούτε, να μίζω ακόμη, παρόμοιοι κίνδυνοι ενεδρεύουν στην έστω και συρροήν εισβολή ξένων λέξεων ή στη συχνά αδόκιμη μετατροπή της λόγιας μορφολογίας της γλώσσας σε ψευδο-εκδημοκρατισμένη. Το ότι πάρα πολλοί νέοι (και ασφαλώς όχι μόνο νέοι) μιλούν φερ' ειπείν για *μανεκέν* αγνοώντας εντελώς τη λέξη *πλαγγόνα*, γνωρίζουν το *μπούμερανγκ* χωρίς ο όρος *αυτεπistroφο βλήμα* να σημαίνει ο,τιδήποτε γι' αυτούς, χλευάζουν τους *τραβεστί* χωρίς ιδέα περί *αλλοφυλενδυσίας* ή *παρενδυματικών*, ξέρουν μια *χαρά* το *φερμουάρ* χωρίς ποτέ να φαντάζονται το κλειθρο, η μιλούν για *πάσης φύσης προβλήματα* χωρίς καμιάν αίσθηση της διαφοράς ανάμεσα στο *κάθε λογής* και το *πάσης φύσεως* κ.ο.κ., δεν είναι πράγματα τόσο δραματικά εν τέλει.

Αν το εύκολο και το αβασάνιστο πρυτανεύουν γενικότερ στις ανθρώπινες συναλλαγές, στις γλωσσικές συναλλαγές δε μπορεί να ισχύει το ίδιο. Εξάλλου και η επίσημη γραμμή της πολιτείας σ' ό,τι αφορά Γραμματική - Ορθογραφία - Σύνταξη φαίνεται να είναι η προχωρημένη απλοποίηση (κατάργηση σχεδόν, της τρίτης κλίσεως, μονοτονικό, πλήρης γενίκευσης του «ει» στις καταλήξεις των ρημάτων, εξειδικευμένη μόνο δασκαλία των αρχαίων κλπ.). Φαντάζομαι όμως ότι πάντα, ανάμεσα σε «σπηκαρίσματα» και «ποιντ σύστεμς», σε «γιατροσες» και «δημαρχίνες», «μπλόφες» ή «τεχνάσματα» κλπ., κί που μεταξύ ξενισμών και εθνικόφρονος καθαρότητας, ισόπρωτικής ομοιομορφίας και ασυνάρτητου πληθωρισμού, γλώσσα κάταφέρει να διατηρεί μια ισορροπία (ή μια «δυνημική συγχρονία» όπως λένε οι γλωσσολόγοι) δίχως να χρεώνονται βίαιες αποτάξεις της λογιότητας ή φανατισμένοι εξελληνισμοί. Αν τώρα για τις αισθητικές έξεις των διανοουμένων κάποιας ηλικίας ένα «σ' αγαπώ» με οξεία στην κατάληξή του δείχνει μάλλον κιβδηλο, μια «αμαρτία» καταγραφόμενη δίχως τη δασεία της μοιάζει να χάνει όλη της τη γοητεία, κι ένας πθητικός αόριστος με «ει» (συνεληφθεί π.χ.) φαίνεται σαν να αποκτά κάποιαν αμφισήμαντη ενεργητικότητα, αυτά θα μπορούσε να είναι ειδικά προβλήματα των διανοουμένων κάποιας ηλικίας και όχι γενικότερα.

Ως προοδευτικοί άνθρωποι, άλλωστε, όλοι μας λίγο - πολύ προσπαθούμε να μην ξεχωρίζουμε τους συνανθρώπους μας ανάλογα με την υψηλή ή ταπεινή οικογενειακή καταγωγή του ανάλογα με τους υψηλής ή χαμηλής αστικής πυκνότητας τόπους γεννησεως τους, η ανάλογα με τον διακεκριμένο ή αγράϊο τρόπο που ντύνονται, τι μάρκα αυτοκινήτου αγοράζουν, πως περιποιούνται την κατοικία τους ή πόσο αρμονικά και γυνώδη χαρακτηρίζεται προσώπου διασέτουν. Σημεία ενός κατάγγελλμένου, «σνομπιστικού» στην καλύτερη περίπτωση πνεύματος όλα τούτα, έχουν εκτοπιστεί από ένα πνεύμα δημοκρατικό και διακαίοφρον που δεν εκποιεί την ανθρώπινη ανθρωπότητα σε τέτοιες επουσιώδεις προθήκες. Γιατί λοιπόν άνθρωπος που ομολογουμένως βολεύεται στην ευκολία του μονοτονικού, εκείνος που διαθέτει σαν μονο υπερθετικό του θαιασμού, της εκστάσης, του ενθουσιασμού ή του πάθους, της έκφραση: *το κατι άλλο*, ή εκείνος που μπερδεύει το «άμεσα» με το «άμεσα», να κινδυνεύει να καταταγεί άμεσα σε μια κατηγορία προσώπων με άμεσα προβλήματα εκφραστικότητας.

Ενάμιση με δυο αιώνες πριν, όταν η αστική τάξη καταργούσε τις ελεω Θεού κοινωνικές διακρίσεις γαλαζοαίματων κί μη, εσπευδε πάραυτα να προβάλει άλλα (εκλογικευμένα) σχήματα στηρίξης των κοινωνικών διαφορών, που εγκαθιστούσε με τη σειρά της, και «φυσιολογικές» τεκμηριώσεις των σχέσεων εξουσίας. Στις αρχές του 19ου αιώνα π.χ., ο Johann Kaspar Lavater ίδρυε την «επιστήμη» της Φυσιognωμικής και, με διάφορα αμαλγάματα ιδεών, σχετικά συνεκτικά και αποδεκτά

πὸ την τρέχουσα κουλτούρα των πιο μορφωμένων στρωμάτων της εποχής, έπειθε ὄχι λίγο κόσμο για τὸ ὅτι ἡ ευμετάβλητη συναισθηματικότητα ἢ ἡ ακλόνητη θέληση, ἡ εναρτη προσήλωση σε καθήκοντα ἢ ἡ εκφυλὴ κτηνωδία, ἡ φρόνηση, ἢ ἡ διαστροφή κ.ο.κ. αποτελοῦν ποιότητες ἀπολύτως ἀποτυπωμένες στις καμπύλες ἢ ευθείες του ἀνατομικοῦ προφίλ καὶ στο σχῆμα του σαγωνιοῦ ἢ της μύτης. Στις ἀρχές του 20οῦ αἰῶνα πάλι, οἱ ἐξορθολογισμοὶ των διαφορῶν της ἀστικής κοινωνίας ἐγίναν πιο εὐκαμπτοι, ἀφήνοντας τὰ ἀναλλοίωτα χαρακτηριστικά του προσώπου για τὰ «διακριτικότερα» ἐκεῖνα χαρακτηριστικά της πολιτικῆς ἐνημέρωσης ἢ της ευρυμάθειας π.χ. Το τεστ, των Binet-Simon, ἢ τὸ κριτήριο του «πηλίκου ομιλουμένων τύπων» (type-token ratio) του W. Johnson, μεταξύ ἄλλων, βασιζόμενα ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ στήν ευχέρεια σημασιολογικῶν ἀντιστοιχησέων ἢ στο ποσοστὸ ἐνεργοποίησης, μέσα στην καθημερινή κουβέντα, κάποιων λέξεων ἀπὸ τὸ σύνολο των λέξεων που διαθέτει μὴ συγκεκριμένη γλῶσσα, ἀνελάβαν νὰ ξεχωρίζουν, νὰ υποδεικνύουν ἢ νὰ μετροῦν με «αντικειμενικότητα» καὶ «ακρίβεια», τὴν διανοητικὴ ευστροφία κάθε ἀνθρώπου καὶ τις συλλογιστικὲς του ικανότητες. Ἀντιστρέφοντας κάθε σχέση αἰτίου-αιτιατοῦ αὐτὲς οἱ δοκιμασίες καὶ οἱ μετρήσεις, καταφέρνουν ἐν τέλει νὰ «ἐξηγοῦν» τὸν χαμηλὸ μισθὸ του χειρῶνα-κτὸς μέσω του «χαμηλοῦ» διανοητικοῦ πηλίκου, καὶ ποτὲ ἀνάποδα.

Ἄν λοιπὸν εἶναι πλέον ἀρκετὰ ξεκαθαρισμένο πὼς ἐνὰ γυνώδης πρόσωπο δὲν ἐγγυάται μὴν ἀπαράμιλλη ευφυΐα, καὶ ἀφ' ὅτι πάνω ἀπὸ τὴ γραμμὴ των φρυδιῶν δὲν ἀποκαλύπτουν μὴν ἐπικίνδυνη ἀλαζονεία ἢ μὴ καταπιεσμένη ἐγκληματικὴ διαθέση, γιατί θὰ μπορούσε νὰ φαίνεται σαν λιγότερος αυθαίρετος ὁ συσχετισμὸς ἀνάμεσα σε περιορισμένο λεξιλόγιο καὶ διανοητικὴ ἢ συναισθηματικὴ ευαισθησία. Ὁ νέος, ἢ ὁ λιγότερο νέος ἄνθρωπος που ἐκφράζεται κατὰ κόρον με τὰ διάφορα μεταφορικὰ σχήματα της ἐκάστοτε μόδας, που καταλαβαίνει τὸ βέτο ἀλλὰ ἀγνοεῖ τὴν ἀρνησικυρία, που δὲν κάνει ποτὲ χρῆση του ἐρήμην, του ἀρκοῦντος ἢ του συλλήβδην, που ξέρει τὴ διαφήμιση μὰ ἔχει ξεχάσει τὴ ρεκλάμα, που ἀναφέρεται σε γκαζόν ἀλλὰ ποτὲ σε χλόη, κ.ο.κ., δὲν εἶναι διόλου σίγουρο ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ καταλάβει ἀλλιῶς τὸν κόσμο, καὶ νὰ διαμορφώσει καὶ νὰ ἐκφράσει τις θέσεις του ἢ τις ἀπόψεις του γι' αὐτόν· νὰ οργανώσει σε ἄλλες βάσεις τὴν ἐμπειρία του καὶ νὰ τὴν καταστήσει ἐξίσου ἐπικοινωνήσιμη.

Ὡστόσο ὑπάρχει ἐκεῖ ἀκριβῶς κάποιο ζήτημα - ζήτημα τόσο περισσότερο σημαντικό ὅσο συνεχίζει νὰ παραμένει ἀνοικτὸ καὶ ἀναπάντητο: τὸ εὖρος του λεξιλογίου που διαθέτει κανεὶς καὶ ἡ εὐστοχη - ἀκριβόλογη χρῆση του, ὁ υφολογικὸς χρωματισμὸς της ομιλίας του ἢ ἡ εὐληπτὴ ἀρθρωση παρενθετικῶν καὶ ὑποτακτικῶν φράσεων κλπ. δὲν αποτελοῦν χαρακτηριστικὰ τόσο ἀναλλοίωτα καὶ ἀκούσια ὥπως οἱ γραμμὲς του προσώπου, οὔτε τόσο ἐπιπόλαια καὶ ευμετάβλητα ὥπως ἡ ποιότης του ρουχισμοῦ. Κι ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ἐνδιάμεση φύση τους, ἀν, ἀπὸ τὴ μὴ, ἐμποδίζει τὴν ἀναγωγή τους σε αξιολογικὸ κριτήριο της ἀνθρώπινης προσωπικότητας, ἐπιτρέπει, ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἀρκετὰ ἐρωτήματα ὡς πρὸς τὴ σχέση τους με τὴν κατανόηση του κόσμου, τὴν ἀνάπτυξη μὴς αὐτόνομης προσωπικότητας, ἢ τὴν ἐκτίμηση των ἀποχρώσεων της ἀπόλαυσης.

Γλῶσσα δὲν σημαίνει μόνον ὄχημα της σκέψης (ὁπότε τὰ «φορηγὰ βαγόνια» δὲν διαφέρουν καθόλου ἀπὸ τις «ἀναπαιτικές κλινάμαξες» ἢ τὰ «βελούδα της πρώτης θέσης», ἐφόσον τὰ προϊόντα των στοχασμῶν καὶ των συναισθηματικῶν διακυμάνσεων κινοῦνται ἀποτελεσματικὰ πρὸς κάθε ἐπιθυμητὸ προορισμό). Ἡ γλῶσσα εἶναι ἐξίσου καὶ τὸ καλοῦπι της σκέψης· τὸ ἀπαραίτητο «ἐνζύμο» (θὰ μπορούσα νὰ πῶ ἀκόμη καταχρώμενος ἴσως τὴ μεταφορὰ) για τὴν παρασκευὴ κάθε εἰδους οἶνο-πνεύματος.

Ἄρα, ὁ νέος που καραφλιάζει ἀπέναντι στις ἐπιδόσεις ἐνὸς μηχανήματος, ἀπέναντι στις νότες μὴς ηλεκτρικῆς κιθάρας, ἀπέναντι στις σκηνές μὴς κινματογραφικῆς ταινίας ἢ ἀπέναντι στην παραφορὰ της ἐρωτικῆς του φίλης, ἀφήνοντας ἀχρησιμοποίητες ὅλες τις ἄλλες συνώνυμες ἐκφράσεις —ἐνθουσιασμὸ, κατάπληξη, εὐδαιμονία, εὐφορία, ἀγλαΐσμα— ἀναγνωρίζοντάς τες ἐνδεχομένως ὡς ἐκφράσεις ἄλλων χωρὶς ὁμως ὁ ἴδιος νὰ τις ἐννοεῖ καὶ νὰ τις μεταχειρίζεται ποτὲ, ἀρχίζει μᾶλλον νὰ παρουσιάζει κάποιο πρόβλημα συναισθηματικῆς ἀκαμψίας (ἐκτὸς κι ἀν παιδεύεται ἤδη με κάποιο πρόβλημα καλπάζουσας τριχοπτώσεως). Με ἀνάλογο τρόπο καὶ ὁ νέος ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται για τὴν προοδευτικότητα των Πανεπιστημίων, που καταφέρεται ἐναντίον της ἀνυπαρξίας δυνατότητας ἐπικοινωνίας πρωτοπορίας καὶ λαοῦ καὶ ξέρει μόνον ἀπὸ ἡρωϊκὲς ἐπιτυχίες ἢ παροδικὰ πιασουργίσματα, ἀλλὰ οὔτε ἀπὸ ἡρωϊκὲς ὀπισθοχωρήσεις οὔτε ἀπὸ παροδικὲς ἐπιτυχίες, ἔχει καὶ αὐτὸς κάποιο πρόβλημα πρώιμων γερατιῶν καὶ τὸ λεκτικὸ του μέτρο, δανεισμὸ ἀπὸ τὰ ἄκρα ἐνὸς γλωσσικο-ιδεολογικοῦ φάσματος, δὲν του ἐπιτρέπει ἴσως νὰ ξεχωρίζει ἐνδιάμεσες ἀποχρώσεις καὶ διαλεκτικὲς συνυπάρξεις ἀντιθέτων.

Σε τελευταία, λοιπὸν, ἀνάλυση τὸ κύριο ζήτημα εἶναι πὼς ὅλα ἐπιτρέπονται στη γλῶσσα, ἀλλὰ στη γλῶσσα που κινεῖται καὶ κινητοποιεῖ καὶ ὄχι σε μὴ γλῶσσα που ἀποτελματοῦνται· πὼς ἀποφεύγοντας κανεὶς τὸν λογιωτατισμὸ ὅσο καὶ τὴν ψευδοαμεσότητα, ἀρνεῖται στη γλωσσικὴ χρῆση νὰ ἀποβεί κριτήριο διαχωρισμοῦ των ἐκλεκτῶν ἀπὸ τους μὴ ἐκλεκτους ἀλλὰ καὶ ἐμποδίζει τὴν προοπτικὴ νὰ καταργηθεῖ ὁ ἀρθρωμένος λόγος σε ὄφελος κάποιων αὐθεντικότερων ἐνδεχομένως, βρυχηθμῶν ἢ μυκηθμῶν. Ἄν ὑπάρχει ἐν τέλει μὴ συνολικὴ προοπτικὴ, ἐντοπίσημη καὶ διακηρύξιμη, αὐτὴ ἐγκείται στο πὼς καταφέρει κανεὶς νὰ μιλά τὴ γλῶσσα καὶ ὄχι νὰ μιλιέται ἀπὸ τὴ γλῶσσα —ἀπὸ τὰ «μοδάτα» κρυπτικά εἴτε ἐντεταλμένα σχήματά της.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά καὶ Σία», Τσιμισκή 78

Ξεφυλλίζοντας το «Τέταρτο»

Παρεξηγήσεις και ψευδωνυμίες

του Γιάννη Η. Χάρη

Στο εξώφυλλο, κέντρο εκπεμπομένου φωτός (γαλάζιου), με αχτινες φωτός (γαλάζιου) τις (γαλάζιες, βεβαίως) ρίγες της γαλανόλευκης, νέος ευειδής, σε φωτογραφία μπούστο γυμνό, βαμμένος ολόκληρος γαλάζιος, η ακύρωση δηλαδή του αισθησιασμού, η παρεξήγηση του ερωτισμού ή η αναστολή και η αυτολογοκρισία του, το μισό δηλαδή, το μισερό. η συγκάλυψη και ο υπαινιγμός. το μαύρο αστράκι στα «ευαίσθητα» σημεία, το μπικίνι, το μονοκίτρι και το τόπλες, όχι δηλαδή η τολμηρή, η ανατρεπτική χειρονομία, παρά η ψευτοπρόκληση, το σκανδαλάκι, το κλείσιμο ματιού και το «καταλαβαίνομαστε», το «όχι δα», το δήθεν και το «τάχα μου», δηλαδή το χυδαίο.

Βαμμένος λοιπόν ολόκληρος ο γυμνός νέος, για να μην είναι τελικά γυμνός, μόνο να υπαινιχθείται και να παραπέμπει, να παραμένει αυτός αθώος (αγνός άλλωστε, που εκπέμπει, είπαμε, φως, φως γαλάζιο βαθύ: μελάνι στο νερό), και ένοχος εσύ —που ωστόσο δεν μπορείς ούτε, βρε αδερφέ, να ερεθιστείς, μόνο ενοχλείσαι, «κάπου» και «κάπως» ενοχλείσαι, αμχανείς, και σε κολλούν στον τοίχο: «σοβαροφανή!»

Η πρόκληση λοιπόν, το γαργάλημα. Το σκάνδαλο: η παρεξήγηση της τόλμης και της ανατρεπτικότητας. Ιδού το στίγμα του περιοδικού, το στίγμα γενικότερα (ή ειδικότερα) του δημιουργού του (εμπνευστή και του εξωφύλλου) Μάνου Χατζιδάκι —και ο λόγος τελικά για τον οποίο χρειάστηκε να υποβληθεί σε ανάκριση ένα απλό (θα μας πουν) εξώφυλλο, ένα απλό (θα μας πουν) παιχνίδι.

Παιχνίδια και παιχνιδάκια...

Και είναι παροιμιώδης η φιλοπαιγμών διάθεση του προικισμένου Μάνου Χατζιδάκι, έκδηλη σε όλες τις εκφάνσεις της πολιτείας του στον δημόσιο βίο, είτε στα πολιτιστικά είτε στα πολιτικά μας πράγματα αναφέρεται. Δεν μπορεί όμως το παιχνίδι να υποκαθιστά πάντοτε και με το αζημίωτο την ανάλυση, ούτε, πολύ περισσότερο, να διεκδικεί, διακηρυκτικά μα και εμπράκτως, όλο τον εντεθέν της σοβαρόφανε χώρο, ή ακριβέστερα να ο-

ρίζει ως σοβαροφανή όλο τον πέ-
ραν αυτού χώρο.

Εν πάση περιπτώσει, το παιχνίδι δεν είναι εξ ορισμού αθώο. Κι ωστόσο, ο Μ. Χατζιδάκις έχει αναγάγει την έννοια του χαριτωμένου σε έννοια πολιτική, και διαμέσου αυτής ακριβώς της α-
ναγωγής έχει εξαργυρώσει την καθαρά πολιτική του ταυτότητα στο χρηματιστήριο της ανανεωτικής (τουλάχιστον —ή σε ό,τι μας αφορά) αριστεράς, κερδίζοντας δελτίο πληρεξουσίου εν λευκώ, να μας εκπροσωπεί όπου και όποτε νομίζει, εκφραστής όχι μόνο των πολιτισμικών μα και των βαθύτερων πολιτικοϊδεολογικών μας ανησυχιών.

Έτσι, δεν εκπλήσσει η πλαισίωση της περίφημης πια πέ-
στροφας («Μια σοσιαλιστική πέ-
στροφα νεοελληνικής καταγωγής», εκδοτικό σημείωμα του πολτοποιηθέντος τεύχους, που αναδημοσιεύεται στο τεύχος που κυκλοφορεί: βλ. και Αντί Β' 285, 12.4.1985, σελ. 37) από έγκυρες αριστερές υπογραφές και απόψεις (σε καθαρά πολιτικό σχόλιο, του Γ. Βότση λ.χ.). Σαν ποιες παράμετροι ωστόσο και ποια τάχα κριτήρια μπορούν να αντιστρατευτούν τις πράξεις έ-
στω της απλής αριθμητικής, που επιμένουν πως η πλαισίωση γίνεται, στην καλύτερη περίπτωση, άλλοθι και διακονία. Γιατί υπάρχει και η χειρότερη περίπτωση, απόψεις που εκφέρονται από σκοπιά κατά τεκμήριο αριστερή να απορροφούνται και να χωνεύονται στο άπατο στομάχι του περιοδικού (= πολυφωνία!), όπως η συνέντευξη του Λ. Κύρκου ή το άρθρο «Οι αριστεροί διανοούμε-

νοι και το ύφος τους» (μήπως όμως εδώ, κατά τον τίτλο, ομιλεί μη αριστερός διανοούμενος;) —και τα προϊόντα της συγκεκριμένης διεργασίας είναι βεβαίως γνωστά.

Άλλωστε το ιδεολογικό σήμα του περιοδικού, πέρα από τις προσθαφαιρέσεις (έναν Βότση από δω, έναν Λαμπρία από κει), ορίζεται, και πρέπει να ορίζεται, καταρχήν από τα σχόλια, τα πολιτικά σχόλια του περιοδικού. Και τα σχόλια του Τέταρτου τα μονοπωλεί ο εκδότης-διευθυντής Μ. Χατζιδάκις. Ας σιτιζόμαστε οι λοιποί, συνεργάτες και αναγνώστες, στο ιδεολόγημα της πολυφωνίας —που αυτήν πάντως τη φορά εξαντλεί με βάνουσο τρόπο κάθε όριο της άνευ ορίων καλοπιστίας, αν όχι πολιτικής αφέλειας, αν όχι πολιτικού καιροσκοπισμού μας.

...και κοινωνικός τουρισμός

Αν θελήσουμε τώρα να δούμε το περιοδικό καθαυτό, ο χαρακτηρισμός «διανοούμενος Ταχυδρόμος» αποτελεί μάλλον ευχή. Μια αμήχανη και δίχως έμπνευση σελιδοποίηση στοιχίζει κείμενα ετερόκλητα, που είναι αδύνατο να δώσουν έστω το άθροισμα «ποικίλης ύλης».

Εξαιρεση ίσως αποτελεί το πολιτιστικό τμήμα, που προτάσσεται του κυρίως σώματος του περιοδικού, ιδιαίτερα με τις σελίδες για το βιβλίο και τον κινηματογράφο (Κ.Μ., Ειρ. Λεβίδη, Μ. Χρυσανθόπουλος, Γ. Μπράμος, Αχ. Κυριακίδης), μέσα από τις οποίες μπορεί να οριστεί με αρκετή ευκρίνεια κάποιο πρόσωπο, και κυρίως να υποστηριχτεί από τις συγκεκριμένες επιλογές —όχι όμως πάντοτε και από τον τρόπο της έκθεσής τους. Μπορεί βέβαια να χαρακτηριστεί πρόσωπο ε-
στέτ, αν συσχετιστεί και με την καλλιτεχνική θεματογραφία του κυρίως σώματος (5σέλιδη συζήτηση Π. Μπουλέζ και Μ. Φουκώ για τη σύγχρονη μουσική, και 4σέλιδο άρθρο για τη «Γυναίκα της Ζάκυθος» της Θεατρικής Λέσχης Βόλου) —επιλογή όμως συγκεκριμένη και απολύτως σεβαστή, που δεν παύει να μορφώνει πρόσωπο, φυσιογνωμία.

Πλάι όμως σ' αυτές (8 σελίδες για το βιβλίο και 4 για τον κινηματογράφο, καθώς και άλλες 5 για τα εικαστικά), το θέατρο ασφυκτιά σε μιάμιση σελίδα, η οποία παριστάνει τη «Χειμερινή θεατρική περίοδο '84-'85», και από τα «70 περίπου θέατρα στη "μητρόπολη"» σταθμεύει (τρόπος του λέγειν) στα 15! Μιάμιση σελίδα αναλογεί και στη μουσική: ένα σημείωμα για μία παρά-

σταση της Λυρικής, ένα γενικό εμβολωματικό σημείωμα του Μ.Χ. για το ελληνικό τραγούδι και μια παρουσίαση του «Διόνυσου» του Μ. Θεοδωράκη!

Το κυρίως σώμα του περιοδικού ξεπαρθενεύεται από σχόλια του Τ. Θεοδωρόπουλου με τον προβληματισμό: «Γιατί ο "ιστορικός τονισμός"» = για να μη οδηγηθεί η γραφή μας στη «λατινικοποίηση» (!), γι' αυτό και πολιτονικό, «φυσικά: όπως είναι φυσικό να διαβάσουμε τον Ερωτόκριτο, τον Στρατηγό Μακρυγιάννη, τον Καβάφη, τον Σεφέρη και τον Ελύτη έτσι όπως γράφτηκαν (!)...» και τα λοιπά φυσικά —τη συνέχεια τη γνωρίζουμε. Φυσικά.

Και ράχη με ράχη η «Τέταρτη αλήθεια»: σελίδες με ειδήσεις διάφορες, όπου εκτίθεται πρώτο «Το γεγονός», ακολουθεί «Η πρώτη εκδοχή», δίνεται και η «δεύτερη εκδοχή», και μπαίνει σφραγίδα «Η τέταρτη αλήθεια» οίηση (η κατοχή της αλήθειας, ίδια η αλήθεια —που είναι απλώς κάποιο σχόλιο, κάποια άλλη, έστω σωστή, εκδοχή ή άποψη) και νεοπλουτιστική αφέλεια (ποια αλήθεια, αν υπάρχει πρώτη και δεύτερη και τρίτη αλήθεια! Τέταρτη αλήθεια;» Κατά την εκπομπή «Τρίτο θέατρο» στο παλαιό Τρίτο; όπου αν γινόταν δηλαδή εκπομπή για το παιδί θα ονομαζόταν «Το τρίτο παιδί»).

Και ακολουθεί, όπως είπαμε, πανστρατιά: Φαλμεράνερ και μυθιστόρημα σε συνέχειες, κοινωνιολογική άποψη για τη μόδα και άρθρο για τη Μ. Βρετανία (σελίδα μία —και μόνη για την εξωτερική επικαιρότητα), άρθρο το Γιώργου Βότση και άρθρο το Τάκη Λαμπρία, κ.ά., άρθρα δηλαδή, ενδιαφέροντα ή όχι, αδιάφορα, που με όποια σειρά κι αυτά βάλεις, αν προσθέσεις άλλα και αν αφαιρέσεις, θα στέκουν αμήχανα και ανίκανα να προφέρουν άλλο από τον δικό του τίτλο και τη δική του υπογραφή το καθένα.

Εχουμε λοιπόν γενικά μια έντονη ανισομέρεια στην επιλογή την ανάπτυξη και την ιεράρχηση των θεμάτων, που επιτείνεται από τη συγκεκριμένη (ας δεχτούμε προς στιγμήν) πολιτική και ιδεολογική τοποθέτηση. Αυτή όμως έλλειψη φυσιογνωμίας και η συνύπαρξη, ας πούμε, του μαύρου και του άσπρου (αδιάφορο σε ποια αναλογία) μόνο εύσημο προσδεδετικά δεν μπορούν να διεκδικήσουν, γιατί το εξαγόμενο αυτής της ψευδώνυμης πολυφωνίας είναι η νοθεία κριτηρίων και η βίαιη ισοπέδωση των πάντων —αν θέλουμε να μην παριστάνουμε τους τουρίστες, ποι-

Κυκλοφορεί ο 21ος τόμος του ΑΝΤΙ
που περιλαμβάνει τα τεύχη του Β' εξαμήνου 1984 (265-277)

μπορούν να κορφολογούν ό,τι θέλουν και να προσπερνούν. (Από αυτήν άλλωστε την άποψη το Τέταρτο αποτελεί γνήσια συνέχεια του Τρίτου Προγράμματος. Μόνο που το Τρίτο ήταν ραδιόφωνο: άκουγες αποσπασματικά και κατ' επιλογήν, ξεδιάλεγες τα όσα καταπληκτικά και μετά γυρνούσες το κουμπί· τώρα, στο περιοδικό, τα έχεις όλα μπροστά σου —και σώνονται πια και τα καταπληκτικά).

Εκτός αν πολυφωνικό είναι το πολύβουο, ο σαματάς

Καρύκευμα σε όλα αυτά, εκτός από τη συνέντευξη Κύρκου, μια συνέντευξη του Ντίνου Χριστιανόπουλου, τεκμήριο μέγα του «πολυφωνικού» χαρακτήρα του Τετάρτου («καλέ, ο Χριστιανόπουλος βρίζει το Χατζιδάκι!») και δείγμα θλιβερό αξιόλογου ποιητή και οξυδερκούς μελετητή που σπάει την απομόνωσή του κομπάζοντας όμως γι' αυτήν ακόμη) και από εξασέλιδο μπαλκόνι περιοδικού ευρείας (ευρύτατης μάλιστα, στο 1ο τεύχος) κυκλοφορίας διαλέγει να βγει να εκποιήσει το στοχαστή για χάρη του πικάντικου κοσμικογράφου ή να μιλήσει για την «καταβύθιση στο λαϊκό» και τον αναλφαβητισμό - σωσίβιο του ελληνισμού κτλ.

Κι από κοντά, τα «Γεγονότα εθνικού περιεχομένου», ανθολόγηση και σχολιασμός παραδόξων και ασχημιών του Τύπου: τρεις σελίδες όπου μαζί με διάφορα εύστοχα σχόλια φύεται και ένα για το βουλευτή Καλογιάννη, τον άρπαγα της κάλπης, με τα αρχικά του Μ. Χατζιδάκι και με νόημα που υπηρετείται από την τακτική «μια στο καρφί και μια στο πέταλο».

Ακόμη, το αξιοθρήνητο «αστείο» της Καθημερινής που είχε αφήσει λευκό ένα μέρος της πρώτης σελίδας, με λεζάντα ότι εικονίζεται ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Χρ. Σαρτζετάκης κ.ά.· εδώ υπάρχει σχόλιο, με υπογραφή πάλι Μ.Χ., για το προ μηνών επεισόδιο στον Πειραιά, όπου εκατοντάδες φίλαθλοι θεατές παρότρυναν επίδοξο αυτόχειρα να πέσει στο κενό, και στο λευκό τμήμα της σελίδας η λεζάντα εξηγεί ότι «για αισθητικούς λόγους η φωτογραφία (...) απαλείφθηκε». Θέμα αισθητικής κι αυτό.

Τέλος, κάποιος τίτλος που αποφαίνεται: Πολύ... ανώμαλος ο αγώνας της Λισαβώνας! σχολιάζεται ως εξής: «Κι αυτός ανώμαλος; Πώς διέφυγε την παρατήρηση της κ. Σώκου;» —καθρέφτης δηλαδή του ήθους του «σχολιαζόμενου» τιτλοθέτη, εις άπταιστον ρατσιστικήν. (Όπως σε σχόλιο για τον Τσαρούχη και τα όσα του καταμαρτυρούνται για αρχαιοκαπηλία: «Στους κατηγορούς του Γ. Τσαρούχη προστίθεται και ένας τραβεστί, ονό-

ματι Μαρία Κάλλας!» —το θαυμαστικό, του Τετάρτου.)

Ρόλο καρυκεύματος παίζουν και κάποια σχόλια του Μ. Χατζιδάκι, διάσπαρτα ακριβώς σε διάφορα άλλα άρθρα, μέσα σε πλαίσιο. Ας προσέξουμε ένα από αυτά, μια και μόνο του, με τον τρόπο δηλαδή που τυπώνεται, καλεί να το προσέξουμε. Ο Μ.Χ. απαντά στην Πολιτιστική, «έντυπο (...) μάλλον (!) της άκρας εξωτερικού αριστεράς» (λογοπαίγνιο σε αμφίβολη... ώσσο και με αμφίβολο χιούμορ, που προϋποθέτει και μian «άκρα εσωτερικού αριστερά», πάντως ότι τα Κ.Κ., έστω το ΚΚΕ, είναι, σύμφωνα με ορολογία Ακροπόλεως και πέρα, η άκρα αριστερά!). Συντάκτης λοιπόν της Πολιτιστικής είχε γράψει ότι ο Μ.Χ. ήταν «επιστήθιος φίλος της Δέσποινας Παπαδοπούλου και του Μακαρέζου». Και ο Μ.Χ. αντικρούει και καταλήγει: «όμως τον διαβεβαιώνω πως αν ήταν να επιλέξω για φιλική σχέση ανάμεσα σ' αυτόν και στους δύο προαναφερθέντες, να είναι σίγουρος πως δίχως δισταγμό θα διάλεγα την κ. Παπαδοπούλου και τον κ. Μακαρέζο». Η φιλελεύθερη δεξιά εξισώνει τον μαύρο και τον ερυθρό φασισμό, διεκδικώντας τη χρυσή τομή, τη μέση οδό. Ο «αναρχικός» Μ. Χατζιδάκις «διαβεβαιώνει» «χωρίς δισταγμό», πως το μαύρο είναι προτιμότερο —σε επίπεδο «έστω» προσώπων (της κυρίας και του κυρίου). Μα, του Μάνου, θα πουν, χαριτωμένο. Μα με χαριτωμένα δεν βάφονται αυγά· σκανδαλάκια μόνο γίνονται ή, στη χειρότερη (ή καλύτερη) περίπτωση, σκάνδαλα, όπως κάθε φορά που ο Μ. Χατζιδάκις βουλεύεται και ομιλεί πολιτικά.

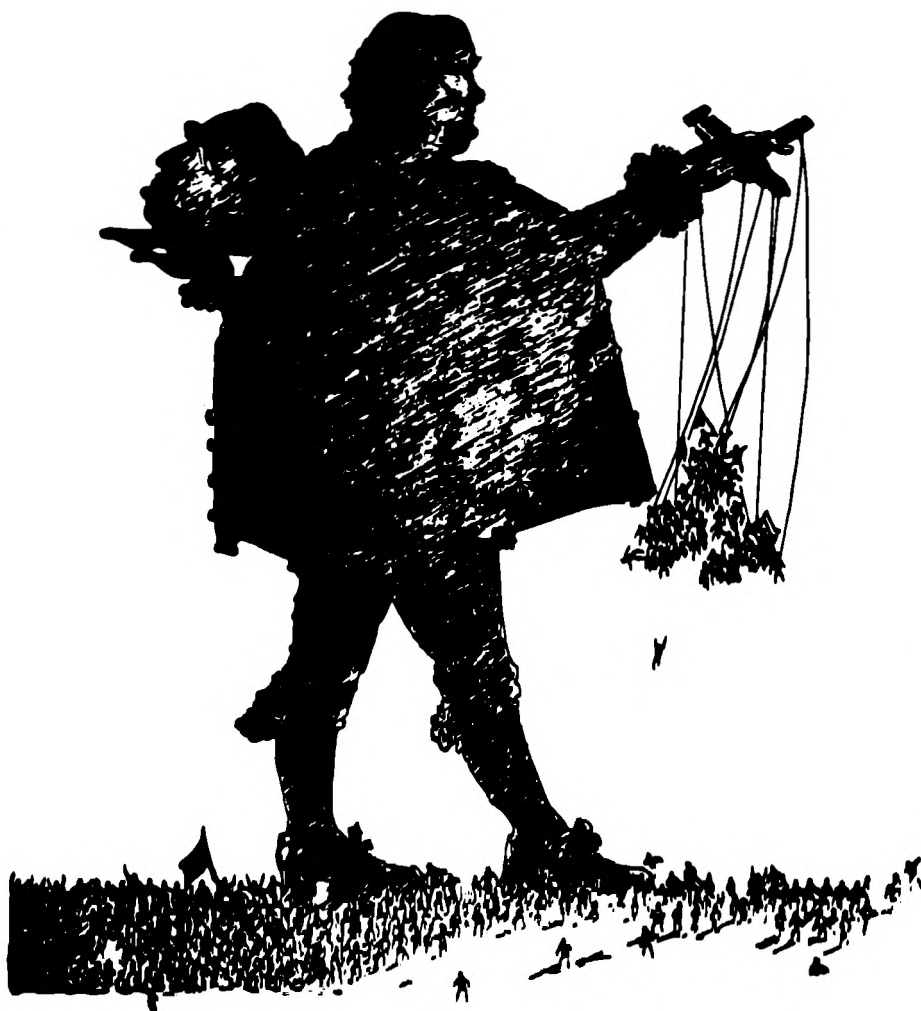
Και το σκάνδαλο, ως γνωστόν, δεν είναι πράξη πολιτική —και αν είναι, δεν είναι πάντως προοδευτική, ακόμη κι αν έχει τέτοιο στόχο και προθέσεις. Γιατί το σκάνδαλο (καληώρα η Αυριανή) απευθύνεται στο θυμικό και όχι στην πολιτική συνείδηση, αποπροσανατολίζει λοιπόν και αποκοιμίζει· είναι λοιπόν, εφόσον διεκδικεί τίτλους πολιτικούς, πράξη σαφώς αντιδραστική.

Και σκανδαλώδης, εμπρόθετα και αυτάρεσκα, είναι ως γνωστόν όλη η πολιτεία του Μ. Χατζιδάκι. Και μας αφορά βεβαίως άμεσα, μας καίει και μας πονά, κυρίως όσο δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε για την έννοια του ρηξικέλευθου και του ανατρεπτικού. Και όσο παραμένουμε χαύνοι μπροστά στην έννοια του χαρισματικού. Και προσφερόμαστε μόνοι μας να μας κάνει και ποτάμια και γεφύρια, και σχολεία και παιδιά.

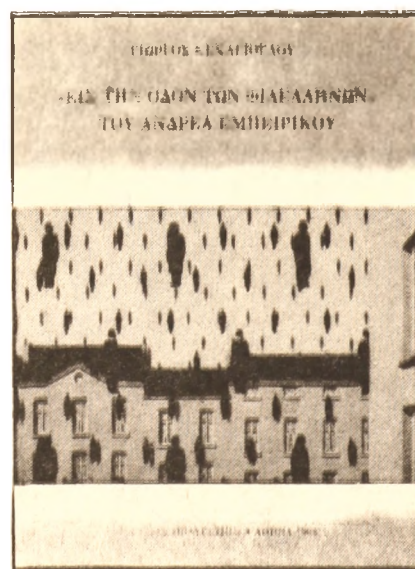
Ας θηλάσουμε λοιπόν κι αυτό το παιδί μας, το πολλοστό μα πάντα τέταρτο, πολιτικά ξεσκολισμένο Playboy και Men's look.

πρ πτική

Περιοδικό κοινωνικής κριτικής και πολιτικής παρέμβασης

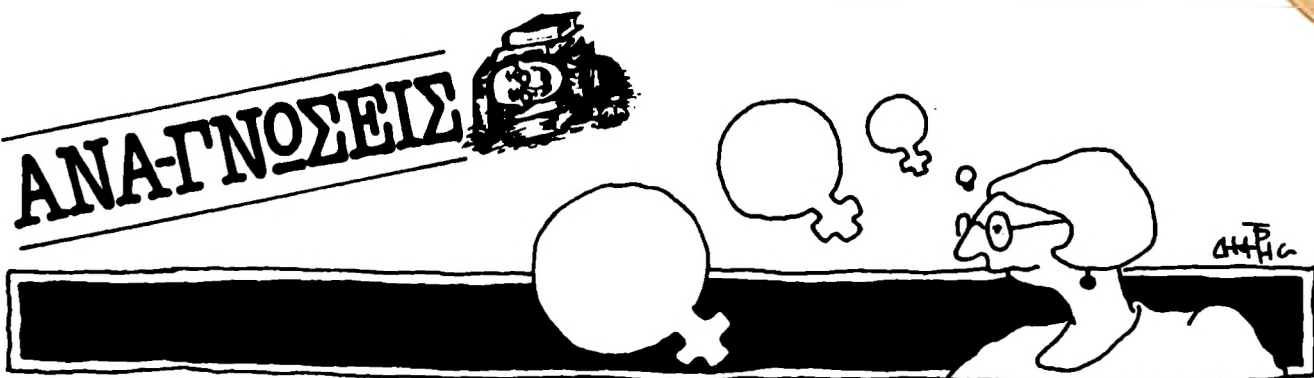

- Συζήτηση με τους: Ν. Γιαννόπουλο, Γ. Μηλιό, Λ. Τζιόλα, Ρ. Ρινάλντι, Γ. Καραμπελιά, Χ. Μαχαίρα.
- Κεμαλισμός: οι ρίζες του Τούρκικου Εθνικισμού του Α. Ender
- Συζήτηση με τους Super 8
- Για τα πυρηνικά του Τάσου Δαρβέρη
- Συζήτηση με τη Δανάη Χατζόγλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ
«ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΔΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ»
ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΡΙΚΟΥ

Η επιστήμη στην υπηρεσία της ανισότητας: ή πόσο δύσκολη είναι για τις γυναίκες η επιστήμη

Γυναίκες παγιδευμένες στην ιδεολογία της ανισότητας, γυναίκες που πιστεύουν στην κατωτερότητα του φύλου τους, σε κοινωνίες όπου κυριαρχεί η ανισότητα, υπάρχουν πολλές. Σπάνια είναι παραδείγματα ακραία, γυναίκες να προπαγανδίζουν την ανισότητα και μάλιστα στο όνομα της επιστήμης και με όπλο το κοινωνικό τους πρόνομο της μόρφωσης.

Κυκλοφόρησε στις εκδόσεις Κέρδος (1984) ένα βιβλίο για την οικογένεια. Η συγγραφέας του, κ. Χάρις Κατάκη, κατά το οπισθόφυλλο του βιβλίου είναι «διδάκτωρ της ψυχολογίας (...), διευθύνει το Εργαστήριο Διερεύνησης Ανθρώπινων Σχέσεων και είναι μέλος σε πολλές διεθνείς επιστημονικές εταιρείες και οργανώσεις». Με πολλούς τίτλους λοιπόν και σπουδές και μετά πολύχρονες ψυχολογικές έρευνες, η συγγραφέας δημοσιεύει συμπεράσματα, που αφορούν κυρίως την οικογένεια και το ρόλο των γυναικών.

Είναι αλήθεια ότι δεν περιορίζεται η συγγραφέας στα συμπεράσματα που μας λέει ότι προκύπτουν από τις ψυχολογικές της έρευνες, αλλά παραθέτει συμπεράσματα πολύ γενικότερα, που αφορούν τον «Ελληνισμό». Έτσι μαθαίνουμε ότι η «θεμελιώδης σημασία των στενών ενδοοικογενειακών δεσμών» είναι μία από τις «ιδιαιτερότητες του Ελληνισμού» (σ. 26), γιατί η παραδοσιακή οικογένεια είχε «πάντοτε πρωταρχικό ρόλο στη διαμόρφωση κοινωνικών θεσμών και εθνικών επιλογών» (11). Επιπλέον ότι η παραδοσιακή οικογένεια, από τον καιρό του Βυζαντίου (26) και παρακάτω «από το Βυζάντιο ως τις μέρες μας» (31) στηρίζει την «οικονομική, την πολιτική και την εθνική μας υπόσταση» (31). Ακόμα, ότι η παραδο-

σιακή οικογένεια επέτρεψε στους Έλληνες να «διατηρήσουμε» την ταυτότητά μας, που κινδύνευσε από τη μετανάστευση, τη διασπορά και τη ναυτιλία, καθώς «είμαστε ίσως ο μοναδικός λαός στον κόσμο, που έχουμε 'εφεύρει' (...) τη μετανάστευση, τη διασπορά και τη ναυτιλία» (33).

Μετά από τα δύο «ιστορικά» αυτά συμπεράσματα για τη σημασία και την αξία της παραδοσιακής οικογένειας, γίνεται η περιγραφή της σύγχρονης ελληνικής πραγματικότητας, σε συνεχή συγκριτική αντιπαράθεση με την παραδοσιακή πραγματικότητα του αγροτικού χώρου, όπου βασιλευε άλλοτε η παραδοσιακή οικογένεια. Η σημερινή πραγματικότητα περιγράφεται με τα πιο μαύρα χρώματα, με διατυπώσεις όπως, «στην ελληνική κοινωνία τίποτα δεν έχει μείνει όρθιο» (11), «έχουμε βυθιστεί σε βαθιά κρίση» (26), «οι αλλαγές διαβρώνουν αυτό που είμαστε» (45), «μας περιμένει η μοναξιά και οι απρόσωπες σχέσεις» (47) και άλλα πολλά. Αντίθετα, στον παραδοσιακό αγροτικό χώρο, όπου άλλοτε κυριαρχούσε αλλά και όπου επιζεί ακόμα η παραδοσιακή οικογένεια, όλα είναι αρμονικά και υπέροχα (57-62). Πριν απ' όλα υπάρχει αρμονία στις ανθρώπινες σχέσεις (59), δεν υπάρχει «ριζικός διαχωρισμός συμφερόντων» (61) και οι άνθρωποι άλλοτε «ικανοποιούσαν αυτόματα όλες τους τις ανάγκες» (68). Στον παραδοσιακό χώρο με την παραδοσιακή οικογένεια βασιλεύει «ανθρωπιά», «νηφαλιότητα» και «ομορφιά» (83), τα παιδιά έχουν μόνο θετικά βιώματα, άλλωστε ποτέ δεν αισθάνονται αδικία ή καταπίεση, ακόμα και όταν τιμωρούνται (88), τέλος υπάρχει «παντελής έλλειψη ανταγωνισμού τόσο στις οικογενειακές σχέσεις των παιδιών όσο και στις

σχέσεις τους με τους συνομήλικους» (92).

Πιστεύει ακράδαντα η συγγραφέας ότι όλα τα καλά στον κόσμο ή μάλλον στον «Ελληνισμό» οφείλονται στην παραδοσιακή οικογένεια. Δικαίωμά της. Καθώς όμως είναι τουλάχιστον πάρα πολύ αμφίβολο ότι στον παραδοσιακό αγροτικό χώρο και μέσα στην παραδοσιακή οικογένεια όλα και πριν απ' όλα οι ανθρώπινες σχέσεις είναι μόνο αρμονικές και μόνο υπέροχες, δεν είναι καθόλου δικαίωμά της να παρουσιάζει αυτά που πιστεύει σαν τα επιστημονικά αποτελέσματα από πολύχρονες έρευνες μιας διδάκτορος της ψυχολογίας. Αλλά και αυτό δεν είναι πρωτόκουστο και θα ήταν άχαρο και ίσως άχρηστο να προβάλλει κανείς αντιρρήσεις είτε στην ειδυλλιακή εικόνα της παραδοσιακής οικογένειας είτε στην άποψη ότι σ' αυτήν χρωστάμε από τον καιρό του Βυζαντίου την ελληνικότητά μας.

Στη συνέχεια όμως η κ. Κατάκη μας περιγράφει «τη γυναίκα» και «τον άντρα» κατέλος τις εξαθλιωμένες σχέσεις τους στην ελληνική κοινωνία σήμερα, για να καταλήξει ούτε λίγο ούτε πολύ ότι η «χειραφέτηση», η «οικονομική ανεξαρτησία» των γυναικών είναι «λύσεις αποπροσανατολιστικές» (150), ότι «η έννοια της ισότητας είναι παραπλανητική» (197) και ότι «στο επίπεδο των διαπροσωπικών σχέσεων το θέμα δεν είναι η ισότητα» (197), άρα η σωστή λύση είναι η «υγιής αυτοκριτική» των γυναικών, που ευτυχώς άρχισαν να καταλαβαίνουν πόσο «αποπροσανατολιστικές» είναι οι θεωρίες για την ισότητα των φύλων (203) και καταλήγουν μετά την αυτοκριτική «νηφάλιες αν και πολλές φορές πικρές αποφάσεις και αυτοδεσμεύσεις» (151).

Το 4ο κεφάλαιο του βιβλίου, που φυλετικότατα τιτλοφορείται «Τα τρία πρόσωπα της Εύας», μας πληροφορεί ότι υπάρχουν εκείνη που ακόμα «σκέφτονται και ενεργούν με βάση καθαρά παραδοσιακές αξίες και αντιλήψεις για το ρόλο τους μέσα στην οικογένεια» (119). Αυτές είναι οι καλύτερες. «Ζουν αρμονικά με τον εαυτό τους και τους άλλους. Είναι γυναίκες που προσφέρουν χωρίς να βαρυγκομούν, χωρίς να αισθάνονται απογοήτευση και καταπίεση» (119). Και ακολουθεί η τεκμηρίωση με εναλλαγή ενεστώτα και αορίστου, γιατί άλλα επιχειρήματα είναι στον ενεστώτα επειδή προέρχονται από έρευνες και άλλα στον αόριστο επειδή προ-

ΕΙΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Αλέξανδρος Αλμπέρτι • Ποίηση • Έκδοση
Σειρά: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

Μ. Α. ΚΟΤΖΙΑΚΗ
«ΑΡΙΑΔΗ»
ΜΕΤΑ ΕΠΙΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙΤΙΚΟΥ ΣΩΦΕΡΗ

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

ΣΕΙΡΑ:

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΡΩΤΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

έρχονται από περιγραφή της παραδοσιακής οικογένειας όπως η συγγραφέας φαντάζεται ότι θα ήταν. Η «παραδοσιακή γυναίκα» λοιπόν είχε «ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο» και της είχαν «μεγάλο σεβασμό και εκτίμηση» (123). Γιατί «όσο έδινε, όσο αποστερούσε τον εαυτό της από υλικές απολαύσεις τόσο αύξανε τις ψυχολογικές και κοινωνικές απολαβές της» (123). «Μπορεί να έτρωγε το μικρότερο κομμάτι της πίτας που έφτιαχνε η ίδια, μπορεί ν' ακολουθούσε πεζή τον καβαλάρη άντρα της (...), όμως ψυχολογικά και κοινωνικά τρεφόταν καλά» (124). Βέβαια, όταν γεννιόταν κορίτσι οι γονείς δεν το ήθελαν (124) και βέβαια «η εικόνα της γυναίκας ήταν φορτισμένη με αρνητικές ιδιότητες: πυρ γυνή και θάλασσα» (125). Όμως η παραδοσιακή γυναίκα μόλις αποκτήσει παιδί, «ταυτίζεται με την Παναγία, που προστατεύει, που θυσιάζεται, που δίνει τα πάντα» (125). Τέλος η «γυναίκα» στον παραδοσιακό χώρο δεν αισθανόταν καθόλου «καταπιεσμένη» (130).

Η δεύτερη κατηγορία είναι οι δύστυχες γυναίκες που ανήκουν στην αστική ζωή και ζουν στην πυρηνική οικογένεια (132-6). Έχοντας χάσει όλες τις χαρές και τα προνόμια της παραδοσιακής γυναίκας μένουν κλεισμένες σε τέσσερις τοίχους και σαν να μην έφτανε αυτό, επιπλέον «πολλές γυναίκες ζητούν διέξοδο στην επαγγελματική απασχόληση» (137), με αποτέλεσμα να διχάζονται και να καταστρέφουν τα πάντα, γιατί αποτυχαίνουν τόσο στο ρόλο της μάνας όσο και της εργαζόμενης (138-140).

Υπάρχει τέλος η τρίτη και χειρότερη κατηγορία, που αποτελούν οι «σημερινές νέες κοπέλες». «Η σημερινή κοπέλα ψάχνει απεγνωσμένα να βρει διέξοδο (...). Επιζητάει την επαγγελματική αποκατάσταση, θέλει να προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο» (141).

Έτσι, είναι γεμάτη αντιφάσεις και απελπισία (142-5), συνθλίβεται από εσωτερική σύγκρουση και αμφιθυμία (145), «βλέπει διέξοδο στην ανεξαρτησία και την ελευθερία» και «δε συνειδητοποιεί πως οι εσωτερικές της αντιφάσεις την αποδυναμώνουν, την ακινητοποιούν» (146). Όλα τούτα οφείλονται απλούστατα στην απώλεια του παραδοσιακού ρόλου. «Η αίσθηση της δύναμης στην παραδοσιακή γυναίκα ήταν συνυφασμένη με την προσφορά. Η σημερινή νέα θέλει ν' απαρνηθεί την προσφορά, έτσι όμως χάνει και την αίσθηση της δύναμης που συνόδευε την 'αυταπάρνησή' της. (...) Απορρίπτοντας το ρόλο της γυναίκας που προσφέρει που φροντίζει τους δικούς της, χάνει τη βάση πάνω στην οποία στηρίχθηκε η ταυτότητα του φύλου της. Μένει τώρα χωρίς ταυτότητα και χωρίς σκοπό ζωής» (148). Και σαν να μην έφταναν όλες αυτές οι δυστυχίες που επέφερε «η σημερινή νέα» στον εαυτό της επειδή απορρίπτει το ρόλο της γυναίκας που προσφέρει και φροντίζει τους δικούς της, έρχονται και οι φεμινιστικές θεωρίες και η καταστροφή ολοκληρώνεται. «Στις συνθήκες που περιγράψαμε (...) προτείνονται λύσεις στερεότυπες και παραπλανητικές. Υποστηρίζεται, π.χ., πως η χειραφέτηση της γυναίκας, η οικονομική της ανεξαρτησία, η εξίσωσή της με τον άντρα, θα λύσει το πρόβλημα» (150). Και παγιδεύονται οι

κοπέλες και διεκδικούν από τους άντρες συμμετοχή στις δουλειές του σπιτιού και στη φροντίδα των παιδιών (192). Ενώ «καιρός είναι ν' αναθεωρηθεί ο μύθος ότι το πρόβλημα των σχέσεων του ζευγαριού, ξεκινάει από τη δυσκολία να μοιραστούν τέτοιου είδους οικογενειακές υποχρεώσεις» (193). Το πρόβλημα είναι «η έννοια της ισότητας, με τη ασάφειά της και τη συγκινησιακή της φόρτιση, (που) καταντά αποπροσανατολιστική και διαιωνίζει φαύλους κύκλους» (197). Γιατί, «άλλο να διεκδικεί κανείς δικαιώματα από την πολιτεία και τελείως διαφορετικό να συναλλαγεί με το δικό του άνθρωπο (...). Στο επίπεδο επομένως των διαπροσωπικών σχέσεων το θέμα δεν είναι η ισότητα» (197).

Ο χειρότερος φυλετισμός είναι εκείνος που έρχεται από γυναίκες και μάλιστα όταν κοινωνικά και μορφωτικά προνόμια δεν καταφέρνουν να μειώσουν τη βεβαιότητα για την κατωτερότητα του φύλου τους και δεν τους απομένει παρά να περιφρονούν βασιλικότερες των βασιλέων όλες τις γυναίκες, με τη μάταιη ελπίδα ότι θα μοιάσουν έτσι σ' αυτό το ανώτερο είδος που δεν είναι. Γιατί, αν η κ. Κατάκη διηγόταν ότι βρήκε την προσωπική της ευτυχία στον παραδοσιακό ρόλο, είτε τρώγοντας μικρότερο κομμάτι πίτας είτε ακολουθώντας πεζή τον καβαλάρη άντρα της, μα την αλήθεια θα της λέγαμε χαλάλι της. Αλλά είναι διδάκτωρ και κάνει έρευνες και διευθύνει Εργαστήριο και καθόλου δεν αποκλείεται να δέχεται γυναίκες με προβλήματα και να τις συμβουλεύει να μην παρασύρονται από την παραπλανητική ισότητα και να μην αποζητούν διέξοδο στην επαγγελματική απασχόληση. Είναι επιστήμων και γράφει βιβλίο για να προτείνει «πυξίδα για τη ζωή» των γυναικών ν' απαλλαγούν από τις αποπροσανατολιστικές θεωρίες, που τους λένε ότι η λύση θα είναι μακριά και δύσκολη, αλλά προϋπόθεσή της είναι η χειραφέτηση των γυναικών με την κοινωνική εργασία και η απαραίτητη αλλαγή των σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα.

Είναι τραγική συνέπεια του φυλετισμού να μετατρέπει μια γυναίκα την κοινωνική της εργασία σε προπαγάνδα κατά της κοινωνικής εργασίας των γυναικών. Είναι τραγικό να μετατρέπει μια επιστήμων την ψυχολογία σε προπαγάνδα υπέρ της ανισότητας των φύλων.

Είναι τόσο βαριά η ιδεολογία της κατωτερότητας των γυναικών πάνω στη συγγραφέα και τόσο ο φόβος της μήπως και την ταυτίσουν με γυναίκα, που φτάνει στο σημείο να δικαιολογείται για να μην την «παρερμηνεύσει ο αναγνώστης», που βάζει το κεφάλαιο «για τη γυναίκα» στο βιβλίο της πριν από το κεφάλαιο για τον «άντρα». Και σπεύδει να εξηγήσει (σε ποιον άραγε;), ότι καθόλου δεν προηγείται το κεφάλαιο για «τη γυναίκα» επειδή αυτό απορρέει «από μια καθαρή φεμινιστική αντιμετώπιση», αλλά προηγείται μόνο επειδή «πάντοτε η γυναίκα διαδραμάτιζε τον κεντρικό ρόλο μέσα στην οικογένεια» (117).

Είναι σπαραχτικός ο διχασμός που μπορεί να επιφέρει σε μια γυναίκα η πίστη της στην κατωτερότητα του φύλου της.

Άννα Φραγκουδάκη

ΤΟΜΑΣ ΝΤΕ ΚΟΥΙΝΣΙ

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΕΝΟΣ ΑΓΓΛΟΥ ΟΠΙΟΦΑΓΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΚΑΒΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΝΕΦΕΛΗ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9
ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ. 36.07.744 – 36.39.962

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΤΙΚΑ ΣΗΠΤΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΩΛΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72 29 237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΟΙ ΚΩΜΩΔΙΕΣ

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ-ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
Τ. ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗ

σε 4 τόμους

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
Ε. ΑΚΟΚΑΛΙΑΝ

ΕΙΡΗΝΗ

ΒΙΒΛΙΟ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΜΕΛΕΤΕΣ / ΔΟΚΙΜΙΑ

Φ.Α. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Ο νεοελληνισμός στη λογοτεχνία:
19-20ος αι.
Εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1985,
σελ. 392.

Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο μέρη: στο πρώτο ο μελετητής ασχολείται με ζητήματα θεωρίας λογοτεχνίας, τα οποία αποσκοπούν στη στοιχειώδη ενημέρωση του αναγνώστη που προτίθεται να ασχοληθεί με την εξέταση της λογοτεχνικής παραγωγής. Έτσι, θα λέγαμε συνοπτικά ότι, στο πρώτο μέρος, διερευνάται η σχέση της λογοτεχνίας με τη φιλολογία, τη γλώσσα, την αισθητική, την ιδεολογία, την κοινωνία και τέλος την κριτική.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου περιλαμβάνει ανθολόγιο κειμένων σημαντικών Νεοελλήνων συγγραφέων και λογοτεχνών, το οποίο έχει ως κύριο άξονα το ιδεολογικό πρόβλημα του νεοελληνισμού, την αναζήτηση δηλαδή της ταυτότητας του Νεοέλληνα, όπως αυτή ορίζεται από τις εκάστοτε υπάρχουσες κοινωνικοπολιτικές καταστάσεις και τις κρατούσες ιδεολογικές αντιλήψεις και αποτυπώνεται στα λογοτεχνικά κείμενα. Η επιλογή των κειμένων, που καλύπτει σχεδόν το χρονικό διάστημα των δύο τελευταίων αιώνων, αρχίζει από την αυγή του 18ου αι. (Κοραΐς) και καταλήγει στα μέσα περίπου του 20ου (Σεφέρης, Ελύτης, Ρίτσος).

Τα ανθολογούμενα κείμενα συνοδεύονται από σύντομο εισαγωγικό σημείωμα για τον συγγραφέα και την ιστορικοκοινωνική πραγματικότητα καθώς και από μία ενδεικτική βιβλιογραφική επιλογή.

ΚΩΣΤΑ ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ
Τα μετά το θέατρο - δοκίμια
Εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα 1985,
σελ. 242

Τα κείμενα που απαρτίζουν τον τόμο αυτό, είναι στην πλειοψηφία τους επιφυλλίδες που δημοσιεύτηκαν κυρίως στην εφημερίδα «Το Βήμα» από τον Οκτώβρη του 1980 έως τον Οκτώβρη του 1983. Εκτός από την πρώτη που δημοσιεύτηκε το Γενάρη του 1973.

Παρόλο που η ανάγκη άμεσης αντίδρασης στο «γεγονός» συχνά οδηγούν στην προχειρότητα της δημοσιογραφικής κριτικής, τα κείμενα του Κ. Γεωργουσόπουλου, αποτελώντας την εξαίρεση του κανόνα, διεκδικούν τη θέση τους στο δοκιμιακό λόγο.

Τα ζητήματα που εξετάζονται στα δοκίμια αυτά καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της γενικής και της ειδικής θεατρολογίας. Πέρα από τα θέματα φιλολογίας του θεάτρου, θεατρικής γλώσσας, μεταφραστικής υφολογίας, δραματολογίας και οντολογίας του θεάτρου, εκτίθενται οι σύγχρονες μέθοδοι ερμηνείας του θεάτρου που στηρίζονται στις επιστήμες του ανθρώπου (βιολογία, μαθηματικά, κυβερνητική) και επιχειρείται μια εισαγωγή στη φιλοσοφία του θεατρικού είναι και του φαίνεσθαι.

ΑΡΙΣΤΟΞΕΝΟΥ ΣΚΙΑΔΑ
Μικρογραφίες

Εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα, 1985,
σελ. 374

Τα δοκίμια αυτού του τόμου αφορούν θέματα κλασικής φιλολογίας, που πραγματεύεται ο Αριστόξενος Σκιαδάς, καθηγητής της κλασικής φιλολογίας στο πανεπιστήμιο Αθηνών. Γράφτηκαν σε μια περίοδο 20 χρόνων, γεγονός που προβάλλει την εξελικτική πορεία του συγγραφέα ως προς την μεθοδολογία και την έρευνα. Η θεματική τους ποικιλία εξάλλου αποκαλύπτει την ευρύτητα των ενδιαφερόντων του.

Ο συγγραφέας ξεκινά από τον Όμηρο, στον οποίο άλλωστε έχει αφιερώσει ένα μεγάλο μέρος των μελετών του, και καταλήγει στην Αλεξανδρινή ποίηση. Θίγονται επίσης θέματα σχετικά με τον Ησίοδο, τους Λυρικούς και τους Τραγικούς καθώς και γενικότερα ζητήματα που αφορούν τις αξίες του αρχαίου πολιτισμού και την επιβίωσή τους στη σύγχρονη εποχή.

Ένα βιβλίο ενημερωτικό και χρήσιμο, που δεν αφορά μόνο τους φιλόλογους.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / ΠΟΙΗΣΗ

ΒΑΓΓΕΛΗ ΚΑΣΣΟΥ
Στα ριζά της σιωπής
Εκδ. Θεωρία, Αθήνα 1984,
σελ. 56.

«Οι φίλοι μας φεύγουν ξαφνικά / μ' ένα καμένο καλοκαίρι στα μάτια / μ' ένα κρύο κελί στην καρδιά / οι φίλοι μας δραπετεύουν / μετακομίζουν στα κρυφά / αλλάζουν όνομα τηλέφωνο / έχουν χαθεί / έχουν χαθεί οι φίλοι μας / η νύχτα τους ρουφάει / η νύχτα σαν ξερό κλαδά τους σέρνει / στις εκβολές / στο δέλτα του θανάτου / σαν παράνομοι οι φίλοι μας γυρνούν / σαν κλέφτες / σφίγγουν το μαχαίρι / έτοιμοι να επιτεθούν / σ' αυτούς που ακόμη τους ζητούν / αυτούς / που σαν ρουφιάνοι καρτερούν / στις γωνιές της μνήμης».

και κρδάινες μια νάρκη— / φίλος με όλους και όνειρα επάργυρα / τι ήθελες, τι βρήκες... / Μα τώρα / ας αρκεστείς στη γόνδολα που θα σε πάρει / και διόλου μη φοβηθείς / εκείνον τον ψηλό και άγριο γονδολιέρη. / Το ταξίδι αυτό το έκαμαν και άλλοι...»

ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ
... και να μπλοφάρουμε στο όνειρο
Εκδ. Έμαε, Αθήνα 1984,
σελ. 55.

«Φορώ μαύρα ρούχα και πλησιάζω / το τραπέζι με τα ποτά. / Δε θέλω να μπλέξω με τους θορύβους του χορού. / Δε θέλω να παίξω με οδιδωμένους ανθρώπους. / Προ πάντων δε θέλω να λες πως είμαι ένα μουντό / και μίζερο απόγευμα. / Θέλω απλά ν' ακουμπήσω στα χέρια σου, / να ξεκουράσω τα τσακισμένα μου μάτια. / Πρέπει κάποτε να σου πω την αλήθεια. / Το τοπίο που υπάρχει / κάτω απ' τη γλώσσα μου / σιγά-σιγά ισοπεδώνεται, / γίνεται ευθεία γραμμή, / σε λίγο καιρό θα 'χει περάσει / στην ιστορία. / Σιγά-σιγά χάνω τον έλεγχο των χρωμάτων».

ΕΦΗΣ ΠΑΧΟΥ-ΑΝΔΡΕΟΠΟΥΛΟΥ
Σπουδή σε πέντε ενότητες
Εκδ. Περίπλους, Αθήνα 1985,
σελ. 60

«Σε χαιρετώ, / κρεμασμένη απ' το μπαλκόνι, / λευκό μαντήλι / στους υπαίθριους χωρισμούς, / δίχως δάκρυα και ασπασμούς, / μόνο με περισσή αξιοπρέπεια / και μια θλίψη να με λειώνει. / Σε περιμένει η TERRA INCOGNITA / σαν ρίγος φθινοπωρινό. / Είναι η γύφτισσα Μοίρα / που φλογίζει τα όνειρα / και μαγεύει τις νύχτες. / Είναι ο οίστρος του αναπάντεχου / που ανίσχυρο σε παρασέρνει».

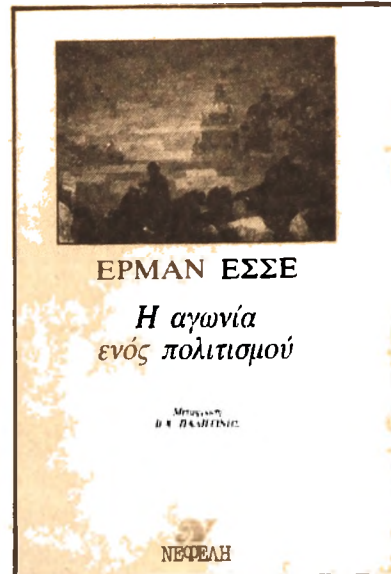
ΤΑΣΟΥ ΚΑΠΕΡΝΑΡΟΥ
Οι ονεί οινονοί
Εκδ. Πλέθρον. Αθήνα 1984,
σελ. 46

«Λαθραίος υποστηρικτής τοι αυτοκράτορα / υπόγειος θεσμοφύλαξ / —Αβεσσαλώμ σε έλεγαν

ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΠΑΛΕΟΝΑΡΔΟΥ
Συνομιλίες με τη Ναστάσια Φιλίπποβνα
Εκδ. Σύγχρονα Βιβλία, Αθήνα 1984, σελ. 52.

«Έλα ν' ανάψουμε στον κόσμο / ένα καινούργιο φως / μ' όλα τα χρώματα της παρουσίας σου / και την πικρή σου ομορφιά / Ναστάσια Φιλίπποβνα. / Ν' αλλάξουμε το σκηνικό / που αντικρύσαμε αόφτου χάσαμε την πρώτη νιότη σαν ένα λαμπερό πεφτάστρι / ποι βύθισε στο νύχτιο ουρανό. / Τώρα περνά κι απ' το δικό σου λογισμό / τι φτωχός ποιητής στάθηκε μπροστά στο μεγαλείο της ζωής σου... / Πόσο δεν μπόρεσα ν' ακούσω το ρολόι της αιωνιότητας / που μετράει το άπειρό σου ...».

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ
Η ΑΓΩΝΙΑ
ΕΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3607744 - 3404793

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΔΕΙΝΟ ΚΑΤΕΥΘΕ 131

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ
Η ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ ΤΟΥ
ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΧΗΜΕΙΟΥ

● «Δεν χρειάζεσαι μετεωρολόγο για να ξέρεις κατά που φυσάει ο άνεμος». Μ' αυτό τον τίτλο πήραμε το κείμενο που ακολουθεί. Είναι γραμμένο με αφορμή τα γεγονότα στα Εξάρχεια και την κατάληψη του Χημείου.

«Εδώ "τελειώνει" το ελληνικό κράτος...», μας πληροφορεί η κυριακάτικη Καθημερινή, δείχνοντάς μας τις κλούβες και τους αστυνομικούς που έχουν καταλάβει τη Σόλωνος. Και συνεχίζει, παρουσιάζοντάς μας την κατάσταση στην οποία βρέθηκαν όσοι έχουν σχέση με την περιοχή Εξαρχείων: έμποροι, κάτοικοι, νοικοκυρές που δεν μπορούν να κάνουν τα ψώνια τους, διερχόμενοι αυτοκινητιστές, ελεύθεροι επαγγελματίες που έχουν εκεί τα γραφεία τους. Ούτε μια γραμμή για τους φασίστες που συμπράξαν με την αστυνομία, για τους περαστικούς που «ισοπεδώθηκαν», για τους δημοσιογράφους που απωθήθηκαν βίαια. Καλυμμένα, κατηγορεί την κυβέρνηση, τα κόμματα και τις πανεπιστημιακές αρχές, επειδή δεν άφησαν την αστυνομία να επέμβει. Κατ' αυτό τον τρόπο η φωνή της «σώφρονος» δεξιότητας προδίδει τη λογική της: τάξη κι ασφάλεια, όποιο κι αν είναι το τίμημα. Για να μην ξεχνάμε, δηλαδή, ποια είναι η Δεξιά.

Οι εκλογές πλησιάζουν. Έχουμε κυβέρνηση που αυτοαποκαλείται σοσιαλιστική. Κι όμως, ακριβώς τώρα, κορυφώθηκε η σύγκρουση πολιτείας - κινήματος (αναρχικοί, αυτόνομοι, αριστεριστές). Το κίνημα, για χρόνια, είχε χαθεί απ' το προσκήνιο και ήταν η αστυνομική καταστολή που το επανεργοποίησε. Ξαναφάνηκε με τον ερχομό του Λεπέν, τότε που μόνο του ανέλαβε να δείξει την αντίθεση όλων μας στο φασισμό. Τη στιγμή που η αριστερά δεν κατόρθωνε να στήσει μια μεγάλη, ειρηνική πορεία διαμαρτυρίας, που δεν θα είχε χρειαστεί τις μολότωφ, αρκούσαν τα πορτοκάλια κι οι ντομάτες που επιδοτούνται για τις χωματερές.

Ακολούθησε η επιχείρηση «αρετή» στα Εξάρχεια μέχρι να φτάσουμε στη σημερινή κατάσταση. Κι η ευθύνη ανήκει, κατά πρώτο λόγο, στην πολιτεία που αποφάσισε να ισοπεδώσει όσους αρνούνται να παίξουν το παιχνίδι της. Χρειάζεται να υπενθυμίσουμε ότι «μια δημοκρατική κοινωνία ζει με συγκρούσεις και εντά-

σεις— μια κοινωνία χωρίς εντάσεις πεθαίνει. Μια κοινωνία που δεν είναι ανεκτική στα καινούργια ρεύματα λίγο απέχει απ' το να είναι ολοκληρωτική»¹. Και, δυστυχώς, το ΠΑΣΟΚ μας έχει δώσει αρκετά δείγματα αυταρχισμού: κλείνει την τηλεόραση για τους εκτός Βουλής, μοιράζει το χρόνο και το χώρο (αφισκόλησης) όπως θέλει, χτυπά απεργούς, ισοπεδώνει τους αναρχικούς.

Στην περίπτωση των τελευταίων εκμεταλλεύεται την έλλειψη κοινωνικού ερείσματος ώστε να εφαρμόσει, με μικρό κόστος, την κατασταλτική πολιτική του. Έτσι χρεώνεται, πλέον, το πολιτικό κόστος για τα πεπραγμένα των ΜΑΤ (που ο κ. πρωθυπουργός έχει καταργήσει, λεκτικά). Μήπως είναι καιρός η αριστερά

για «προβοκατόρικες» ενέργειες κι ας ενεργοποιηθούν. Να ζητήσει όλη η κομμουνιστική αριστερά τη δίωξη των μακρυμάλλων ΜΕΑτζήδων που ποδοπάτησαν ανεξέλεγκτα. Μήπως, ακόμη, θα 'πρεπε να ελεγχθούν κάποιοι αστυνομικοί διευθυντές που σχεδίασαν αυτές τις επιχειρήσεις και δεν μπόρεσαν ούτε τους άνδρες τους να συγκρατήσουν; Κάθαρση δεν σημαίνει ενοποίηση και άλλου χρώματος στολές. Είναι η διαφορετική πολιτική και μόνο η αριστερά μπορεί να την απαιτήσει, μακριά από άσκοπους κι αφελείς εξτρεμισμούς.

Και το κίνημα; Φυσικά και έχει βαρύτατες ευθύνες. Καταδικάζουμε την αστυνομική βία και τρομοκρατία αλλά αυτό δεν μας στερεί το δικαίωμα να το κρίνουμε. Κίνημα ανομοιογενές στο οποίο φαίνεται να επικρατούν οι σκληροπυρηνικοί, όσοι πιστεύουν πως «πρέπει να καταστήσουμε ακόμα πιο καταπιεστική την ήδη υπάρχουσα καταπίεση, προσθέτοντάς της τη συνειδητοποίη-

να υπερασπιστεί τις δημοκρατικές αρχές, να οργανώσει μια μεγάλη, ενωτική και ειρηνική, πορεία ενάντια στην κρατική καταστολή που αύριο θα χτυπήσει και τη δική της πόρτα; Ας μην περιμένει άλλο. Κι οι ΚΝΙτες ας αφήσουν τις κοντόθωρες αναλύσεις

ση της καταπίεσης», όπως θα 'λεγε κι ο νεαρός Μαρξ. Κι αυτοί διαλέγουν τη σύγκρουση, τη ρήξη, τη βία. Ξεχνώντας ότι δεν δημιουργούνται κατ' αυτό τον τρόπο οι επαναστατικές συνθήκες (αν ήταν έτσι, το Νοέμβρη του 1973 θα 'πρεπε να 'χαμε λαϊκό

σηκωμό). Ουσιαστικά αυτή η τακτική θυμίζει περισσότερο το τελετουργικό της επανάστασης, παρά αυτή την ίδια. Αυτές οι ενέργειες μπορούν να χαρακτηριστούν συναισθηματικές εκρήξεις, όχι πολιτικές πράξεις.

Το συναισθημα είναι κινητήριο μοχλός των πολιτικών πράξεων, πρωτανεύει, όμως, η λογική, η μελέτη των δεδομένων, η αποτελεσματικότητα των χρησιμοποιούμενων μέσων. Και ο ρόλος του λαϊκού κινήματος είναι σημαντικότερος. Εδώ, οι αναρχικοί, επηρεασμένοι, προφανώς απ' τους αμερικάνους χίππυδες, προσπαθούν να εφαρμόσουν την επανάσταση στην καθημερινή ζωή και να επιταχύνουν τις διαδικασίες κοινωνικής αλλαγής δημιουργώντας θέαμα. Έτσι δημιούργησαν την εικόνα του αναρχικού και πέσαν θύματά της. Η καθημερινή επίθεση στην εικόνα του μικροαστού τους αποξενώνει απ' το λαϊκό κίνημα κι έτσι τείνουν να γίνουν η πρωτοπορία ενός ανύπαρκτου, φαντασιακού κινήματος. Η αδυναμία της κομμουνιστικής αριστεράς να παρέμβει ενεργά στα κοινωνικά δρώμενα, καθώς κι ο ρόλος του αφισκοκολλητή, που επιφυλάσσει στους νέους, δημιούργησαν το «οιδιπόδειο» του έλληνα αναρχικού. Ο κομμουνισμός πατέρας κι η μικροαστική νοστροπία, μητέρα. Κι έτσι επιτίθενται εναντίον όλων, χτίζοντας το τείχος της απομόνωσής τους. Δανείζονται την κλοπή ως «επαναστατική πράξη» απ' τον Προυντόν (και συκοφαντούν το κίνημά τους), την εικόνα του παρισινού Μάη, την εικόνα της ιταλικής άκρας αριστεράς, της «λυσσασμένης» αμερικάνικης γενιάς (στη δεκαετία του '60), καθώς και το πανκ στην πιο αφελή του έκφραση, κι έτσι φτιάχνουν τη δική τους εικόνα. Το κίνημα δεν προσδιορίζει τι είναι αλλά τι θέλει να είναι. Όπως τραγούδαγαν κι οι SEX PISTOLS, «Είμαι ένας αντίχριστος / είμαι ένας αναρχικός / δεν ξέρω τι θέλω / δεν θέλω αυτό που έχω / θέλω να καταστρέψω το περαστικό γιατί / θέλω να είμαι ένας αναρχικός / ΑΝΑΡΧΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ... / ΚΑΤΑΣΤΡΕΨΤΕ».

Μήπως αυτή δεν είναι η εικόνα που το κίνημα προβάλλει σήμερα; Θέλει να μας δείξει πόσο σάπια είναι η εξουσία κι έτσι προχωρεί σε συμβολικές πράξεις βίας. Όταν, όμως, οι χίππυδες δρούσαν κατ' αυτό τον τρόπο στόχευαν στα μέσα επικοινωνίας. «Αν δεν σ' αρέσει το δελτίο ειδήσεων βγες έξω και φτιάξε ένα δικό σου». Η εξουσία, όμως, το 'χει μάθει το κόλπο. Είδατε κάποια εικόνα εσείς στις ΕΡΤ ή λέτε οι επιθέσεις εναντίον των φωτορεπόρτερ που αποπειράθηκαν ν' αποθανατίσουν τη λεβεντιά της ελληνικής αστυνομίας, να 'ταν τυχαίες; Αν υπήρχε εικόνα, δεν θα γινόμα-

ΕΝΑ ΑΠΟΙΓΜΑ...

Ένα απογέμα, κατά τις 7 η ώρα, μετά το δελτίο ειδήσεων από την ΕΡΤ 1, και ύστερα από συνειρμική παραπομπή στον Καβάφη και στον Αναγνώστικη, γράφτηκαν αυτοί οι στίχοι. Μόνο για το ΑΝΤΙ.

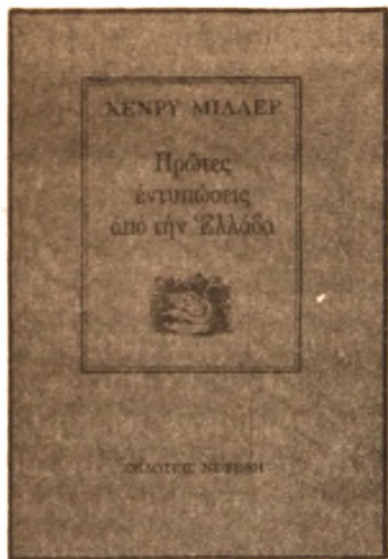
Δημ. Ε. Κωστούλας - Καστοριά

ΝΕΟΙ ΤΗΣ ΣΙΔΩΝΟΣ 1985

Εκείνοι δεν είχαν τις ίδιες έγνοιες
Παρά μονάχα λίγη κριτική φιλολογική
Ή έστω κάποια τραγούδια διαμαρτυρίας.
Αυτοί δεν έχουν καιρό για τέτοια
Η όψη τους σκληρή σαν τη φωτιά
Το χέρι τους σφίγγει χειροβομβίδες.
Εκείνοι είχαν λιποψυχία τη θυσία
Αρτιμελείς όλο χαρά κι έρωτα
Και πάθος για ποικίλες δράσεις.
Αυτοί δεν έχουν χαμόγελο στα χείλη
Δε νιώθουν τη ζωή που πλάι τους διαβαίνει
Βαθιές λαβωματιές τους θέρισαν τα νιάτα.
Κι αν εκείνοι εμπνέονται στον ξένο πόνο
Αυτοί πονούν για το δικό τους τόπο.
Παιδιά δίχως τραγούδια και κριτικές
Με το σπαραγμό στο βλέμμα τους
Βαθιά χαρακιά κι απόγνωση
Μπροστά στη γκρεμισμένη πόλη τους.

(16.4.85)

**ΧΕΝΡΥ ΜΙΛΛΕΡ
ΠΡΩΤΕΣ ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ**

έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3607744 - 3404793

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

**ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ
Για τον Γκράμσι**

Μεταξύ Σαρτρ
και Αλτουσέρ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1992

ΛΟΥΓ' ΑΛΤΟΥΣΕΡ
**Στοιχεία
αυτοκριτικής**

ΣΕΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1981

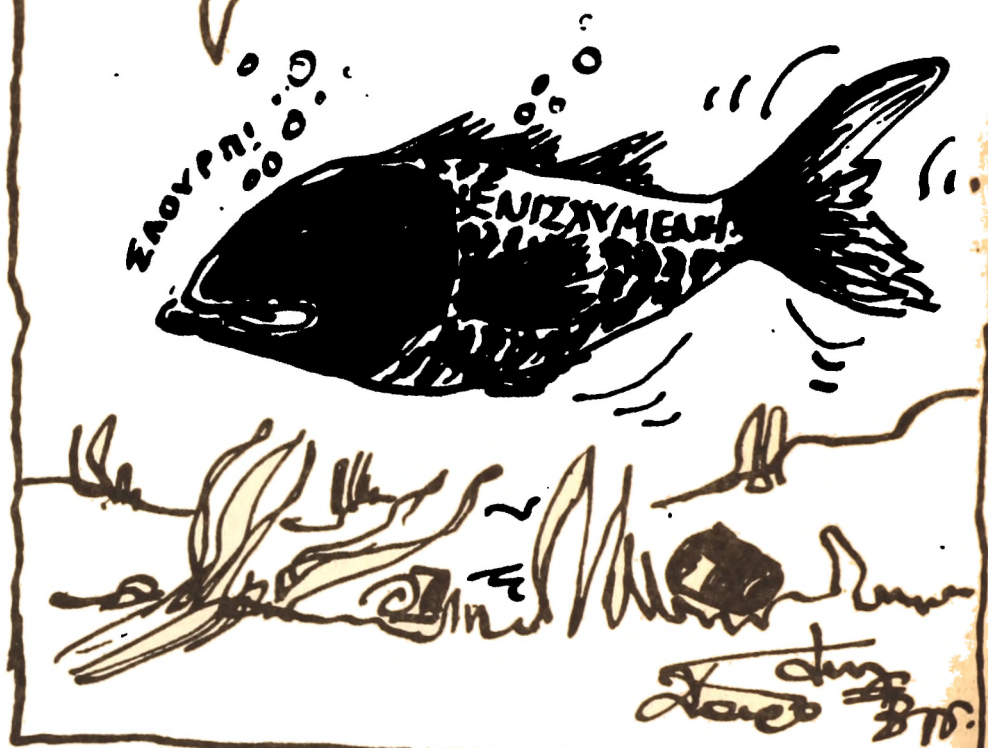
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131
τηλ. 72.29.237

σαν όλοι αναρχικοί βέβαια, αλλά πολλοί περισσότεροι πολίτες θα αισθάνονταν την ανάγκη να διαδηλώσουν τον αποτροπιασμό τους και να καταδικάσουν τέτοια φαινόμενα. Ακριβώς όπως αισθάνονται όταν βλέπουν τους βρετανούς ανθρακωρύχους να ποδοπατούνται ή την αστυνομία να επιτίθενται στους φιλειρηνιστές ή σε κάθε είδους διαδηλωτές, στ' άλλα μέρη του κόσμου. Αυτές τις εικόνες τις βλέπουμε στα δελτία ειδήσεων! Ακόμα και σ' αυτό τον τομέα το κίνημα έχασε τη μάχη προτού καν τη δώσει.

Κάποιοι θα δυσανασχετήσουν, θα πουν ότι δεν είναι έτσι. Κι όμως έτσι δείχνουν να είναι. Όσοι βρίσκονται μέσα στο κίνημα κι αρνούνται αυτές τις αφελείς πρακτικές θα 'πρεπε να κάνουν αυτό που εδώ και χρόνια συζητάν και δεν βρίσκουν τρόπο να επιβάλλουν: να περιφρουρήσουν το κίνημα απ' τους θερμοκέφαλους, τους χαφιέδες και τους προβοκátορες. Μόνο έτσι θα κατορθώσουν ν' αρθρώσουν το δικό τους λόγο, στον οποίο θα μπορεί, όποιος διαφωνεί ν' αντιτάξει τα επιχειρήματά του. Δεδομένου ότι κανένας (ούτε οι κομμουνιστές ούτε οι αναρχικοί) δεν νομιμοποιείται να διεκδικεί για τον εαυτό του το μονοπώλιο του αντικαπιταλιστικού αγώνα. Ας γίνει μια προσπάθεια να σταματήσει τώρα αυτή η εικονομαχία.

Επειδή τα γεγονότα έχουν και κάποια αποτελέσματα ας δούμε τι γράφει κάποιος που συμμετείχε στο ανάλογο αμερικάνικο κίνημα. Αύγουστος 1968, Σικάγο, Συνέδριο Δημοκρατικού Κόμματος, τότε που γίναν τα περίφημα επεισόδια. Ελντριτζ Κλήβερ: «Υπάρχει ένας κίνδυνος για την καλή ανάπτυξη της Αμερικάνικης Επαναστάσεως, δηλαδή ότι οι αστοί χρησιμοποιούν τους επαναστάτες κατά τέτοιο τρόπο ώστε να φαίνονται πιο απειλητικοί απ' ό,τι είναι στην πραγματικότητα. Αυτό είναι ένα από τα φασιστικά επιχειρήματα που έχουν ανάγκη για να δουλέψουν σε μια ατμόσφαιρα υστερίας που χωρίς αυτήν δεν θα κατάφερναν ποτέ να τραβήξουν τους ανθρώπους με το μέρος τους... Αμολώντας μια άγρια βία στο Σικάγο, η άκρα δεξιά κατάφερε να σοκάρει τη χώρα, να πανικοβάλλει τους ανθρώπους, και να κάνει να γεννηθεί ένα αίσθημα αποστροφής προς τους δημοκρατικούς...»². Πρόεδρος εξελέγη ο Νίξον. Δέστε τι γράφουν οι δεξιές εφημερίδες, τι λέει ο κόσμος, πως οι ακροδεξιοί συμπράξαν με την αστυνομία (που άναψε την φωτιά, με την απαγόρευση της πορείας, αρχικά, και τις επιθέσεις της μετά). Οι αναλογίες γίνονται παραπάνω από φανερές. Όταν αποφασίζεις να παίξεις το παιχνίδι όπως θέλεις εσύ πρέπει να προσέξεις μήπως κάποιοι άλλοι παίξουν το παιχνίδι τους πατώντας πάνω σου. Για να μην πέ-

**ΑΠΛΗ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗ;
ΠΟΙΑ ΑΠΛΗ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗ!!!**

(Δ.ΧΑΡΔΑΛΟΠΟΥΛΟΣ)

φτει το κίνημα σε παγίδες φαίνεται πως χρειάζεται, τώρα πια, μετεωρολόγο για να ξέρει κατά που φυσά³. Οι αγνές προθέσεις δεν αρκούν για να έχουμε και καλά αποτελέσματα.

Α.Τ.

1. Απ' τη συνέντευξη του Ηλίου Γιαννακάκη στην Κύρα Αδάμ, «Κυριακή Ελευθεροτυπία», 20.12.1981.
2. Τζέρι Ρούμπιν, «Do it:», εκδ. Διεθνής Βιβλιοθήκη, σελ. 18-19, εισαγωγή.
3. Ο τίτλος κι η εδώ παραφθορά του προέρχονται από το «Subterranean Homesick Blues», του Μπομπ Ντύλαν. Από κει πήραν τ' όνομά τους κι οι Weatherman, ομάδα αντάρτικου πόλης στην Αμερική.

ΤΑ ΚΚ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΣΟΚ

● Η πολυδιάσπαση της κομμουνιστικής Αριστεράς είναι η βασική αιτία, που την οδηγεί στο να είναι πάντα στην «ουρά του ΠΑΣΟΚ», πιστεύει ο αναγνώστης μας Α. Βοχαΐτης από την Κορινθία. Να τι γράφει στο γράμμα που ακολουθεί:

Αφού πλέον απεδείχθη περίτρανα, ότι το ΠΑΣΟΚ εξελίχθηκε σ' ένα μικροαστικό κόμμα, για να μην πω αστικότατο, αφού ξέχασε όλα τα οράματα περί σοσιαλισμού και τα «συμβόλαια με το λαό», στήριγμα κι αυτό της εξάρτησης και του μεγάλου κεφαλαίου ελληνικού και ξένου, και αφού στα βασικά θέματα, ΝΑΤΟ, ΕΟΚ, βάσεις, «αγορά του αιώνα», εξάρτηση, «αμερικάνι-

κος τρόπος ζωής», άρθρο 4, φορολογικά βάρη, στεγανά στρατού και αστυνομίας και λοιπα πολλά, συμπλέει συνενωτική με τη Ν. Δημοκρατία που με την υπερενισχυμένη αναλογική της δίνει ίσα δικαιώματα να πάρει και πάλι την εξουσία, ευνοώντας έτσι το δικομματικό παιχνίδι, όπως θέλουν τα δυτικά κέντρα επιρροής. Ενώ με την απλή αναλογική δεν είχε ελπίδα να βγει ποτέ η Δεξιά. Αλλά αφήνει την αλαζονεία και την περιφημη αυτοδυναμία που δοκιμάσαμε τέσσερα χρόνια σχεδόν και απέτυχε. Και μόνο η μη ψήφιση της απλής αναλογικής δείχνει καθαρά που το πάει το ΠΑΣΟΚ, δεν θέλει συνεργασία με την κομμουνιστική Αριστερά, αφού πήρε τον κατήφορο προς τα δεξιά.

Βέβαια, όλοι εμείς οι αγωνιστές της πραγματικής Αριστεράς, δεν είχαμε αυταπάτες για μεγάλα πράγματα και αλλαγές, από το συνονθύλευμα του ΠΑΣΟΚ, αλλά δεν περιμέναμε και ζέτοιο κατήφορο, το περίφημο κίνημα της Αλλαγής και του «σοσιαλισμού» να καταντήσσει ένα μικροαστικό κόμμα χωρίς αρχές και πρόγραμμα, με μεθόδους προπολεμικών αστικών κομμάτων, και το χειρότερο να μας εκβιάζει συνέχεια εμάς τους αριστερούς με το πάγιο πια δίλημμα ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά! Και απορούμε και θλιβόμαστε που σ' ένα τέτοιο κόμμα, ψευδεπίγραφο της αριστεράς, δίνουν την υποστηρίξη τους ο αρχηγός του δημοκρατι-

κού στρατού Μάρκος και τόσοι άλλοι παλιοί αγωνιστές που τ' όνειρό τους βέβαια δεν ήταν ένας σοσιαλισμός τύπου ΠΑΣΟΚ!

Αλλά φταίμε και μεις οι αριστεροί τα δύο κομμουνιστικά κόμματα και οι ανένταχτοι κομμουνιστές αγωνιστές, με την πολυδιάσπαση και τις ιδεολογικές εριδές μας. Γι' αυτό αν δεν ενωθούμε σε ένα δυνατό συμπαγές κομμουνιστικό κόμμα, παραμερίζοντας λήθη, πικρίες, απογοητεύσεις, εγωισμούς και συμφέροντα ατομικά, θα 'μαστε πάντοτε η ουρά του ΠΑΣΟΚ με την παρότρυνση των ξένων θα μας βάζουν πάντοτε στη γωνία! Ενώ ενωμένοι διεκδικώντας ένα σοβαρό ποσοστό μέχρι και 20% θα τους χωρεύουμε εμείς. Βέβαια, μετά τα τραγικά λάθη της τότε ανάξιας ηγεσίας του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ (με μόνη εξαίρεση τον Άρη) θα περάσουν εκατό χρόνια κατά τη γνώμη μου για να δούμε εμείς οι αριστεροί εξουσία, αλλά θα παίζουμε όμως προοδευτικό και σημαντικό ρόλο στις δημοκρατικές εξελίξεις στο μέλλον. Αυτό είναι το παράπονο όλων των αγωνιστών κομμουνιστών που βλέπουν την αμαρτωλή Δεξιά πάντοτε ενωμένη και τα αριστερά κόμματα χίλια κομμάτια και τρώγονται μεταξύ τους!

Φιλικά
Α. Βοχαΐτης
Κορινθία

ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ

● Με αφορμή το άρθρο της Άννης Βιτσέντζου «Εδώ Τιράνα» (ΑΝΤΙ τχ. 286) η αναγνώστριά μας Έφη Χατζημάνου από τα Τρίκαλα μας έστειλε την επιστολή που δημοσιεύουμε στη συνέχεια:

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Αφορμή για το γράμμα αυτό ήταν το άρθρο της κ. Βιτσέντζου «Εδώ Τιράνα». Δεν πρόκειται ακριβώς για απάντηση, γιατί καλώς ή κακώς δεν μπόρεσα να καταλάβω το ύφος του. (Λίγο σκεπτικό, λίγο επαινετικό, λίγο απ' όλα) αλλά, θα προσπαθήσω να μεταφέρω τις εμπειρίες μου.

Είχα την τύχη να επισκεφθώ την Αλβανία με μια ομάδα εκπαιδευτικών τις μέρες του Πάσχα, μέρες ιδιαίτερης σημασίας για τους Αλβανούς γιατί θρηνούσαν για τον θάνατο του Ενβέρ Χότζα. Όχι τον «υπερ-άνθρωπο» όπως γράφεται εσείς, αλλά τον καθοδηγητή τους (όπως δίκαια ονομάζουν εκείνοι) που από την αρχή των αγώνων για ανεξαρτησία μέχρι το θάνατό του, ήταν πάντα δίπλα τους ενθαρρύνοντας τις προσπάθειες για ανάπτυξη. Και έχουν προχωρήσει οι Αλβανοί.

Όταν το Κ.Ε.Α. (Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας) ήρθε στην εξουσία, το βιωτικό επίπεδο του λαού ήταν στο μηδέν. Οι περισσότερες εκτάσεις ήταν βούρκος, οι άνθρωποι έμεναν σε καλύβες από καλάμια και λάσπη, η ελονοσία ήταν σε καθημερινή διάταξη και βέβαια ο αναλφαβητισμός ήταν μεγάλος (περίπου 70%).

Τίποτα απ' τα παραπάνω δεν είδα στην σημερινή Αλβανία. Αντίθετα, είδα και γνώρισα ανθρώπους ήρεμους ευτυχισμένους, αγνούς, χωρίς άγχη, που έχοντας λύσει τα βασικά τους προβλήματα συνεχίζουν με αισιοδοξία για το μέλλον. Ποδηλατώντας κ. Βιτσέντζου, αλλά ποδηλατώντας όλοι μαζί, χωρίς μερικοί να κυκλοφορούν με αυτοκίνητα. Έχει δοθεί προτεραιότητα σε άλλα έργα πιο ουσιαστικά από μια βιομηχανία ιδιωτικών αυτοκινήτων. Για μια χώρα που προχωρά στηριζόμενη μόνο στις δικές της δυνάμεις είναι περιττή πολυτέλεια να εξάγεται συνάλλαγμα για κάτι τέτοιο ή δεν συμφωνείται; Άλλωστε οι συγκοινωνίες εξυπηρετούν απόλυτα τις ανάγκες των κατοίκων και μάλιστα τώρα τελευταία και με λεωφορεία φτιαγμένα εξ ολοκλήρου στην Αλβανία.

Ναι, για τον ξένο ίσως να ηχούν παράξενα τα λόγια της κοπέλλας για την σοσιαλιστική γη που οργάνουν τα σοσιαλιστικά τρακτέρ (και αυτά γίνονται σε δικό τους εργοστάσιο στα Τιράνα), αλλά όταν δει από κοντά τη δουλειά και τα επιτεύγματα με τα λίγα, σχετικά με άλλες χώρες, μέσα που διαθέτουν θα δικαιολογήσει απόλυτα αυτή την περηφάνεια.

Είναι περήφανοι οι Αλβανοί και όχι άδικα. Όπως λένε έχουν πολλά να κάνουν αλλά έχουν ήδη προχωρήσει πολύ. Τα σχολεία τους όχι μόνο δεν υστερούν σε υλικοτεχνική υποδομή αλλά πολλές δυτικές χώρες θα τα ζήλευαν. Δεν θα ξεχάσω αυτό που είπε ο καθηγητής Αγγλικών του γυμνασίου του Μπερατιού για το οπτικοακουστικό (!) τους σύστημα διδασκαλίας. «Είμαστε ακόμα στην αρχή και έτσι η τεχνολογία του συστήματος διδασκαλίας δεν είναι τόσο σύγχρονη. Πιστεύουμε ότι όταν θα ξανάρθετε ο εξοπλισμός θα είναι σαν των σχολείων σας ...».

Θεωρία και πράξη είναι στενά δεμένες μεταξύ τους γιατί γνωρίζουν καλά οι Αλβανοί ότι η μόρφωση έχει πρωταρχική σημασία στην ανάπτυξή τους. Σήμερα π.χ. οι περισσότεροι νέοι αγρότες έχουν τελειώσει το τετράχρονο γεωργικό σχολείο που ακολουθεί την οχτάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση γιατί όπως λένε οι ίδιοι πολύ απλά «χρειάζονται γνώσεις για να δουλέψουν σαν γεωργός ...». Φυσικά, ο αναλφαβητισμός έχει εξαληφθεί εδώ και πολλά χρόνια. Αλλά για το θέμα της εκπαίδευσης επιφυλάσσομαι για άλλη μια φορά εκτενέστερα.

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

Μαυρομυχαΐτη 168 και Σαομιαρεως

Και κάτι άλλο σχετικά με φυλακίσεις επειδή παρακολουθούν σαν όπως γράφετε γιουγκοσλαβικές εκπομπές αντεθνικού περιεχομένου, και με την μη πληροφόρηση των Αλβανών για το τι συμβαίνει στον έξω κόσμο. Για καλύτερη τηλεοπτική κάλυψη υπάρχουν στη χώρα μας ισχυρές κεραίες παγκόσμιας λήψης (φουτουριστικές) πράγμα που δίνει τη δυνατότητα στους Αλβανούς να παρακολουθούν προγράμματα κι άλλων χωρών (όχι μόνο της Γιουγκοσλαβίας). Δεν βλέπετε κάποια αντίφαση; Απ' τη μια μεριά το κράτος να δίνει στους κατοίκους του τις παραπάνω δυνατότητες και από την άλλη να τους φυλακίζει αν τις εκμεταλλευθούν;

Ευχαριστώ
Έφη Χατζημάνου

ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟ

● Σε μακροσκελή επιστολή τους «ομάδα φαντάρων» από το 304 ΛΕΒ αναφέρονται στις συνθήκες που επικρατούν στη μονάδα τους, καθώς και στην ανάγκη να συζητηθούν προβλήματα του Στρατού. Δημοσιεύουμε αποσπάσματα από την επιστολή τους γιατί εξαιτίας του περιορισμένου χώρου, δεν μπορούμε να τη δημοσιεύσουμε ολόκληρη:

Αγαπητό Αντί,

Η γνώμη μας είναι ότι η περίοδος που περνάμε δεν θα πρέπει να είναι μόνο περίοδος πολιτικής αντιπαράθεσης και πολιτικών ανταγωνισμών (έστω και οξυτάτων), θα πρέπει την περίοδο αυτή να έρχονται στην επικαιρότητα προβλήματα που αγγίζουν μεγάλες μερίδες κόσμου. Ένα από αυτά είναι ο στρατός. Δεν θα 'πρεπε το θέμα αυτό να περιορίζεται μόνο στις υποσχέσεις των κομμάτων για μείωση της θητείας (που φυσικά πρέπει να μειωθεί γιατί έχει δημιουργηθεί τέτοια εντύπωση στους φαντάρους σε γενική κλίμακα μετά την ανακοίνωσή του). Πρέπει να περιλαμβάνει όσο το δυνατό καλύτερα τα πραγματικά προβλήματα και να προταθούν συγκεκριμένες δημοκρατικές λύσεις.

Ένα άλλο φαινόμενο που γίνεται σε αρκετά αισθητή κλίμακα στο στρατό, είναι το λεγόμενο «πήδημα». Όταν οι νέοι φαντάροι μετατίθενται σε μονάδες που υπάρχουν παλιοί «συνηθίζεται» να τους καφονάρουν (όχι σε όλες βέβαια). Οι αξιωματικοί το γνωρίζουν και κάνουν τα στραβά μάτια. (Πολλές φορές τους έχουν καλύψει). Πιστεύουν ότι οι νέοι πρέπει να πειθαρχήσουν όχι μόνο σ' αυτούς, αλλά και στους παλιούς φαντάρους. Οι παλιοί το κάνουν αυτό, και γιατί κάποιοι άλλοι τους καφονάρισαν και γιατί έχουν αποκτήσει με το χρόνο προνόμια. Χτυπάνε λιγότερες υπηρεσίες, δε συμμετέχουν καθόλου στις αγγαρείες κτλ.

Με τον τρόπο αυτό οι μονιμάδες χωρίζουν τους φαντάρους σε κατηγορίες που κάποιες από αυτές (προνομιούχες) τις αγοράζουν και μέσω αυτών ελέγχουν άμεσα και με τη βία τις υπόλοιπες. Και κάποια

μέρα εμφανίζεται κάποιος φαντάρος, που πολλοί πλαστογράφοι της αλήθειας θέλουν να τον βγάλουν τρελό, και καθαρίζει με το G3 συναδέλφους του. Τα καψόνια που τραβάνε οι νέοι από τους παλιούς σε μερικές μονάδες είναι ακατονόμαστα. Πολλές φορές πέφτει ξύλο και μάλιστα πολύ σκληρό. Το να αρνούνται ή να προσπαθούν να παραποιήσουν μια πραγματικότητα οι κάθε είδους κονδυλοφόροι, καταφέρνουν κύρια να διώχνουν τις ευθύνες από τις πλάτες των αρμοδίων. Με βάση αυτή τη σκέψη φέρουν για τη συγκάλυψη αυτή πολύ μεγαλύτερη ευθύνη.

Γιατί η πραγματικότητα αυτή θα γεννήσει είτε το θέλουν είτε όχι, καινούργιες αυτοκτονίες και δολοφονίες, πέρα απ' όλα τ' άλλα δεινά που δημιουργεί στους φαντάρους και στις οικογένειές τους.

Κλασικό παράδειγμα μονάδας που οι φαντάροι υφίστανται την καταπίεση, την τρομοκρατία (με τις ποινές), την τρομερή σωματική και ψυχική εξάντληση από τις υπηρεσίες είναι το 304 ΠΕΒ. Ευτυχώς δεν έχει καψόνι από τους παλιούς. Υποτίθεται ότι αρκετοί φαντάροι στη μονάδα έχουν κληθεί για εκπαίδευση. Κάθε άλλο παρά εκπαίδευση κάνουν. Η αντιστοιχία εξόδου - υπηρεσιών είναι τρεις και πάνω, προς μία. Δηλαδή τρία 24ωρα, τα περισσότερα συνεχόμενα μέσα, τα ακολουθεί μία έξοδος. Ο χρόνος εξόδου είναι πέντε ώρες. Από αυτές δύο χρειάζονται για τις μετακινήσεις στις διπλανές πόλεις.

Για τον επισκέπτη η εμφάνιση του στρατοπέδου είναι καταπληκτική. Διαθέτει άφθονο πράσινο κατανεμημένο σε πολυποίκιλους προσχεδιασμένους σχηματισμούς, κτίρια αρκετά μοντέρνα, μέχρι και τεχνητή λιμνούλα με συντριβάνι και τοξοειδή γεφυρούλα. Πίσω απ' αυτή τη βιτρίνα κρύβεται η μαύρη καρδιά κάθε φαντάρου. Είναι πολύ λυπηρό γιατί ο κ. Ζακολίκος σε μια επίσκεψή του εδώ, ασχολήθηκε μόνο με συνθήκες εργασίας των πολιτών, που δουλεύουν εδώ, και την παραγωγικότητα του εργοστασίου. Ούτε μια κουβέντα για τους φαντάρους. Ο Διοικητής, και οι αξιωματικοί που κάθε μέρα ορίζονται επόπτες, έρχονται από τα σπιτάκια τους ξεκούραστοι και ορεξάτοι και πέφτουν στους φαντάρους σαν τα κοράκια. Τρέξιμο ασκήσεις ακριβείας, κήρυγμα, εκνευριστικός έλεγχος για το κάθε τι, προσβολές χωρίς λόγο κτλ. Και όλα αυτά ενώ ξέρουν ότι κάθε φαντάρος ζήτημα να κοιμάται τρεις ώρες το 24ωρο.

Αφού ξεθυμάνουν κάπως, μετά μας αφήνουν να πάμε στις κάθε φύσεως αγγαρείες και υπηρεσίες.

Επίσης ο κύριος Διοικητής που έχουμε είναι πάνσοφος (μάλλον έτσι πιστεύει). Γι' αυτό κάθε πρωί μας μεταδίδει τα αποθέματα της σοφίας του, ενώ εμείς βλαστημάμε από μέσα μας. Απόψεις του (που πρέπει υποχρεωτικά να υιοθετηθούν χωρίς διαφωνίες):

Ότι κακό έχει η Ελλάδα το πήρε από τους Τούρκους. Οι Τούρκοι είναι τεμπέληδες, βρωμιάρηδες, παλιόσκυλα κτλ. Η Ελλάς έδωσε τα φώτα του πολιτισμού στους ξένους και αυτοί προσπαθούν με κακές συνήθειες που μας στέλνουν να μας μολύνουν.

Παραδίδει τρόπους συμπεριφοράς που πρέπει να έχουμε απέναντι στις γυναίκες μας, στα παιδιά μας, στους άλλους. (Δεν αναφέρουμε τις

απόψεις του εδώ γιατί σίγουρα ανήκουν σε άλλο αιώνα). Είναι σίγουρο όμως, ότι επηρεάζουν τη γνώμη ανώριμων ατόμων μέσα εδώ και υπάρχουν αρκετά. Αναφέρεται σε ιστορικά γεγονότα και πάντα καταλήγει στο θάνατο ελληνικό ηρωικό πνεύμα, που πρέπει να παραμείνει αναλλοίωτο αιώνια. Και αφού φουσκώνει ο ίδιος από εθνική περηφάνεια μας αναγκάζει μετά να παρελάσουμε από μπροστά του, λες και είναι ο πρόεδρος Δημοκρατίας.

Τις ψυχώσεις και τα κόμπλεξ του κάθε βαθμοφόρου δυστυχώς τις πληρώνουμε εμείς με ιδρώτα και με αίμα. Είμαστε τα παιχνιδάκια τους που τα παίζουν όπως και όποτε γουστάρουν.

Αυτή η πραγματικότητα που είναι δύσκολο να περιγραφεί με πληρότητα θα γεννήσει γεγονότα πολύ δυσάρεστα.

Δυστυχώς στην Ελλάδα χρησιμοποιείται η μέθοδος της καταστολής και της μοιρολατρίας για να αντιμετωπιστούν δυσάρεστες καταστάσεις, ενώ η πρόληψη είναι άγνωστη στην πράξη. Και από μια άλλη πλευρά αυτοί που τις χρησιμοποιούν αρκετά όλο και κάποιες σχέσεις έχουν ή δημιουργούν με τα στρατιωτικά κέντρα εξουσίας και βολεύουν τα παιδιά τους μακριά από τα κολαστήρια. Δυστυχώς, τα παιδιά του λαού την πληρώνουν και αρκετά από αυτά βρίσκονται κάτω απ' το χέμα. Το παραμύθι ότι χρειάζονται όλα αυτά για να σκληραγωγηθούν οι στρατιώτες, είναι αστείο. Για να σκληραγωγηθούν οι στρατιώτες χρειάζεται σκληρή εκπαίδευση πάνω σε μέσα και τεχνικές πολέμου, και όχι ψυχολογικός πόλεμος και κάθε είδους και έμπνευσης σπασίματα, από τους ανίκανους και αμαθείς βαθμοφόρους. Οι γνωστικοί όπως πολύ καλά γνωρίζουν οι άνω, φροντίζουν να παραιτούνται έγκαιρα. Κι όμως, παρόλα αυτά εμάς μεθαύριο θα μας καλέσουν να ψηφίσουμε κάποιο κόμμα. Με ποια κριτήρια θα ψηφίσουμε; Πολιτικά; Ιδεολογικά; Κομματικά; Προσωπολατρίας; Υποσχέσεων των κομμάτων;

Με τι κριτήρια λοιπόν;

Η μόνη ιδεολογία που εφαρμόζεται πάνω στα κεφάλια μας είναι αυτή της παραδοσιακής δεξιάς. Δυνατότητες για πληροφόρηση δεν δικαιούμαστε.

Πολύ ελάχιστοι έχουν διαμορφώσει πολιτική άποψη και φυσικά όχι μέσα στο στρατό. Δεν ενδιαφέρει καθόλου την πολιτεία αν καταστρατηγείται ουσιαστικά το ύψιστο δικαίωμα της ψήφου, (σύμφωνα με τα κοινοβουλευτικά δεδομένα) του κάθε πολίτη και μάλιστα του νέου;

Ή μήπως οι στρατιώτες δεν είναι πολίτες σε όλα τα άλλα ζητήματα και είναι τυπικά μόνο σ' αυτό της ψηφοφορίας;

Κάπου πίσω από όλα αυτά τα ερωτήματα και από άλλα πολλά κρύβεται η εξαπάτηση χιλιάδων νέων ανθρώπων από τις λεγόμενες πολιτικές δυνάμεις (τις ηγεσίες τους βέβαια) και η αόριστη αγωνία των ανθρώπων αυτών για τη ζωή και το μέλλον.

Αυτά μπορεί να φαίνονται αφοριστικά, αλλά νομίζουμε ότι είναι αρκετά κοντά στην πραγματικότητα. Κι αυτή την πραγματικότητα δεν μπορεί να την κρύβει για πολύ κανείς.

ΟΜΑΔΑ ΦΑΝΤΑΡΩΝ 304 ΠΕΝ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- Υπευθύνος τυπογραφείου:
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Σπαρτάκου 9, Καλλιθέα
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«Εκδοτικοί επιχειρήσεις»
Ν. ΘΕΟΦΑΝΙΔΗΣ Α.Ε.
Πειραιώς 52, Μοσχάτο
Τηλ. 48.12.558 - 48.22.779

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο επιφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 850 δρχ. - Ετήσια 1.700
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 6.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:

εξάμηνη: ..... δολ. 15
ετήσια: ..... δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: ..... δολ. 15
ετήσια: ..... δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 70
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819

● Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Επιμέλεια σειράς:
Τάκης Καφετζής

Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ
Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ
Α. ΤΟΖΕΛ

Η Κριτική της Πολιτικής στον Μαρξ

ΣΕΙΡΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1984

Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ - Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ - Α. ΤΟΖΕΛ

Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Τρεις ξεχωριστές μελέτες, που συγκλίνουν στην προσπάθειά τους να δώσουν μιαν απάντηση στο κεντρικότερο πρόβλημα της λεγόμενης κρίσης του μαρξισμού: υπάρχει στον Μαρξ μια κριτική θεωρία της πολιτικής, ισοδύναμη και ισάξια με την επιστημονική θεωρία του της κριτικής της πολιτικής οικονομίας, που να μπορεί να χρησιμεύσει σαν σημείο σύνδεσης της γενικής θεωρίας και της πρακτικής του εργατικού κινήματος; Ποια είναι τα κοινωνικά στάδια της ιστορίας του εργατικού κινήματος που παρήγαγαν τις διαφορετικές φάσεις στην ανάπτυξη της φιλοσοφίας και της θεωρητικής εννοιολογίας του Μαρξ για την πολιτική;

Ποια είναι η αφετηρία και ποιό είναι το θεωρητικό «στατούς» εννοιών όπως «κοινωνία —των— ιδιωτών», «εποικοδόμημα», «προλεταριακό κόμμα», «δικτατορία του προλεταριάτου»; Αυτά είναι μερικά από τα κεντρικά ζητήματα που πραγματεύονται στα δοκίμιά τους οι συγγραφείς του συλλογικού αυτού τόμου, στα σημεία συνάντησης της «φιλοσοφίας», της «πολιτικής επιστήμης» και της «κοινωνιολογίας».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ», Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. Κοτζιά και Σία», Τσιμισκή 78

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

προς τις γυναίκες και τους άντρες
ηλικίας
25-50 ετών

(άλλοτε
αναγνώστες
του
«ΜΙΚΡΟΥ
ΗΡΩΑ»).

—για όσους αγάπησαν τον «ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ», το δρυλικό ανάγνωσμα των παιδικών τους χρόνων και τον ξαναφέρνουν συχνά στη σκέψη τους με βαθιά συγκίνηση και γλυκιά κάπως θλιμμένη νοσταλγία.

—για όσους θα ήδελαν, ν' αποκτήσουν για τη βιβλιοθήκη τους τους εξαντλημένους πια τόμους του αγαπημένου τους περιοδικού και να γνωρίσουν τα παιδιά τους τις συναρπαστικές ιστορίες που τους γαλούχησαν...

★ ... ο «ΜΙΚΡΟΣ ΗΡΩΣ» ξανακυκλοφορεί σε νέα (ΤΕΤΑΡΤΗ από το '52) έκδοση, σε σχήμα βιβλίων τσέπης (ένα βιβλίο για κάθε τόμο)!

★ ... σε πρώτη φάση, θα τυπωθούν οι πρώτοι 20 τόμοι και θα κυκλοφορήσουν μέσω του Πρακτορείου Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου, ένας την εβδομάδα (κάθε Πέμπτη).

**Ο Μικρός
ΗΡΩΣ**

Σελίδες 210
Τιμή
150 δραχμές

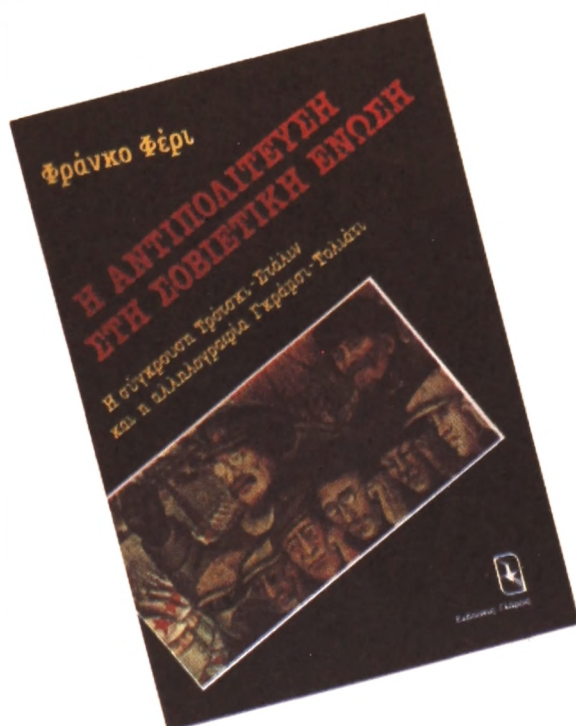
Ζητήστε ΣΗΜΕΡΑ

στα περίπτερα τον τόμο 5

...για τη βιβλιοθήκη σας και τα παιδιά σας!

Πέντε νέα βιβλία

Κώστα Γκριτζώνα

Φράνκο Φέρι

Η αντιπολίτευση στη Σοβιετική Ένωση

Η σύγκρουση Τρότσκι - Στάλιν • Η αλληλογραφία Γκράμσι - Τολιάτι και ο απελπισμένος αγώνας του μπλοκ της αντιπολίτευσης ν' αποτρέψει μια πολιτική που οδηγούσε στον εκγραφειοκρατισμό και την αλλοίωση της σοσιαλιστικής ιδέας.

Άνταμ Σαφ • Ροσάνα Ροσάντα •
Λέον Τρότσκι

Το παρόν και το μέλλον του σοσιαλισμού

Κρίση του μαρξισμού ή των μαρξιστών; • Τι είναι «υπαρκτός σοσιαλισμός» • Οι διανοούμενοι και η Σοβιετική Ένωση • Σταλινισμός και μπολσεβικισμός

Κώστα Γκριτζώνα

Κόκκινοι Δραπέτες

Ποιοι ήταν οι κόκκινοι δραπέτες και πώς κατόρθωναν να σπάνε τα δεσμά τους; Η ηρωική εποχή του αριστερού επαναστατικού κινήματος και οι παράξενοι πρώτοι Έλληνες κομμουνιστές.

Γκαμπριέλ Γκαρθία Μάρκες

Δοκίμια για το έργο του

Για πρώτη φορά συγκεντρωμένα σ' έναν τόμο τα σημαντικότερα δοκίμια που γράφτηκαν για το έργο του μεγάλου Κολομβιανού συγγραφέα.

Σιμόν Ντε Μπωβουάρ

Η σκέψη της δεξιάς σήμερα

Ένα μοναδικό δοκίμιο για τις φιλοσοφικές καταβολές και τον εκφυλισμό της δεξιάς ιδεολογίας.

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • 106 77 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 36.18.457 • 36.19.167